

V CIZÍCH SLUŽBÁCH

KUS ČESKÉ ANABASE.

ALOIS JIRÁSEK

www.digiBooks.cz

Obsah

I. - Výprava.....	3
II. - Mezi rajtary.....	17
III. - Poslední rotmistr „černé vojsky“.....	26
IV. - Na přivítanou.....	38
V. - U falckraběte Ruprechta.	44
VI. - První boje.	55
VII. - Dědička Landshutská.	67
VIII. - Doma.	72
IX. - Přípravy k jízdě.	78
X. - Na hradbách vozových.	94
XI. - Černý kancléř.	104
XII. - V táboře.....	109
XIII. - Tajená smrt.	120
XIV. - Před Sulcbachem.	127
XV. - Tajná vdova.	137
XVI. - Zrazení.....	144
XVII. - Bitva u Schönberka.	152
XVIII. - U falckraběnky.....	173
XIX. - Na ústupu.....	189
XX. - Návrat.	200

Sollt' die Zwietracht nit sein
zu Beham in dem Reiche,
so waer' es wohl mogleiche,
dass mein Herer Küng Lassla
mit ihn' möcht zwingen da
all' dies Weld mit einander
als der grosse Alexander
that mit der Griechen Herr!
Michal Behaim.

I. - Výprava.

Kamenná lavička stála v právo vedle několika vyšlapaných schodů, jež vedly k bytu vladyckému na tvrzi Uhersku. Dnes byla lávka jako krámek platněrský a mečířský. Na jejích koncích ležely rozmanité částky rytířské zbroje: mohutný kapalín, plechovnice, pláty, klenutý pancíř s krásným zlaceným rýsováním. Zespod pancíře blyštěly se ostruhy čistě vycíděné, na něm pak spočíval pádný, tmavý palcát, vedle něho svítila se jako ještěrka na slunci táhlá, tenká dýka ve stříbrné pochvě, ozdobené několika drahými kaménky.

Bylo odpoledne v máji měsíci l. 1503; sluníčko mile svítilo a hrálo. Všecka zbroj, jako ostruhy již vycíděná, jen se třpytila; tu mdle se leskla, tam jasně se o ni paprsky slunečné odrážely.

Uprostřed zbroje na lavičce seděl Filip Roměnc, starý sluha vladykův, někdy statečný jezdec a bojovník, zvláště za časů „pana Jeníka“ blahé paměti, otce nynějšího vladyky Zdeslava Jeníka z Mečkova a na Uherště. Roměnc cídil ještě lesklý, bitý pás, na němž drobounký řetízek pro dýku jen se na slunci mihotal a o plátky pasové harašil a chřestil. Na sobě měl Roměnc sukni z temného vlčkového sukna moravského, dost už sešlou. U roztažených, krátkých nohou jeho oděných poctivými kozlovými a botami

nenatřenými, holení měkkých a shrnovacích, leželo sedlo začernalé, hladké a patrně nikoliv nové, ale díla velmi řemeslného.

Práce i jarní slunce starce tak rozehřály, že zdravá barva jeho tváře ještě více zbrunátněla a vráskovité čelo pokrylo se drobnými perličkami hojného potu. Roměncovi bylo dobrých šedesát; kníry skoro mu již zbělaly a vlasy jeho, dosud husté, valně prokvetly. Pracoval však čile jako za dva, zvláště dnes, kdy měl milou práci, teď už na tvrzi skoro vzácnou. Proto se do ní dal jako hladový.

Ba že to již bylo vzácností, když teď na Uhersku zbroj zachřestila a zbraň zazvonila! A to ještě jen když tak cizí se zastavili. Proto také starého bojovníka někdy už na tvrzi mrzelo, jaký tu tichý, nijaký život. Broukal i klel, ale stranou, a se závistí naslouchal, jak je tu a tam. Mluvíval také, že by bylo nejlépe nechat všeho a jíti. Broukal, klel i hrozil a přece zůstával a přece starostlivě hleděl za svým pánem, když vladyka někdy jda, třeba uprostřed dvorku se zastavil a zamyslel i stál hodnou chvíli jako bez ducha, nebo když volným, loudavým krokem vracel se ze dvora, k tvrzi náležejícímu, a zamyšleně se kolem rozhlížel. A když někdy vladyka bezděky hledaje úlevu, trudu a rozmrzelosti své dával slovy průchod, tu to Roměnec obyčejně odnesl, třebas nevinný. Tu starý sluha stál jako dub, mlčel a nehájl se, a když pán odešel, jen hučel:

„Broukej si. broukej i spílej, však já vím, že ti, chudáku stará, je úzko, že tě bolí stará sláva. Jak by ne. Však já vím -“

Věru že věděl a rozuměl, kde pána svírá. Znaltě všecko tak dobře jako vladyka i jeho manželka, snad leccos lépe, nežli ta. Roměnec byl na Uhersku od malička. Polovici věku svého tu strávil, kdy ještě stará tvrz stála, pamatoval, když ji Uhři v požeh dali, pamatoval, když tuto novou nynější vladyka stavěl.

Ze staré tvrze zbyli on a kulatá, rozpukaná bašta, stojící zrovna za bytem vladyckým. Oni nejlépe pamatovali hlučné a veselé časy za „pana Jenika“, jeho slávu, když se z turecké vojny vracel a několik vozů plných divné kořisti přivezl. O kde že jsou ty časy, když se na nové výpravy strojil, když se pole kolem Uherska vojskem a vozy jen hemžilo, když na tvrzi se

zastavovali páni a rytířově, aby pana Jeníka pozdravili nebo s ním se poradili! Kde že jsou ty časy, kdy sem zajížděli pan Michálek z Orlé, pan Kostka z Postupic, pan Pardus, pan Vlček z Čenova, slavný hejtman, kdy se tu zastavil sám J. M. Jiřík král, slavné paměti!

To vše a mnoho jiného ještě pamatovali Roměnc a stará zčernalá bašta, jen že ta posupně mlčela a Roměnc vypravovati neměl skoro komu. A rád, tuze rád zabíral se do minulosti, rád tuze rád vypravoval o zašlých, krásnějších časech, zvláště pak o panu Jeníkovi, nad něhož nebylo znamenitějšího ve „kladění“ vozů válečných kromě pana Vlčka z Čenova.

Tenkrát bylo na Uhersku nejen živo, ale také všeho hojnost: piva bílého pšeničného i vína uherského, masa, chleba, a člověk nemusil se po šatech tak ohlížet a nějaký ten groš shánět. Ó by byly všechny ty ocasy kuní a liščí, co před lety na břehy vyhazovali, jaká by led byla šuba z nich! A co jiných věcí hojnost!

Je Pravda, vojna pana Jeníka mnoho stála a nejednu kopu si na konec vydlužil, a pak ten nešťastný vpád uherský! Přitrhli z Moravy, Litomyšle a Mýta pěkně nechali, protože se jim do pevných měst nechtělo, ale na vesnicích bezbranných provozovali své hrdinství páni Uhrové a na slabých tvrzích. Ej, jak na Uhersko lačně udeřili, když se dověděli, že to tvrz páně Jeníkova! Znali ho - ó tuze dobře - z ran, které jim na Moravě a jinde, jsa při vojště Jiříka krále, nejednou byl zasadil. Kde byl pan Jeník se svými vozy, vždy byli bití, vždy rozprášeni.

Ted' tu jeho tvrz neveliká, o jedné věži, s náspy nevysokými, s příkopy ne tuze hlubokými, bez posádky, a pan Jeník s králem na vojně! Nebylo pomýšlení na obranu. Ani nikoho nebylo, všechno jako rozplašené ptactvo rozprchlo se z kraje do lesů.

Mladý vladyka - nynější starý - chtěl přece zůstat a se bránit. Div že mu to šílenství vymluvili. Sotva že tenkrát nejvzácnější věci s sebou vzali a něco v dolejší sklepení kulaté věže ukryvše pryč ujeli, už jezdci uherští přiharcovali, a za nedlouho bylo staré Uhersko v jednom plameni!

Když se pan Jeník z vojny domů vrátil, přišel do rozvalin. Tvrz byla tak zpustlá, že nezůstalo poctivé komory, že vladycká rodina neměla, kam

by hlavu složila. Starý pan Jeník byl nad to raněn a nemocen. Ó jak se zjitřilo jeho nitro nad uherskou divokostí, jak jim hrozil, že jim tu zbabělou mstu zle odplatil

Nebylo mu přáno. Tady v té staré baště, jež zčernalá a rozpukaná vyšla z plamenů, v dolejším sklepení vypustil svého hrdinského ducha. Když Roměnec někdy někoho našel, jemuž mohl toto vše, ovšem šíře a zevrubněji vypravovati, a sem až došel, vždycky povzdechl a říkal:

„Takového bojovníka už není a nebude! Je tu jenom jediný, to je pan Vlček, ale ten už na půl v hrobě stojí. Ti dva ještě byli po Žižkovi, ti dva ještě rozuměli vozům. Leckdos ještě si myslí, že jim také rozumí, ale je to samý uředlník. To byli mistři!“

Nynější vladyka, Zdeslav, převzal dědictví po svém otci, panu Jeníkovi, dluhy stížené, a nad to musil ještě tvrz stavěti téměř od základův. Než všecko by se bylo srovnalo, všecko by byl král Jiří, jak panu Jeníkovi za věrné jeho služby slíbil, vynahradil i jeho synu, ale nežli ta nešťastná vojna se skončila a nežli nastal pokoj a pořádek, zemřel Jiří král, slavné paměti. Jak zavřel oči, zhasla také všecka naděje. Mladý vladyka se sice hlásil o své, než neměl nic černého na bílém, a slovo zesnulého krále nic už neplatilo. Pan Zdeslav chodil od pána k pánu, od pana maršálka k nejvyššímu komorníku, od komorníka k panu kanclíři, a všude ho stejně odbývali: rameny krčili. Od kanclíře zašel až k J. M., a král, nač povídati, chlácholil, uznával, říkal své „dobře, dobře“, a to bylo vše, co učinil.

Tak se stalo, že pan Zdeslav po všechem čas svého na Uhersku vladaření nikdy nezbavil se lidí vydřiduchů, kterým sedlání¹ bylo řemeslem, kteří jej utahovali přílišnými a nekřesťanskými úroky. A co jim mimo ně musil dávat : koně, šuby a jiné pocty znamenité!

A vladyka na Uhersku byl také umíněnec. Pořád měl na mysli staré časy, čím bývali Jeníkové z Mečkova za starodávna i za jeho otce. Dobře věděl, jak bývalo hlučno a všeho hojnost, jak vážení byli v širém okolí. Když pak uvažoval, jak se za něho všecko změnilo a valně pokleslo, což

¹ Sedláni = vynucování velikých úroků.

divu, že v mysli své zahořkl a se zachmuřil. Mnoho také přičítal na vrub pánům, kteří dle jeho domnění při dvoře u krále proti němu mluvili a jednali a tak všech nesnází jeho původci byli. Na pány vůbec tuze toužil, že se tak všude povyšují, že vladycký stav, kde mohou, utiskují, že by nejraději všecka zboží vladická a statky zemanské skoupili nebo rybníky je zatopili, aby se mohli o celé království a třeba též i o celou korunu českou rozdělit a samému králi poroučeti.

Ještě kdyby si vedli, jak na pány sluší, a kdyby cti a slávy dbali. To každý z nich je teď více kupčíkem a kramářem nežli šlechticem! Teď každý pán jen rybníky zakládá, pivovary staví a hamižně peníze shání. Aby dal vladyka na Uhersku syna svého do panské služby, jako zemané činili, o tom se mu žádný nesměl ani zmíniti.

„Jsem člověk dobrý² jako oni. Šlechtic slouží jen knížeti a zemi. Aj to by bilo, abych já nebo syn můj pánovi hrad a pacholky hlídal, rejstra psal a ryby počítal!“

Filip Roměc v tom se svým pánem úplně souhlasil. Když o této věci někdy byla zmínka, říkal:

„Však on by Pernštejský pán našeho panice s radostí přijal do služeb. Ale nač? Pak by Uhersko nebylo už Uherskem, a takhle jsme tu zrovna takoví páni, jako pán Vilém tam na své Hůře!“

A Roměc mávl v tu stranu, kde se nad širým krajem vypínala Kunětická Hora, hrdé sídlo šlechtetného pana Viléma z Pernštejna, a doložil: „Dobrá sic polívka při dvoře, než vysoko skákati. Panská služba - tužba, ale vojna - kojná.“

Když mu někdo namítl: „Ano pro jednoho, ale pro druhého chrt a pro třetího smrt,“ tu pokrčil rameny a klidně odvětil: „Co naplat. Vojna bez šrámu není. Něco za něco, a pak utíkej smrti! Vždycky za pasem vězí!“

Ale tu si obyčejně na starého vladyku zabroukal, že syna nikam nepouští.

„Pan Mikuláš jako jelen, rád by se už rozběhl, světa zkusil. V těch

² Šlechtic.

letech panicových byl děd už statným bojovníkem. Tři a dvacet let a pořád za pecí! To já v tom věku byl jsem zkušenější!“

Až přece se stalo po Roměncově. Starý vladyka se konečně rozhodl: „Doma nic není. U dvora na Jeníky a jejich služby zapomněli. Nemáme tam ani přátel ani příznivců, a panské milosti a lásky se dožebrať - Raději bych - Půjdeš za hranice, Mikuláši!“ dodal starý chmuře čelo. „Jdou noviny, že se to tam nějak hýbá. Zkusiž třeba tam své štěstí!“

Jak to panic uslyšel, v očích se mu zajiskřilo a div si nevýskl. Když pak všecken rozjařen ven vyběhl, první, komu svou radost sdělil, byl starý Roměnec. To věru našel duši; která mu jak náleží v tom rozuměla a s ním se zaradovala.

Tím se starý sluha v duchu na pána svého udobřil. Proto také dnes byl spokojen a vesel, když panu Mikuláši cídil zbroj a všechno na jeho jízdu mu chystal.

„Co také tu,“ myslil při své práci. „Na tvrzi nic, leda jen trochu lopoty, a nebude líp. Doma to nespraví, ať tedy ve světě štěstí honí. Má mnoho po dědovi, nikde se neztratí. Co už našinců ve světě se cti a bohatství dodělalo! Řekněme jen jako pan Jiskra, a tu ostrovský vladyka a pan Vítovec, bratří Hájové, Mikuláš Brčál, z Víškova Jan - a kdo pak všechny zná a na všechny vzpomene!“

Jediný stín kalil Roměncovo potěšení. Uznával sice, že už je hodně při letech, nicméně čekal a nadál se, že ho vladyka pošle s panicem do světa. A to ne - to ustanoví k tomu toho větroplacha holobradého, Závorníka

* * *

Vycíděný pás na půl stočený jako had svítil se na slunci kolem stříbrné dýky. Roměnec jsa se zbrojí hotov, vzal rytířské sedlo a jal se je vespod spravovati. Oháněl se teď šídlem zrovna tak dobře jako jindy sudlicí a mečem. Roměnec pozdvihnuv hlavy spatřil zrovna nad sebou na schodě dívčinu. Jež se lehko k němu nachylujíc levou rukou o kamenný prapysk se zadržovala.

Bylo to podobné děvčátko ne veliké, boubelaté a přece jako proutek

pěkně urostlé, bílé pleti a černých, jiskrných očí. Konce panenského pentlíku modravé barvy v hnědých vlasech dívčiných chvěly se v lehounkém větříku a zlehka plápolaly kolem mladé hlavy.

„Pěkně jsem to vyvedl, panno Věruško? Jistě mne pan Mikuláš pochválí,“ oslovil staroch vladykovu jedinou dceru.

„Bys raději to nedělal!“ odvětila Věruška. „Mám o Mikuláše strach. Jak je daleko do Bavor?“

„Do Bavor - hm - jak se jede - přec několik dní -“

„A jaká tam vojna, prosím tebe?“

„No snad ještě žádná, ale strojí se to tam, jak jsem přeslechl.“

Vlastně nik nevěděl, ale tvářil se tak, jakoby více věděl, nežli pověděl. Tu také snad aby si pomohl a řeč jinam obrátil, nazvedl pancíř a děl : „Panno Věruško, všimla-lis sobě toho pancíře, to je dílo, co?“ Myslilť, že zbroj pannu zrovna tak zajímá, jako jej starého bojovníka. „Ten měl už nebožtík děd, když byl v té turecké vojně a jinde také. Teď ho ponese pan Mikuláš.“

V tom objevila se na prahu vedle mladé, svěží dívky drobná, neveliká paní, uvadlé, ustarané, tváře, z níž dobrota, ale také mnohé utrpení mluvily, paní Bohunka, vladykova manželka. Zaslechnuvši chválu, již Roměnc pancíři vzdával, pravila :

„Jen je-li tak dost pevný -“

„Ten? Tady tím palcátem ránu by nebylo ani znáti. A pan Mikuláš tak hned nedá, aby cizí rána na něj dopadla.“

„Škoda, Roměnce, že ty také nejedeš,“ řekla paní. „Byla bych spokojenější.“

„Hm, také to říkám. Jel bych, a rád, ale co pak, když vladyka myslí, že jsem starý, že bych už nic nedovedl! Tak ať si jede Závorník s/panem Mikulášem. Uvidíme, s jakou se navrátí. Já řku, že to bude zrovna tak jako s Plamenáčkem. Ten také pěkně upláchl. A tenhle je ještě horší nežli Plamenáč. To byla aspoň poctivá duše, jen že ta zahálka tu na tvrzi se mu přejedla. Zachtělo se mu světa. Ale Závorník

V tom, když chtěl o soupeři něco ostrého říci; rázem umkl. Také

Věruška se vzpřímila a obrátila zraky své tam, kam i Roměncem hleděl: k dubovým, dobře pobitým vratům, před nimiž ozval se zvuk houslí. Nástroj byl patrně sešlý, nebo zvuky, linoucí se z jeho strun, zněly prázdně. Ten však, kdo hrál, dobře se na něm vyznal. Hrál notu veselou, zrovna do skoku. Pak ozval se také zpěv mužského hlasu, vyšeptalostí svou podobného zvuku strun. Jindy by se byla Věruška zasmála a nožkami třeba zadupala jako k tanci, ale dnes ji ani hudba ani zpěv netěšily. Jindy by její matka Roměnce chlácholila, jenž klma toulavé čeládce ostrým krokem ke vratům zamířil, a jistě by za ním volala : „Nech ho, nech -“ nebo zajisté : „Tu máš a dones mu -“ ale dnes nedbala. Tížil její mysl mrak nastávajícího rozloučení.

Roměncem otevřev postranní dvířka obořil se tam na toulavého hudece. Přišel mu zrovna v pěknou chvíli, chlapisko valně sešlé, v kabátci záplatovaném. Hudec ihned, jak Roměncem zahlédl, strhl s hlavy starý klobouk, ozdobený zlomeným pérem kohoutím, a dal se do poklon. Starý bojovník však málo dbal na poctu jemu vzdávanou a spustil na cizince tak, že se nemohl ani pokusit, aby přísného vrátného obměkčil. Začal, začal, ale v tom již ucítil pádnou pěst Roměncovou, která rameno mu sevřevši prudce jím otočila a strčila, tak že můstek přes příkop vedoucí jen přeletěl. A již také bouchla dvířka, a ještě za nimi ozývala se hněvivá řeč Roměncova o ničemné holotě, lanfaléřích a lotrovských zahálečích.

Šumař nevlídně odbytý stál okamžik naslouchaje, pak ušklíbnuv se, vydal se na cestu. Kulhal všecek shrbený až k dubině, zelenající se pode tvrzí, a tam zmizel mezi stromy.

Když Roměncem se navrátil k lavičce, nebylo tam staré paní ani Věrušky.

* * *

Tou dobou se domů vracel syn vladykův, mladý pan Mikuláš, provázen svým služebníkem. Byl rozloučiti se s některými sousedy a přijížděl teď zrovna ze tvrze Ostrovské, kdež naposledy se zastavil dát s Pánem Bohem. Jel na pěkném, tmavém bělouši vozovou cestou zrovna nad

travnatým úpadem, na jehož břehu rostlo hojně starých stromů, nejvíce bříz a bukův i husté chřastiny.

Pod biretem, na němž se dlouhé péro v jarním větříku čepejřilo, padaly panicovy dlouhé vlasy tmavo kaštanové barvy, na čele krátce přistřižené. Na svrchním retu černaly se mladé, hebké kníry. Tvář panicova, pěkně zardělá, byla svěží, a z černých upřímných očí jeho zírala srdečnost, veselí jaré mysl i odhodlanost mužská. Výrazem tváře a čilým chováním svým nepodobal se otci, jehož přísná tvář skoro neustále před se hleděla.

„Neznal jsem pana Jeníka, blahé paměti. Když byl toho věku jako pan Mikuláš -“ říkával Roměnec, „ale jistě tak vypadal. Panic je celý děd. Jen aby se. také v ostatním po něm zvedl!“

Vítr rozvíval kolem bujné osení a všecka krajina skvěla se v mladistvém rouše prvního jara. Panic by se byl jindy vesele rozhlížel, ale dnes hleděl jenom před se.

Výšinou, kterou jel, a táhlým návrším naproti, kde rozkládala se ves Uhersko, byla rovina sevřena v krátké lučinaté údolí. Nad ním, panicovi naproti, asi půl hodinky stranou vesnice Uherska, bělelo se nad dubinou a širým rybníkem kamenné stavení, z jehož prvního ponebí vedl dřevěný můstek ke kulaté, tmavé věži, o samotě stojící. Náspův a hradby pro zelený háj viděti nebylo. To byla tvrz Uhersko. Na ni, na rodné své místo, panic vážně zraky své upíral. Všude u známých, kde dnes se byl rozloučiti, všude mu přáli, aby se šťastně domů navrátil. Stane-li se tak, uvidí-li zase milá ta místa? Těšil se na dalekou jízdu, nemohl se jí ani dočkat, než teď přece tvář jeho zvažněla. V zamyšlení svém si ani nepovšiml, že kdesi v úpadě ozvalo se hlasité zahýkání, jako když káně zakřehoce.

Ale služebník panicův za ním jeda na ten hlas sebou trhl a hnědáka svého náhle zarazil. Sluha byl ten Závorník, kterého Roměnec tuze v lásce neměl, člověk ještě mladý, vytáhlý a suchý, černých vlasů kučeravých a těkavých očí. Na to zahýkání se pilně ohlížel, až postřehl, že tam níže na konci úpadu, tam kde cesta na dol se stáčela, vystoupil z houštiny člověk jakýsi, jenž jezdce zahlédnuv o strom se opřel a na housle hráti se jal.

Panic valně si ho nevšimnuv vyňal z váčku peníz, hodil jej žebravému

hudci a jel dále. Sotva že se zády obrátil, housle umlkly a káněte hlas ozval se nanovo. Závorník, jenž svého pána dojížděl, zastavil koně poznovu a to u samého hudce, jemuž nyní lépe se dařilo, nežli před půl hodinou na Uher-sku. Závorník si ho více všímal nežli Roměnec a jinak s ním mluvil a jednal. Ne sice dlouho, jenom několik slov pohovořil, pak usmáv se hlavou na rozloučenou zakýval, očima při tom zamrkal a bodl .hnědáka, aby dohonil svého pána, jenž sjížděl s výšiny na dol.

* * *

Na tvrzi Uhersku dnes nad obyčej záhy vstávali. Včera večer, kdy rodina vladykova naposled byla pohromadě, vstal starý vladyka mnohem časněji od stolu nežli jindy, přikazuje, aby šli spat, že bude třeba časně vstávati. Ó jak nerada poslechla jeho manželka! Jak ráda by poseděla ještě se svým synem jedináčkem, s nímž, Bůh ví kdy se shledá. Ale jako jindy, ani tenkrát neodvážila se muži svému odmlouvat. Uvyklat', jako všichni ostatní, na slovo jej poslechnouti.

„Jděte spat,“ pravil. Kdož ví, spal-li on sám! -A jestliže všichni konečně usnuli, oči mateřské sotva se dnes přimhouřily. Sotva že první zásvit denní na východě se ukázal, vstala již stará paní a dusíc kašel, který ji po každé ráno zle soužil, klekla na kolena a dlouho se modlila. Pak ubírala se ke kuchyni, a když to pro svého syna vše, naposled, opatřila. šla budit děti.

Tou dobou byl už Roměnec chvíli vzhůru a chvíli už také broukal a klel, a pořád na Závorníka, jaká to chasa nedbalá a líná, že má jeti do světa, sebe i pána opatřit, a že by spal třeba do poledne.

Při všem tom Roměnec pracoval za téhož Závorníka, čistě panské koně, ustanovené na cestu. Když konečně Závorník z lože se vyhrabav také něčeho se chopil, začalo starochovo kázání nanovo, jaké to bude mítí pan Mikuláš ošetření. Závorník se jen ušklíbl. Za ten krátký čas, co na tvrzi sloužil, již Roměnce poznal a na něj zvykl. Závorník byl z poddané vsi páně Zdeslavovy; nedělal tam valnou dobrotu. Do práce se mu nikdy nechtělo; rád jen pytláčil, v krčmě sedal, okolím se toulal a divné spolky sháněl. Jinak byl mrštný, úslužný, ve v4m obratný. ,jen ne v hrubší práci.

Ta mu nevoněla.

Ted' se jen usmíval, a když Roměnc na chvilku přestal, opřel se o krk svého koně a pravil hlasem upřímným:

„Věř mně, starý kmochu, že se těžko s tebou budu loučiti.“

„To věřím,“ prudko Roměnc ho odbyl. „Kdo pak bude za tebe ve světě pracovat? Tam nebude takového blouda jako já.“

„I proto ne.“

„A proč?“

„Protože nebudu mít, koho bych zlobil,“ klidně Závorník odtušil a zachechtal se.

Starý jezdec byl by se po něm rozehnal, ale v tom ozval se venku vladykův hlas, aby koně již vyvedli.

Vladyka stál venku sám. Byl muž vysoké postavy, hubený, tváře přižloutlé a vráskovité. Plná jeho šedá brada byla krátce přistřižena a přes ní visely dlouhé kníry na konci rozčepejřené. Ve zraku vladykově, jakož v celé tváři bylo znáti přísnost a ducha zasmušilého. V ranním větru chvěly se kníry vladykovy, a že chladno bylo, stáhl lehkou šubu úžeji k tělu a upřel zrak svůj na koně panicova. Kterého Roměnc právě vyváděl. Vraník, schválně na panicovu cestu koupený byl mlád, klenutého krku, velikého, světlého oka. Hlavu nesl vysoko, krátká srst se mu jen leskla a hustý ocas div po zemi neploužil. Byl už osedlán, a na sedle v předu visel také již na řemenu palcát páně Mikulášův. Mladý kůň frkal a bujně hlavou pohazuje hrabal tenkou, štíhlou nohou a zařehtal vesele, když Roměnc samou radostí nad ním na krk mu zaplácal. Za vraníkem vyvedl Závorník svého hnědáka a kleprlíka, jenž měl jim nésti nejnnutnější náklad.

V tu chvíli, co vladyka koně a přípravu všecku bedlivě a znalcovým okem ohlížel, meškal syn jeho v prvním ponebí se ženskými. To byla poslední chvilka, kterou zarmoucena matka volně u svého syna trávila. Nastávající odchod jeho srdce jí svíral; než přece neodvážila se ani jednou vysloviti před svým mužem, co cítila. Vědělať, že nerad slyší vzdechův a velikého stýskání. Věruška, tichá, smutná. připínala bratrovi na bilet nové, dlouhé péro. Panic hleděl jí na ruce, tu zas opásání si narovnával, pak na

matku zrak obrátil. Neměl stání, byl rozčilen.

Na sobě měl sukni barvy blankytné, při spodu pruhem černého sukna obšitou, rukávů do loktů volných a širokých, odtud pak až k zápěstí úzkých. Na úzkých nohavicích měl jízdecké boty. Jaká to vzrostlá, sličná postava! Z ní, ze tváře zářila bujná síla jarého věku a odvaha. Ó, by ho nezavedly v záhubu! Kdyby tak tu mladou hlavu - matka nemohla ani domyslit.

„Šetři se mně, Mikulášku! Zbytečně se všeho neodvažuj! Vzpomeň si vždycky na mne -“

Panic obrátiv se pohladil uvadlé, ustaralé líce své matky a usmívaje se těšil ji. Když pak mu sestra bilet podávala, děkoval jí, slibuje žertem, že jí přiveze za to halzi znamenité krásy a divné látky nevídané, cizozemské.

„Ať se mi nevdáváš!“ vesele dodal, „dokud nepřijedu. Toť mi přece neuděláš, abych nebyl na tvých svatbách.“

Chtěla také tak vesele odvětit, ale usmála se jen a podívala se na bratra. Jen že ten pohled s úsměvem rtů se nesrovnával.

V tom vladyka vstoupil.

„Všecko je připraveno, chystejte se, a ty, Mikuláši, pojď se mnou!“ I vzav ze přihrádky dubového stolu veliký klíč, vyšel ven dveřmi, jež vedly přes dřevěný můstek z prvního ponebí do černé, kulaté věže. Mikuláš jda za ním zastavil se na můstku, jak otec stanuv u železných dveří otevíral ohromný zarezavěly zámek.

Slunce právě vycházelo a svěží ranní vzduch byl pln jasu a záře. Panic překvapen zíral kolem na širý kraj stopený v, záplavě zlatého světla. Té svěží zeleni všude kol dokola, toho jásotu ptačího, jímž zvučely pole, blízké háje i širé podnebesí.

Jak krásně v rodné krajině!

Otcův hlas panice vytrhl. Odvrátiv se vstoupil nízkými dveřmi za otcem do temného klenutí, kamž dvěma úzkými a malými okny paprsky ranního slunce jen poskrovnu vnikaly. Zahořely na stěnách, na nichž tu tam kusy rytířské zbroje visely : helmice, dva pancíře a několik mečů, mezi nimiž vynikaly dva křížem přes sebe položené ohromnou velikostí. Kolem nich pak šavle, nakřivlé zvláštního tvaru a kulaté štíty dva se kupily. Vedle

těch pak bylo viděti dvě sedla podoby neobyčejné, z nichž jedno potaženo sametem modrým, druhé višňovým; ale obojí barva byla už valně vybledlá. V hebkém povlaku tom sametovém zasvítily na slunci stříbrné nitky skvostného vyšívání a kulaté plíšky stříbrné, co na nich ještě zbyly. Na okrajích svítivaly se jindy drahé kameny - teď tu jen zbyly po nich důlky zachovalejší barvy na sametu, do něhož byly zasazeny.

Všecka tu rozvěšená zbraň a zbroj byla jen malý a chudý zbytek válečné kořisti, kterou si nebožtík pan Jeník z turecké vojny přivezl, tenkrát, když Vladislavu, králi polsko-uherskému, na jeho výpravě l. P. 1443 spravoval vozy válečné.

Tichá, přitmělá místnost divně dojímala mladého vladyku. Hleděl po zdech, kdež na zbroji chvělo se ranní světlo, hleděl za otcem, jenž mlčky, zasmušile stanul pod okénkem u starého, dubového stolu. Vzav kožené pouzdro, které tam leželo, otevřel je a vyňav z něho pádný meč, přistoupil s ním k synovi. Meč trčel v pochvě tmavorudým sametem potažené, nahoře pod jilcem a dole stříbrem okované. Starý vladyka obnaživ zbraň držel ji rovně před sebou, tak, aby světlo na ni dopadalo. Na kalené, břitké čepeli bylo nějaké písmo vyryto.

„Čti!“ pravil vladyka.

Panic nahnuv se četl zvolna, polo nahlas:

„Pán Bůh pro všecky a meč můj pro mne!“

Starý pochýliv zbraň pohlédl vážně na syna a pravil: „Pamatuj si to a rozvaž!“ a zamlčev se na okamžik dále mluvil: „Ten meč nosíval můj děd, tvůj praděd. Měl jej, když dobýval Litomyšle a tam pak hejtmanil, měl jej na oné slavné jízdě do Míšně, když tam táhl s knězem Prokopem a spravoval tři tisíce vozů. Měl jej ve všech tehdejších vojnách on a po něm můj otec, i když proti Turkům stál, i když Uhry za krále Jiříka porážel. I já ten meč nosíval. Teď jej odevzdávám tobě. Praděd a děd tvůj jím cti a slávy dobyli. Učiň rovněž tak. Zachovej ho v poctivosti, ať ho hanbou nepokálíš. Pamatuj, že všecko s větrem pomine a jen hřích vždy zůstane. Bij se, bude-li třeba, mužsky, jak na dobrého člověka sluší.“

Vladyka umlknuv podal meč synovi. Ten, dojat, nepromluvil, nýbrž

podal otci ruku na znamení díkův a slibu, a sehnuv se políbil otcovu pravici. Když vstoupili do komnaty, očekávaly je matka i Věruška, obě na cestu připraveny.

Paní Bohunka všecka ubledlá hleděla úzkostně na svého syna, stále se přemáhajíc, stále žal svůj tlumíc. Ale když Mikuláš před otcem pokleknuv objal jeho kolena a vladyka žehnaje pravici mu na hlavu položil a ne bez zachvění hlasu promluvil: „Pán Bůh tě opatruj, můj synu!“ tu se již neopanovala. Hořce zaplakavši objímala svého syna jediného a vzlykajíc položila svou ustaranou hlavu na jeho prsa.

* * *

U obruby malého hřbitova, jenž rozkládal se kolem dřevěného kostelíku na Uhersku, drželi dva synkové ze vsi osedlané koně starého vladyky, panicova i jejich sluhů. V kostele, když plebán mši dosluhoval, zpíval houfec vesničanů, kterých se tu dnes nad obyčej hojně sešlo. V lavici u oltáře klečela všecka vladycká rodina, níže pak jako v čele lidu oba sluhové. Po mši přiklekl pan Mikuláš se Závorníkem na stupně oltáře, kdež jim kněz udělil večeři Páně pod obojí způsobou. Pak vyšli všichni ven, a Mikuláš ještě jednou rozžehnav se s mateří a sestrou, vyhoupl se na svého vraníka. Jakmile se v sedle ocitl, vyjasnila se jeho tvář v tu chvíli vážná, a s úsměvem přijal slova starého rychtáře, jenž ze zástupu z kostela vyšedšího vystoupiv, přál jemu prostými slovy, aby se šťastně a zdrav navrátil. Zatím byl už také starý pán na koně usedl i sluhové.

„Nuže, s Pánem Bohem!“ zvolal a pobídl koně. Vyjeli. Napřed otec se synem za nimi sluhové. Roměnec už nebroukal a byl by jistě přes všechno své dřevnější hromování ochoten po dobrém se rozejíti, ale Závorník mu nedal pokoj. ani ten kousek cesty, co se starým vladykou pana Mikuláše vyprovázel.

Šelma prohnaná, jemu bylo jedno, že jede do světa a že se třeba nevrátí. Nic ho to nedojímalo; neustále popichoval čtveráckou a zlomyslnou řečí starocha, až tento se rozpáliv koně zadržel a pravil: „Víš co ty - - že nemáš jeti na hnědáku?“

Závorník tím obratem překvapen se zasmál.

„A proč?“

„Protože by se tobě nejlíp hodil kůň pihovatý.“ „Aj a proč?“

„Protože vždy něco lotrovského do sebe má, jako ty!“

Když pak panicovi s Bohem dával, řekl mu tichým hlasem: „Prosím, pane Mikuláši, na Závorníka rač míti dobrý pozor!“

Panic se té starostlivosti jen usmál. -

II. - Mezi rajtary.

Co teď za vlády J. M. krále Vladislava nadělali v Praze zákonů, co vydali mandátů rozmanitých, a co se přese všechno dalo v Českém království! Pychův a loupeží všude dost, jednotliví páni válčili s celými kraji i veškeré zemi válku opovírali, a metla všech - rajtaři - ti pořád po zemi jezdili.

Ó že práchnivěla moudrá hlava a pevná ruka Jiříká krále! Co bylo platno, že páni stavové usnesli se na sněmu: „Item co se rajtarův dotýče, kteří po silnicích jezdí, posměch a pychy lidem v české zemi činíce, obyčejův německých se chytajíce, toho více aby nebylo.“ Co platno, že se tak usnesli a přísnými tresty hrozili, když jinak jim sami nadháněli. Lid selský, který těžkými a nebývalými robotami stížili, který nedávno docela porobili, nesl s velikou hořkostí nové a těžké jho. A že nebylo možná ho shoditi, což tu pro svobodu utíkalo lidí selských ze svých usedlostí a z rodin, pryč, do lesův a do pustin. Tam zdivočeli. Ochranu jim poskytly houfce žoldnéřů, kteří nemajíce „stálého zaměstnání“ potloukali se po zemi, sloužíce za peníze každému. Tou ochranou vzrostly houfce jejich v houfy, které, když vojny nebo objednaných nájezdů nebylo, živily se pychem nebo loupeží. Však Bůh uchovej, aby jim přezděl někdo lupičův a loupežníků, jim poctivým bojovníkům! Měliť ve všem všudy řád vojenský, hlavně po způsobu německých „knechtů“, z nichž nejeden jim tu tovařil. jsou a „jízdy“ jejich - toť poctivé „gselnryty“.

Každý ten houf rajtarský sám pro sebe pracoval, o sobě však věděli a vespolek se podporovali, a hejtmané jejich, často lidé „dobří“, krve šlechtické, o všem důležitém se zpravovali. Běda pánu, na kterého se zapřísáhli, běda kraji, ve kterém se houf rajtarský ukázal! Byli tu pojednou, z nenadání, provedli svou, ten „pocitivý svůj gselenryt“, a než sebrána hotovost proti nim, na křepkých svých konících byli ti tam, a pak již těžko, někdy nemožná bylo jich dopadnouti.

Už 1. 1492 byl proti nim onen přísný zákon vydán; teď po jedenácti letech bylo zrovna tak, jako tenkrát, ne-li hůře. Už to tak daleko došlo, že málo kdo troufal si pracovati přes pole bez průvodu ozbrojeného, že všude opravovali hradby a tvrze, pilně je střežili a zavírali, jakoby byl nepřítel v zemi. Proto také starý vladyka na Uhersku dobře syna doma i cestou ještě poučoval, čeho by měl šetřiti, a jak na opatrnost nikdy zapomínati.

Ale pan Mikuláš, když se Závorníkem osamotněv, onoho jitra májového suchou, tvrdou cestou jel a kolem širým krajem se rozhlédl, zapomněl pro okamžik na všechny rady a napomenutí. Byloť mu jako ptáku, když z klece vyletí. Ocítl se na svobodě, nezávislý na přísné otcově vůli, byl na cestě do širého světa, na který se tolik těšil. Nejdéle mu na mysli matka a sestra tanuly, ale jak známá krajina mījela, jak spatřoval končinu novou, mizel mu obraz starostné matky i oddané sestry.

Také Závorník rozvázal jak náleží a mysli panicovy nezarmoutil. Na jeho radu dali se cestou méně schůdnou, když se na rozcestí dostali. Sluha ujišťoval, že cestu, kterou schvaloval, dobře zná, a že si nadjedou. Tak dostali se do lesa, kterým šťastně projedše zahlédli na jeho pokraji osamělé stavení, patrně krčmu. Jeli už od rána, aniž kde za šťastně projedše, zahlédli na jeho pokraji osamělé hospoda je přivábila. Nad její doškovou střechou povznášelo několik jasanů rozložitě své koruny, v jejichž stínu panic nějaké lidi postřehl - a teď - slyš! také hudba se tam ozvala.

Pod stromy seděl krčmář s dvěma muži patrně putujícími. Statně si připíjeli a dávali připíjeti hudci, jenž jim hrál na staré, sešlé housle, notuje při tom veselé popěvky. Právě jedním vzbudil hlučný chechtot svých posluchačův, když panic z Uherska zastavil svého vrance pod stromy. S

něho rozhlížel se po společnosti, všiml si všech dobře, ale nepoznal hudece, kterému včera u Ostrovského úpadu peníz dal a který teď umlknuv, sňal klobouk s hlavy a uctivě povstal. Také Závorníkovi, jak se podobalo, vytratila se podoba potulného houslisty z paměti. Téměř si ho nevšiml, a hudec také hleděl na panicova sluhu, jakoby ho viděl poprvé.

Krčmář, člověk rudé tváře a trudovité, chtěl koně ihned do stáje zavést, než pan Mikuláš z opatrnosti tomu nedopustiv poručil, aby je vedle u stromu uvázali. Že pak oba muži cestující brzy odešli a také houslista někam do stavení za krčmářem se vytratil, osaměl panic se svým sluhou. I ten za chvíli, maje nějakou záminku, za nimi odešel. Mile se tu na lavičce ve stínu starých jasanův odpočívalo. Chladivý vánek od lesa vanoucí bylo jen cítit, ale ne slyšet. Ani haluzka nezašuměla, ani travička se nehnula na pasece rozkládající se před krčmou z obou stran úzké cesty. Paseka byla porostlá hojně borůvkám, vřesem i, metlicí, jež v poledním slunci se jen leskla. Hluboké ticho zavládlo nad pasekou, modravými lesy obklopenou. Chvilku jen zafřkal některý z koňů u stromu uvázaných a rozehnal se po dotěrné mouše dlouhým ohonem, až vzduchem zafičelo.

Avšak libé to ticho lesní samoty záhy porušeno. Z lesa, ze strany, odkud panic byl přijel, ozvaly se hlasy, jak prudký štěkot, a nežli se pan Mikuláš nadál, uviděl nové společníky. Hned, jak byl hlasy zaslechl, povstal a vyšel až na pokraj pod jasany, aby se přesvědčil, kdo přichází. Lesem na kraji prořidlým zamihlo se mu několik koní. A hle, již vyjeli - všech čtyři - po dvou jedou. Na hnědouši v prvním páru v pravo sedí jezdec, patrně člověk šlechtický, vedle na bílém mimochodníku v sedle soumarském jakás paní bohatě oděná a za nimi dva jezdci, oba v helmicích, dobře ozbrojení od hlavy do paty. Vedle koně, na němž paní jela, kráčel veliký chrt šedivé barvy, na břichu bílý, vyplazuje dlouhý; červený jazyk.

Pan Mikuláš, jenž byl nejen ze zvědavosti, ale spíše z opatrnosti povstal, upokojil se. Toť cestující jako on sám; aj, a také ku krčmě zatácejí.

Ted' teprve, když koně před stavením zarazili, poznal, jaká to společnost. Mladý rytíř v albové sukni, asi třicetiletý, černých knírův a černých jiskrných očí, jako střela s koně seskočil a pomáhal společníci své

se sedla. Ta opřevši se o rameno svého průvodce hbitě a lehce se snesla jako pírkó. Šat její byl na cestu až nádherný a ozdobným vyšíváním skoro přetížen. Nicméně jí to slušelo. Jaká to sličná, vlnadná postava! V půli života jako proutek tenký, lesklým pasem přepásaný a na plných nadrech pěkně vystřižený. Však co on by odkryl na půl, tají tam clona bělostného pavučníku. Jak hlavu kvapně obrátila, zablyštěly se jí ozdoby na perlové kasance, kryjící husté její tmavé vlasy. Pan Mikuláš byl až překvapen, jak bystře, ano i směle se na něj podívala.

Usedla si na druhou lavičku pod jasan, zrovna proti panici. Jí k nohám lehla si šedá její fena. Cizinka ji okamžik hladila po hlavě a jak se tím ku psu nachýlila, mohl panic dobře si jí všimnouti. Společník její zatím hodně nahlas hospodu svoláváje došel až ku dveřím a tu setkal se s krčmářem, s nímž chvilku rozmloval. Pan Mikuláš byl by se asi v tu chvíli zase vydal na cestu, ale teď na to nebylo ani pomyšlení. Zdržovalat' jej tu nová společnost a pak také mu připadlo, že snad mají jednu cestu. - V tom již také od krčmy bral se přímo k němu cizinec, a pan Mikuláš vida, že k němu samému míří, vstal a šel jemu vstříc. Brzy se domluvili a seznámili.

Mladý rytíř byl, jak udal Jan Bytek z Túškova a společnice, jeho sestřenice, Aléna z Túškova.

Pan Mikuláš byl rád, že se nemýlil. Před chvilkou, když hádal, kdož by ta cizinka byla, připadlo mu také, že to snad rytířova manželka, ale pak se tomu pomyšlení bránil a v duchu se ustanovil, že jistě svobodná. Teď když naproti ní seděl, ještě více pocíťoval půvab jejích černých, velikých očí.

Tvář panny Aleny přismědlá, svěží a hebká nevynikala obzvláštní lepostí, ale oči byly největší krásou její. Ty na panice divně působily, i veselá, vtipná řeč její. A jak pěkně, zvučně se smála! Takové dívky pan Mikuláš ještě neviděl. Věruška a všechny vladyské dcerky, které v okolí Uherska znal, byly kuřátka, hrdličky proti panně Aleně.

Jak tak u veselém hovoru byli zabaveni, nevšimli sobě, že krčmář vyvedl zadem jakéhosi koně, na nějž se potulný hudec, na Uhersku ještě kulhavý, nyní bystře vyšvihl a zadem také okrajem lesa kolem paseky se

dal, až se pak na cestu dostal; tou potom uháněl dále.

* * *

Závorník opatřiv koně meškal pořád jen v krčmě. Byl hodně vesel a seznámiv se hned se zbrojnoši páně Bytkovými pil s nimi statečně. Usmál se jen a mrkal na ně, když venku pojednou ozval se hlas pána jeho. Pan Mikuláš přísně jej uvítal, když ven vyšel, domlouvaje mu, že zbytečně zbloudili a sobě valně zajeli a to jeho vinou, že neměl chváliti cestu, které neznal. Chytrák Závorník čekal, že bouřka bude jinak, hlučněji hřmíti. Hned sobě pomysllil, že panice ta zajížd'ka tuze nesouží. Ba že by jindy za tu hloupost jinaké došel odměny. Zajeli opravdu a daleko se uchýlili od svého cíle. Pan Mikuláš se toho teprve nyní dověděl, když se s Janem z Tůškova domluvili. Ke všemu dostalo se mu ještě veselého smíchu panny Aleny, který ho však nebolel, a to tím méně, když vábivě dodala, že tomu ráda, protože panic musí hodný kus cesty jeti s nimi.

„A rač s námi už až na Rychemburk,“ dodal mladý z Tůškova, jehož strýc na dotčeném hradě hejtmanil. „Již hezky pozdě, kam bys také dnes už dojel. O jednu noc ti nebude. Pobud s námi!“

Panic nespěchal, nebylo mu o den neřku-li o noc, a když také panna Alena pozvala jej upřímným slovem i pohledem, to věru příliš neodmlouval. Za nedlouho po té všichni se vzchopili.

Od osamělé krčmy z pod jasanů vyjela nyní četnější společnost. Páni, pokud cesta dovoľovala, jeli napřed vedle sebe, Aléna mezi nimi. Na Mikulášovu radu poslán jeden z jezdců napřed, druhý se Závorníkem jel kus za nimi.

„Není toho třeba,“ pravil mladý pan Bytek. „Než opatrnosti nezbývá. Pokud vím, je zde v tom kraji pokoj. My s Alénou, hle, beze všeho jsme si vyjeli z Rychemburka a také tam dobře dojedeme. Co by tu také lupiči v té chudé, hornaté krajině ulovili.“

„Je pravda, mnoho ne, ale rajtaři rádi se do takových koutkův utíkají -“

Hm, rajtaři! Myslím, že řeč o nich více namluvila. nežli na nich je!“ odvětil Tůškovský, ne bez pohrdání. „To jsou tak pohádky pro ženské, když

tvrz se zachumelí a předou u krbu. Tu Alenka ta by ti také pověděla,“ dodal žertovně.

„Třeba o hejtmanu Trnkovi, jak je tu a hned zase jinde,“ zasmála se slečna. „Ale přiznám se doma raději o tom hrozném muži a jeho rajtařích mluvím, nežli tu.“

Byliť se už v lese ocitli, a to v lese hlubokém a tmavém. Zásvit světla chvěl se ve vršcích a pronikal jen tu tam slabým paprskem do modravého přítmí věkovitých korun. Nebylo divu, že v místech tak osamělých, tichých a smutných přecházel pannu Alénu smích a žert. Panic z Uherska si toho dobře všiml, jakož vůbec zrak jeho na dívce nejčastěji spočinul. Také postřehl její pohled, který na něj několikrát tajně upřela. To mu dodávalo jen ducha a veselí. -

Kdyby byl sám se Závorníkem tudy jel, jistě by vážněji a pozorněji kolem sebe hleděl, ale tak ničeho se nelekal. Ponoukalo jej, aby se na toho hrozného Trnku pozeptal.

„O tom ledacos vím,“ odvětil mladý z Túškova a hladil pěkné své kníry. „Můj strýc mi o něm vypravoval. Jeho samého nezná, ale znal nebožtíka Trnkova bratra, někdy jednoho z rotmistrů černé roty krále Matyášovy, co ho Uhři hanebně utratili, když českou tu vojsku hubili. Však tenhle ten Trnka, Eliáš, trvám, také tam v Uhřích a také v Polsku sloužil. Ted’ na stará kolena domů se vrátil.“

„Svých lidí soužit,“ doplnil pan Mikuláš. „Škoda jeho zkušeností vojenských, že na takovou lotrovinu jich užívá.“

Panna Aléna ohlédla se po svém bratranci, který však toho jakoby neviděl, jen se usmál a hlavou pokýval.

„Je pravda, co díš,“ ozval se; „však co je ted’ v české zemi panských lotrů! Těch kdyby nebylo, nejezdili by také rajtaři, Trnkové a takoví lidé.“

Vyjeli z lesa. Pan Mikuláš byl sklamán. Myslil, že přijedou do širé krajiny, že brzy zahlédnou Rychemburk, jak pan Jan povídal, a hle, před nimi něco paloučků, mýtina a za ní vrchy, stráně a les a les

Slunce právě zapadlo za tmavý hvozd. Tu mezi lesy uložily se již stíny a vzduch vlhnul. Pan Mikuláš zaraziv koně vyslovil svou obavu, že

zbloudili.

„Také se mně zdá,“ dosti klidně pan Bytek odpověděl.

„Vrah nese. Z těch kopcův a lesů bychom se dnes nevypletli.“

„A kam bys se, pane Mikuláši, vrátil?“

„Třeba do krčmy.“

„Byl bys tam bezpečnější nežli tady?“

„O tom nemluvím. Nebojím se, ale bloudit neznámým lesem není potěšení. Také kůň už mdlí. Jak že jsme tak mohli zblouditi?“

„Jako tys zbloudil. Jen pojed', vždyť tu bude jistě nějaká ves.“

Tmělo se už. Panic na okamžik váhal a rozmýšlel se. Pak podíval se bystře na mladého z Tůškova a již chtěl dle úmyslu svého koně obrátiti, v tom ozvala se panna Aléna:

„Snad bys nás nyní neopustil?“

Mladý vladyka slušel tu prosbu i výčitku a viděl ji také ve tmách lesklých očích, jež na něm utkvěly. Ruka mu poklesla a pobodl koně. Jeli pustým vřesovištěm, na němž tu tam černaly se březové honštinky. Na ztemnělém nebi míhala se osamělá hvězda. Hluboké ticho kolem vládnoucí rušil chvilkou chrobák jednotvárným bzukotem. Mladý vladyka mlčel a přemýšlel o svém společníku. Odpověď jeho zněla tak divně, a pak nic ho nehnětlo, že zbloudili, že se trmácejí na unavených koních. I ona mlčí, i ona sobě ještě neposteskla! Však co to! Tam u lesa, k němuž se blížili, viděti několik postav na koních - dva, tři! V šeru vypadaly jako černé stíny, a že vřes dusil krok jejich koňů, podobaly se zjevům duchovým.

Skřek jakéhosi dravce, jako káněte hlas, ozval se z té strany, kde stáli jezdcové, a týž hlas ozval se zrovna za panem Mikulášem. Ohlédl se, uviděl Závorníka.

„Tos ty zaskřehotal?“ ptal se panic.

Závorník přisvědčil. Dobře, že pán jeho neviděl toho úsměvu, či posměšku drzého, který se sluhovi jevil ve tváři. Když pak pan Mikuláš v před pohleděl, nebylo po jezdcích u lesa ani památky. Zmizeli jako tajemné vidění.

„Viděl-lis?“ ptal se panic svého společníka.

„Nějací noční dravci, kterým se patrně do nás nechtělo,“ usmál se rytíř. „Ej, podívej se, pane z Mečkova., tamhle je zář!“ zvolal pojednou, ukazuje na rudé světlo v černém lese, ku kterému nyní dojížděli. -

„Co by mne otec plísnil, kdyby tak viděl -“ v duchu pan Mikuláš pomyslí, vjížděje do lesa. „Věru že jsem prohloupil. A když také ta -“ Podíval se na Alénu, na niž svaloval hlavní vinu. Ta, prve tak veselá a hovorná, umlkla skoro na dobro. Snad bylo unavením, ale panic se přece divil. Za nedlouho se přesvědčil, že zář nevycházela, jak prve se domníval, z okna nějaké chatrče, ale že byla od ohně. Zahlédl jej mezi stromy vysoko plápolající a kolem něho nějaké postavy. Pak dojev na blízko užasl. Spatřil tu nevysoký veliký balvan pískovcový o samotě ležící, jenž byl tak přitesán, že tvořil dvě části : zhruba otesaný kulatý stůl jako veliký mlýnský kámen a čtyři sedadla kolem polovice stolu do druhé něco Vyšší částky balvanu vytesaná. Mezi kulatým tím stolem, na němž oheň plápolal, a sedadly vedla uzounká ulička. Ve třech sedadlech seděli tři ozbrojení mužové, čtvrté bylo prázdné. Za muži stáli u stromův uvázáni tři koně osedlaní hlavu pochyľující, podřimující. Mužové měli na hlavách jakési burity či klobouky opeřené; řásné pláště zahalovaly ostatní jejich oblek. Všichni tři byli bradatých tváří, kteréž v záři ohně zdály se brunatnými. Dlouhá píka ležela vedle každého o skálu opřená.

Jakmile zaslechli dusot blížících se koní, povstali kvapně a jeden z nich vykročil na cestičku kolem ohně vedoucí. Ale když zaslechl hlas páně Býtkův, pochyľil hlavu a vrátil se mlčky k ohni. Druhové jeho stáli pozorující společnost kolem jedoucích; tu poodhrnuly se jejich pláště, a zpod nich zablýštěla se lesklá zbraň.

„Někoho si vede,“ ozval se první, usedaje na skálu.

„Ta zlatá moucha je s ním,“ odvětil druhý pořád ještě stoje. Třetí i už přitáhl plášť k tělu a natáhl nohy zase k ohni. Na velikých, jízdeckých botách zaleskly se ohromné ostruhy.

Panic z Uherska byl by se do čela uhodil. Teď teprve všemu porozuměl. O že prve se nevrátil, že se tak oslepiti dal! Však už byl skoro jist, s kým to jede, když ten skřehot prve se ozval, když ti jezdci se zjeví -

a což teprve nyní 1 Tam u ohně ta hlídka - toť rajtaři - a jen ten čistý pan Býtek promluvil a rukou pokynul, usedli zase beze všeho. Panic zarazil koně.

„Oj vladyko z Túškova, nebo kdo jsi, nehodněs se mnou jednal! Věřil jsem ti jako člověku dobrému, a věru že nejsi dobrý!“ zvolal. Rozproudilať se mu krev nad tím klamem hanebným. „Závorníče, ke mně!“ rozkřikl se a tasil meč.

Ale Závorník se ani nehnul, drže se svých nových druhů, a pan z Túškova klidně a s úsměvem promluvil: „Měj ještě chvilku strpení, milý panici! Meč zatím zaraz a podívej se!“ a jel, jakoby obnažené zbraně mladého vladyky ani neviděl, několik kroků dále. Panic bezděky za ním, a tu jak cesta kolem výběžku stromy zarostlého zahnula, ocitli se na volném místě, odkudž bylo možná se rozhlédnouti. Mikuláš ani nevěda koně zarazil a pln úžasu hleděl před se. Cesta, kterou byli lesem přijeli, stáčela se níže pod nimi znenáhla, zvolna holou strání dolů do úvalu. Nad ním v tu stranu naproti panu Mikuláši vypínala se lesnatá návrší, však nižší toho kopce, na němž stáli. Na stráni jeho i dole na úvale ne příliš hluboko pod nimi rozloženém ležely tu tam rozmetené balvany skalní, u nichž a mezi nimiž hořelo asi dvacet ohňů. Většinou planuly blízko sebe, některé však byly dále na pokraj posunuty, patrně strážné ohně.

Panic viděl u ohňů sedící postavy, i sem tam přecházející; také koně tu onde stáli ve skupinách, přivázáni ke kolům nebo osamělým stromům. Někoho rozeznati nebylo možná, ale zmatená směs různých hlasů zavznívala tichem nočním až k nim nahoru a z ní také pronikaly zvuky hudebních nástrojův. A jak panic více v pravo zraky své obrátil, zahlédl tam táhlou, travnatou strán, nad níž nahoře vypínala se jakási budova k nočním nebesům. Vysoký násep bylo dobře znáti a nad ním věžovité stavení, v jehož dvou okénkách planula rudá zář.

Panic drže pádný meč v ruce rozhlížel se všecek udiven. Osamělá kotlina skalnatá, lesy obklopená a v ní ten živý tábor, jistě rajtarský, tmavé postavy koňův a lidí planoucích ohňů, v jejichž záři sloupy kudrnatého dýmu vysoko stoupaly bělající se, až výše zanikly v šeru nočním - v pravo

ta divná tvrz úval zavírající. - a nade vším noční nebe ztemnělé a hluboké ticho - ký div, že panic ustrnul a na svůj hněv i meč zapomněl.

„Nuže, nelhal jsem ti, že za lesem přístřeší dojdeme,“ ozval se vedle mladý z Túškova. „Mluvils prve o rajtařích, tu je máš. Ptals se také na vůdce, té lotroviny, jak jsi ráčil říci. Tamto tvrz, ta jest jeho. Tam je Eliáš Trnka a tuto vedle tebe, jeho syn.“

To všecko mluvil mladý rajtar usmívaje se. Pak vážněji a také přísněji dodal: „Meč, prosím, zaraz! Tam dole by tě s ním uvítali nelaskavě. Pojd', prosím -“

Panic všecek hněvem vzrušený opřel zanícený svůj zrak na syna vůdcova a prudko se ozval : „Však-tě jsem dobře pravil, že nejsi dobrý!“ a tu stihl jeho jiskrný pohled také Alénu, na niž v tom mladý Trnka iikázav pravil: „Ach, abych nezapomněl. To je opravdivá Aléna; také sestřenice, ale po Adamu,“ a hlasitě se zasmál.

Milenka jeho však mlčela; trhla uzdou a dala se první na cestu. Panic zarazil prudce meč do pochvy. „Vyvedl jsi hloupost,“ pomyslíl, „a ještě se teď brániti - v pasti - to by bylo bláznovství.“

V ten okamžik, když na dolinu sjížděli, ozval se v rajtarském táboře zvuk trouby, zazvučel jasně úvalem a zanikl kdesi v hlubinách černých, dřímajících lesů. - -

III. - Poslední rotmistr „černé vojsky“.

Hlas polní trouby hnul veškerým táborem.

Ti, kteří právě přicházeli, zastavili se rázem, ti kteří sedíce u ohňů vespolek rozmlouvali nebo v kostky hráli, ustali v hovoru i ve hře; kteří na zemi se natáhli a již podřimovali, prudce se vytrhnuvše usedli. Všichni pak obraceli zraky své v tu stranu, odkud přijížděl nenadálý host: dobře vypravený panic s mladým Trnkou a jeho „zlatou mouchou“.

Pan Mikuláš měl neobyčejnou podívanou. Bylo mu jako ve snách

nebo v nějakém vidění. V záři plápolajících ohňův uhlídal nejdívnější postavy, o sobě, i v nejrozmanitějších skupinách. Byli to osmáhli i různě vousatí muži, kteří zevnějškem svým, tu tam divokým, ano až zpustlým, prozrazovali, že jsou řemesla vojenského. Všech bylo zajisté přes sto. Mnozí, jmenovitě na skalách spočívající, zůstali ležeti a jen hrdla natahovali, jiní, jak ve skupinách stáli, povzdálečí se dívali; většina pak hrnula se od ohňů, kostek i korbele, aby si nově přibylé prohlédli. Tak za nedlouho se utvořila v pravo v levo řada rajtarská, a živou tou ulicí, ne sice hustou, však pestrou a hlučící, jel panic z Uherska za mladým Trnkou a jeho Alénou.

Na krigsmaních kolem se kupících a hrnoucích bylo patrné, že pánové na sněmu zemském nijak nekřivdil rajtarům viníce je, že se přidržují zvyků německých. Však to bylo již na kroji viděti. Z těch tu sotva dva byli stejně oděni, ale všichni šatem pestře barevným a divně vykrajovaným podobali se německým lancknechtům. Všude kabátec živé barvy, úzký, přiléhavý a velice krátký, všude rukávy na ramenou i nad loktem vzduché, prostřižené a strakatě provlačované, všude nohavice většinou úzké, kryté buď botami jízdeckými nebo tupými, netvornými střevíci. Mnohý z rajtarů, tak jak od ohně přiběhl, neměl nic na hlavě; jiným birety širokých střech divně vykrajovaných, od nichž fábory dvojaté nebo šňůry strakaté jako pásy volně až na prsa splývaly, v týle visely nebo na uchu směle trčely. Na biretech čepeřila se a plápolala v nočním větru dlouhá péra. Zpod nich, ze stínu vykrajovaných střech biretových upíraly se na panice jiskřivé, smělé zraky i bělaly se zuby šklebících se úst. Výkřiky, žerty a vtipy i hrubý smích co krok stíhaly mladého zajatce. Chvilkou nastalo v ulici větší hnutí a větší křik: to když se protlačovala nějaká vojačka v krátkém životě a ještě kratší suknici, klestíc sobě skrze rajtary cestu břitkým, nestoudným jazykem i ráznými lokty.

Nástroje hudební, jež tu tam zvučice prve byly na okamžik umlkly, ozvaly se znova. Ze vzdálenějšího konce tábora ječely dudy a píšťala, tam zase housle zavzněly a s nimi pronikal chvílemi zpěv hrubých hlasův. A jak se panic se svého vraníka před se, za řadu obkličujících jej rajtarů podíval, zahlédl tam stranou na malém prostranství mezi skalami při rudém ohni dva

pištce, dle jejichž noty tančila jakási ženština potřásajíc krátkou suknicí; před vojačkou pak poskakoval rajtar, jemuž se zmítal široký biret v týle, a mával nad hlavou rukama, patrně prsty louskaje. Oba byli do tance s takou vášní zabráni, že si ani toho, co opodál ostatní vábilo, nevšimli.

Vřava veškerého tábora byla až ohlušující. Ze směsi těch přechytlých hlasův a křiklavé hudby pronikalo chvílemi tu tam prudké zavýsknutí nebo zařehtání koňské. Panic určitěji rozuměl jen nejbližším pokřikům, jež týkaly se jeho krásného koně i obtíženého kleprlíka. Viděl lakotné, dychtivé zraky loupežných rajtarů i ruce, jež z řad porůznu se vztahovaly, aby se jen dotekly jeho vraníka ušima stříhajícího a se povzpínajícího. Jak se pan Mikuláš ohlédl, spatřil Závorníka, an patrně nijak se nelekaje v pravo v levo s koně promlouval, na rajtary pokřikoval, ano několik jich i jménem jmenoval. O jak by se panic rád, s chutí byl po něm rozehnal, aby toho lotra zrádného potrestal! Jak se uměl doma přetvařovat, až všechny oklamal! Chlap ,ničemný už dávno s ,rajtary držel, a dnes schválně na nepravou cestu ho zavedl.

Věru, že se starý Roměnec v něm nemýlil.

A hle, tu se opět k němu někdo hlásí. Toť ten houslista z krčmy. I ty šelmo nestoudná! Jak se posměšně panici uklání a zedraný klobouk smeká! Proto on tak zmizel z krčmy, aby dal návštěví! Toť všecko jedno ničemné pásmo. Však co naplat, že mu teď panic rozuměl, že nad ním hněvem se rozpaloval. Byl už v něm a jako zadrhnut.

Pojednou mladý Trnka zarazil koně. Promluvil několik slov se svou „sestřenicí“, která pak oddělivši se zamířila v pravo na cestu vedoucí ku tvrzi. Ještě jednou se ohlédla, a zrak její utkvěl na panici. Pak zmizela v davu. Mladý rajtar ve šlechtickém oděvu jel nyní po boku svého zajatce. Začal několikráte, než panic mu ani slovem neodpověděl. Dlouho však už spolu nejeli.

„Jsme na místě!“ ozval se pojednou mladý Trnka a ukázal v pravo, kdež něco nového se namítlo zrakům páně Mikulášovým. Tam už živá ulice nesáhala, tam už rajtaři se neodvážili. Před volným místem tím mladý Trnka zarazil a žádal Mikuláše, aby s koně slezl. Závorník byl už tak bez

pobízení učinil, a na pána svého se neohlížeje dal se s houslistou nyní číperně si vykračujícím do tábora, do veselé společnosti. Koní ujal se jakýsi rajtar vysoké postavy, jenž je dovedl ke stromu opodál stojícímu. Ale tam stanuv díval se upřeně za mladým zajatcem, kterého vedl Trnka k nedalekému ohni. Zář jeho padala až pod strom, kde koně stáli, i na dotčeného rajtara obrovské postavy.

Byl muž asi třicítiletý nebo starší, v rudém kabátci. Že bilet mu v týle vězel, bylo dobře viděti brunátnou, až zamodralou skvrnu, jež od vlasů krátce přistřižených šla mu přes část čela. Druhá, podobná skvrna rděla se mu na levém líci. Obě ta znamení dodávala vousaté tváři jeho zvláštního výrazu, kterýž v mlhavé záři plápolajícího ohně nebyl nijak mírněn. Mladý Trnka poručil mu, aby koně opatřil a hlídal. Jiného rajtara by to snad netěšilo, a byl by spíše po táboru, jenž opodál všecken hlučel veselostí, žádostivě se ohlížel, ale znamenáný ten žoldněř ani okem tam nemrknul, než upíral bedlivě zraky své k ohni, kam veden z Uherska panic. -

* * *

Tam seděla u velikého, plochého kamene společnost šesti mužů; rotmistr Eliáš Trnka se čtyřmi staršími svého houfu rajtarského a host jejich, snad jednatel jakýsi, jenž asi přišel vyjednávat pro někoho, zač by byly služby páně Trnkovy a jeho houfu.

Mužové byli právě po večeři, jak o tom zbytky jídla na přirozeném stole kamenném svědčily. Z velikého korbele zavlažující hrdla živě hovořili, t. j. hlavně Trnka rotmistr a host jeho, muž ryšavých vlasů i takových také vousův, oděný kabátkem tmavomodrým.

Jak mladý pan Jeník stanul před osamělou společností, prvním pohlednutím poznal, kdo tu hejtmanem, kdo z nich pověstný Eliáš Trnka, někdy jeden z rotmistrů proslulé „černé vojsky“, jenž šťastně unikl smrti, když Uhři hanebně se světa sprovázeli české houfy, když po smrti krále Matyáše staly se jim obtížnými. Věru, že býval pravým bojovníkem černé vojsky, jež za větru i bouře, v mrazu i úpalu slunečném, v každý čas bytovala pod širým nebem, až všichni z ní nad míru se otuživše „osmáhli, až jim „černých“ přezdili. Hle, ten muž neveliký, zavalitý, ve tváři všecek

zahnědlý, jako kovový, očí blysknavých, černých, toť jistě pan Trnka. Líce i brada oholeny, jen pod zatuplým nosem proběhlávají se dlouhé kníry; jak za hovoru čepici z brunátného sametu sobolinkou lemovanou k týlu posunul, bylo viděti část lysé jeho lebky, jejíž vlasy hrubě prokvetlé nad masitým, zarudlým týlem vysoko byly po způsobu polském podholeny. A jak rukama rozkládal, živě rozmlouvaje, mihotaly se kroužky lesklé jeho košile ocelové, kryjící mu kabátec od krku až po stehna; ještě pak více třpytily se a blýskaly zlaté hvězdičky na kovové košili té ozdobou sem tam připevněné. S ramenou splýval starému rotmistru jako plášť bělavý burnus jakýsi, rukávů krátkých a valně širokých.

Všecka tvář hejtmanova osmáhlá a lesknoucí se jen hrála živostí, a nikdo by zajisté mu nečetl dobrých šedesáte let, namnoze bouřlivých, jež přes jeho šedou hlavu již přeletěla. Teď jen mrsknul bystrým okem po panu Mikuláši, pokynul hlavou svému synovi jako na uvítanou a pak nevšímaje si ani toho ani onoho pokračoval u své živé rozprávce k hostu svému jsa obrácen. Mladý Trnka usednuv vedle starších napil se, a pak polo nahlas jim vypravoval, jak mladého rytíře sem dostal. Panice pálila půda pod nohama; viděl, jak rajtaři naň zraky své upírají, jak se smějí. Nikdo si ho nevšímal. Popuzen usedl opodál a zahleděl se do země. Starý Trnka pořád ještě šprýmovně mluvil, a to o J. M. králi, jenž právě teď chystal se na svatbu, ženich 46 let.

„Tři už nevěsty oklamal, teď má čtvrtou, a jak slyším, znamenitou, tlustou. Ej, ty Jene, co tam pořád šeptem?“ oslovil pojednou syna svého, přerušiv náhle svůj první hovor. „Kohos to přivedl? Čistý panic, ale patrně ušlý, hned usedá a nohy mu poklesají.“ Zase mrknul po panici, jehož zamračený pohled setkal se tu s bystrým rotmistrovým.

„Pan Mikuláš z Mečkova,“ ohlašoval syn.

„Bradlecký?“ otázal se rotmistr panice přímo.

„Nikoliv, z Uherska.“

„Tak tedy příbuzný pana Jeníka.“

„To byl můj děd.“

Rotmistr upřel ostře na panice oči.

„Aj, za mých časů o něm mnoho povídali. Nu, a jak ty k nám přicházíš? Jdeš k nám sloužit?“

Stará šelma dobře věděl, že panic jest zajatý, na bohatou výplatu, ale škádlil jen. A dobře se mu povedlo. Mladý pán Jeník ani neodpověděl: tvář mu zčervenala a jen se pohrdlivě usmál. Však mělo ještě hůře býti. Za něj mladý Trnka promluvil, a pověděl stručně, jak panice dostal. Nežli řádně ukončil, zachechtal se rotmistr a smál se chvíli, až se mu volavčí péro na čapce potřáslo a kroužky jeho košile div že nezvonily. Pak teprve domohl se slova, ale ještě za řeči smíchu zcela neudusil.

„Vyjel si do světa, pro čest a zboží, tatík ho dobře vypravil, a téhož dne - haha - padne mezi rejтары. Ah, to bude, až panu otci vzkážeme, aby si panice vyplatil!“

„Nedám se vyplatit,“ vpadl mu prudce Mikuláš do řeči.

„Tedy budeš u nás sloužit. Líbíš se mně.“ „Neumím v každém sedle seděti.“

„Však ty se naučíš, haha -“

„Sotva,“ ozval se posměšně mladý Trnka, „panic - z Mečkova a na Uherště - a s námi lotrovinou - jak nás pokřtil!“

Starý rotmistr zamrkal prudčeji očima, ale pak vesele zvolal:

„Vida, upřímný panic, poví, jak si to myslí. To za našich časů stojí za mnoho - však zle se to vyplácí. Nebud' bláhový a zůstaň. Máš sloužiti v cizině nebo tu. Tady - toť nějaký život - jak se na zemana sluší. Na koni, v poli, veselí a všeho dost, a svým jsi pánem! Smějí se nám sic, kdyby pán bůh s čertem válčil, a my pánu bohu sloužili, že bychom jej ihned nechali, jen kdyby ďábel více nabídl. Všaktě by takových služebníků ten rohatý jinde ještě více našel. ‚Vojsko mečem se živí!‘ říkával pan Jiskra. My se jen poctivě živíme, ale panstvo na hradech a zámcích - no,“ a mrkl po svém hosti. „Jak zůstaneš-li? Dostal bys časem praporec dobrých rajtarů.“

„Nezůstanu,“ odvětil pevně panic chmuře čelo.

„Tedy se bud' vyplatíš, nebo tě tamto pověsíme.“ A starý rotmistr ukázal na strom, kde stál u koní se pasoucích znamenáný rajtar. „Ale ne na zlatém řetěze, na oprátce. Nuže?“

„Již jsem řekl. Rajtarem, škůdcem své země a svých krajanů nebudu, pane Trnko.“

„Však si to, mladý pane, rozmyslíš! A své smělé řeči budeš litovati!“ odtušil rotmistr, zvažněv ve tváři. Úsměv jeho byl ten tam, z osmáhlé tváře, z jiskrného černého oka hleděla neúprosná přísnost.

Starší rajtaři přestali se usmívati, host pak neutajil svého překvapení. Nastalo na okamžik ticho, až pojednou se starý rotmistr rozkřikl. Hromové jeho zahoukání přivolalo znamenáného rajtara. Starý Eliáš Trnka zatím vstal. Noční vítr zlehýnka odvíval volný, bílý jeho plášť, zpod něhož zakřivená polská šavle zazvonila i zablýštěla se v záři ohňové. Ještě jednou. upřel svůj přísný pohled na Uherského panice, pak poručil rajtarovi, aby zavedl zajatce na tvrz a tam do věže jej ,vsadil, připomínaje mu, že za něj svou hlavou ručí. Prve byl spíše dobromyslný, veselý staroch, teď se všecek změnil. Z několika těch určitých slov přísného rozkazu bylo znáti, jak že tak ovládá houf tam těch divokých, nezkrocených rajtarův. -

Rajtar vedl pana Mikuláše touž cestou, kterou prve Aléna byla odjela; na horu do táhlé stráně, kde stála tvrz. Mikuláš ohlédnul se ještě po svém vraníku, jenž hladov u stromu se popásal. Více pak už se nerozhlížel, upíral zrak do země! Průvodce svého si valně nevšiml. Ten také chvíli mlčel, až pak pojednou se ozval, zastaviv se: „Což pak mne, pane Mikuláši, neráčíš znáti?“

Panic pozvedl kvapně hlavu. Při míhavém zákmitu, jenž od ohňů ještě k nim na cestu padal, tvář obrovského svého původce dobře neviděl, však znamení na čele i na líci zpozoroval.

„Jsem Jíra, Plamenáč -“ hlásil se rajtar, prve nežli se panic otázel. To byl onen sluha na tvrzi jeho otcovské, jenž nemoha klidu a ticha jejího snésti, do světa ušel. Pan Mikuláš byl velmi překvapen a ne nemile.

„Kdes pro Bůh, člověče se tu vzal?“

„Kam jsem měl jíti, uprchlec? Tady je člověk nejjistější a pak je tu živo,“ dodal upřímně se usmívaje Jíra, jemuž od jeho znamení Plamenáč říkali. „Sám jsem utekl, ale tebe bych, pane Mikuláši, sem nezavedl.“

„Jako Závorník, ten lotr! Kdo ten houslista ničemný?“

„Špehýř. Vzkázal sem pro lidi, že někoho přivede, ale dnes pojednou sám na koni přihracoval, aby nejezdili ti, co byli ustanoveni, že tebe mladý a ta zlatá jeho moucha sami přivedou. Byli také na výzvědách. Máme tu dobré zprávy. Ale netušil jsem, že ty, pane - Nepřeju ti ovšem, ale jaká pomoc? Starý je zlý - A jak, prosím, vladyka a paní máti, jsou-li zdraví?“ ptal se dobromyslně velikán, jenž vrchnosti své pro útisky neutekl, ale z pudu divného po toulce a změně.

Připomínka ta nebyla panicovi teď zrovna nejmilejší. Pověděl, ale hned po té se tázal: „Kde to jsem, jaký ,to kraj?“

„To jsou Budislavské lesy a skály -“ ukazoval před sebe rukou, obrátiv se, „a tu před námi za strání Jarošov, a to je zpustlá tvrz. Vypravují o rytíři Toulcovi, co tu někdy přebýval.“

Ještě několik krokův, a již stáli na výšině, před samou tvrzí. Ačkoliv Plamenáč ji zpustlou nazval, zdála se nyní v přítmí nočním dosti pevnou: násep vysoký, příkop hluboký a brána tuhá, dobře zavřená. Za ní, když Plamenáč silným hlasem zahoukal, prokmitla rudá zář smolnice, a hned po té také zaskřípěla branka ve vratech, kterými panic s Plamenáčem vešli na neveliké nádvoří, plné několika vozy nákladnými. Vrátný, jenž jim svítil, jakoby je čekal, nepromluviv, kráčel napřed. Tu panic teprve, ač jen zběžně se mohl rozhlédnouti, se přesvědčil, že tvrz opravdu je velice sešlá. Nad zbytky stavby kamenné vypínal se dřevěný srub, nově zbudovaný, o něj pak opíralo se několik divných přístavků s pavlačemi a sloupy, jež nyní vrhaly pitvorné lomené stíny na ozářené stěny. Vrátný se světlem kráčel po dřevěných schodech zevních do hořejšího ponebí srubu, za ním panic s Plamenáčem. Vrzající schody pod jejich nohama rušily hluboké ticho tvrze. Jen jednou zdálo se panici, jakoby štěkot psa zaslechl. Vrátný zavedl zajatce do nízké komory o jednom okénku. Nebylo tam nic kromě hrubého stolu, židle a jakéhosi lože v koutě. Na stole stál džbán, vedle něho ležel chléb a mísa masa. Vrátný rozžehl kahanec a měl se k odchodu.

Pan Mikuláš dobře pozoroval, že by byl Plamenáč rád ještě se omeškal a něco pověděl, ale že se před vrátným ostýchal. S ním také odešel. Dubové, těžké dveře zapadly, bylo slyšeti rachot klíče, a jak zámek

zapadl, pak ještě schody venku praskaly, až pojednou vše utichlo. Hluboké ticho kolem zajatého panice.

Jídlem a pitím se občerstviv uleh tak, jak byl oblečen, na hrubé, tvrdé lože. Usnouti však nemohl. Mysl jeho byla pobouřena. Chvíli se rozhlížel kolem sebe pustou komorou, na jejíž mohutné trámy kahanec vrhal zardělou, mlhavou zář. Pak v myšlenkách sešel zase dolů do rajtarského tábora, a zraku jeho ze směsice dojmů nejurčitěji vynikla postava starého rotmistra. Myslí na jeho nabídnutí, na jeho výhrůžku. Státí se rajtarem! Kmitla se mu před očima vážná, přísná tvář otcova. Ne - nikdy, a kdyby udělali, čím mu pohrozili. Ale až domů vzkážou!

To bylo panicovi nejkrušněji; prvního dne, a již jako koroptev vběhne do sítě. A hloupou koroptev třeba do rukávníku hnáti, on však šel sám, tak slepě! Ó toho Závorníka! A co otec, jak se rozlítí, a jak se bude matka soužit! Vypravili ho s velikým nákladem, a teď! Ty milý vraníčku - s Bohem! Už na tobě bude jezdit nějaká duše rajtarská a snad na tobě dojede si pro výplatu na Uhersko. Ah - budou znova peníze sháněti, dlužiti se - ne, ne! A jaké řeči po okolí, jaká hanba!

Panic vyskočil s lože a přešel několikrátě krátkou komorou. Pak stanul u okénka. Hleděl ven do noci ku tmavému nebi, na němž jasné hvězdy čistě se třepetaly nad širými hřbety černých, mlčících lesů. Na dole pod tvrzí ohně dosud planuly, dosud se tam mezi nimi ta strakatina lidí míhala, dosud všecko tam hlučelo veselím.

Panic se odvrátil od toho divadla a zas usedl na lůžko. Unavení tělesné jej přemohlo. Položil hlavu a za chvíli tvrdě usnul. Spal dlouho. Kahanec dávno dohořel, a již zásvit denní vnikal nízkým okénkem do malé komůrky na srubu. Tu se pan Mikuláš probudil. Cítil něco na pravici, jež mu s lože visela. Spatřil velikého chrta, jenž mu svým rudým jazykem ruku olizoval. Za chrtem stála dívčí postava štíhlá - a na té zrak panicův utkvěl.

Byla to Aléna. Měla na sobě jen lehounký kanduš modravé barvy; bílé, oblé rámě bylo obnaženo. Tmavé, lesklé vlasy na půl uvolněné padaly jí na ramena. Tvář svěží zazdívala se jako ranní zoře a veliké tmavé oči zářily vesele, usmívavě. Okamžik hleděl panic jako uváben na vlnadnou

dívku, jejíž čerstvé, rudé rty naň se usmívaly.

Ale pak zamračil čelo.

„Hněváš se na mne, panici milý,“ ozvala se jasným, zvučným hlasem, jemuž včera s rozkoší naslouchal. „Nehněvej se. Snad mne viníš, že jsem pomohla tě sem uvést. Byl bys tu, i kdybychom se nesetkali. Sluha tvůj tě už zradil a sem vedl. My jen náhodou se s tebou sešli,“

Panic se na ni podíval, pak upřel zase zrak do země a mlčel.

„Aj, tys tvrdý, pane Mikuláši,“ ještě lichotněji Aléna promluvila blíže k loži přistupujíc. „Je mně tě líto, však jsi mohl pozorovati. Zalíbils se mi hned, jak jsem tě spatřila. A přece jsem ráda, žes tu. Budeš tu s námi —“

„Co si myslíš?“ ozval se prudce panic. „Již jsem včera řekl tomu starému lapkovi³ —“

„Tos řekl jemu, ale mně snad toho neřekneš!“ A zasmála se. V tom také jako bezděky vedle něho na kraji lože usedla. „Vid', že zůstaneš?“ otázala se tišším hlasem, kloníc k němu hlavu, aby se mu mohla do očí dívat. „Bude ti tu veselo, budeme tě míti rádi.“ Zavadila o něj lehounce svým ramenem; podíval se jí do očí, do velikých, tmavých očí, z nichž zářila mu vstříc žhoucí vášeň. Panicovo líce zardělo se prudkým nachem. Ale v tom, jak sebou živě hnul, zarachotil otcův meč, který si u hlav o postel opřel. Zarachotil a padl k zemi. V ten okamžik mihlo se myslí panicovou šeré klenutí zčernalé věže na otecké tvrzi, vzpomněl včerejšího jitra, jak mu otec tento meč odevzdával.

„Nezůstanu, již jsem řekl, nech mne, ty zrádná —“ zvolal a chtěl vstát. Ale nedomluvil. Bílá, oblá ramena se po něm vztáhla a prudce ho objala.

„Nemluv, nepustím tě! Zůstaň aspoň se mnou. Líbíš se mi, mám tě ráda. Anebo chceš-li, zůstanu u tebe, půjdu s tebou, osvobodím tě, chceš?“ Začala ho líbat. Panic těmi slovy, tou vášnivostí opojen, omámen, nemohl promluvit — ale jak jej Aléna začala líbat, odstrčil ji prudce a vstal.

„Nestoudná!“ zvolal hledě jiskřícím se zrakem na dívku, jejíž tvář i

³ Lapka = loupežník

hrdlo rděly se vášnivým žárem. Palčivý zrak její tkvěl na panici. Chvěla se. V ten okamžik ozval se venku hlahol trouby a hned po té také šedá fena, jež vrčíc ku své velitelce se byla postavila, začala hlasitě štěkati. Nežli se panic nadál, byl sám. Aléna zmizela; ani dobře nevěděl jak. Kmitla se mu, viděl její poslední pohled. Z hluboka si oddechl. Chvilku stál hledě před se zamyšlen. Pak přistoupil kvapně k okénku, jež otevřel. Proud svěžího ranního vzduchu jej ovál. Všecka jarní krajina lesní skvěla se půvabem časného jitra. Nad lesy rdělo se ranní zoře; slunce ještě nevyšlo, ale zlaté zářící zášlehy po jasném, modrém nebi zvěstovaly blízké jeho příští.

Panic pohlédl na dol. Tam ticho a prázdno. Po rajtařích ani stopy; zmizeli, odjeli, patrně asi před chvilkou, když se ozval hlas trouby. Kam odjeli?

V tom otevřely se dveře a vrátný, který včera panice sem zavedl, požádal ho, aby sestoupil.

Dole ve přízemku v jizbě za stolem čekal na panice Eliáš Trnka. Po jeho hostu nebylo památky. Rotmistr uvítal zajatce mlčky, jen hlavou mu pokynul, pak vybídl jej, aby usedl a bral si masa i víny, jež byly na stole přichystány.

„Ale počkej,“ dodal kvapně, jakoby se byl rozmyslil. „Má-li člověk co na mysli, nechutná dobře. Dříve se domluvme. Nu, panici, jak jsi se rozhodl?“ tázal se vážně, však mírněji nežli včera.

Mikuláš se usmál.

„Pane Trnko, věz, že úmyslu svého přes noc neměním. Nežádej toho na mně. Řekls včera, žes slýchal o mém dědu, panu Jeníkovi. Víš tedy, jaký byl. Cizí mu mnoho nabízeli, aby šel k nim, král uherský hory doly sliboval, ale děd nešel. Nechtěl své zemi škodit, proti vlastnímu králi bojovati.“

„A dobře měl!“ vpadl mu starý rotmistr do řeči. „To m y jen byli takovými osly, že jsme za Uhry krev svou i krajanů proléváli - a pak - no - Dobře měl pan Jeník. Rozumím, co chceš. Ale brachu milý, Uhři a my - to jest dvojí - ale nechť! Tedy nechceš?“ tázal se a chmuřil opět tvář.

„Nemohu,“ panic odtušil pevně.

Starý rotmistr vstal, nalil vína ze džbánu do dvou pohárů, z nichž jeden podal zajatci.

„Tu máš a pij! Tobě na zdraví, statečný panici, a na památku tvého děda! Jsi jeho krev. Pij!“ vesele pobízel udiveného. Sám pak jedním douškem pohár až na dno vypiv, utřel sobě navlhle kníry a zasmál se. „A teď jez a pij, a nic oči nevyvaluj. My jsme srovnáni, nebudu tě už nutit. Zkoušel jsem jen. Dobře to vyvedl - jez, pij - a já ti při tom něco povím. O dědu tvém, víš o panu Jeníkovi jsem nejen slýchal, ale znal jsem ho - a jen řeknu tolik: dvakrát mi život zachránil. Aby mu Pán Bůh nebeský odplatil věčnou slávou! Já se mu nemohl odsloužiti, ba ani ne pořádně pozdrav Pán Bůh řící. Dvakrát. Zle bylo. Jednou mne sebral na bojišti. Už tomu dobrých třicet let, tenkrát, když jsme stáli s uherským králem na Moravě. Pan Jindřich, nebožtíka krále Jiříka syn, s panem Kdulincem táhli na nás ku Třebíči. Vozy jim tvůj děd spravoval. A tu tam u jakéhosi potoka v šarvátce jsem padl a naši mne nechali. Byl bych tu jako pes zahynul, ale v tom jel kolem pan Jeník a slyší, že volám z bahna o pomoc. Bez rozmýšlení mne vytáhl a zajal. Když mne pak vyměnili, za nedlouho, co d'as nechtěl, lid Jiříka krále chytil mne na štráfu, a tu jeden zběsilec chtěl, aby mne hned pověsili, že prý jsem Čech zrádný, že sloužím nepříteli. A jistě bych tu dnes neseseděl, ale tu jakoby Pán Bůh zas pana Jeníka seslal. Namanul se tu - a zase mně pomohl. Dost mně domlouval, věru, a vypeskoval, že nepříteli sloužím - ale aby mu Pán Bůh za to odměnil! Dobře měl, že se nám Uhři zle odslouží, až nás nebudou potřebovat. Tak teď rozumíš, pane Mikuláši. Děd mně, já jeho vnuku. Jez! A nic nepiješ a jen se divíš!“ zachechtal se rotmistr, „jako já tenkrát, když jsem stál pod borovicí a měl oprátku na krku. Také jsem pak ani nevěřil, že jsem na živu. Pij!“ A pan Eliáš zase na ráz pohár vypil.

Za chvíli po té vedl starý rotmistr svého hosta ven z jizby nádvořím. Panic u samých vrátek ještě jednou se ohlédl po sešlé, napolo zpustlé tvrzi, nyní dočasném útulku a skladišti rajtarském, a tu mihla se mu na pavlači jednoho přístavku Aléna, stojící u sloupku divně vyřezávaného. Panic ihned se obrátil.

Před branou stál vyzbrojený Plamenáč, drže vraníka panicova i kleprlíka s veškerým nákladem, a svého koně.

„Koně si odpočinuli, dobře poběhnou. Ten tvůj vraník znamenité zvíře. Můj Jan měl na něj hrozný zálusk, a když ne jinak, že by si ho od tebe koupil,“ hovořil Trnka, „ale jářku: Pojede od nás, jak k nám přijel. Jen ten jeho chlap ať tu zůstane. Není s ním nic do světa. Chceš-li, tenhle tě vyprovodí,“ a ukázal na znamenaneého rajtara. „A teď sedni, milý panici, ať ujedeš kus světa, než začne slunce pálit. Mnoho štěstí! Tu máš ceduličku, a kdyby tě někde jinde rajtaři zadrželi, jen jim ukaž a řekni, u kohos byl. Nech děkování, nemluv, však mne to dost hryzlo, že jsem nebožtíku dědu se nemohl odsloužiti. Nevěděl jsem, že moji hoši měli na tebe nalíčeno, nebyl bych dopustil. Však už houslistovi napráskali, hned ještě včera večer jsem to nařídil, jak jsi na tvrz odešel, a ten tvůj chlap na přivítanou také dostal, aby věděl, že se u nás jinak slouží. Teď už jed, jen se Uhrů varuj - víš jak nás dostali. Němcům také mnoho nevěř - nemají nás rádi - a vždycky pamatuj, když sedíš na koni, abys se nedostal pod koně!“

Pádná pravice starého rotmistra stiskla na rozloučenou ruku panicovu. Staroch hladil si kníry a s patrným zalíbením hleděl na statného, mladého rytíře, jenž v sedlo usedl.

„To by byl rajtar z tebe!“ naposled žertoval. Chvíli díval se za mladým z Mečkova, jenž s Plamenáčem k nedalekému lesu ujížděl. Pak se navrátil do tvrze.

IV. - Na přivítanou.

„Jako v moři ryby rozličné, tak i ve světě jsou lidé divní a rozličných úmyslů,“ pravil starý vladyka z Mečkova svému synu onoho večera, kdy všecka rodina na tvrzi Uhersku naposled pospolu seděla. To ho napomínal a dobré rady jemu dával na cestu.

Pan Mikuláš si na ta slova již často vzpomněl. Hned oné noci, kdy ve

zpustlé tvrzi Jarošovské ho věznili, pak když odtud vyváznuv k českým hranicím mířil, i teď, když je byl překročil a šťastně do bavorské země se dostal.

Po prvé Závorník mu dal za vyučenou. Proto také s počátku v Plamenáče mnoho víry neskládal, ale bedlivě jej pozoroval. Avšak za těch několik neděl, co s ním obrovský rajtar jezdil, došel téhož úsudku, jaký byl o něm starý Roměnc před velitelkou svou vyjevil : že to chlap jinak poctivý, ale krve nestálé, jenž nikde dlouho nevydrží. Proto píchalo jej také již u rajtarů a byl by rád od nich vytrhl; proto byl také panici za to vděčen, že jej odtud vyvedl. Teď, co s ním jezdil, chodilo po Plamenáčově. Každý den jinde, vždy něco jiného a nového. Málo kde se dva dni omeškali, leč bylo-li toho třeba k vůli koním. Když už se blížili ku_ hranicím, dal pan Mikuláš Plamenáči na vůli, chce-li, aby se navrátil, a nezapřel mu, že mu takového žoldu nemůže dávat, jako měl u rajtarů.

„Jsem rád, že jsem u tebe, pane Mikuláši. Či mne snad nechceš a myslíš, že jsem znamenáný, že jsem jen pro neštěstí? O žold se nerač starati. Chceš-li jen -“

Panic chtěl, a tak mu zůstal sluha sice ne spanilý, ale spolehlivý.

Pan Mikuláš mířil do Landshuta bavorského. Čím dále přijížděl, tím více se přesvědčoval, že pravda, o čem už doma, zvláště při hranicích českých, mnoho slyšel, že v Bavořích se to semele, dříve nebo později, že z mračna dosud nevelikého s blízkého jistě uhodí.

Však za to stálo krásné dědictví, jež zanechal Jiří kníže Landshutský, počátkem roku 1503. zemřelý. Tuze tu tam v Bavořích litovali, že syna neměl, že by tak bylo po všem sporu, a přisvědčovali, že dobře měl nebožtík kníže, když litoval, že dcera jeho Alžběta nenarodila se chlapcem. Proto ji však nade všecko miloval, proto ji také poddaný lid měl rád, a nebylo snad nikoho, jenž by jí nepřál panství po zesnulém otci, jí a manželu jejímu falckrabí Ruprechtovi, synu kurfirsta při Rejně. Mladým manželům nejen přáli na Landshutsku, ale dále a jinde. Také málo kdo z jejich přátel pochyboval, že by se v dědictví neudrželi, ač měli znamenité soupeře a protivníky : kníže Albrechta linie Mnichovské, jenž o dědictví jménem

veškerého domu bavorského se hlásil, a samého císaře Maximiliana, který zase dovolával se Landshuta i panství jménem svaté římské říše. Také český král domáhal se teď hojných manství, která měla koruna česká v těch končinách země bavorské. Dost bylo těch soupeřův a mocných, nicméně o tom šel jeden hlas, kdyby se i vespolek spojili, že by falckraběte Ruprechta tak snadno nezmohli.

Povídalyť se předičné věci o pokladu nebožtíka knížete Landshutského. Byloť až víře nepodobno, jak prý ten poklad veliký, zrovna jako v pohádkách. Však kdyby jen z polovice byl takový, i z třetiny, divy by se jím daly konati, zvláště tohoto času, kdy bylo všecko na prodej : čest, věrnost i krev.

Báječný ten poklad byl na hradě Landshutském, na Landshutě seděl falckrabě Ruprecht a ten měl dost rozumu i vtipu, co a kam s těmi penězi a klenoty; ten také dobře věděl, že to nejlepší přítel a spojenec, jenž mu přivede tolik mužstva, kolik by ho nesehnalo ani několik knížat svaté říše.

Do Landshuta, ke dvoru tohoto falckrabí mířil panic z Mečkova se svým. Plamenáčem. Nežli tam dojel, stala se mu divná příhoda. Záhy se na bavorské půdě očitě přesvědčil, že české jméno tu jest u větší bázni a nenávisti nežli ve přízni a lásce. Pohanu kacírství tu na něm dosud viděli a na ni ukazovali; z obecné paměti ještě nevymizely hrozné porážky z válek husitských, a dosud nezapomněli na strašné jízdy „kacířů“ českých do země bavorské, jak projížděli drancující a jak s kořistí zpět za lesy Sumavské se vraceli. Nepřízeň tu panic nejednou zpozoroval, však nikdy jí ještě tak neucítil, jako když se již blížil k Landshutu.

Bylo za parného a dusného dne června měsíce. Ani v lese, kterým s Plamenáčem jel, se jim neuvolnilo. Že se jim pak pojednou setmělo, jakoby byl ohromný stín na les se uložil, domnívali se, že nastává bouře. A také věru, když z lesa vyjeli, zahlédli, že nad ním vyvstává hrozná černava, že se obloha nad širou, rovinatou krajinou všechna zatahuje. Kolkolem pusto, nikde ani človíčka, ani stavení; jen na konci rozlehlého vřesoviště bělala se jakás osamělá budova. Les, jenž před chvilkou ještě v dusném parnu byl hrobově tichý, pojednou se zprudka ozval. Vichr z něho vyrazil a hnál se

vpřed, až rozvíval ohony i hřívý rytířských koní, až prudce v něm zaplápolala péra na biretu páně Mikulášovu, jenž se pátravě rozhlížel. V tom také několik těžkých krůpějů ucítili. Déšť byl na spadnutí.

„Jen tam je přístřeší!“- zvolal panic, a ukázav k osamělému stavení, bodl vraníka a hnal ho tryskem rozlehlým vřesovištěm, jehož nízké křoviny, po různu rostoucí, ve větru se ohýbaly až k samé zemi, sem tam se prudko zmítajíce. Než toho přivítání, jakého se tam bludným jezdcům dostalo, nijak se nenadáli.

Stavení, o samotě stojící, bylo dosti rozlehlé, zděné, vysoké lomenice, plné trámů, vyplněného cihlami. Od stavení vedla cesta na chlumeck opodál se vypínající, na němž mezi několika stromy proběhlávala se jakási kaple vysoké, sedlové střechy. Pan Mikuláš a za ním Plamenáč zamířili ke stavení, vlastně ke dřevěnému přístavku jeho, dosti prostranné, otevřené kolně, pod níž stáli čtyři osedlané koně, patrně sem také před bouří na úkryt zavedení. Již chtěl panic seskočiti, v tom spatřil u oken několik bradatých hlav, jež ven na ně hledíce chechtaly se - a patrně jim, jejich kvapu. V tom také vystoupil před stavení na kamenné schody, ku dveřím vedoucí, muž neveliké, ramenaté postavy, světlých vlasů i vousů, všecek černě oděný. Podobal se nějakému doktoru nebo vůbec člověku, jenž se více pérem ohání nežli mečem. Hleděl zkoumavě na panice, pak se ho zkrátka optal, kdo je. Panice nevlídný tón jeho zamrzl, než přece odpověděl. Ale již na řeči ten černý Bavor jistě poznal, co panic povídal, že je cizinec. Sotva že však pan Mikuláš udal jméno své a vlast, černý Bavor zkrátka a ostře mu vpadl do řeči, aby raději s koně ani neslézal, nýbrž jej obrátil a jel, oni že tu pro Čecha a kacíře přístřeší nemají. Panicovi zajiskřilo se v očích a hněvem zrudl jako mák. Ozval se také, načež Bavor posměšně se ho tázal, proč do Bavor přijel, a dodal, aby, přijel-li sem pro štěstí, jinde si je hledal, tu že mu nepokvete. To všecko povídal tak suše, jedovatě, že panic ještě prudším hněvem se rozpaloval.

„Nepojedu!“ rozkřikl se „Vy mne musíte tam pustit, a kdybych tam na koni měl vjet!“

„Rač jen,“ zval Bavor a tasil meč. V tom jako na znamení vyhrnuli se

ze světnice tři hranatí drábové, patrně jeho průvodčí, kteří až dosud se zalíbením, smějíce se, z oken vyhlíželi. Vyrázili zrovna s tasenou zbraní.

„Hej, Plamenáči, neslízej - jdou na nás - pusť Kleprlíka!“ volal pan Mikuláš a již bleskem vyletěl z rudé pochvy pádný jeho meč a zablýštěl se mu nad hlavou. Na Plamenáče volati nebylo ani třeba. Ten již také držel svůj šaršoun pohotově. Dlouhý rajtar zbledl, jen to jeho znamení zbarvilo se více do temna, a oči mu divoce zplanuly. Skok a skok - a již byl první žoldněř bavorský se schodů dole; za ním druzí dva a křičíce hnali se na jezdce. Černý jejich velitel zůstal na schodech jako vůdce, jenž sleduje bitvu. Však co ze zášti sobě přál, nesplnilo se mu. Viděl, že drábové budou mít notnou práci; nemohliť se k jezdcům ani pořádně přiblížit, ano již musili se sami ohánět, jak ti kacíři čeští na ně doráželi. Teď také zahlédl, že cestou od kapličky sjíždějí dvě jezdkyňe. Jely s počátku dosti rychle, poněvadž se bouře obávaly; pak když přiblíživše se spatřily boj před osamělým stavením, popohnaly koně a již cválem se blížily, vlastně jedna, na bělouši. Druhá nemohla jí stačiti.

Ani pan Mikuláš ani jeho protivníci v zápalu svém nezpozorovali jezdkyňe, až z nenadání ozval se za nimi pronikavý, ženský hlas, jenž na ně zvolal, aby ustali. Zoldněři, jak dámu shlédli, sklonili zbraň, a také pan Mikuláš překvapením, ba úžasem zapomněl na boj. Drže meč v pravici upřel zanícené zraky před se, na toho nenadálého posla míru.

Mračna, jež byla deštěm hrozila, obrátila se zatím v jinou stranu a tam lijavcem na krajinu se spustila. Tu pak, od kaple přes osamělé stavení ke tmavému lesu sklenula se krásná duha, a pod ní, jako pod vzdušným klenutím, zastavila bělouše spanilá, mladá jezdkyňe, přehlížejíc zápasníky.

Slunko zase vysvítlo.

Panic z Uherska do osamělého stavení ani nevstoupil, ačkoliv pole opanoval. Zůstal venku, hledě za spanilou slečnou, která šarvátku tak z nenadání přerušivši pryč odjížděla. Za ní ti branní pacholkové i ten černý doktor či písař nebo co byl. Malý ten průvod bral se vřesovištěm k lesu.

Pan Mikuláš pustil se za nimi a jel opodál a zvolna kousek za nimi, aby zvěděl, kam a v kterou stranu se dají, a pořád jen vyhlížel vůdkyni

jejich. Pak vraníka zaraziv, postavil se do třemenův. Uzřel v dálce jen vlající závoj, míhající se jako lehounký mráček bělavé mlhy. Vrátiv se ku stavení dal si Plamenáčem majetníka vyvolati. Vyšel jakýsi zamračený šedivec v selském šatě, kteréhož se nyní panic jal vyptávati. Z divného dialektu sedlákova aspoň tolik vyrozuměl, že sedlák sám nic neví a nikoho nezná, ani dámy, aniž koho z jejího průvodu.

Po té vydali se na další cestu k Landshutu. Plamenáč, jenž bez toho nikdy mnoho řečí nenadělal, ale všeho na světě, ať libého ať hořkého, nejraději v tichosti a mlčky užíval i je snášel, byl obzvláště zamlklý. Mrzelot' jej, že ta slečna tak z nenadání šarvátku přerušila, že se nemohli těm urputným Bavorům jak náleží odsloužiti za tu pěknou přivítanou. Toť by v Čechách žádný ani židu ani snad cikánu neudělal, jako oni lidem křesťanským a dobrým! Pak když se cestou ze svého myšlení trochu probral, počal se diviti pánu svému, že je nějak obzvláště zamyšlen. Také ho to jistě mrzí. Jak by Plamenáči napadlo, že by tak dlouho a tak panic myslil na tu cizí slečnu, které on prve málo žehnal.

Opravdu, myslil, vzpomínal. Pořád mu tanula na mysli, jak se tak z nenadání pod duhou nebeskou zjevila v birýtku s vlajícím závojem, v řasných šatech, sametem lemovaných, a v přiléhavém živůtku tmavohnědé barvy, v blyštícím se pasu, všecka svěží, zardělá od rychlé jízdy. Viděl ji, jak veliké modré oči na ně upírá; slyšel její zvučný hlas, jak se toho černého přísně vyptávala a pak jeho samého vlídně. Slyšel pořád ještě několik laskavých jejích slov, kterými svůj lid mu omlouvala. Usmavši se odjela, zmizela. Kam? Jen to věděl, že do Landshuta nikoliv, že se v jinou stranu dala. Kdo jest? Kde se tu v osamělém tom místě vzala? Nevěděl.

Oživil opět a probral se, když v záři slunce klonícího se k západu zahlédl nad široou, rovinatou krajinou štíhlou, tenkou věž města Landshuta, nad nímž na táhlé výšině, podél řeky Isary se táhnoucí, zahořela okna hradu mladého falckraběte Ruprechta. K němu jel hledat rytířské služby a štěstí.

Zrovna o slunce západu vjel panic s Plamenáčem tmavou branou do starobylého města. Do oka jim padla stará, vysoká hospoda s hranatým arkýřem, stojící v postranní ulici nedaleko řeky. Zdálo se, že se Plamenáči

zvláště zalíbila svou malbou na zdi, zpodobující obra Goliáše, jenž stojí nad samým průjezdem helmicí sáhal až do prvního patra pod samou sráznou střechu a na malinkého Davidka křivou šavlí se rozpráhal.

V. - U falckraběte Ruprechta.

Pan Mikuláš, přistrojiv se co nejpečlivěji, opustil druhého dne obra Goliáše, a provázen jsa Plamenáčem, zamířil nahoru na hrad nade městem se vypínající. Slunce již hezky vystoupilo. V jasném jeho světle jakoby i budovy starobylého hradu se ze své zasmušilosti probraly, jakoby veseleji vyhlížely dolů na zelenavou Isaru, na město a dál na širý kraj, jemuž vládly. Také v mysli panicově se vyjasnilo. Včera, když celodenní jízdou ,unaven ulehl na komoře, zrovna vedle hlavy Goliášovy, dlouho nemohl usnouti. Jakási tíseň ho napadala. Nevěda proč, myslil, že to zase tesknota, jaká první dni mysl inu skličovala, že mu vše jako každému srdce po jazyku svém. Ale div zase, že se mu té noci nezdálo o domově, že nezabloudil až na Uherskou tvrz, již často teď ve snách vídal.

Snil, ale o černém Bavoru a jeho zbrojných pacholcích, s nimiž se znova potýkal, o duze krásně klenuté, též o slečně, jež včera šarvátku tak z nenadání přerušila. Sen byl hodnější nezmizela-li pojednou, než podavši panicovi ruku vedla jej jakýmsi květnatým luhem, vonným a osvěženým bouří právě minulou.

To bylo již k ránu. Proto asi také panic s dobrou vstal, a v mysli se mu vyjasnilo. „Dobré znamení,“ pomyslnil si, když se na cestu do zámku vydával. Tam na nádvoří bylo velmi živo. Služebníci sem tam pobíhali, žoldnéři ve zbrani i beze zbraně přecházeli, nebo ve skupinách stáli. Jakmile panic jakéhosi sluhy po falckraběti se optal a jméno své na otázku sluhovu, nebo co byl, udal, ihned veden ochotně dovnitř. Kráčeli po točitých schodech, pak úzkou chodbou, až pojednou se rozšířila v jasnou, prostrannou předsíň, z níž několik dveří vedlo k různým komnatám.

K jedněm, a to k největším, šlo se po několika širokých schodech vroubených zábradlím pěkně pracovaným. Průvodčí panicův na ty dvěře ukázav odešel jinými. Pan Mikuláš vstoupil tak do síně značně prostranné, stropu vysokého. Třemi okny, spíše širšími nežli vyššími, vnikalo světlo, ozařujíc jasně dubovou podlahu pěkně skládanou a protější stěnu pokrytou drahocenným kobercem, zpodobujícím barvami živými jakýsi turnaj rytířský. Vykládaný strop dřevěný vypadal dosti tmavě; za to tím jasněji odrážely se a svítily zlacené pruhy na kasetách a vynikající řezby prostřed nich, rovněž hojně pozlacené.

Panic, když vstoupil, nikoho tu nespatriil. Stál tu sám a tím lépe se mohl rozhlížeti. Hluboké ticho uložilo se v prostorné té síni; z venčí dorážel sem ohlas ruchu tam panujícího, a vnikaly jasné paprsky sluneční zářící zlatými, třesoucími se pruhy na podlaze, na tmavých křeslech u velikého stolu, rudou látkou potažených, i na drahém koberci.

Panic upřel zraky své před se na konec síně, kde v rohu stála veliká zelenavá kamna, plná výklenkův a sošek allegorických, a ku dveřím, ku kterým také několik stupňů vedlo. Čekal, až se otevrou. Pojednou se v pravo ohlédl. Ještě postřehl, jak v koberci dvěře tiše zapadly, pak po nich nezbylo ani památky. Jimi vstoupil štíhlý muž v černém, sametovém kabátci a přímo k panicovi se bral. Mladý, ale přece vznešený. Vysoká postava, světlých vlasů, světlých, hebounkých vousů, jichž jistě se ani břitva ani nůžky dosud netekly. Ušlechtilá tvář nosu jemně zahnutého, očí světlých, výrazu zvláště jímavého. Pan Mikuláš se uctivě uklonil. Tušiltě, že to sám falckrabě. Pak když mladý kníže, blíže přistoupiv, promluvil, panic z Uherska sebou trhl a líce se mu pozardělo. V ten okamžik zapomněl, že je takový kus světa ze své vlasti. Slyšel zase slova mateřského jazyka, tu, kde by se jich byl nejméně Falckrabě Ruprecht oslovil jej po česku, a to tak plynne a správně, jakoby byl rozený Čech. Usmál se, když postřehl milé překvapení českého rytíře.

„Nedivte se, že tu svou řeč slyšíte,“ promluvil, „jáť byl již z polovice Čechem, a rád si na ty časy vzpomínám, když jsem meškal u dvora svého královského strýce, zvláště na Prahu, na to krásné město. Mám rád Čechy, a

zvláště české bojovníky.“

A teď ptal se na panicův domov i na jeho cestu.

„Ke mně jste přišel, pomáhati mně? Vojna sice ještě není, ale - bude,“ doložil vážněji. „Jednání se protahuje a zatím i vévoda i císař vojsko sbírají.

Mluví o přátelském narovnání a chystají se na mne.

Však mne najdou připraveného!“ Jasné oči falckrabovy se zaleskly. „Protož buďte mi vítán. Každé statné rámě jest mi teď milo, a zvláště české. To jest všude dobře známo.“

Pan Mikuláš byl tím vlídným, českým oslovením už jeho. Kdyby teď snad Mnichovský vévoda nebo sám císař jej zvali a lepší službu nabízeli, jistě by nepřijal.

„Prozatím zůstaňte tu, v Landshutě. Však tu napořád nezůstaneme, budeť jinde práce dost,“ dodal falckrabě usmívaje se. „O záškodný list -“ V tom umlknul, náhle se ohlédl a pak nedomluviv rychlým krokem bral se na konec síně, kdež se dvěře otevřely. Šel vstříc dámě, která jimi vstoupivši, stanula před nimi na stupni, jakoby se rozhlížela.

„Už jsi tu!“ zvolal mladý falckrabě a podal jí úslužně ruku.

Panu Mikulášovi stichlo v ten okamžik srdce. Toť ona! Jeho sen! Blíží se ten jeho anděl míru! Panic byl jako u vidění. Svým očím nevěřil. Je to ona? Birýtek nemá, ani vlající závoj; ale tvář, ano, toť ona líbezná tvář! V ten okamžik zapomněl na falckraběte i na to, proč tu je, jen na ni hleděl.

I falckrabě, příchodem dámy té potěšen, zapomněl v tu chvíli, jak se zdálo, na svého hostě. Jeho společnice však si ho hned všimla poznala.

Pan Mikuláš se jí hluboko uklonil.

„Aj, náš udatný rytíř!“ zvolala zvučným hlasem, jenž mu včera po onom setkání celou cestu zněl v duši.

„Falckraběnka vás zná, rytíři z Mečkova?“

„Falckraběnka! Jeho paní! Vdaná!“ to bylo panicovo první pomyšlení, jež se ho mocně doteklo. Vzpomínaje se ihned chtěl o včerejší příhodě povědět, falckraběnka však se už ujala slova. Čelo manžela jejího se schmuřilo, zraky zplanuly. Ještě, když kněžna mluvila, zaluskl dvakráte prsty, pak po německu opakoval: „Ten Rohrbek! Ten Rohrbek!“

„Neračič se, vaše milost proto hněvati, ozval se Mikuláš prostodušně, upřímně. „Jasná kněžna již včera ten spor urovnala.“

Slova ta dobře působila. Falckrabě, jak prve náhle se zachmuřil, tak rychle teď líce vyjasnil. Panicovi podal ruku a pravil: „Dobře tak. Nezapomínejte, co jsem vám prve řekl,“ a obrátil se ku kněžně dodal:

„Pan z Mečkova přijel nám z Čech na pomoc.“ „Rádi ji přijmeme od mužů tak udatných. A teď už, pane z Mečkova, zůstaneme dobrými přáteli!“ dodala falckraběnka, a na jejích rtech zjevil se lahodný úsměv.

Panic se uklonil. Ve tváři, ve zraku bylo inu čisti, co se mu v nitru ozvalo, a co by byl nejraději, nadšeně zvolal: „Já zůstanu!“

Pan Mikuláš vyšel za chvíli po té ze síně. Rychlými kroky kráčel nádvořím ku bráně a nezaslechlani hned hlasu Plamenáčova, jenž za ním volal. Teprve pod hradem dohonil pána svého a zastavil.

„Pane Mikuláši, je tu!“ to bylo první slovo žoldněřovo.

„Kdo?“

„Inu, ten černý, ten Bavorák, co se na nás tam u toho statku tak neřádně obořil. Je ode dvora -“ „Vím už.“

„Také? Byl bych se optal, kdo je ten hranáč, ale byli tu kolem samí Němci. Račič snad věděti -“

„To nevím,“ panic zkrátka odtušil a dal se do kroku.

Plamenáč se divil a pomyslíl: „Co se mu stalo?“

Pak odpoledne již zakroutil hlavou. Uvažovalť zase, co se panicovi jen přihodilo. Tu mu také připadlo, že je zrovna takový jako včera, když po té šrůtce jeli k Landshutu. Aj - věru - a rozum mu nestačil.

„Ha hoj - u všech kramářů - bratře krajane, kde jsi?“ ozvalo se venku na schodech. Panic sedě na komoře zrovna vedle hlavy Goliášovy a hledě zamyšleně oknem ven na hrad, vyskočil. Česká ta slova volaná drsným hlasem jej vytrhla z myšlenek. Naslouchal. Těžkopádné kroky se ozývaly, pak zaslechl řinčení ostruh a teď zas: „U všech perníkářů Normberských - čertovy schody - kdy jim bude konec?“ volal neznámý hlas. Panic otevřel dvěře, aby jimi pustil více světla neznámému krajanovi na točité, strmé a tmavé schody. Ten však v ten okamžik, odfukuje si, stanul zrovna proti

němu a jako by se s panicem od jakživa znal, spustil:

„Tot' jako nějaký žák školomet dřepíš tu v té díře. Proč dolů nesejdeš? A v suchu? Co jen děláš?! Pozdrav Bůh, bratře krajane!“ Podal ruku panicovi, jenž všecek udiven upíral oči na muže v červeném kabátci s bílým provlačováním, pod pěkným, velikým pérem a s dlouhým mečem.

„Divíš se! Ale to věz, pro krajana bych vstal třeba o půlnoci a nechal všeho tady v těch Bavořích. Hned jak mně falckrabě o tobě řekl, hned jsem vstal a běžím. Nesu ti záškodný list. Tu ho máš a podívej se. Pěkně pod pečetí, všecko jak náleží - žold znamenitý - není-liž pravda? Jsi spokojen? Musíš býti, tot' se ví! To jest něco jiného nežli u těch kramářů Normberských. Ti šibalové, ti mne - no tak, jsi spokojen?“ A nečekaje na odpověď pokračoval ve svém proudném hovoru. „Mám tě zavésti nahoru, na zámek a komoru čistou, a všecko ti vykáhati. O kolika koních - ah dobře - sám. Ty teprve začínáš. Já to již jednou pořídil na třicet, rozumíš na třicet, ale ti perníkari Normberští mně v krku zvedli. Tedy půjdeme.“ U dveří se však otočil. „Mohli bychom se trochu dole staviti. Zastavme se, mají tam poctivé uherské.“

„Již dovol, bratře krajane,“ ozval se teď pan Mikuláš, užívaje pomlky. „Jsem rád, že jsme se sešli, ale pověz přece, kdo jsi?“

„Já? Haha - což ti falckrabě neřekl? Mikát Brada, Odraný, tak mně přezdívali. Ale podívej se na ten kabátec, pěkný pernišový,⁴ v našich barvách - červený a bílý. Líbí se ti? To falckrabě seřídil i mým lidem. A jak česky mluví, vid'?“

Tu se již na síň dostal. Schody, jemu tak nemilé, zarazily poněkud proud jeho řeči, jen že ho zase přiměly, aby se dal znova do klení a lání.

Chtěj nechtěj musil pan Mikuláš za ním dolů, do přízemní veliké světnice hospodské. Tam zavedl Mikát Brada Odraný mladého krajana do výklenku okenního, kde stál dubový stolek širokých, skřížených trnožů, zrovna tak pro dva.

„To je kouteček, co? Jako hnízdečko,“ liboval si pan Mikát a hladil si

⁴ Perniš - sukno z Bernu.

hnědé kníry. Širokým, nízkým oknem, četnými tabulkami skelnými v olovo zasazenými padalo hojnější světlo na nového známého panicova, nežli tam nahoře ve světničce. Mikát Brada byl nejlepšeho věku, tak něco kolem čtyřiceti, červených tváří, modrých upřímných očí, které však jakoby stále zkaleny byly a jako rouškou z hojného pití zamlženy. To věru bylo pro potěšení a pro chuť podívati se, jak vzav mohutný pohár skleněný k světlu jej nadzvedl, jak znalecky a zároveň chutě a s rozkoší se na jeho perlící se obsah díval, jak si přihnul a se napil. Za chvíli hovořil více nežli prve.

„Pij, bratře! Na dobré přátelství. Krajan: krajanu jako silná věže!“

Pak už rozjařen začal žertovati. Pojednou se otázal:

„A jak, pane Mikuláši? Jsi nedávno z Čech -co tam nového, a co dělá moje žena? Neviděls ji, tu dobrou křepelíčku?“

„Tys ženat, pane Mikáte?“

Mikát Brada se zasmál.

„Ženat? Ovšem, i syna jsem měl, ale ten mně, chudák, umřel.“ Mávl rukou. „To si nemůžeš ani pomyslit, vid', když se tak na mne podíváš, že jsem také byl pokojným zemanem. Ty Lázov dvůr neznáš, jak pak! Tam jsem byl seděním, a Silický dvůr byl také můj, znáš-li ho. Z kterého tys kraje?“

„Z Chrudimského.“

„Ah, kde pak bys tedy znal! Na Tábořsku je to, rozumíš-li. Dost jsem tam hospodařil, rybníky lovil, o dobytek se staral, každého mračna se lekal, haha, a pořád z toho nic a nikam. Člověk nesměl si ani vyjetí, ani se napítí, ani zahrátí, a žena pořád ještě domlouvá a prosí, že nedbám, že doma nese-dím, že utrácím, a hrozí špatnými konci. ‚I to aby!‘ povídám si: ‚Do světa půjdeš mečem vydělávat. Dobrá jízda všecko spraví!‘ A ženě řku: ‚Manželko nejmilejší, laskavec nám vadne, a takhle by uschl od kořene. Proto půjdu. Však on se nám znova zazelená, až se vrátím.‘ Silický dvůr jsem prodal a tak jsem se - nu - ocitl v cizích službách. Začal jsem s pěti koni - a již jsem jich měl také dvacet, ba třicet, rozumíš. Třicet drábů, svou korouhvičku, až d'as mi napískal, abych šel do Normberka. Najali mne, slibovali, a pak ošidili. Jaké soudy s těmi perníkáři? O kolik set rýnských

mne připravili. Já nemohl svým lidem pak také platit, a tak se mně jich mnoho rozuteklo. Však jsem jim ukázal!“ Mikát Brada sevřev pěst do vzduchu pohrozil Normberským. „Kramáři, židé, smlouvali až hanba. Co pak jsem nějaký rajtarský rotmistr? Ať si jdou k rajtarům, ti jim laciněji poslouží, ale já tady člověk dobrý!“

Byl by ještě dále louznil na Normberské perníkáře, panic mu však vskočil do řeči.

„A tos pak zrovna k falckraběti si zajel?“

„Zajel, nezajel, rozumíš, bratře krajane - nevěděl jsem ani sám, kam se ještě obrátím. A tu jedeme ti - noc nás stihla - nikde ani vesnice ani baráčku. Rovina širá a pustá - a noc. Tu si moji hoši zazpívali. V tom zahlédneme v dálce světlo, jedno, dvě, hromadu, ale my zpívali dále. Pak poroučím, aby mlčeli - již jsme slyšeli jakýsi rachot a dusot, a hned na to houf jízdných proti nám. Já vzkřiknu na své hochy - toť že po desku - a v tom z toho houfu někdo také po česku: kdo jsme a kam jedeme? A já zrovna tak na něj - tu on, že je falckrabě Ruprecht - rozumíš-li, bratře krajane?“ -Mikát Brada se rozesmál. „Dohodli jsme se hned. V tu chvíli, o půl noci nás najal, a v tu chvíli jsme začali sloužiti. Za tím houfcem jely vozy - sedmdesát - slyšíš, sedmdesát a ne se špíží nebo prachy, ale se samými klenoty! To převážel poklad nebožtíka knížete Landshutského, tchána svého.“

„A kam?“

„Na hrad Purkhausen. Byl jsem tam také; hrozné hnízdo, nedobytné. Však, stříbrné a zlaté plechy, klenoty, dvanáct zlatých apoštolů, nádobí od zlata a stříbra, a co peněz už ražených a divných věcí! To všecko převážel, a my hned pomohli hlídati. Brachu milý, oko nevidělo. To je služba! A jaký pán! Děkuj Bohu, žes na něj prvního uhodil a ne na nějaké perníkáře nebo punčocháře. Má nás rád a jak si Čechy chválí!“

„A falckraběnka? -“ ozval se Mikuláš. Tvář už zardělá ještě tmavším nachelem se mu polila.

„Ta? No, jak bych řekl - inu - vojačka. Vypálím tarasnici, ani okem nemrkne. Ale podobná, vid’? Viděl-lis ji?“

Mikuláš pověděl, kdy poprvé a též o té šarvátce s Bavorem.

„Ten?“ vzkřikl Mikát Bradá a div nevyskočil. „Ten černý kanclíř, jak mu říkáme? I žes mu! Toho se chraň. Jestliže jednoho dne všichni Čechové tu budeme otráveni, věz, že on nám namíchal té vlaské polívky. Je to písař kněžnin. Nebožtík kníže ho měl tuze rád a proto ona také ho drží, ale falckrabě myslím že všechno mu neřekne do péra. To věřím, že tě chtěl rozsekati. I ty špačku černá, žes mu lebku neroztál! Ale nač by nám pro něj víno hořklo!“

„Kde s ním kněžna byla, že jsem se s ní před Landshutem setkal?“ ptal se panic.

„Kde byla! Bez toho u starší sestry jeptišky, co je tam někde za lesem v klášteře. Ale pijme! Proč bys se, pane Mikuláši, neveselil? Ústa k líci a meč k boku! Ty to můžeš ještě říci, ale co pak já mám na světě, nežli tu krůpěj vína! Ach má Kateřino, ach má nejmilejší Katruše! Stýskává se mi někdy po ní, věříš? Ach co pak asi nebožátko, sama křepelíčka dělá! Čtyři léta, považ! -“

Víno působilo na pana Mikáta už elegicky. Mikuláš trpělivě ho poslouchal, čekaje na vhodnou příležitost, aby se dále mohl vyptávat. Začal několikrát a vždycky o falckraběnce, buď přímo nebo s okolkem, než Mikát Brada nedal se držeti a brzy mu uskočil hovorem buď na Lázovský dvůr k paní Kateřině nebo k Normberským perníkářům, nebo začal o nových kusích, znamenitých kartounech a tarasnicích, které falckrabě pořídil a které znamenitě prý nesou.

Slunce již zapadlo, když Brada Odraný konečně vstal a zavedl mladého krajana nahoru na hrad, kam už před tím byl dal panicovy koně zavést. Tam se s ním také na ten den, či noc rozloučil. Panic osaměl. Světnička jeho neveliká, však slušná, byla na zadním nádvoří v prvním patře stavení zubaté vysoké lomenice blíže paláce hradního. Nevelikým oknem viděl panic na hlavní budovu vysokou, obydlí falckrabovo, z níž vedl můstek k mohutné kulaté věži chmurného zevnějšku opodál o samotě stojící. Všecky budovy byly tu těsně při sobě, nádvoří mezi nimi jen malé a málo světlé.

Panic z Mečkova stál u okna.

Nádvoří pod ním bylo už ve tmavém stínu; střechy okolních starých budov potemněly a jen k západu za nimi skvěl se ještě světlý pruh po dni pohaslém. Z předních nádvoří dorážel sem temný šum, a zdola, z města ozval se hlahol zvonů. Tmělo se, od modravého nebe odrážely se černé zubaté lomenice domův i cimbuří pevných hradeb, .opatřených četnými střílami. Zvony umlkly. V oknech naproti, kde bydlil falckrabě, zář se zarděla. Tam panic své zraky upíral, a myslel na falckraběnku.

* * *

Mlada falckraběnka meškala tou dobou ve své komnatě. Zář voskových svíček na trojramenném stříbrném svícnu planoucích nestačila, aby jasně osvětlila všecko prostoru. Strop, tabuloví po zdech, skříň a truhla uměle vyřezávaná vedle řasné tmavé portiery, to vše tonulo ve svitu i ve stínu. Jen štíhlá postava spanilé kněžny, stojící u samého stolu krásně vyřezávaného, byla v plném světle. Jak se jen dost málo pohnula, zablesklo se jí zlaté vyšívaní na rozmilé karkulce z černého sametu, nekryjící zcela plavé vlasy zvláštní krásy a hojnosti; zableskla se též pochva neveliké dýky u drahého pasu, kaménky zdobená.

Kněžna se obrátila ke dveřím, jimiž vešel ramenatý. muž jistě padesátiletý, všecek černě oděný; jen neveliký, sdrhnutý límec probělával se mu úzkým pruhem kolem hrdla. Plavé vlasy, v týle delší, byly vzadu jakož i nad čelem do rovna přistřiženy. Byl to Vilém Rohrberk, černý kancléř, jak mu Mikát říkal. Vzhled jeho byl vážný, skoro až zachmuřený.

„Víš, proč tě volám?“ oslovila jej kněžna.

„Nevím, milostivá paní, ale tuším -“ „Falckrabě se velice na tě hněvá. Ten český rytíř -“

„Je tu, vím, a žaloval -“

„Nikoliv. Já pověděla, co se stalo, však by jinak hůře bylo. Nechod' den, dva falckraběti na oči. A mírní se přece!“

„Děkuji láskám vašim, milostivá paní má. Ale neračte se horšiti. Já nemohl jinak. Hněv mne pojme vždy, kdykoliv ty cizince uvidím. Přicházejí, aby z nás tyli, aby se tu obohatili, a země zatím trpí a bude

trpěti -“

„Nechodili by sem, kdyby tu zaměstnání nebylo.“

„Žel!“

„Ano, žel! Ale stěžuj jinde. Řekni to vévodovi, císaři! Proč upírají nám naše dědičné, přirozené právo? Či nemyslíš? Či viníš nás?“

„Ó milostivá paní, já bych vám přál nejen Landshutsko, ale též zemi vévodovu, všecko, celé Bavorsy, aby země měla jednu vládu, jednoho pána a svatý pokoj, abychom my Bavoři vlastní krev svou neprolévali a cizinců nepotřebovali!“

Vážný, klidný muž mluvil živěji, ano se západem, který také v oku se mu rozhořel. Falckraběnka pohlédla naň překvapena. Věrnému a milému někdy tajemníku svého otce v tu chvíli dobře neporozuměla. Slova jeho ji dojala; mělat' je za výraz nejvroucnější oddanosti.

„Vím, že dobře s námi myslíš. Proto a pro nebožtíka pana otce svého vždy tebe omlouvám,“ promluvila laskavě. „Falckrabě nerad vidí přílišnou tvoji zášť k cizincům. Mírní se již alespoň k vůli mně a pamatuj, co jsem ti řekla. Dobrou noc!“

Hleděla za ním ještě, když odešel, až ohlas jeho kroků zanikl na dlouhé chodbě. Obrátila se, již sáhala po svícnu, jakoby chtěla odejít, v tom otevřely se postranní dveře a falckrabě vstoupil, v ruce nesa jakousi listinu.

Falckraběnka vítala jej laskavým pohledem i úsměvem. Z pohledu jejího, jak utkvěl na mladém, sličném knížeti, bylo znáti, s jakou vroucností její srdce jest mu oddáno.

„Přijel právě posel z Čech od pana Šternberka.“⁵

„Nuže, jak?“ ptala se s živým účastenstvím kněžna, sahajíc po rozevřeném papíru. Manžel jí list podal, ale doložil: „Je český - Všecko celkem dobře. Král kloní se sice k vévodovi a jest proti všelike nám pomoci. Vojsko po Čechách sbíratí nedovolí. Také nový kancléř pán z Kolovrat bude proti sbírání vojska, ovšem musí býti -“ a falckrabě se

⁵ Albrecht ze Šternberka a na Zelené Hoře.

usmál. „Jen že Šternberk hned pro něj sumu ustanovuje, aby oko zamhouřil, že prý jistě zamhouří a ne jedno, třeba obě - Šternberk je dobrý jednatel, jen že drahý!“

„Na sebe jistě nezapomíná.“

„Ano. Ale česká pomoc jest nám nutná. Na ni mnoho, velice spoléhám. Výborní vojáci a mají mne rádi. Jen na ně česky mluvit! Viděl jsem opět dnes, jak to na ně účinkuje, když jsem oslovil mladého z Mečkova -“

„Podobný muž -“

„Líbí se mi také. Však ho Mikátovi nenechám. Ten zůstane u střelby. Ten člověk z tarasnic a z kartounů střílí jako z kuše! Ó až hodina udeří, všichni se podiví mé moci! Však už mne mrzí nekonečné to jednání a protahování. Začnu jinak. Co držím, to mám, a nebudou-li spokojeni, ať si přijdou -“

„A přijdou-li císař a vévoda společně?“

„Nechat! Víím, kde jest má síla. Falckrabí jsem a hudu, a bohda, že i knížetem Landshutským zůstanu! A kdyby i všichni, všecka říše proti mně byla, nebojím se. Jen ty buď se mnou, ty má hrdinko!“

Objal ji vroucně. Vyvinula se mu lehko z náručí a hledíc mu do očí pravila : „Ano, budu! Budeme spolu státi a bojovati. Vždyť jest to pro naše děti!“

A vzavši svícen do jedné ruky, druhou odhrnula koltru. Oba manželé stanuli v neveliké komnatce a zraky své upřeli na lože, jehož nebesa na vyřezávaných sloupích byla odhrnuta. Na bělostných polštářích odpočívali dva sliční chlapci, z nichž staršímu nebyla ani tři léta. Spali tvrdě a libě spánek dětský. Leželi blízko sebe tak, že zlaté kadeře staršího lehounko uložily se na temínku i na čele mladšího. Tváře se jim rděly. Buclatá ručka mladšího objímala dřevěného koníka.

Mladá matka se k nim naklonila a manžel její, objav ji lehce kolem pasu, hleděl s ní na rozmilé své děti.

V ten okamžik zapomněli na boj a spor o knížetství, zapomněli nad pokladem svým nejdražším, nad svým štěstím.

VI. - První boje.

Chudák vladyka stará na Uhersku, co se teď času napočítala! A namodlila! Jindy byl den jako den, žádný nic nového, zvláštního, neřku-li veselého nepřinášel. Ani na nic takového nepomyslila. Teď po každé, když záhy ráno se probudila, bylo první její pomyšlení : „Dnes-li?“ A vroucí svou modlitbu ranní po každé také zavírala: „Pane Bože, dej, aby dnes nějaké dobré noviny došly.“

Pořád je čekala od rána do večera, den co den, i často v noci se jí zdálo, že došel synův list poselací. Z počátku si ještě vymlouvala: „Ještě je brzy. Kde pak by už!“ A zase v duchu Mikuláše litovala: „Ten chudák vzpomíná na domov! Jak mu asi je? Je-li zdrav?“ Panu manželovi se často o tom nesměla zmíniti, aniž mu strachy své a obavy svěřovati. Nerad měl takovou měkkost srdce, ačkoliv, jistě, sám přes tu chvíli si na Mikuláše vzpomněl. Ještě že Věruška byla. S tou, když osaměla, stará paní z té duše si porozprávěla i posteskla. Než které srdce miluje tak jako matčino, a kdo mu porozumí? A zvláště tak mladá panna, jako Věruška, a to ještě, když jí přichází to první, srdečné jaro, když jí mysl bezděky jinam utíká - ne sice daleko, ale často, tam ku tvrzi Boršické, k panu Boršickému mladému, jenž teď občas na Uhersko na koni přijel buď přímo nebo se tu za divnými záminkami stavoval.

Také bylo dost hovoru, když paní vladyka setkala se sama se starým Filipem Roměncem, který o panu Mikuláši zrovna tak rád a obšírně se rozhovořil jako o nebožtíku jeho dědu, panu Jeníkovi, Panicovi zajisté často a hlasně v uších znělo, jak o něm na Uhersku hovořili. Za to oni tam jistě málo kdy zaškytli, nevzpomínalť pan Mikuláš tak často, jak o něm mluveno. Ne proto, že se mu dobře vedlo, ale on sám nevěděl, že domov ve svých vzpomínkách zanedbává.

Čas mu ubíhal, letěl v novém světě a povolání. Z daleka se zdálo, že hrozící bouřka se nestrhne; z blízka však i slepý mohl viděti, že uhoří. Mladý falckrabě Ruprecht pořád ještě s vévodou a s císařem vyjednával, zároveň však shromažďoval zásoby válečné a vojsko najímal. S ním ve

všem jeho manželka se účastnila. Ji bylo vídati v kanceláři, když tam skládali odpovědi císaři, jí falckrabě předčítal dopisy svých přátel, jí svěřoval také své plány válečné. S ní také často vyjížděl, a tu pokaždé v průvodu jejich jel pan Mikuláš. Bylo patrné, že si ho falckrabě oblíbil. Důvěřoval mu. Pozorovali to již mnozí, a jednou to řekl Mikát Brada Odraný panicovi zrovna do očí. To zrovna přehlížel a zkoumal na prvním velikém nádvoří novou tarasnici, kterou sem den před tím byli třinácti koňmi přivezli. Mladý z Mečkova jda kolem zastavil se u krajana. Mikát Brada pohládl dělo mdle se lesknoucí a počal je chváliti. V zanícení svém ani nedbal, že na druhém nádvoří ozvaly se hlasy i dusot koní, že klenutím mohutné brány vyjelo několik ozbrojených jezdcův a za nimi na svém krásném bělouši, v drahocenné pokrývce si pyšně vykračujícím, mladá falckraběnka.

Za to pan Mikuláš viděl a hleděl, ani okem nezamrkal. Průvod vyjel ven na nádvoří, jel kolem, a když falckraběnka české rytíře klonící se zahlédla, vlídně se usmála. Zmizela se svým průvodem v přední bráně. Pro Mikáta bylo to jen okamžité vyrušení. Hned po té začal opět svou o tarasnici a náboji; pojednou však ostře se podíval na mladého krajana.

„Jářku, pane bratře, ty mne neposloucháš! Zas už zamyšlený? Co u všech všudy, co ti je? Dívám se již na to pěknou dobu. Svě myslí nemáš doma. Jistě v Čechách, u nevěsty, vid’? O jen se nermuť!“ Mikát se zachechtal. „Však vy se, holoubkové, shledáte. To ať ona vrká, ale ty! Hanba! A tady, kde se štěstí na něj směje! Já býti na tvém místě! Falckrabl ti přeje, a ona také. Co pak myslíš, že se to prve na mne smála, na mne starého puškaře? A pak se ještě kaboní! A takový žold! To víš, já, co mne ti perníkáři ošidili, peněz nemám, obírám se jako chudá žena po _přeslici, a přece sobě jinak tuším. Co bych povídal! To ta zahálka. Co myslíš, ty spíše přičichneš k těm škrabalům v kanceláři, spustí-li pak už ta muzika? Co je potom takhle lenošiti!“

Ted’ teprve přestal. Mikuláš věda, že jak Mikát začne, třeba mu dáti, aby domluvil, dosud ani slovem do řeči mu nevskočil. Nyní teprve odtušil: „Také bych rád; snad už to opravdu spěje ke konci. Zaslechl jsem, že

falckrabě čeká od císaře poselství. „To bude poslední,“ povídal. Tak se to již nějak rozhodne.“

„Sláva Bohu!“ zvolal Mikát a jal se tarasnici hladiti. „To si pohovoříme, až začnu tady s tou švitorkou,“ a zatleskal na kus, až z temna zazvonil. „A ty, pane bratře, mraky pryč! Však ty pak také zapomeneš!“

Mikát Brada Odraný se ovšem mýlil. Panic z Uherska neměl, nač by zapomněl. Nezanechala doma žádné holubičky. Odjížděl se srdcem volným, nezadaným. A jinak už tu zapomínati začal; na domov i na vše. S počátku sám sobě nerozuměl; pak už cítil, že se v nitru jeho děje veliká změna.

Ubíraje se do své jizby nesl s sebou obraz mladé falckraběnky na koni jedoucí; až do té chvíle tanula mu na mysli, jak ji dnes za svěžího jitra ze svého bytu spatřil naproti na balkonu, hledící zamyšleně před se do dálky zlatým světlem ozářené. Stála tak zlatovlasá, líbezná, jako prve vznešená, úctu vzbuzující. A včera panic usnul mysle na ni, jak ji za hradem pod starými lipami viděl s jejími chlapečky, něžnou, rozmilou

Již si jen přál a toužil, aby ji opět mohl spatřiti, jí se přiblížiti, jí posloužiti. Hned na první setkání rád podrobil se vlivu jejímu a na její pohled a slovo sklonil zbraň, kterou by byl neúprosně potrestal bavorské žoldnéře, zvláště pak zpupného jejich velitele, černého kancléře. Odjížděl z toho místa, mysle na dívku svobodnou, a když ji druhého dne poznal a zvěděl, kdo je, přece unesen jejím zjevem, zaslíbil se jí horlivě svou věrnou službou. Byl pak rád, když od něho něčeho požádala, když její pohled na něm utkvěl, když se usmála. Ba, byl už šťasten, když mohl v jejím průvodu jeti. Často ji vídal, často jí na blízku meškal, a přece když soumrak nastal, uzavřel se často ve své komnatce, aby ho odtud Mikát Brada nevytáhl do společnosti nebo na víno, a sám sedal u okna a patřil přes tmavé nádvoří na protější starou budovu hradní. Tam, co ten balkon na mohutných krákorcích, září světlo ve dvou oknech - tam falckraběnka meškává. Často kmitl se v okně stín, znal jej, často také se otevřelo okno, a pak letním večerem zavzněl někdy zpěv a zvuky lahodné loutny. Bud kněžna zpívala, někdy zase falckrabův hlas se ozval, často bylo slyšeti jeho smích a dětský

hlahol.

Mikát Brada myslil, kdo ví jak se mladému krajanovi zavděčí, když mu jednou při víně prorokoval, že tu dlouho spolu nebudou, že falckrabě jej, Mikuláše, jistě co nevidět z důvěry pošle na některý svůj hrad, aby tu byl purkrabím. Ale panic mu hned, bez rozmýšlení odvětil, když by nebylo nutno, že by toho nepřijal a raději tu na Landshutu zůstal.

Mikát až oči vyvalil, jak se podivil.

„Ejhle, on nechce a já se toho nemohu dočekať. Tadyś pořád služebníkem páně, a venku, na hradě, byl byś pánem veškeré krajiny. To byś mohl si na ty Bavoráky dupnout. O jiném ani nemluví.“

Panic měl už zkušenou, jak je venku. Byl jen jednou s falckrabím několik dní na jakémś osamělém hradě v lesích, a už, už jen pryč odtud toužil. Neměl tu žádného stání, divná tesknota jakás ho napadala. Pak když k Landshutu se zpátky brali, byl by koně svého strhal, kdyby byl sám. To ani falckrabě tak nepospíchal, a jel domů k manželce a k rodině.

Pak už si porozuměl, pak už věděl, proč ho nic netěšilo, proč i na domov zapomínal, proč tak z osamělého hradu k Landshutskému dvoru pospíchal, proč u okna stával a naproti i stíny stíhal, proč tesknil i chvíle blažené vzrušenosti měl. A když to poznal, ozval se mu hlas: „Rozluč se, jed pryč s Pánem Bohem odtud a zapomeň, dokud čas! Zapomeň! Ale jak?“ A zase: „Kam myslíš? Čeho sobě žádáš, bloude? Falckraběnka!“ A tu si hned a pevně v myšlenkách odpovídal: „Ne - jí jenom na blízku býti, jí sloužili!“

Tak týdny ubíhaly, a již podzim nastal. Panic z Uherska v nitru svém už ani nezápasil, už ani na odjezd nepomýšlel.

Je pozdě, zůstanu. Nelze jinak -“

Ted' teprve porozuměl, co starý pleban na Uhersku mínil, jenž jednou řekl: „Svá mysl peklo i ráj!“

* * *

Podzimní, sychravý vítr hučel a hvízdal nádvořími starého hradu Landshutského, kolem jeho věží, bašt a cimbuří, a přeháněl hustá mračna, kvapící nad ním ve tmavou dál. Měsíc jen chvílemi z jejich vin se vynořil a

problesknuv opět se v nich ukryl. Toho nevlídného večera zaklepal někdo prudce na dveře komnaty Mikulášovy, a když panic otevřel, vstoupil, jak se také nadál, častý tou dobou host, pan Mikát Brada Odraný. Bylo cítiti, že byl dlouho na větru, že mu šubu notně profoukal. Čpěl z něho studený, svěží vzduch - Jindy bylo spíše víno cítiti.

„Žes se mnou nešel dolů do města, jak jsem tě zval! To jsem měl teď pěknou kratochvíli. Honil jsem, pane bratře, a to čisté zvířátko - pěkného ptáčka - kosa. Člověk, když jde od obra Goliáše - d'as ví, že ta chůze tak namáhá. Jistě bych ho byl lapil.“

„Ale koho?“

„Rozumíš-li, tak to bylo, pane bratře. Jdu tedy od obra Goliáše vzhůru - na hrad - vítr fučel a hvízdal - zrovna proti mně - až jsem oči mhouřil. Ale jak hlavu zvednu, nějaký muž nade mnou, proti mně, on cestičkou dolů - já cestičkou nahoru. To uvidíš, myslím si, kdo tak pozdě z hradu do města schází. Bylo mně to divno. Bez toho jen já - ale tu najednou ten chlapík zmizí, jakoby ho země pozřela, nebo jako zlý duch. Pokřižoval jsem se v tom vyčouhl za starou břízou u cestičky kus šuby. Skočím tam, ale chlapisko stranou se uhnulo. Já za ním, a teď nastala honba.“

„Tys ho nedostal?“

„Toť skákal jak zajíc, až jsem se udýchal. Pak mne napadlo: Hlupáku, co se pachtíš? Však on vrátný nahoře ví, koho teď pustil.“

„A nepoví-li? Pustil-li tajně?“

„Hm, také mne to již napadlo. Však proto povídám, žes měl jíti se mnou.“

„A nepoznal jsi ho?“

„Inu, abych přísahal, nemohu, a přece bych prst od pravé ruky za to dal, že to byl Rohrbek, ten černý kanclíř.“

„Ten?! A proč by se skrýval?“

„Proto, že je potměšilec a nic dobrého nekuje.“ „Ale do města -“

„Hoho, pane bratře, ještě nechápeš? Falckraběnka mu pořád věří a

leccos svěří. A to pánům správcům⁶ dole je tuze vhod a jistě dobře platí takové noviny. A také jistě nám Čechům léčky strojí. Teď delší dobu dal pokoj, ale zas ta černá liška z doupěte vylízá. Dnes bych mu byl málem šlápl na ohon. Mrzí mne to.“ Mikát Brada si odplivl. „Míti ho v hrsti - Já býti falckrabětem, já bych ho tu netrpěl!“

„A já bych,“ - ozval se pan Mikuláš, „to ještě kratčeji odbyl. Býti tu pánem na hradě a dívati se dolů na pány správce, jak vládnou a hospodaří - ne, vypověděl bych je. A když by nešli -“

„Položil by Mikát Brada něco tarasnic ke střílnám, švitorky ty by poslaly s hradu dolů do města několik železných slovíček na dobré jitro a páni měšťané by už na poledne jedli pod vládou falckrabovou.“

Druhého dne vyzvídal i Mikuláš i Mikát, byl-li Rohrbek včera večer z hradu, ale ani jeden ani druhý nemohli se dopátrati. Strážní, vrátný i pozedný o ničem nevěděli, že by kdo kromě pána Mikáta byl do města odešel.

„U všech! Bylo to včera pravda či nebylo?“ tázal se Mikát na konec sám sebe. „Byl to duch, nebo ti to obr Goliáš vyvedl? A ne - přece ne!“

Panic pak si umínil, že Rohrbeka si bude ještě bedlivěji všímati, a to tím spíše, když o n a černému kanclíři důvěřujíc ani netuší, že jí snad zkázu chystá.

Proto také uložil Plamenáčovi, jenž Rohrbekovi první přivítanou jeho nemohl zapomenouti, aby si černého kanclíře dobře všímal a také jej opatrně pozoroval. I pan Mikát přibral si nové zaměstnání: stalt' se, jak sám se smíchem vyznal, dvorským pletichářem, t. j. chtěl jím býti a vlastně jen, jak vysvětlil, „šlakem černého kanclíře jíti“. Jen že ten tak opatrně kráčel, že po jeho kroku ani šlaku, po jeho jednání ani památky nezůstalo. Také to Mikáta Bradu brzy unavilo.

„Kroutil bych se jako liška! To pro mne není. Až na mne přímo dokročí, srazím ho jednou ranou. Ale smělý je! Jindy se jen bočil a mračil,

⁶ Po smrti knížete Jiřího spravovali knížetství Landshutské, dokud rozeprě o ně nebyla nadobro rozhodnuta, správcové zvolení ze stavů zemských, a ti sídlili ve městě Landshutě. Smyšlením svým klonili se více k Albrechtovi. vévodovi Mnichovskému, nežli k falckraběti Ruprechtovi a jeho manželce.

ted' se jen usmívá, když mně potká. Tot' směje se mi, jak mne onoho večera prohnal. Ale počkej, ty černý, však! -“

Také Plamenáč, ač byl vytrvalejší a pozornější, nic pánu svému nemohl zvěstovati. Rohrbek se z hradu ani nehnul. Sedal buď ve své jizbě u starých knih a studoval, nebo byl v komnatce dětí falckrabových, jež mu mladá kněžna svěřila. Samat' byla také jeho vychovankou a ráda i s vděčností si oněch chvil připomínala.

Zima již nastala a sněhu napadlo hojně. Na hradě Landshutském bylo však tou dobou živěji nežli v létě. Ač cesty byly zaváty a neschůdný, vypravován přes tu chvíli nějaký jízdný posel, a přes tu chvíli nějaký zase do hradu přicválal. Tu pak vždycky přímo k falckraběti zaveden.

Také Mikát byl už spokojenější, a vesele si mnul ruce, když jednoho jasného dne na nádvoří heroldů, na jejichž suknicích na prsou černal se veliký říšský orel. Za heroldy vjelo tmavou, klenutou Landshutského hradu zahlaholila fanfara císařských branou poselstvo císaře Maxmilianu, jistě o třiceti koních. V čele sám pan posel, hrabě z Hohenembsu, obklopen několika šlechtici. Mladý falckrabě prokazoval jim všechnu poctivost a vítal pány posly velmi srdečně.

Také Mikát Brada měl z nich veliké potěšení.

„Však už na ně dávno čekám. Ted' to snad jistě nesou. Jen abychom pak na skřivánky anebo docela na lašťovičky nečekali!“

Jindy se po každé kanceláři pilně vyhýbal. Inkoust mu čpěl a péra se štítil. Ted' knížecí kancelář obcházel. Bylť by rád už vyzvěděl, co tam páni ujednali. Záhy jej to však unavilo a ohlížel se po svém mladém krajanovi, jenž v takových záležitostech spíše si věděl rady. Ale po panu Mikuláši nebylo toho dne ani vidu ani slechu; také jeho znamenitý dráb se ani neukázal. Proto pan Mikát rozmrzev se vyšel ven na nádvoří a tu mu napadlo, aby se šel podívat na čeled' páně poslovu; nač že by písaře obcházel, v průvodu že také se jistě něčeho doví, a při tom se podívá nejen na mužstvo, ale i na zbroj i koně jejich. Jak se tak ubíral v tu stranu, kde poselstvo bylo ubytováno, zahlédl mladého, vysokého muže v krásné šubě, znamenitě urostlého, ramenatého, jenž bystře své oči na něj bedlivě upíral.

Pan Mikát poznáv, že jest z poselstva, hned k němu zamířil a beze všeho s ním se dal do hovoru. Němčina mu tuze neplýnula, nicméně jevil cizí rytíř z průvodu poselstva císařského patrně potěšení, že pan Mikát s ním začal. Netrvalo dlouho, a již seděli v Mikátově komnatce při plných korbelích. Brzy se seznámili, a hovor jejich čím dále tím více živnul. Mikát Brada pokračoval tu ve své diplomatické akci a zeptal se německého rytíře bez obalu, s jakou přijeli.

„Myslím, že s dobrou. Ostatně vím jenom tolik, že by císař vojnu nerad.“

„To je hloupé!“ bezděky zvolal Mikát.

„Také tak myslím. Já bych také raději vojnu a zlaté ostruhy!“

„To zase je moudrá řeč. Na vaše zdraví!“ „Abychom se tak ve zdraví setkali!“

„Míníte v poli. Třeba! Také vám nezačínám, jako tu při korbeli!“ A Mikát Brada Odraný, zasmáv se přitůkl hlučně novému svému známému.

„Tak se už chystáte?“ začal Němec.

Pan Mikát zamhroul očima, usmál se a pravil : „Jako vy. Vy se nebojíte, já se nebojím, vy nepovíte, já nepovím, a tak pijme!“

Srozuměli se. Pili a pili ještě, když na kanceláři knížecí nebylo již ani nohy, a pili ještě, když nastal tmavý večer a studený vítr harašil tabulkami okennými lancknecht německý vedl si statně, tak, až otužilý hejtman český ho pochválil: „Znamenitě sneseš! Z tebe bude chlapík, pane z Frundsberka!“⁷

Třetího dne poselstvo císařské odjelo zase z Landshuta. Rozhodného nic nebylo slyšeti, s jakou pak odjíždí a co císaři nese. O všem zachováno hluboké tajemství. Jen tolik proskakovalo, a silně, že císař by se rád vojně vyhnul, a že falckrabě Ruprecht odeslal odpověď smířlivou.

Také se tomu podobalo. Ruch vojenský na Landshutě potuchl, a falckrabě sám často teď na lov sobě vyjížděl; prve, ač myslivosti velice hověl, málo kdy tak učinil, poněvadž mu patrně času nezbývalo.

⁷ Jiří z Frundsberka, později slavný vědec německých lancknechtů.

Pan Mikát býval mrzut a také jeho mladý krajan nějak se zamyšlenosti podával. Pan Mikuláš málo vycházel a často zase stával u svého okna, hledě tam k balkonu. Sníh ležel na kamenném jeho zábradlí; také její okno nikdy se neotevřelo. A přece tam zraky své upíral; tu pak za zimních večerů, kdy nebe pokrylo se jiskrnými hvězdami, zjevovala se mu v mihotavém jejich světle jako vzdušné vidění spanilá kněžna jeho snův. On pak vzdychal a trávil se beznadějnou, šílenou láskou. Však teď, co poselstvo císařské odjelo, nová starost mu přibyla. Dychtil, číhal po příležitosti, aby s falckraběnkou samotnou mohl promluvit. Bylo to nesnadno. Kdy manžel její u ní nemeškal, byla u svých dítek a tu tam zase seděl ten černý kanclíř.

Štěstí mu však přece přálo. Za zimního odpoledne zvěděl, že falckraběnka sama mešká v hradní kapli. Vešel za ní. Husté šero již se uložilo pod vysokou gotickou klenbou. U oltáře mrkalo jenom věčné světlo. Stranou, ve výklenku, pod velikým křížem dřevěným falckraběnka poklekla a ponořila se ve vroucné modlení. Záře dvou voskovic ozařovala míhavě její sličné líce, ušlechtilé, bělostné ruce, jež k modlení sepjala. Pan Mikuláš stoje u pilíře sotva dýchal. Oči jeho nepohnutě tkvěly na mladistvé paní, jejíž svěží zjev pod zčernalou sochou Ukřižovaného zvláště dojímal. Panic nevěděl, kde jest, proč sem přišel, pozoruje-li snad zase někdo jej samého. Trhl sebou, když falckraběnka vstala. Dobře sobě všiml, že mráček nevole přeletěl přes její čelo, když zahlédla mladého rytíře.

Stanula, jakoby čekala, že se omluví. On také pristoupiv, uctivě, ne bez zájímání, svou těžkou němčinou ji poprosil, aby mu popřála tajného slyšení, že by jí rád něco důležitého svěřil. Hledíc do upřímných očí panicových, vyjasnila svou tvář a usmívajíc se pravila: „Kvapí?“

„Myslím, že ano.“

Zamyslíla se na okamžik. Pak pravila: „Dnes není možná. Přijďte zítra odpoledne.“

Když pak tou dobou po ztichlé chodbě kráčet k jejím komnatám, zdálo se mu, že slyší ohlas svého srdce. U dveří vedoucích do komnaty mladé falckraběnky na chvílku se zastavil, aby si vydechl. Tak se mu srdce

pobouřilo.

Falckraběnka byla sama a čekala již. Klid jevil se na její tváři. Pan Mikuláš pokročiv její vyzvání, jal se mluvit. Prosil nejprve, aby odpustila, mýlí-li se, že všechno to učinil z oddanosti k ní.

„A proč jste nešel k falckraběti?“ otázala se.

„Protože, jasná kněžno, vím, že Rohrbekovi přejete.“

„K vůli němu?“

„Neračte mysliti, že jedním z hněvu proti, němu, nebo ze msty. Však jsem dost dlouho přemýšlel, mám-li tak učiniti.“

I pověděl pak, co Mikátovi Bradě se s Bohrbekem přihodilo.

té doby vzniklo ve mně podezření. Pozoroval jsem jej, však dlouho nadarmo. Až tu, když u Jeho Milosti meškalo císařovo poselství, přistihl jsem Rohrbeka, an okolo půlnoci tajně vykradl se ze svého příbytku a rovněž tak tajně a opatrně vplížil se do bytu císařského posla.“

Panic dobře zpozoroval, že falckraběnka v křesle sebou živě hnula.

„A hrabě ho přijal?“

„Ano, Rohrbek jen zaťukal, něco promluvil. Co, ze svého úkrytu jsem neslyšel.“

„Byl tam dlouho?“

„Dobrou chvíli.“

„Vy jste, pane z Mečkova, na něj čekal?“ „Ano, jasná kněžno, se svým sluhou.“ „Je tak spolehliv?“

„Věřím mu. Neračtež se obávat, a neumí nic německy.“

„Víte-li kdo o tom?“

„Nikdo.“

„Tedy o tom i dále pomlčte. Ani falckraběti se nezmiňujte.“

„Proto jsem V. M. oznámil -“

„Děkuji vám za to i za vaši oddanost. Snad se to v dobrou vysvětlí,“ dodala zamyšlujíc se. Pak opět se vytrhnuvši pohlédla na panice. „Ale dobře jste jednal. Jsem vám povděčna,“ pravila laskavě, srdečně. Podala mu bělostnou, ušlechtilou pravici svou, kterouž on uctivě políbil.

Z Uherska panic ocitl se zase ve své komnatce. Potkal-li koho cestou,

šel-li rovně nebo oklikou nevěděl. Byl všecek rozechvřen. Myslíl na svou návštevú, na kněžnu. Byl v její komnatě, na jejíž okna jako na nějaké svatyně tak často a dlouho hledíval. Jak přával si, aby tam mol neviděn stanouti! Ted' odtud se navrátiv žádnému by nepověděl, jak tam jest. Představa nádherné komnaty se mu v duši mlhavě zjevovala - to však jasně cítil, jakoby tam byl jiný vzduch, lahodnější, divnou vůní sytý, krev rozčilující. Nejjasněji však ze všeho vynikala postava j e j í. Slyšel dosud, jak zvučným, srdečným hlasem mu děkuje, dosud viděl hebounkou, bílou její ruku, a dosud cítil její dotknutí na svých palčivých rtech.

Falckraběnka osaměvši stála chvíli, hledíc před se zamyšlená. Pak jakoby se náhle rozhodla, sahala po klotu, aby jej přes ramena přehodila. Chtěla odejítí, chtěla Rohrbeka v jeho bytu překvapiti, s ním promluvití, než opatrnost zvítězila nad citem, nad náklonností. Nevěřila sice dosud, že by věrný někdy tajemník jejího otce a její učitel byl jakési zrady schopen; to však, co ten český rytíř jí zvěstoval, nutilo ji, aby uvažovala, aby pochybovala. Odloživši zase plášť, usedla do křesla a nachýlila v zamyšlení hlavu.

V tom, divné to shody, vešel ten, na kteréhož pravě myslila: Vilém Rohrbek. Falckraběnka udivením na něj chvíli hleděla, nemluvic, až pak se ho otázala, proč tak z nenadání přichází. Rohrbek vážný, ano zasmušilý, trpce se usmál.

„Je to snad nerozum, co činím, doufám však v lásky vaše, vždyť nic jiného mne sem nevede nežli oddanost k vám, milostivá kněžno, a k naší zemi.“ Zamlčev se na okamžik, pokračoval: „Ráčila jste se mne onehdy zeptati, proč jsem ted' tak zamyšlen a trudný. Zapřel jsem, že nic. Lhal jsem, milosti. Tenkrát jsem to nechtěl říci, myslil jsem, že nesmím. Však nedá mi to, a přemýšlel jsem, mám-li mlčeti či mluvití. Až dnes jsem se rozhodl. Děj se vůle Boží.“

„Nuže?“

„Již jednou jsem mluvil s V. M. o cizích žoldnéřích, o možné též válce.“

Falckraběnka zasmušila čelo.

„Dnes odvažuji se opět. Přiznám se, pořád jsem doufal, že mrak se rozejde. Když poselstvo císařské odjelo, všechen lomoz válečný utichl, přípravy dříve tak hlučné ochably, a přece je to dusné ticho jako před bouřkou. Všímám si všeho, cítím, že válka za dveřmi.“

„Což se jí tak děsíš?“

„Ano, děším, pro vás, milostivá kněžno, i pro všecku zemi. Víím, že J. M. pan falckrabě jest ohnivý, statečný, že do války se žene. Ale jaký její výsledek a zisk?! Vévoda Mnichovský se nepoddá, císař se s ním spojí, a s císařem půjde všecka říše. Bude nepřátel ze všech stran.“

„Nelekáme se jich.“

„Ano, víím, milosti, ale konec konců? Válka bude dlouho trvati, jistě tak dlouho, až velký poklad J. M. pana otce bude vyčerpán, až všecka země bude zpuštěna, až bude všude hrůza a zničení. Ó milostivá kněžno, vidím tu spoustu, která stihne naši zemi!“ zvolal Rohrbek pohnutým hlasem. „Račtež, pro Bůh, prosím, pana falckraběte mírniti! Vy můžete mnoho, všecko, má milostivá paní!“

Falckraběnka vstala. Líce její jevílo vážnost, ano přísnost.

„Aj, Rohrbeku! Tak můžeš ty mluvit? V čí službách jsi?“

„Jsem váš věrný sluha - a věrný Bavor.“ „Tak že by mně radil věrný sluha?! Věz, Rohrbeku, že kdyby i manžel můj války nechtěl, že bych ji já sama začala a vedla!“ Oči mladé kněžny se zaleskly a jemné její chřípě se rozšířily. „Já vedu válku, já za své dědictví. Není-li to mou povinností, abych je sobě a svým dětem uhájila?“

„Milosti, tušil jsem, že prosba má bude nadarmo. Ale vykonal jsem svou povinnost. Ano, bude to válka o dědictví. Vévoda Albrecht dovolává se starého rodinného řádu, V. M. práva přirozeného. O že knížecí váš otec více vás nemiloval, nežli svou zemi!“

„Dosti, smělče! Tak jako ty, mluví naši nepřátelé. Neutrhuje památce svého pána. Dost na tom, že takto mluvíš s jeho dědičkou. By nebylo minulých let a tvých služeb! Teď už věřím -“

Rozčilená kněžna se zarazila. Pak zase začala. Rozhněvaný hlas její poklesl, nicméně bylo ještě na něm znáti záchvěvy vnitřního rozruchu.

„Teď jdi, Rohrbeku. To byla naše poslední řeč ,o těch věcech. Teď jen konej to, co ti přísluší!“

Kněžna ještě chvíli přecházela komnatou. Myslila na to, co jí byl někdejší vychovatel právě řekl, i na to, co ten český rytíř o něm ohlásil. Má-li to manželovi říci? Věděla, že Rohrbeka nemá ve přílišné lásce, že by jej za toto jednání i tu řeč přísně potrestal. A tu by jí bylo starého služebníka přece líto. Opatrná, rozumná kněžna uznávala, že nesprávně jednal, a přece zase nad opatrností rozumnou zvítězilo ženské srdce.

Rohrbek stoje u okna hleděl do tmavé noci. V duši mu zněla poslední slova kněžnina: „Jen konej to, co ti přísluší.“ Ano bude konati. Varoval ji, prosil, pro Bůh prosil. Co může více on? A přece se v srdci věrného, přísného Bavora vkrádal také soucit k mladé kněžně, již vychovával. „Ne, to on, to falckrabě z ní mluvil,“ Rohrbek dále přemýšlel. „On je ten zlý duch, jenž ji a všecku zemi do Války žene, aby své ctižádosti a vládychtivosti hověl!“ -

VII. - Dědička Landshutská.

Sníh roztál, kalné, rozvodněné vody řeky Isary opadly. Jaro se ohlašovalo. Tou dobou obdržel purkmistr Landshutský Scharsacher jednou pozdě na večer psaníčko, v němž bylo napsáno v ten rozum:

„Víte, že falckrabě s houfem žoldnéřů z hradu dále na Amberg odtáhl. To jest jen lest. Teprve nyní jsem zvěděl, že něco chystá. Co a jak, nelze mi říci, nevím. Buďte však opatrní; myslím najisto, že na vás namířeno. Více nevím. Jsem teď pořád bedlivě střežen. Věrný Bavor.“

Psaníčko to přinesl jakýsi neznámý člověk. Však purkmistr Scharsacher znal dobře písmo i řeč toho věrného Bavora. Jako on byl toho přesvědčení, že pravým dědicem Landshutska je Mnichovský vévoda, proto se už dávno s ostatními správci obával nadešlého sporu a různit z něho se rodících. Uvažoval. Bylo už pozdě, aby svolal schůzi. S ranním rozbřesk-

nutím však vstal, a již záhy z rána sešli se všichni správcové jím svolaní.

Ve staré gotické radnici bylo velice živo. V tom, když purkmistr promlouval, radě, aby branná moc pánů správců se rozmnožila, a ta, co v městě jest, aby ve zbraní byla neustále pohotovu, ohlášen herold paní Alžběty falckraběnky. Přinesl list, nad kterým purkmistr, když jej otevřel, velice se zarazil. Také hned sobě všiml, že to není známé jemu písmo Rohrbekovo, jenž jindy všecy písemnosti kněžně své skládal a psal. Přelétnuv zrakem obsah osudné listiny, zvolal:

„Máme se rozejíti! Kněžna toho žádá, že ona je dědičkou města i země, že sama vlády se ujme. Varování přišlo pozdě!“ dodal.

„Čti, čti!“ ozvaly se hlasy ze směsice bouře, která se na to prohlášení v radní síni strhla. Ale než Scharsacher do konce dočetl, vrazilo několik biřičů do síně.

„Vojsko jde! S hradu táhnou na město!“

Venku se ozval hluk a šum. Lid vyděšený pobíhal ulicemi, přemnoží hrnuli se k radnici. Správcové a radní pánové skočili k oknům. Scharsacher vyběhl s několika ven před radnici, na schody. Byl všecek bled rozčilením, patře na hradní vrch, s jehož stráně valil se dobrý tisíc žoldnéřů. Praporece vlály jim ve větru vesele nad hlavami, dlouhé halapartny leskly se a blýskaly v záři ranního slunce. Strašlivý zmatek nastal před radnicí. Lid se sbíhal a zase utíkal, žoldnéřové sem kvapili a křičeli, kde jsou hejtmané. Scharsacher jen přehlédl, co se děje, a již se vrátil kvapně do radní síně.

„Co tu, pánové, stojíte? Do zbraně!“ křičel. Pak vyrazil ven.

Tou dobou valily se dva houfy válečné s hraduna Landshut. Jeden směrem k novému městu, druhý na staré město. Zástup střelců táhl napřed, a před nimi praporec jezdců, v jejichž čele jel na svém vraníku Mikuláš z Mečkova. Dobrý meč děda jeho obnažený blýskal se mu v pravici. Na helmici houpala se mu péra, a po straně vlála bílá páska na levém rameni uvázaná. To bylo znamení Falckých. Jasným ozářeným vzduchem, jímž chvílemi zahlučel válečný pokřik houfů kněžniných, ozval se hlahol zvonů Landshutských, bijících na poplach. Také křik z města až ven zaléhal, a tu tam na hradbách, jímž se Mikulášův houf značně přiblížil, ozvaly se střelné

rány, a bělavý kouř jejich rozplýval se v čistém vzduchu. Pan Mikuláš, blíže se první se svým houfem k městské bráně, ohlédl se několikrát po hradu. Tam na hradbách blýskala se zbroj, ve střílnách však byla dosud tma. Ale pojednou se zablesklo, zakouřilo se tam, a hromové rány zatřásly vzduchem. Jedna, dvě a již řadou houkají. Toť Mikát Brada Odraný, odpovídá na ty bouchačky s hradeb městských. Hle, jak účinkuje ta jeho řeč! Most u brány starého města se s rachotem spouští, a již duní pod kopyty koňstva Mikulášova. Již vjel panic bez rozmyšlení do temné, klenuté brány. Jezdci za ním. Na ulici za branou pusto. Krámy zavřeny i okenice - Blíží se dusot, křik a hřmot, a za pokřiku válečného vyřítil se houfec žoldnéřů z postranní ulice.

Purkmistr Scharsacher sehnal houfec zbrojenců, odvážil se odporu. Pan Mikuláš stiskl svému vraníkovi slabinu a již vjel do nepřátelského houfu; za ním jeho jezdcí. Pěší neodolali tomuto nárazu. Za chvíli řada jejich proražena; v tom ozval se od brány nový, hromový pokřik. Střelci a valný houf kněžnin vcházeli do města. V ten okamžik vyrazil pan Mikuláš purkmistrovi meč a zabil ho. Žoldnéři městští se rozprchli. Bylo po boji.

Za chvíli stanul panic se svým houfem před radnicí, kterou, jak měl nařízeno, osadil. Ostatní vojsko obsazovalo město. V radnici bylo ticho. Správcové i radní se rozprchli. Město náhle a rychle opanované bylo jako omráčeno. Lidé se skrývali, jen vojsko kněžnino hrnulo se ulicemi. Časem ozvala se hradu mohutná, dunivá rána z tarasnic, namířených tu stranu nového města. Pak i ty utichly; v tom však udeřeno na radní zvon, po němž poznovu zahlaholily ostatní na věžích, a od brány ozval se nový hluk a křik. Bylo to plesavé volání nejen vojska, než i lidu.

Když nikde nevybýjeno a nedrancováno, když také hrubá střelba s hradu umlkla, otevírali měšťané okenice i domy. Pan Mikuláš sedě na koni čekal před radnicí a hleděl upřeně v tu stranu, odkud hluk se ozýval a blížil. Věděl, co je. Tu hle, houfec jezdců krásně oděných - toť stráž kněžnina, za nimi trubači fanfáry troubící, a tu sama falckraběnka, vítězka. Šemík její v šarlatovém kropíři ví jistě, koho nese, jak bujně hlavou pohazuje. Ona! Tak ji ještě panic neviděl. Na prsou leskne se jí lesklý pancíř na div krásné

práce, a zlaté vlasy místo zdobné karkulky jí kryje stříbrolesklá helmice, věnčená u vrchu zlatou korunkou. V pravici drží kněžna palcátek; věru jí sluší jako žezlo.

Mladé falckraběnce po levé ruce jel starý a statný Jiří z Rosenberga, vrchní velitel valného houfu, jenž opanoval staré město. Za kněžnou jeli šlechtici z jejího průvodu, a za nimi pádným, dunivým krokem vykračovali si falckrabovi lancknechti, jejichž ohromně dlouhá kopí a halapartny trčely jim nad hlavami jako hustý les. Jindy brávala se falckraběnka ulicemi městskými po boku svého nebožtíka otce, a všude tenkrátě vždy vybíhali, aby zahlédli spanilou, vlídnou princeznu. Teď jela, aby se uvázala ve své vlastnictví. Správcové byli proti ní, ale lid, měšťanstvo, jak poznali, že neběží o jejich škodu a zkázu, jak zahlédli kněžnu, ona tak zmužile svého dědictví se ujavši, samojediná, bez manžela svého uprostřed vojska jede vznešená, vážná, a přece líbezná, a vlídně kol hledíc a se usmívajíc jako jindy, a za ní braly se nejen houfy žoldnéřské, ale také otevírali nejen okenice, než i dveře a vybíhali ven. Mrtvé prv ulice hlučely nejen hlukem vojanským, ale zvučely též nadšeným pokřikem, kněžnu vítajícím, hojné davy všeho lidu, Vojsko její zvítězilo nad správci a městem, ona nad obyvatelstvem. Pan Mikuláš seskočiv se svého vraníka, hodil jeho uzdu Plamenáčovi, sám pak postavil se u schodů radnice, před nimiž falckraběnka koně svého zastavila. Zahlédnuvši mladého rytíře, upjala za okamžik zrak svůj na jeho statnou postavu, již plná zbroj a chochoratá přilbice výborně slušely, a usmála se laskavě. Panicovi z toho až v očích se zajiskřilo. Jsa té chvíle správcem radnice, sprovázel falckraběnku dovnitř, do radní síně, kamž také odebralo se její nejpřednější komonstvo. Pak již také přicházeli otcové města, prve tak náhle se rozprchnuvší, i někteří ze správcův, aby holdovali nové panovnici. -

Tou dobou Rohrbek přecházel svojí světnicí. Pojednou, když ozvala se opět dunivá rána tarasnice, přistoupil k oknu a patřil dolů na město, jež mohl přehlédnouti. Tvář Rohrbekovova byla zasmušena. Hlahol zvonů až k němu se nesl jasným vzduchem, a z nádvoří i s hradeb hradu J,andschutského zazvučel radostný pokřik čeledi knížecí i posádky, jež s

cimbuří dobře viděla, že se velitelce jejich dole dobře daří.

Ale Rohrbek povzdychl: „Ubohá kněžno! Jest mi tě líto!“

Za to pan Mikát Brada Odraný stoje u hrubé střelby, již řídil, hladil si kníry a vesele zvolal: „Co jsem povídal! Několik železných slovíček na dobré jitro, a dnes už budou páni měšťáci obědvati pod vládou Její Milosti! Už se tam poddali! Halo, zahřměte hoši, ať dole vědí, že také máme radost!“

Druhého dne děkovala falckraběnka Alžběta na hradě všem pánům, kteří ji při osazení Landshuta nejvíce byli pomocni. Pan Mikuláš až blažeností zatrnul, když si jej zvláště dala zavolati. Stál opět sám proti ní v její komnatě.

„Pane z Mečkova, vám jsem zvláštními díky po vinna. Rozumíte mně. Falckrabě se potěší, až se doví, jak všecko šlo bez nesnáze, a jistě vám nezapomene. Ode mne pak přijměte na památku na včerejší den dárek, jejž jsem vám poslala.“

Blažen, překvapen tolikerou laskavostí děkoval panic pohnutými slovy. Nezdáloť se mu, že tak zvláštního cos vykonal. Byloť mu všecko to dílo milo; vždyť jí sloužil. Byl by i více, ó více učinil, dal i obětoval.

Vraceje se, nevyslechl ani s valným a patřičným účastenstvím Mikáta, jenž mu s nadšením vypravoval, jak znamenitým darem peněžným si kněžna na něj vzpomněla za tu včerejší jeho podařenou muziku.

Pan Mikuláš zahlédl kněžnin dar, jak do své jizby vstoupil. Stál na dubovém jeho stolku proti oknu ve zlatém proudu slunečního světla : drahocenný pancíř, díla velice řemeslného. Podobného krásného kusu pan Mikuláš ještě nikdy neviděl. Všecek pancíř byl potažen drahým sametem višňové barvy, v němž při zpodu, tam kde k pasu přiléhal, blýštěly se ozdobné hlavičky zlatých hřebův a vinuly se odtud z obou stran do výše podél hrany, v niž pancíř uprostřed vybíhal, lesknouce se hustě vedle sebe od zpodu až nahoru.

Vedle pancíře skvěl se bitý pás a na něm drahocenná, dýka v pochvě ještě drahocennější.

Mladý rytíř, nadšen radostí, jal se oba kusy sobě prohlížeti; těšilyť jej

samy sebou a pak že byly od ní. Ale když po té pancíř jako na zkoušku na prsa svá položil, bezděky povzdychl.

O by mu klidu dal a jej uchránil před bouří, která nebezpečnější jest všech střel nepřátelských!

VIII. - Doma.

Led už dávno stál na rybníku přede tvrzí Uherskou; již zazelenaly se na jeho hrázi nejenom vrby, ale i staré olše, jež porůznu tmavé kmeny své nad vodou skláněly.

Ve svěží, syté zeleni luk proskočila sedmikráska a za ní pampeliška, od jejíhož květu zežloutl i obrostlý násep staré tvrze. I hustá dubina za ní, jež nejdéle si zachovala loňské šustící listí, vytrhla se ze své ztrnulosti a ozdobila čelo své svěžím, zeleným věncem. Všude veselo od toho znovuzrození i hlasno od hrkotání jarých vod, šumotu omladlých korun i plesání všeho ptactva.

Věrušce, dceři vladykově na Uhersku, přišlo jaro dříve a trvalo a kvetlo neustále. Mladý Boršický v tu dobu mohl spíše se ukázati nežli za tuhé zimy, a když ne on, aspoň posel mohl spíše přijíti. Teď často mezi Boršicemi a Uherskem poselství přecházela, čehož jindy nikdy nebývalo. Byli to různí poslové. Jak se kdy namanuli sluha, žena kořenářka, někdy i pacholík, jaké bylo vzkázání. Někdy cedulička, někdy vzkázáníčko, třeba jenom několik slov. Staří by se jim snad smáli, nebo jim nerozuměli, ale mladým byla nade všecko. A nejmilejší bylo panně Věrušce, když mladý Boršický vzkazoval : „Přijdu v tu a tu dobu,“ nebo „v ten a ten čas pojedu kolem“ -což vlastně bylo jedno. Zatím co Věruška s podsebití milého vyhlížela, paní máti, jsouc o samotě, se zamyšlovala a patřila oknem ven přes rybník, dál do ozářeného, omladlého kraje, jakoby taktéž někoho očekávala.

Loni, pozdě na podzim, vyřizoval sluha pana Pernštejnského z

Kunětické Hůry, že pán dostal noviny od pana Šternberka Zelenohorského a také tu, že panic z Uherska je na Landshutě a že se mu tam dobře daří. To bylo pro starou paní utěšení na dlouhý čas. Ale pak k jaru zajel pan manžel do Prahy, odkud přinesl zprávu, že vojna v Bavořích už nastala. Mladý falckrabě že sám začal, osadiv město Landshut, a to byl ten, v jehož službách meškal Mikuláš.

Starý vladyka dověděl se pak i více, že ta vojna o dědictví Landshutské rozzuřila se po vší bavorské zemi; od českých hranic že zanesli ji až k Rýnu do Falcka, od východu na západ, od půlnoci na pole-dne, všude že sbírají pole proti mladému falckrabovi, ježž dal císař do achtu. Ani to všechno manželce své nepověděl: bylať by chudinka uschla obavami a starostnými myšlenkami. Pak se již obecně o té vojně mluvilo, a také to, že pan Šternberk pro ni počíná najímati, že se tam sám strojí, a že bratří Jindřich a Jetřich z Gutštejna se do Bavor už vypravili.

Pak došly konečně noviny přímo od Mikuláše, jenž poslal list, a ten zase prostřednictvím pana Šternberka došel na Uhersko. Stará paní byla by ho přes tu chvíli četla, až nad tím vladyka kabonil čelo. Jako dnes. Otevřevši okno vyhlédla na dvorek a tam spatřivši Roměnce, an sedě na schodech staré, zčernalé věže na jarním slunéčku se vyhřívá, zavolala na něj, kam šel vladyka.

Že do dvora, odvětil starý sluha; zemanka rychle vtáhla šedou hlavu zase do světnice a vybídla Věrušku u stolu šijící, dobrotivě se usmívajíc : „Pan otec šel pryč, ráda bych zase přeslechla, víš. Pořad to mám na mysli, leccos mi napadá, a ptáti se pana otce nechci, broukal by. Bože milý, jaké to mají muži srdce!“

To již více sama sobě povídala, nebo Věruše porozuměvši mate, hned vstala a odskočila do vedlejší komory. Tam vedle lože pod nebesy byl ve zdi výklenek s dřevěnými dvířky. Otevřevši je vyňala odtud složený papír.

„Tak, tak, má duše, pojď a přečti mně to,“ vítala ji matka. „Ach, Bože milý, bys ani nemusila čísti, by nebylo žádných jízd a listů!“ povzdychla a již usedla na tvrdou židli proti dceři, dychtivě očekávajíc obsah milého psaní, ač je dobře znala. Sepjavši ruce na klíně hleděla stará vladyka na

svou kvetoucí dceru, jež list na jasanovou tabuli položivši jala se čísti zvučným hlasem. Ani nadpisu nevynechala.

„Urozenému Zdeslavu Jeníkovi z Mečkova a na Uherště, otci mému milému!

Věděti dávám, kterak jsme s mladým falckrabětem Ruprechtem vytáhli vojensky do zemí příležících k Dunaji. A děkujíc Pánu Bohu dobře a šťastně se nám vede a táhneme vždy beze škody. Pan Jindřich z Gutštejna má již vězňů padesát dva, a jest v těch šest kopinníkův a vše urození lidé, a koní jsme vzali sedlaných padesát devět a v těch drahně čistých. A nejprve přitáhli jsme k městu řečenému Neuburg, jeho dobývající děly a jinak. A když nám pán Bůh pomohl toho města dobýti, táhli jsme odtud k městu řečenému Rain. Ale jest dobře pevné valy a příkopy vodnými a hlubokými, kromě že podsebití připravena nejsou. A když by nám Pán Bůh pomohl toho města dobýti anebo smlouvou vzíti, hned bychom na knížete Albrechta Mnichovského táhli a jej hubili. Jiných novin nyní psáti nevím, než že se děkujíc Pánu Bohu dobře mám. A často také na tebe, pane otče milý, a matičku milou a Věrušku vzpomínám.“

V tento okamžik, kdy se dcera odmlčela, bylo slyšeti zemančin hluboký, třesoucí se povzdech a v ten okamžik proskočil také okénkem paprslek jasného slunce a přeletěl přes jasanovou bílou tabuli stolu, přes mladou Věruščinu hlavu i zachvěl se na zemančině tváři, dojaté těmito několika srdečnými slovy syna válečníka.

Věruška pak dále četla:

„Milý pane otče! tento list psán u toho města Rafnu, a prve než dokonán, učinili jsme s nepřáтели harc silný a tak v tom harci bili jsme do jejich bran, a na tom harci jsem postřelen, ale děkujíc Pánu Bohu neškodně, ježtoť o to není třeba žádné starosti tobě ani milé mateři ani žádnému z vás míti. Než něco jest již nám z Čechů, pohříchu dobrých, chudých pacholkův sešlo, a zvláště pěších páně Gutštejnových. Také bych rád slyšel, milý pane otče, bys se dobře měl i s paní mateří a Věruškou. Rád bych časté poselství činil, ale posly jest těžko míti a procházeti dobře nemohou. Dá Pán Bůh - -“

Věruška pojednou umlkla a zčervenala.

Ozvali se venku řehot a dusot koňský. „Přijel!“ bylo první pomýšlení Věruščino. „Boršický se zastavil.“ A proto se radostí až začervenala. V tom také na dvorku spustil Roměncův chundelatý Kulíšek, a prudký štěkot jeho přehlušil mužské hlasy, jež se venku ozvaly. Věruška na bratrův list už docela zapomněla. Vstala jakoby chtěla vstříc jíti, než zůstala u stolu, hledíc před se, ku dveřím. Cítila, že jí srdce prudčeji bilo a rychleji. Také stará paní se tam obrátila - dveře se otevřely a v nich stanul mladý muž v krásné sukni, pod soukenným biretem, s něhož pěkné péro se houpalo. Sotva se rozhlédl, zaznělo ode stolu vykřiknutí a za ním druhé, a v tom už mladý rytíř skláněl se ke staré paní, objímal ji a líbal.

Třásla se radostným leknutím, že se nemohla ani hnouti, ale pak vztáhla své ruce, a objímala svého Mikuláše, jenž tak z nenadání, zrovna jako zázrakem se zjevil. Jasně, radostné slzy kanuly přes uvadlé líce matčino. Stěží se jí syn z náručí vyvinul, aby také objal svou překvapenou, rozradovanou sestru.

Venku zatím starý Roměnec zmaten příchodem panicovým v radosti své se vadil s Plamenáčem, jenž patrně pánu svému nemoha stačiti teprve nyní vjel do tvrze a s ním dva cizí pacholci jízdní; každý z nich ještě vedl za uzdu pěkného koně s nákladem. Sotva že se to koňstvo všecko na nevelké nádvoří Vešlo. Roměnec byl nad tím u vidění. Pojednou se ,otočiv vešel rychle do jizby, aby uvítal pana Mikuláše.

Starý vladyka vycházeje ze dvora zahlédl mezi vinícím se obilím, kudy cesta vedla ke tvrzi, vystupující bělavé mraky prachu a v nich několik jezdců. Pomyslel hned, že jedou k němu na tvrz; bylo mu to dosti divno. Však teprve se podivil, když uprostřed cesty přiběhla mu vstříc udýchaná dívka ze tvrze, aby na rychlo šel domů, že pan Mikuláš přijel.

Starý vladyka na tu zprávu stanuv, se zamračil; nechtěl věřiti, ale pak když dívka vše pověděla, přidal také do kroku, tvář však se mu radostí nevyjasnila.

„Co je?“ pomyslel, „že se tak z nenadání navrátil? Snad se mu tak zastesklo, že tam všeho nechal, snad už ho cizina omrzela, že se teď, všem pro smích, za krátkou dobu k matce navrátil?“

Proto chmuřil pan Zdeslav čelo. Ale když přišel domů, uviděl syna, a všecko přeslechl a přehlédl, vyjasňoval čelo víc a více, a řídký host, spokojený úsměv, zjevil se na rtech přísného vladyky.

A čím více se mu líce jasnilo, tím hlubší stín padal do duše jeho manželky. Bylyť to hořké krůpěje, od nichž kalich dnešní radosti zahořkl. Mikuláš jen jako pták v letu, zahlédnuv rodné hnízdo, se tu zastavil a míní za nedlouho zase dále, zase do světa. Té nešťastné, neblahé vojny! Přijel pro ni zbrojný lid v Čechách shánět a najímat a sám také zas odejde. Jen na chvíli, na tu první byl její, teď je zase otcův. Jak mu o falckraběti, o falckraběnce, o vojně vypravuje!

Stará paní oka se svého syna nespouštěla. Změnil se. Je krásně oděn, a jako štíhlejší. Však mateřské oko také dobře postřehlo, že líce jeho není tak plno, jako bývalo, aniž tak zardělé; to jistě od té rány nedávno zahojené. Ale také v očích. Bože, jak ten svět za krátkou dobu člověka mění! Jen mu hrávaly bujností a veselím, teď, ač jasny a jiskrny, přece jakoby jiné byly. Hoří v nich cos, a zase jako by stín jakýsi v nich spočíval.

Zatím co s otcem ven vyšel, aby mu ukázal nové koně, jež s sebou přivedl, kořist to z města Rafnu, přinesl Roměnec s Plamenáčem několik balíků, které když potom panic rozvázal, Věruška div překvapením nevykřikla. Bylyť tu i aksamit hladký a hebký i perniš a kmentu kus, i poučník jemný jako dech a fábory široké z těžkého hedvábí a živých barev.

„To, Věruško, tobě, toť ten slíbený, svatební dar,“ pravil Mikuláš ukazuje na drahé látky. „Máš-li pak také ženicha?“

„Všaktě ho zajisté dnes čekala, Boršického mladého, víš. Jak zaslechla koně, hned vyskočila, a v tom ty -“

Věruše se zarděla, že ji matka tak prozradila.

„A jak ty, Mikuláši? Sám o sobě nic?“ ozvala se vesele, chtějí si tak pomoci. „Jsou-li pak Bavorky podobny? Či máš srdce pořád pod pancířem?“

Panic se jen usmíval; na toto slovo však kmitl se mu náhle přes líce červánek. Cítil to, a mlčel

Dnes na staré tvrzi Uhersku zase jednou za čas dlouho do noci svítili.

Všecka rodina seděla za stolem naslouchajíc vypravování panicovu. Měl celé kroniky, a ještě jen tak jako letmo vypravoval a líčil. Starého vladyku tak spokojeného ano veselého Věruška nikdy neviděla a stará paní sotva pamatovala. Takové měl potěšení ze svého statečného syna.

Dnes také se vesele se všemi rozcházel, když se na lůžko brali. Věruška usnula hned a nic jí nevadilo světlo plného měsíce, jež oknem do její komory se lilo. Zdáloť se jí o samém aksamitu, zlatohlavu, o tepaném mihotavém věnci ve vlasech, s něhož splýval jako pruh mlhový bělounký poučník, o mladém Boršickém, jenž si pro ni tak ozdobenou a vystrojenou přijel na koníku, jehož hřívá byla jeden fábor.

A starému vladykovi jistě se dnes zdál sen veselejší, jak stará, vybledlá sláva i moc jeho rodu znovu vstává a se obnovuje jeho Mikulášem.

Jen stará paní nespala. Pořád jen na syna myslila. Srdce jí okřálo, a přece by zase nejraději, aby den se opět probudil. Ale také se jí na mysl vkrádalo, že je Mikuláš nějak zaraženější, změněný. Začala se za něj modlit, pak pojednou vstala a naslouchala. Všude ticho. Měsíc plným světlem svítil do světnice, oblévaje ji mihotavou, stříbrnou září. Tou stará paní krácejíc, otevřela vedlejší dvěře, vedoucí do komory, v níž bylo Mikulášovo lože. Chtěla se na syna podívat. A jak tichounko otevřela, překvapena na prahu se zastavila. Lože netknuto, a tam u otevřeného okna sedí Mikuláš. Ani jí neslyšel, ani se neohlédl, jak byl v myšlénky zabrán. Hleděl ven do jasné noci. Bylo slyšeti šumot staré dubiny; i rozložené olše nad hladinou rybníka jasně ozářenou ševelící pokyvovaly černými korunami. Z luk ob čas zavzněl až sem chraplavý hlas chrástalův.

Panic však toho všeho neslyšel, nepozoroval a nevnímal lahodu té jarní, vlažné noci. Tak se na domov cestou těšil, a čím více se mu blížil, tím živěji - teď mysl jeho zalétá daleko do končin cizích, ke starému hradu Landshutskému. Ó té nešťastné vášně, pro niž cizina stává se mu zemí žádoucí a rodný kraj naplňuje ho tesknoutou a touhou!

„Nemůžeš spáti?“ ozvalo se vedle něho mírně, laskavě, starostně. Matka stanula u něho. Lekl se. Sáhla mu měkce na čelo.

„Čelo ti pálí, je-li ti něco?“

„Nic, nic, matičko.“ Usmíval se. „Jen tak vyhlížím. Nemohu spát, to je to.“

„Myslila jsem, že tě něco souží. Nebo tě snad někdo uhranul, spánek ti zahnal. Jdi, ulož se. Pán Bůh s tebou a zlý pryč!“ a požehnala mu horké čelo křížem. A on dojat péčí i láskou políbil vřelými polibky matčiny zvadlé ruce.

„Nic mně není, matičko, nic. U tebe mi je dobře!“

IX. - Přípravy k jízdě.

Starý Filip Roměnců už neklel, nebroukal, aniž se závistí naslouchal, jak je tu a tam. Od rána do večera byl jasné, veselý tvář, časem si také pohvizdoval, a dlouhé chvíle vystál ve dveřích vladycké stáje, prohlížeje si krásné koně i sedla jejich a řemení, sumou všecku tu kořist, kterou si paník přivezl z Bavor.

Starý žoldněř měl ze všeho dětinnou radost, a to tím více, poněvadž si také kus zásluhy osoboval. Kdo učil panice jezdit, kdo šermovati, kdo mu vykládal tolik o vojenství a nebožtíku panu dědovi?

A. také již Roměnců nehleděl starostlivě za svým pánem, poněvadž vladyka nikdy teď uprostřed dvorku se nezastavil, nezamyslel a nestál hodnou chvíli jako bez ducha, aniž také, jda ze dvora, zamyšleně se kolem rozhlížel.

Starému panu přece jednou vyskočilo slunéčko plašící chmury dlouhého trudu. Obradoval se, jako když se starý strom na jaře ještě zazelená, nad svým synem Mikulášem. Roměnců si liboval, jak teď na Uhersku tvrdí pěkně živo a veselo, že skoro se navracují časové někdy paně Jeníkovi.

Každou chvíli někdo na koni přiklusal; než také mnoho jich k němu, k Roměncovi, chodilo. Byli to lidé poddaní z vladykových vsí nebo i z

okolních, jonáci, muži i starší pacholci, kteří všichni nelekali se bleskotu vytasené zbraně, ale kterým všem chtělo se více volnějšího života vojanského nežli práce polní a služby ve dvorech.

Tenkrát tak v Čechách bylo, že se mnohým po vojně, když nebyla, tuze zastesklo. Těm lidem nyní Roměnců vážně a důstojně odpovídal a zprávy podával, s jakou se paní navrátil z Bavor, jaká tam vojna, a že má paní plnou moc najímati, že ho syn kurfiřta od Rejna poslal, a tu jako maně vytáhl stříbrný peníz a takovému pacholku chudému⁸ před očima jim zablýskal a povídá: „Viděl-lis bavorský peníz, falckrabův? Vidíš, dva kloučkové jak rozevírají a trhají tomu lvu zubatou tlamu. Z ryzího stříbra, a má jich ten falckrabí! Však co už jich jen náš paní s sebou přivezl!“

„A vzal by mne?“

Jak se tak každý z těch lidí zeptal, změřil si ho Roměnců znaleckým okem, jakoby sám najímal, byl-li cizí, zevrubně se na všecko vyptal, a buď hned ho se smíchem hnál, když se mu nepodobal, nebo slíbil, že ho paní oznámí.

Jako k Roměncovi tak chodili jiní přímo na tvrz k mladému vladykovi. Rozlétlat se jako bleskem zpráva po všem okolí o paní z Uherska, jak znamenitě se z Bavor navrátil, co koní, aksamitu i peněz s sebou přivezl, a že je tu jenom na krátko, jen co by lidi najal, že si takovou důvěru u falckraběte zjednal.

Přijel ten onen zeman ze zvědavosti, nejprve nejbližší a nejznámější uvítat páně sousedova syna,

pak přijeli i cizí přeptat se, jak to je. Ten v hojný zisk doufal, onen toužil po vojně a dobrodružném životě. Byli to zemané, kteří po prvé na jízdu pomýšleli, i tací, kteří před lety ve službách válečných kus světa prošli. -

Pan Mikuláš v nádherné sukni, máje svůj aksamitový pancíř a drahou zbroj na zdi viseti, vítal všechny, všem zprávy dával, každému vypravoval o bohatém, udatném falckraběti, jakou má moc, a jak Čechům přeje. -

⁸ Poddanému

Starý vladyka uctíval hosty vínem, pivem, dobrou krmí, a hladil si spokojeně dlouhé, kadeřavé kníry.

Skoro každý host vypravováním ulakomiv se nabídl svou vojanskou službu: ten sám, ten ještě s dvěma, pěti pacholky jízdnými, onen s vozem válečným a dvaceti pacholky, jak kdo, a když dohodnul se o žold pro sebe a své lidi, uhodil v pravici panicovu na řádnou a poctivou smlouvu.

Pan Mikuláš jednal s každým a vůbec jako starý hejtman nějaký, jenž vyslán, aby verboval. Sám vladyka se mu divil, zvláště jeho veliké horlivosti, s jakou se o najímání staral. A matka ubohá s tajeným zármutkem na něj hleděla, pozorujíc, s jakým kvapem všecko pohání, jakoby nepřítel stál před valem, a jak všecko tu syna zrovna pálí, jakoby se nemohl už dočekat, aby zase do těch Bavor vytáhl. Co že se tak té službě oddal? Vojně všechnu vinu dávajíc netušila, co syna k horlivosti pohání, že by rád se zachoval a posloužil té, na niž, když i s lidmi jednal, pomýšlel, a jež mu z mysli nešla, když osaměl.

Panic horlivě jednal, zapisoval a počítal. S ním počty vedl, aniž o tom panic věděl, starý Roměnc. Kdykoliv tam v jizbě vladycké pravice si podali, kdykoliv Mikuláš najatému zemanu stvrdil záškodný list dle úmluvy, již starý Roměnc se přeptal, co umluveno, a šel to hned poznamenat. Jako dnes v přístěnku svém vzal z prkénka, nad postelí přibitého, dva vruby, jež si na to najímání hodně dlouhé schválně v háji za tvrzí uřízl, a začal spokojeně „zapisovati“. Vyňal nůž a vyřezával vroubek nový vedle dlouhé řady už zaznamenaných, bruče při tom polo nahlas: „Pan Anděl z Ronovce, vůz -“ tu udělal ležatý křížek - „s třinácti pacholky - jeden, dva - třináct, tak -“ a třinácte čárek stálo vedle sebe jako hřebíčky; a zase křížek nový, ležatý, a zase při tom spokojené mručení.

„Vida - vida - také měšťané. Matěj Rosa a s desíti pacholky - má peněz - toť takový Chrudimský měšťák jako zeman - čtyři, pět - míní víc a snáze vyděláti - šest, sedm, osm - nežli na kotlích, devět, deset -“

Odložil prut, na němž zaznamenával vozy a pěší, vzal druhý; na tom bělaly se ve tmavé kůře stojaté křížky, znamenající jezdce. Nebylo jich tolik, jako pěších a vozů. Vrýváje nový křížek myslil Roměnc: „A přece

mně takový jeden jízdný zeman milejší nežli těch deset. Jsou to časy! Ten Chrudimák deset, Mýtský Lašťovice má jich tu dvanáct, a všechno prý dobře vypravení žoldnéři, a tady pan Petr Peřina z Miličina, dobrý zeman, sám a sám! Hm -dnes měšťan nad zemana bradu zvedá a lalok se mu pod ní třese.“

Dořezav křížek stojatý, jenž znamenal chudého, ale statečného rytíře pana Peřinu a jeho hnědouše, chtěl opět oba vruby položit na prkénko nad postelí, kdež měl ležeti svůj meč a opásání; v tom padl do komory stín. Roměnc se ohlédl. Ve dveřích stál sám vladyka.

„Co děláš, brachu starý?“

„I znamenám -“ ukázal vruby - „jízdné, pěší a vozy.“

Pan Zdeslav se usmát.

„Nuž sedni a připiš ještě ,tady, tu, dva vozy a šestatřicet chlapů -“

Roměnc vzhlédl tázavě na svého pána.

„Nebo sedmatřicet, budeš-li chtít.“

„A koho - kdo to s těmi dvěma vozy?“

„Já, starý, já, a ten sedmatřicátý, chceš-li, to sebe poznamenáš.“

Roměnc vyvalil oči.

„Ty-li také ráčíš - a já?! Ovšem, pan Mikuláš - ty, milý pane! Jak bych já tu zůstal?!“

Starého rejtara div že závrať nepojala. Že by také starý vladyka se vypravil! A on s ním! Ještě jednou by měl tedy slyšeti lomoz bitevní. Ale což, nač se diviti? Vždyť je vladyka páně Jeníkův syn a ne z babího rodu. A on, toť se ví, jaké rozmýšlení.

Heia!

* * *

Opodál tvrze na Uhersku zelenala se hustá doubrava. Na pokraji, v tu stranu ku tvrzi rozkládaly staleté duby rozložené své koruny haluzí křivolakých, dále pak vynikala jasnější zeleň bělavých buků. V bučině, bujně zelené, bylo utěšeno a veselo. Zelenavý přísvit všude se ukládal, jen půda bělala se od něžné mařinky vonné, hustě tu rostoucí. Všecek hájek zvučel jásavým zpěvem ptactva.

Bučinou se vinul suchý chodník, hezky široký. Byl opuštěn. Ani stopy lidské nikde. Za to stranou, kdesi v houštině, kůň zařehotal. A zrovna tam slunečný paprslek pronikl korunou starého buku, u něhož stojí pěkný bělouš za uzdu uvázaný. Ve světle zamihotaly se lesklé plíšky na sedle i na uzdě. Kůň hrabe nepokojně nohou a bujnou hlavu otáčí, ušima stříhá. Však pána nikde.

Dále mezi buky ozval se lidský hlas, teď jiný, jemnější jemu odpovídá. Pro keře však nelze nikoho viděti. Ale blíží se.

„Nejezdi, prosím tebe -“ ozval se prosebně dívčí hlas; chvěl se. „Jsou tam zase -“ pokračovala -- „a mluví pořád jen o té nešťastné vojně. Víím, že tě budou přemlouvati.“

„Nelekej se, milá, však bych zase zdráv přijel.“ odpovídal mužský hlas.

„Ty také chceš! Oh, já jsem si myslila!“ „Opravdu - rád bych - vždyť jedou všichni. Jen já bych tu zůstal?“

„Aj, to by byla hanba, není-liž pravda! A což paní máti?“

„To jest to. Ta zdržuje a brání - i otec. Než proto přece bych jel.“

„O zůstaň! K vůli nim i k vůli mně! Ty nevíš, jaký zármutek -“

Nedomluvila. Třesoucí se hlas, plný vroucího citu, prosebný pohled tmavého oka slzou se lesknoucího, dojal panice z Boršic tak, že nedal Věrušce domluvit a vroucně ji k sobě přivinul.

Prve dál do háje se odebrali, aby sami byli; teď ani nepozorovali, že, vracejíce se, stanuli na volnějším místě bez křovin, kam prořidlými stromy proudilo světlo jarního slunce. Pak opět volně dále kráčeli k sobě přituleni. Hlasy jejich zněly stlumeněji.

Ještě se mihli mezi buky a zašli; pak ozvalo se hájem radostné běloušovo zařehotání, a za chvíli po té vyjel mladý Boršický z doubravy, míře k nedaleké tvrzi na Uhersku.

Pod rozložitými korunami buků kráčela cestičkou Věruška sama, zamyšlená. Včera dostala vzkázáníčko, že dnes přijede ten, na kterého již dlouho se těšila. Dnes mu šla sama, a tajně, vstříc, vědouc, že pojede doubravou. Obavy ji k tomu přiměly, a bázeň o milého. Teď na tvrzi nebylo

o jiném slyšeti, nežli vojně a jízdě, a každý, kdo přišel, dal se na ni,

Mnohý přijel jen ze zvědavosti, přeptal se, ale jak Mikuláš uslyšel, již neodolal a dal se také zapsati. Proto se Věruška o Boršického zvláště lekala. Znala ho i bratra.

Ted' veseleji se domů vracela. Na mysli se jí uvolnilo. Slíbiltě Boršický mladý, že nepojede, že zůstane, jí k vůli, jí z lásky!

Na tvrzi bylo živo i veselo.

Matěj Rosa, bohatý i bojovný měšťan Chrudimský, tělnatý, hřmotný, v sukni z holandského sukna, Hynek Anděl z Ronovce, osmáhlý a zarostlý skoro až po oči, a mladý, vychrtlý zeman Peřina z Miličina seděli ve veliké jizbě u plných korbelů a připíjeli všickni rozjaření nastávající jízdě, i naslouchali s podivením vypravování Mikulášovu, jenž maje tváře zardělé, s očima se lesknoucíma vypravoval o mladé falckraběnce, jak Landshut opanovala, a jak v helmici a pancíři přejížděla šik, když Mnichovský vévoda přišel s vojskem ji z Landshuta vypudit.

Veselý, hlučný pokřik přerušil jeho vypravování. Vítalit zemané mladého Boršického, jemuž všickni v rozjaření svém podávali korbele své a poháry na „vilikum“. Pak zase vypravoval pan Mikuláš dál a líčil.

Když den se už nacyloval, opustil na chvíli hlučné své hosti, a zamířil do komnatky ženských, kde seděla matka, kde netrpělivě čekala Věruška.

„Sestřičko, nesu ti novinu.“

Věruše sebou živě hnula. Výrazné oči její utkvěly na bratru, na jeho rtech. Píchlo ji, nevěděla proč, jak bratr promluvil.

„Co se stalo?“

„Mladý Boršický pojede také -“

Jakoby blesk udeřil. Mladá dívka zbledla; za okamžik stála nehnutě, jako bez vlády. Pak vykřikla prudce: „Tys ho přemluvil!“

Mikuláš usmívaje se, začal sestru chlácholiti a těšit. Ona se však odvrátila a zakryla dlaněma líce. Plakala. Pak když Mikuláš se k ní nacyloval a domlouval, prudce pozvedla hlavu. „Nemáš-li na těch dost, kteréš už přemluvil a vyvábil? Ty budeš všech i vlastní sestry neštěstí!“

Chmura pokryla panicovo líce, oko mu zahořelo. Prudce se vztyčil.

„Mluvíš, čemu tě učí ženská hlava!“ drsně odvětil. Takovou měl odpověď na sestřin zármutek, a necítil, jak jedná. Falckraběnka zvítězila nade vším.

V tom vstoupil starý vladyka. Překvapen pohlédl na plačící dceru i na Mikuláše patrně rozčileného. Když paní Bohunka muži svému pověděla, co se stalo, usmál se vladyka.

„Bláhové děvče, co pláčeš? Může-li Boršický doma zůstat, když všichni pojedou, i staří, jako já?“

Rázem pozvedla Věruška hlavu. Pohlédla na otce a hned na matku, jež stála ohromená, slova neschopná. Věruše byla skokem u ní a objala chatrnou, suchoučkou paní, jejíž pohled utkvěl na Mikuláši; ten před ním bezděky sklopil oči. Bylot' mu, jakoby i ten pohled matčin, plný hoře i tiché výčitky, mu pravil: „Ty budeš nás všech neštěstí!“

Na večer téhož dne poručil Mikuláš Plamenáčovi, aby záhy ráno si přivstal a koně na cestu vystrojil. Sám se probudil ještě časněji, za tmy, kdy na tvrzi ještě všichni spali. Probudil! Všaktě sotva usnul. To, co se mu na večer s matkou i sestrou přihodilo, tížilo jeho mysl - že mu Mikát Brada na „černého kanclíře“ ukázal, ó že toho Bavora tak střehl a tak si cestu k ní našel a vyšlapal! Kéž by raději byl zůstal prostým, služebným rytířem, jenž pozdálčí na milostnou paní v toužebnosti zrak svůj upírá. Jistě by pak nedošlo až sem. Ale když mu zase na mysli utkvěl laskavý pohled, vděčný úsměv mladé kněžny, když pomyslel, jak mu děkovala, když Landshut opanovala, pro ty blahé okamžiky na vše zapomínal. Od té doby patrně jemu přála a důvěřovala i manžel její. Svěřil' mu mladý falckrabě houfec jezdců, často s ním rozmlouval o věcech českých, o pánech, o vojsku nájemném, a to zvláště pak, když Mikuláš se svým houfcem vyznamenal se po druhé v bitvě před hradbami Landshutskými, jichž dobyt přitáhl Mnichovský vévoda se znamenitým vojskem. Za nedlouho po vítězném tom boji povolal falckrabě Mikuláše do své komnaty, kdež i falckraběnka v tu chvíli meškala.

Mladý kníže pravil panicovi, že jde do tuha, že bude třeba ještě více

mužstva, a stěžoval do pana Albrechta Šternberského v Čechách, že liknavě vojenský lid shání a neustále jen peněz a peněz žádá. Tu že si s falckraběnkou na něj, pana Mikuláše, vzpomněl, kdyby do Čech snad jeti neodepřel.

Jak jí odepříti, jak zamítnouti takovou důvěru? Jel, ač by byl raději zůstal jí na blízku. A teď když na se ten úkol vzal, vynasnažil se, aby ona byla s dílem jeho spokojena. Vynasnažil se tak, až sestře ženicha na vojnu odloudil, až sama starého otce k daleké jízdě válečné rozohnil a svábil.

Prve nežli přijel, mnoho se o té Landshutské vojně v jeho krajině jako po veškeré zemi české mluvilo, však co on na rodnou tvrz zavítal, mysli všech zemanských i poddaných mužů valně se vzrušily, jako když v kadeřavou hladinu vodní rázem zaduje vichr. Po všem okolí a dále na východ i k půlnoci do Hradecka pronikly noviny, že se chystá veliké bratrství válečné, veliká jízda do Bavor, jako ji chystá na západě pan Šternberk Zelenohorský.

Však bylo hned na Uhersku znáti, jak ty noviny účinkovaly. Za ten krátký čas měl pan Mikuláš hezký řad vozů zaslíbený i znamenitý houf pěších. Začátek měl šťastný. Teď chystal se sám na cestu k některým pánům na Chrudimsku a pak dále do Hradecka. Včera dověděl se od Peřiny z Miličina, že pan Jan z Boskovic mešká právě na svém hradě Svojanovském. Ta zpráva byla mu velice vhod, a tím spíše, když by mu trapno bylo po včerejšku hleděti na sestru i matku.

Proto záhy vstal a vyjel s Plamerláčem a mladým Peřinou.

Panic byl zasmušilý, a neusmál se ani, když starý Roměnc drže mu koně promluvil: „Račiž, pane Mikuláši, pána hledati? Proč jedeš tak daleko až na Svojanov, a proč ne tam, k panu nejvyššímu hofmistrovi?“ a ukázal směrem, kde v jasném, ranním vzduchu bylo viděti zardělý vrchol Kunětické hory a pyšný hrad pana z Pernštejna.

Jen pan Peřina mladý se zasmál.

„Jak by nechal pan z Pernštejna svých rybníků! Také by se mu nějaká várka zkazila.“

Když Mikuláš odjel i hosté, zavládlo na tvrzi opět ticho, a smutnější,

nežli před tím.

Paní Bohunka trnula pomyšlením, že manžel i syn ji opustí, že půjdou do války; nad to se jí srdce svíralo, když pohlédla na Věrušku. Veselá, v lásce své šťastná panna chodila teď jako bez myšlenek, smutná, nemluvná. Často samotu hledala, buď v osamělém koutečku nějakém nebo ve stínech husté doubravy.

Pan Zdeslav toho všeho neviděl. Po všecken čas teď měl mnoho práce i starostí. Málo kdy se za dne na tvrzi omeškal, většinou dlel ve dvoře, nebo do města zajížděl.

Také už s Roměncem nebylo mnoho řečí. Býval teď skoro neustále při starém pánu, jenž začasť s ním se radil a rokoval. Duch válečný jakoby byl všechny posedl.

V panském dvoře stál pod menší kolnou starý, velký vůz.

Byl tu již léta, nikdo jím ani nehnul, ani si ho nevšiml. Voj měl uraženou, kola zaryla se do země a travou obrůstala, tlusté obruče železné rez užíral a na mohutném fasunku naházená sláma i seno; také tam hnízdily slepice a vyspával šafářův chundelatý, veliký pes. Ten vůz tu stál pro památku. Byl to jeden z těch, na nichž vladykův otec, nebožtík pan Jeník do boje jezdíval a na němž raněn a nemocen z války uherské na vypálenou a vybitou svou tvrz přijel.

Několikrát chtěla už čeládka dvorská starý vůz rozsekati a dáti na oheň, ale pan Zdeslav přísně poručil, aby ho nechali.

Tak tu stál starý zčernalý pamětník staré slávy válečné, jenž mnohými krajinami projel i mnoho padlých a raněných vojínův na bojišti přejel a rozdrtil, jako zapomenut, až teď pojednou na rozkaz vladykův čeládka všecko, co na něm bylo, odrovnala a jej do prostřed velikého nádvoří s velkým namáháním vytáhla.

Stanul kolem něho celý houf, všecka chasa dvorská, staří i mladí, hledíce na ohromnou stavbu tu kolářskou, jim už ne tak dobře známou.

U vozu samého stál sám vladyka s Roměncem a vedle nich kolář a kovář ze vsi, jimž válečný vůz podrobně ukazovali a vykládali.

„To byl znamenitý krajní vůz -“ mínil Roměnc. „Hled’, koláři, sem,

tu bývaly obruče, pamatuj si, až budeš dělati šperloch,⁹ a tu lože ve fasunku pro houfnici.“

„Nic větší, nežli ten, ti povídám,“ vladyka poroučel.

„A tu, kováři, dva háky -“ Roměnec poučoval shýbaje se a ukazuje pod vůz. „Tam se zavěsí na řetěz prkno a spustí se čistě, když potřeba, aby lidi nemohli raniti a koně též.“

„A na dobrý žlab nezapomeň,“ ke kováři vladyka mluvil, „takhle na dél se přiváže, dobrými houžvemi, ale pevně, aby snesl nejen obrok koním, ale také kamení, když by zle bylo.“

V tom od brány ozval se hlučný řehtot koňský. Dva pacholci vedli šest velikých koní a před nimi na menším jel Jíra Vlachův z Chrudimě, koňář, jemuž obmýšlenou jízdou nastaly dobré časy. Hned s koně seskočiv uctivě starému vladykovi nabízel poctivé pravé vozníky dobrého, českého plemene,¹⁰ mladé a zdravé. Ve dvoře měli sice pěkný houfec koní, ale z těch jen čtyři hodili se do válečného vozu, a pan Zdeslav chystal dva, proto ihned sobě od Jíry čtyři silné vozníky vybíral a kupoval.

Paní Bohunka teskně zavzdychala, když slyšela, že vladyka dává vozy dělati i nové koně koupil. Poznalat', že jde s tou jízdou do tuha. Pro ni vzdychala i pro ten veliký náklad na vozy a všechno, co k nim a na ně slušelo, na koně, na zbraň a zbroj. Všaktě vladyka často si zajel do města sám k řemeslníkům nebo - peněz vypůjčovat. Břímě dluhů na tvrzi jenom rostlo. Proto starostná vladyka se teskně starala netěšíc se jako manžel její nadějí, že ta jízda do Bavor všecko spraví a vynahradí.

Šestého dne, co Mikuláš z Uherska vyjel, aby získal pana Jana z Boskovic a na Svojanově, bylo na Vysokém Mýtě velice hlučno. Sjelot' se tam, jak s panicem na Uhersku dříve ujednáno, mnoho vladyků ze širého okolí. Přijeli sami i se služebníky a bylo jich tolik, že v největší hospodě, kdež ve veliké přízemní jizbě se shromáždili, neměli dost místa ve stáji pro zemanské koně. Byla podívaná na statečné zemany v sukních tu krátkých a upjatých, a dle módy provlačovaných, tu v delších a volných, více staro-

⁹ Střecha na vůz.

¹⁰ Dle svědectví Balbínova vyhynulo v 17. století.

světských. Všem pasy se jen blýštěly i dýky u nich nebo rukojeti mečů v ozdobném opásání. Ti ve střevících s velikými lesklými zobci přijeli, ti ve škorních nebo botách. Ostruhy cvrnkaly, řinčení mečův ozývalo se ve klenutém průjezdu, kde pacholci a sluhové u džbánů seděli, a v jizbě, za jejímiž stoly všude bylo plno. Bylo tu viděti hlavy šedivé, tváře osmáhlé, zjízvené a bradaté, nad nimiž nejednou, zhoubná ocel se zablýskala; tam seděli jaří mužové jiskrných zraků, onde mládenci hustých, kadeřavých vlasů, bujné, veselé hlavy, kteří jakživi lomozu bitevního ještě neslyšeli, ale na něj se už těšili jako děti nedočkavé. Většinou sami vladykové, staří zkušené bojovníci a jich synové tu seděli, zámožnější i chudší, jak už na sukních i na kloku¹¹ přes židli tu onde přehozeném bylo znáti. Hlučná směs různých, namnoze hlubokých hlasů zvučela prostornou světnicí a dále ven otevřenými dvěma okny, jimiž bylo viděti na zaprášené náměstí i na jasnomodré nebe. Zde u toho stolu tři starší zemané, utrakvisté, vážně, ano zamračeně rokovali Hroch z Mezilesic, Bošinský z Božejova a Něnkovský z Medonos; vedle panicové jejich vesele korbele zvedali, tam smích zvučel, z výklenku u dveří zaklení - a tu od stolu ke stolu dvě společnosti vespolek hovořily.

Stranou seděli bojovní měšťané Matěj Rosa, Mýtský Laštovice i Mikuláš valchář, z nichž každý po jednou vozu vypraviti se zaručil, a broukali na pana Svojanského, že prve, když se s ním setkali, tuze panský se k nim měl. K jich slovům přidal u sousedního stolu zeman fíjezdský, že to tuze tuhý utrakvista, a že by všechny bratry třeba najednou snědl.

„V tom bych ho nehaněl, to bych mu třeba pomohl!“ ozval se vedle dlouhý a suchý zeman. Znali ho, Ořka z Holohlav, pevného katolíka.

„Nechte toho!“ vesele vpadl Matěj Rosa. „Už zase začínáte jako bakaláři a mistři. Co s těmi hádkami! Víte-li, že pojede také s námi pan Matěj Libák z Radovesic?“

„Ten?!“ ozval se Ořek z Holohlav. „Pan z Pernštejna říká, že s Římem věří, s Čechy¹² drží a s těmi pikarty, bratřími umírá. Ale Libák, ten už s

¹¹ Plášti.

¹² S utrakvisty.

nimi teď, za živa drží.“

„Co nám do toho!“ ozval se přes dva stoly pan Peřina z Miličina pitím už zardělý. „Ale tesák je, a bítí se umí a vozy klásti. Ten by zase Římu a Němcům posvítíl, kdyby na nás trhli jako za Žižky! Nehaniž mně pana Matíaše!“

Nahoře, u stěny, kde seděl vladyka z Uherska se synem a s pánem z Boskovic a se starým Kdulincem z Vostromíře, zaslechli ten pronikavý, prudký hlas Peřinův.

Již Mikuláš vstával, aby šel přítele chlácholit, v tom ozvala se venku fanfára. Hluk utichl, vladykové se ohlíželi po oknu, nebo k němu přistupovali, pohledět, co se děje.

Ti, kteří byli v pozadí, viděli přes hlavy svých druhů, že venku se zableskly halapartny dvou biřicův; také mezi nimi mihla se suchá postava městského písaře v černých šatech; rázem všichni umlkli, neboť venku jasným vzduchem ozval se pronikavý hlas, jenž kazatelsky takto provolával:

„Vladislav, z boží milosti uherský a český král a markrabě moravský atd. Urozeným, statečným, slovutným, opatrným pánům i všem obyvatelům království českého, věrným našim milým, milost naši královskou vzkazujeme a všecko dobré!

Věrní naši milí! Tajno vás nebud', že jest na nás vzneseno, kterak I y někteří v království Českém války ven ze země začínati chtěli: kdežto my přísně psali jsme takovým, aby všech takových věcí přestali, a nic válečného aby před se nebrali.

A také víte, že v obecném zůstání to jest znamenitě zapsáno, že žádný bez vůle naší válek ven ze země začínati ani zdvihati nemá; a stalo-li by se proti tomu, že jsou na to pokuty znamenité uloženy a deskami zapsány. Také jestliže by kteří chtěli z vašich poddaných na žold jíti neb jeti, anebo na jaké bratrství, k těm, kdož by proti vůli naší válku ven ze země zdvihnouti chtěli, že toho nedopustíme; a jestliže by kteří snad již vyšli nebo vyjeli, ty zase že odvoláte. A protož vědouce v tom takové rozkázání a vůli naší konečnou, zachovejž se tak, jakož vám píšeme, jinak toho nečiníc.

A toto naše rozkázání dejte provolati v městech i také městečkách. Dán v pondělí po Matce -“

Hluk, prve jakoby hlasem vyvolávače zaklený, rozpoutal se jizbou nanovo. Dále neposlouchali. Na mnohých stranách ozval se hlasitý, ano bujný smích, a sotva u dvou, tří stolů zvážněli po rozkaze královském, dle něhož i tato jejich schůze čelila proti zákonu, neboť se sešli, aby v ní umluvili čas bavorské jízdy a všeho, čeho k válečnému tomu podniku bylo potřeba a na čem se už namnoze dohodli. Teď měli Všeho nechali, rozejít se. A oni se smáli! Věděli] už před tím, že je král i vláda proti tomu, aby se pomohlo. Ruprechtovi Falckému, ale také věděli, že kanclíř, pán z Kolovrat, tak zle to nemyslí, jak v kanceláři dal napsati a králem stvrditi, že je dary obměkčen.

Jak teď nanovo a hlučněji o mandátu mluvili a se veselili a smáli, přeslechli dusot několika koní před hospodou se zastavivších, jichž z jizby nebylo viděti.

Ale pojednou zase ztichl smích a křik, jen hlasové překvapení ozvali se ode všech stolů. Mnozí i povstali, nachylující se, aby lépe viděli; pan z Boskovic rychle vstal a šel vstříc neočekávanému hosti, jenž stanuv na stupni u dveří klidně se rozhlížel. Byl pán bílé hlavy a valně prokvetlých, krásných knírův i brady. Jemný, rovný nos, jasné oči a krásné čelo, z nichž duch mluvil, dodávaly tváři jeho neobyčejné ušlechtilosti, jakáž také jevila se ve vysoké urostlé postavě. Starý pán jistě býval nad obyčej krásným mužem.

Na tmavohnědé sukni jeho z jemného sukna holandského nebylo žádné ozdoby kromě sametového pruhu dole na lemu, a kromě zlatého peníze se sv. Václavem, jenž vine na zlatém řetízku blyštěl se mu 114 prsou.

Všechn zevnějšek starého pána byl jednoduchý, ale důstojný, jakož i každý jeho krok a pohyb. Šel, nenuceně zlehka se ukláněje a vlídně se usmívaje, mezi stoly vladyckými, až stanul u stolu pana z Boskovic, kdež mu na přivítanou zavdávali.

„Nejvyšší hofmistr!“ šlo šepem i polo nahlas od stolu ke stolu.

„Pan Vilém z Pernštejna!“

„Katolík, ale přeje pikartům,“ bručel pan Ořek z Holohlav.

„Co tu chce ten poloviční měšťák a kupec!“ tu tam se ušklíbli.

„Vesel se s radujícími,“ promluvil u stolu srdečně pán z Pernštejna.

„Slyšel jsem vaše veselí.“

„Nevím, zalíbí-li se vám, pane hofmistře,“ odvětil zachmuřeně vladyka z Uherska, setkání tomu s panským svým sousedem patrně příliš se netěše.

„Máme radost z pana kancléře!“ ozval se rozjařený Peřina. „Takový ostrý mandát -“

Pánu z Pernštejna zjevila se chmura na čele.

„Aj - proto?“ promluvil vážněji. „Je to rozkaz J. M. krále, kterého jsme všichni za pána přijali, a tu třeba poslechnouti, jako na dobré, urozené a starodávné vladyky se sluší.“

„Proč pak ráčíte nám to připomínali?“ otázal se poněkud podrážděn Zdeslav z Mečkova a na Uhersku. -

„Protože, jak vůbec známo, chcete proti rozkazu J. M. jednati a tou bavorskou vojnou nové roztržky působiti.“

„Aj, jaké roztržky?“ ozval se Mikuláš, vida, že starý pán z Pernštejna přijel zajisté zemanů zrazovat. „Hledá] každý pro sebe vojenskou službu, čest a -“

„Já se toho bojím, milý panici, že pro užitky své ublížíte všemu království, neb z malé jiskry veliký oheň bývá. Dost již těch domácích roztržek, a neznám, co se může hůře dít v tomto království, než se děje. A tomu ještě chcete přidati. Proto přicházím prosit, varovat -“ dodal vroucně a jasným zrakem přehlížel shromážděné, ztichlé vladyky.

„Přejtež nám, páni, toho zisku, když nás doma Chudé zemany rybníky vytopujete,“ ozval se v pozadí Ořkův hlas.

„Aj, mé dobré hospodářství vás do očí bodá. Tot' může každý míti! A by Bůh dal, by každý je měl a o ně se staral, a ne o vojnu a žold. Pak by u nás lépe bylo! Jsem tu již na krátko a dobře vidím, že jest na čase, na velikém čase, aby nastal v zemi mír a pořádek, ač nechceme-li toto

království, ve kterém jsme se zrodili a kterému, Pán Bůh zná, že bych mu všeho dobrého přál, šeredné - zavedeno míti. Otcové naši také bratrství mívali, také do sousedních zemí jezdili, ale jako vítězi a když trestali škůdce a nepřátele této země naší. A vy - vy chcete býti sluhy těch, kteří před otci vašimi běhali? Račte před se vzíti Švejcary, več jsou vešli a od kterých časů tak trvají, každému na žold sloužíce. Málo jest králův okolních, aby jich neužívali. A tak i my bychom měli cizím jen sloužiti, a tak ta země česká, země chleba, jak staří říkávali, má býti zemí žoldnéřův a knechtův? O tak ovšem přijde na nás nesvoboda, budeme-li jiným sloužiti, budeme-li nesvorní, svého řádu a své cti nedbalí. A krátce mi věřte, jako že ani v Uhřích tak ani v Němcích žádné naděje nemějme, že by nám co dobrého přáli nebo o nás co dobrého smýšleli. Ni cti ni zisku vám tam nebude. Chlap říká: „Páni se perou, sedláci, půjčte vlasův!“ a já dím: „Němci se perou, Čechové, půjčtež vlasův!“ Protož, milí páni a urození rytíři a vladykové, již prosím vás, rozmyslete se a spravujte vůz, než se kola rozběhnou!“

Již na zvučném hlase řečníkově poznal každý, že slova pronesená jdou hluboko ze srdce. Také dojímal všecken obličej starého pána, na jehož líci proskočila červeň, odlesk vnitřní vroucnosti. Účinek jeho slov byl patrný. Když mluvit počínal, tu a tam u stolu ozvalo se temné broukání, a polo nahlas pan Peřina jednotlivá slova pronášel. Pak umlkl každý hlas a všichni tiše naslouchali. Ti do země hleděli, jiní zrak na řečníka upírali tu s výrazem zarmouceným, tam s vyjasněným. Staří tři vladykové Hroch z Mezilesic, Bošinský z Božejova a Něnkovský z Medonos poslouchali pobožně, holohlavý Hroch z Mezilesic zakýval několikráte hlavou, až se mu lysina blýštěla. Starý válečník pan Kdulinec z Vostromíře, sedě poblíž řečníka, hladil rukojeť svého velikého meče, pan z Boskovic se usmíval, starý Zdeslav z Mečkova kroutil rychle své dlouhé, na konci zkadeřené kníry a syn jeho Mikuláš, červenal se a všecek rozčilen, netrpělivě pohlížel brzy na řečníka, brzy na shromážděné, jak na ně slova účinkují.

Starý pán domluvil, a ticho ještě bylo.

Všude cítili tíhu pravdivých slov řečníkových. Nikdo neodvážil se

hned přímo proti nim promluvit, ale žádnému se také nechtělo dle nich jednati. Kdyby tu býval učený pán z Lobkovic, jenž snad právě na Hasištejně nějakou latinskou elegii skládal, řekl by, že to volání Kassandřino.

Starý z Božejova to také vyjádřil, jak nakloniv se k Něnkovskému, jemu pošeptal. „Hlas volajícího na poušti!“ a oba, jako přemnozí, upřeli zraky své na pana Svojanovského. Cítili, že na výtky páně hofmistrovu třeba něco říci, a očekávali toho od pána z Boskovic. Ten také pánu z Pernštejna konečně odpověděl, ale nepovstana přede všemi, nýbrž více soukromí, že ráčí to pan hofmistr příliš vážně uvažovati, že všecka jízda jest spíše jenom jako šlechtická kratochvíle, a pak že mladý falckrabě Čechům přeje.

„A račtež V. M. dovoliti -“ dodal Mikuláš hlasem povýšeným, poněkud se třesoucím. „Již jsme jemu také všichni, jak tu jsme, kromě V. M., ctí a věrou zavázáni. Všichni jsme se mu pomocí zaslíbili.“

Světnicí ozval se hlahol souhlasu, zvláště mladších. Uhodilť panic z Uherska aspoň na dvířka, kterými mohli na řeč páně hofmistrovu poněkud se ctí uklouznouti.

Starý pán pohlédl vážně na Mikuláše a pravil: „Slyšel jsem o tvé mnohé horlivosti - v cizích službách. Tvůj děd také horlivě a znamenitě sloužil, ale svému králi!“

Vstal a měl se k odchodu, nic nedbaje toho, jak tato slova účinkovala na oba z Mečkova, starého i mladého.

Když pak se svou čeledí z města vyjížděl, míře zase k Pardubicům, zaslechl u brány písaře, jak provázen biřici a houfem lidí jsa obklopen po druhé svolával: a protož vědouce v tom takové rozkázání a vůli naši konečnou zachovejtež se tak, jakož vám píšeme, jinak toho nečiníc -“

A starý pán se ve svém srdci, Vlasti oddaném, velice zarmoutil. V duchu se mu ozval ten veselý hluk i chechtot, kterým prve šlechtice na rozkaz královský slyšel odpovídati.

Tam v hospodě veselili se nanovo. Uvolniloť se jim, když pan nejvyšší hofmistr odešel, a rokující o nastávající jízdě, hlučně a vesele

připíjeli si na její zdar a na slavné vítězství.19,7

X. - Na hradbách vozových.

Dlouho do noci hořely ohně dole pode tvrzi Uherskem u řady vozů válečných i špižných, které sem byly před večerem z okolí přijely, aby se přidružily výpravě Zdeslava z Mečkova a na Uherště. Na tvrzi bylo dnes hostí tolik, že jizby a komory nestačily na noclehy vladykům, kteří s vozy svými a s lidmi sem přibyli.

Dlouho do noci hořely ohně a ještě déle snad zazníval tichou vlažnou nocí zpěv a hlahol ze dvora ke tvrzi patřícího, kdež zbrojná chasa vladykova se vesele na odjezd chystala. Dlouho se pak spánkem nesílili. Roměnc jim nedal. Byl na dnes jejich správcem a spal ve dvoře. Záhy za svítání vstal a obešel dvorem. Na jeho nádvoří stály na místě starého vozu válečného, někdy páně Jeníkova, dva zbrusu nové, pěkně okované. K nim Roměnc přistoupil a naposled, vše-li v pořádku, přehlížel. Bylo: fasuňky pevné, z tvrdého dřeva, dobře kované, žlaby podél fasuňků dobře zavěšené, a pod nimi vespod mohutná prkna, jež snadno spustiti na ochranu nohou, i řetěz silný, jímž v čas potřeby vozy k ostatním se připnou. - Přítruhlík na každém voze oddělal a nitro jeho prohlížel. I tu všecko jak náleží: dvě motyky, dvě lopaty, dvě sekery i provazů něco. Také na díry, svrchu kované, na předu ve fasuňku pro korouhev řemeslníci nezapomněli. Roměnc sám jim to poručil, poněvadž se pevně nadál, že pán jeho nebude jen snad desátníkem,¹³ ale že mu najisto bude svěřeno, buď aby jeden řad vedl, aneb aby byl při „zavěrcce“ vozů. Toť by bylo, aby Mečkovský vůz neměl korouhve, aby jí znamení a rozkazy jiným nedával, ale jako každý obyčejný vůz krajný jen poslouchal(

Po té vešel dovnitř do ratejny; po všem dobře nastal hluk a ruch, Drábové, najatí ze vsí přesporních, vstavše chystali se, a v tu chvíli také

¹³ Správce desíti vozů.

kráčeli ke dvoru již vyzbrojení ti, kteří ze vsi vladykovy byli: mladší i starší, ale všichni nebázliví a vojny chtiví, Dvě mladé ženy podkasané, s náčiním nejnutnějším v uzlu na bedrách přivázaném, kráčely vedle svých mužův, aby s nimi i vojny užily. Ostatní ženy i známí vyprovázeli manžely, syny své a příbuzné až do dvora.

Tam už zapřahali do dvou špižních vozů, také k válečným vedli osm mohutných vysokých koní, ku každému po čtyřech.

Všecek dvůr zvučel hlasy lidskými, řehtotem koňským i řinčením zbraně. U vozů stál už sám vladyka, sleduje všecko hnutí bystrým zrakem, volaje, rozkazuje. Již vozataj v helmici a se štítem na levé ruce vyšvihl se do sedla podsedního koně v prvním páru u vozu, druhý, zástupce jeho, kdyby snad nějaká nehoda se stala, ze všech první do vozu skočil a tam zatkł bílou korouhev s dvěma černými meči napříč položenými,¹⁴ kterou mu Roměnc podal. Za ním vlezli do vozu čtyři pavézníci, každý s velikou podlouhlou dřevěnou pavézou, jež mu až po pás sahala a jež byla pomalována erbem Mečkovským i pěknou průpovědí na lemu kolem. Za pavézníky střelci

v helmicích a se samostřily. Ostatní muži v lebkách, ozbrojeni kušemi a sudlicemi i zbraní pobočnou, sešikovali se u vozů, a k nim přidružili se dva mladí pištcí v kožených kabátcích a v birýtech, na nichž jim trčely velké kytky živých a pestrých květin, chvějících se v ranním větru. Všude živo, všude veselo, jen na tvářích vesničanů, kteří přišli svých \ vyprovodit, jevila se tíseň a zármutek.

Vše bylo připraveno, jen vykročiti. Roměnc jsa už v sedle, když vladyka na koně stoupal, zajel až k otevřené bráně podívat se, není-li venku nějaká baba nebo jiné zlé znamení. Nic neshledav, vrátil se a učinil před vozy tři kříže, jak to za jeho časů vždycky dělávali.

Vladyka kynul, muži vykročili, koně zapali a již vyjížděli Mečkovské vozy válečné ze dvora, ven do světa. S jakou se vrátí? A vrátí-li se?

Vesniční příbuzní i čeládka dvorská šli za vozy a kolem nich. V předu

¹⁴ Erb rytířů z Mečkova,

jel vladyka na koni. Byl všecek jiný. Obličej se mu vyjasnil, oči zbystřely, postava mu zpružněla. Ačkoliv mu vlasy i dlouhé kníry prokvétaly, seděl v sedle jako mladý, a bylo znáti, že jest výborným jezdce. Za ním Filip Roměnc, zardělý, veselý; starému jezdci div se zase hlava nezatočila. Mladý věk, síla jakoby se mu vracely, tak sobě tušil, tak na něj ten válečný ruch účinkoval.

Pan. Zdeslav pokynul, a mužstvo jeho i vozy dali se ode dvora vesnicí cestou dolů mírně se svažující, aby se postavili v čelo vozů válečných na dole již čekajících. Právě je srovnal a sešikoval panic z Uherska a nyní zase hnál se na svém vranci nahoru ke, kostelíku, kam byl také otec zajel a kde se shromáždili všichni vladykové a rytíři, a mezi nimi Boršický mladý, který se do pole s nimi vypraví. Pobožný, vážný zpěv už odtud zazníval.

Již slunce vystoupilo nad obzor. Nastal krásný, letní den. Jak za časného jitra na tvrzi, ve dvoře, pak u kostela a dole při cestě živo a hlučno bylo, tak tam všude zavládlo hluboké ticho, které po tom ruchu smutným a pustým se zdálo. Ale největší smutek uhostil se na černé, kulaté věži tvrze na Uhersku, kde stály na podsebití paní Bohunka a její dcera Věruše, hledíce okénkem ven do kraje. Ubledlé a uplakané sledovaly zaroseným okem řad vozů rachotících po Chrudimské silnici. Ještě viděly poslední a zástup pěších za nimi a za těmi houfec jízdných - ještě se jim zamihla tu tam korouhev, zvednutší se a plápolající - zanikly vozy, zanikli pěší, za nimi jezdci i korouhev, a jen ranní vítr přes vinící se obilí zanášel k nim na tvrz zvuky pronikavých píšťal i hlas bubnů. Pak i to zaniklo, a nahoře na věži pojednou ozval se pláč, v nějž stará paní znovu propukla. Štkajíc opřela sivou hlavu o rameno Věruščino a zaúpěla:

„Co nás čeká!“

Věruška netěšila, nemohla. Odpověděla také usedavým pláčem.

Na silnici, v poli bylo veseleji.

* * *

Vozy válečné i špižné klapaly a rachotily, směs hlasů zvučela kolem nich v řadách mužův ozbrojených, dosud doma, volně krácejících bez volného vojanského pořádku. Mnohému bradatému drábu kráčela po boku

jeho žena s uzlem na zádech a s holí v ruce, vesele se mísíc v hovor a jadrné žerty bradáčů nebo hbitě odpovídajíc družkám, které se byly na špižních vozech v zadu uvelebily. Tu tam písnička se ozvala; zněla osaměle, až ji na některém voze zachytili, a již sbor mužských hlasů zvučel široou krajinou.

Tam koně zařehťali, tu zaštěkal pes nějaké vojačky, časem, zvláště když jeli kolem vesnice, ozval se také kohout chovaný na jednom ze špižních vozů. Pavézníci opřeli své pavézy o boky fasuňkové a stojíce i sedíce buď rozmlouvali vespolek nebo rozhlíželi se širým krajem, přes lány vinícího se obilí, jež v parném slunci valem zráló a nad nímž poletovali hraví motýlové a povíval lichotný větřík. Korouhve tu tam na vozích zaražené vlály vesele a se třepetaly, zbraň i zbroj se leskla, třpytila se v paprscích slunečných nesčíslnými blesky.

Jeli polem i lesy, jeli vesnicemi kolem blyštících se rybníků, nad nimiž nebo nade vsí bělaly se vladyské tvrze, a tu tam vynikaly na návrších mohutnější panské hrady zčernalých hradeb a bělostných výstupkův, arkýřův a vysokých, kulatých věží.

Lidé na polích ustávali ve své práci; ve vsích pak vybíhali ze stavení i na pahorky, aby se podívali a všecko si jak náleží prohlédli. Patřili na houfec jízdný v předu, na vozy dvěma dlouhými řadami jedoucí a snažili se je spočítati. Výkřiky, přání mnohá, zvláště na šťastné navrácení vítaly i sprovázely všude malé to vojsko, jehož vúčihledě přibývalo, jak zemí českou k hranicím u Domažlic táhlo.

Tu se k nim přidal čekající už rytíř s vozem, tu vladyka sám jízdný, nebo chudší opěšalý, a když před městem nějakým na noc tábořili, nebo den odpočívali, hrnulo se k nim do ležení dost dobrovolníků, synků městských i všelikých povalečův a drábů starých, až bylo nutno mnohé odháněti.

Tenkráte když se v Čechách rozhlásilo „bude vojna“, jako by nejpěknější muzika zahrála. Jako na pištcův hlas jonáci do kola spěchají, tak spěchali na vojnu, jako k nějakému kvasu a muzice líbeznému. -

Zdeslav z Mečkova a na Uherště jel na koni před řadem vozů, který

vedl. Mladší vladykové a rytíři vedle něho, a za nimi Roměnc drže se Plamenáče, s nímž bylo jinačí promluvení nežli se Závorníkem, tím rufiánem.

Ale také se jednou nedohodli, a to bylo, když za teplého večera koně ke kolíkům uvázavše, sami si dali sedlo pod hlavu a leželi majíce dohořívající oheň u nohou.

Již jednou se o tu věc přeli, nyní, když maně zase na ni uhodili, poznovu Roměnc odporoval Plamenáči, jenž vypravoval, že tam v bitvě před Landshutem sebrali bavorského rytíře raněného a tomu že v Landshutu uřízli ruku a dali mu za ni jinou, železnou, tak mistrně kolečky a péry upravenou, že ten rytíř mohl jí pak vládnouti jako živou.

Roměnc nevěřil a neuvěřil, ani když se Plamenáč, znovu dokládal, že toho mladého sám viděl a že se Kec¹⁵ jmenoval; pro kterouž nedůvěřivost dlouhý žoldněř páně Mikulášův se tak rozhněval, že mu znamení jeho na čele i na tváři zbrunátněla.

- Ale než k Domažlicům dojeli, dávno se zase udobřil. Tu se také se starým druhem svým rozloučil. Pan Mikuláš totiž, vzav s sebou sto jízdných, chvátal napřed do Bavor, aby tu velitelům svým oznámil, jak pořídil, a též aby tu přijal další rozkazy. Proč ještě tak pospíchal a proč nejvíce, to jen jemu samému bylo známo. Plamenáč jel s ním. Slunce pražilo, zvláště nyní, když nastalo poledne.

Tou dobou dojížděl panic z Uherska se svým houfem k lesu při cestě na kopci nad Klenčí na samých hranicích. Koně se od namáhavé jízdy potili a jezdcům také nebylo volno. Cesta vedoucí do kopce unavila všechny. Stín lesní, který na ně teď padl, byl v tu chvíli nade všechno líbezný a žádný mu neodolal, ani panic, ač tak pospíchal. Na jeho znamení sesedli jezdci a počali sobě ve chladu hověti. Sotva že do kyprého mechu ulehli, již zaznělo na pokraji lesa, kdež několik jezdců na stráž postaveno, znamení rohem, že se někdo blíží.

Panic vyskočiv hbitě tam chvátal. Nic nedbal utěšeného rozhledu

¹⁵ Götz z Berlichingen

odtud do českých krajů, na Domažlice, Chodského vesnice, na chlupy i vrchy lesem hustě porostlé, na lučiny a zase dále na temnomodré lesy táhnoucí se až k samému obzoru.

Zrak jeho utkvěl na kamenité cestě do kopce se vinoucí, kdež na stableskových zákmitů se mihalo. To byla zbraň, píky, jež tam do výše trčely hustě jako les.

Také již temná směs hlasů se ozvala; zněla jasněji, již i dusot koní bylo slyšeti a rachot kamení. Tetelícím se vzduchem, prosáklým vůní mateří doušky, všude tu hojně rostoucí, ozvalo se dole v zástupu - jezdci to byli - hlasité vykřiknutí.

Panic namáhal dosti zrak, ale poznati, kdo by se to blížil, nemohl. Poručil stráž, aby jela kus vstříc a přesvědčila se. Ale prve než se navrátila, dověděl se. Jak znova na pokraj se vrátil, kdež byl jezdcům v lese oznámil, aby pohotově byli, zahlédl, an jeden z cizích jezdců prudko se k němu žene, na něj kývá i křičí. Panic vyhoupnuv se na svého vraníka, popojel několik kroků, ale v tom již zarazil.

„Hahoj, čertův synu! Koně k vůli tobě strhám a plíce vykřičím, a ty nic!“ volal zdaleka cizí jezdec. Všecek zardělý, potem zalitý podával s koně panicovi ruku.

Eliáš Trnka, někdy rotmistr černé vojsky krále Matyáše, teď hejtman rajtarský.

Bylo patrné, že má upřímnou radost, že se s panicem shledal.

„Já myslil, žeš někde v Bavořích nejméně hejtmanem, a ty tu v Čechách! Co tu u (rasa sháníš? Bratrství, jak jsem slyšel, stojí u Domažlic. A ty snad napřed -“

Panic pověděl.

„Tak s houfem. Můj, vidíš, se již blíží.“

„Snad se nesbijeme. Jedeme také pomáhat,“ a starý rajtar se zachechtal.

„Ty-lis u vévody?“ panic se otázel.

„Jakoby u vévody. Na stará kolena dal jsem se kramářům do služeb. S Norimberskými jsem si uhodil. A ty u falckraběte, slyšel jsem. A na mnes

ani nevzpomněl! Divně se to plete. Máme se rádi, a ty tu a já tam; abychom se ještě k vůli Němcům bili. Ale víš-li, že můj chlapeček má svůj vlastní houf? Už pracuje v Bavořích. Vyletěl z hnízda z čista jasna, nemohl se ani dočekaťi.“

„Také k vévodovi, či k Norimberským?“

„Také u nich. Ah, tu jsou moji hoši,“ a obrátiv se hleděl na dojíždějící zástup svých rajtarů.

„Teď je můžeme snad ještě k sobě pustit?“ otázal se panice s úsměvem. Pak obrátiv se k houfu, oznámil mu svým hromovým hlasem, kdo je v lese a poručil, aby pokoj zachoval a žádných svád s krajany nezačínali.

Za chvíli nastal v lese větší ruch a hluk nežli prve. Jezdci, kteří jeli do Bavor proti sobě bojovat, tu na nejkrajnějším pruhu rodné země svorně a vesele pospolu odpočívali.

Ještě nebylo rozdílu mezi falckými a vévodskými nebo císařskými. Láhve sobě podávali a půjčovali a nic nedbali, že třeba za krátký čas pikami a šaršouny proti sobě poženou.

Stranou pod starými buky seděl rotmistr Eliáš Trnka s panicem a s několika zemany z jeho houfu a všichni byli dobré vůle. Když pak odpoledne panice vstal, maje se k odjezdu, podal mu Trnka ruku a usmívaje se pravil:

„Rád bych tě ještě, milý panici, uviděl. Ale v Bavořích ne, tam bych se nerad s tebou setkal, víš - a ty snad také ne. Budeme teď nepřáteli, ale Pán Bůh ti dej štěstí, a všem nám doma vesele shl edání .“

* * *

Bratrství z východních Čech, v němž bylo dva tisíce bojovníkův, většinou pěších a střelcův, tábořilo naposled na české půdě u Domažlic pod hradem Risenberkem.

Sem ještě přibýlo několik vozů válečných některých šlechticů ze sousedství, tak že nyní všech vozů počítáno přes půl druhé kopy. Opatřeny byly vším, jen ne kusy; ty, dle úmluvy panicem z Uherska zprostředkované, českému vojsku opatří v Bavořích mladý falckrabě. Před samým odjezdem

přibyli také objednaní dva barvíři¹⁶ z Prahy. Velice důstojně a vážně je přijal jich představený veleučení Matiaš Tafinus, doktor v lékařství, jenž měl pro sebe a svou apateku celý vůz.

Tu také před samým odjezdem pohádali se Bošinský z Božejova, Něnkovský z Medonos a lysohlavý Hroch z Mezilesic s neurvalým Ořkem z Holohlav, a to proto, poněvadž jmenovaní tři horliví útrakvisté ostře se vyjádřili o římském knězi, jenž před samým odjezdem do tábora přibyl. Mínili, že valná většina všeho vojska jsou sami utrakvisté, kteří mají jenom jednoho kněze, a pro tu hrstku katolickou že zvláštního kněze třeba nebylo, ten že tu bude beztoho jen símě nesvárů rozsévati.

Petr Peřina z Miličina sotva Ořka z Holohlav uchlácholil, když pro ta slova utrakvistických zemanů se rozhorlil. Váda ta přešla jako mrak, jenže mrak přelétne i se svým stínem a sledu nezanechá, taková však kyselost jen tak, bez památky nemine.

Vojsko mělo ten den před svatým Vítem od Risenberka do Bavor vytrhnouti, kde tu oznámil starším vojska a správcům jeho doktor Tafinus, v pranostice velezkušený, to že je den nešťastný. Ihned dva hejtmané: Kdulinec z Ostromíře a Zdeslav z Mečkova a na Uherště odložili pochod na den příští, ač se tomu třetí hejtman, Matěj Libák z Radovesic, úsilně bránil. A tak chystali se od Risenberka teprve na den sv. Víta, hodlající starobylou cestou přes Všeruby, do Bavor, kterou nejedno vojsko německé do Čech proniklo, a kterou pak zase nazpátek utíkalo.

Před slunce východem zavířily tábořem bubny a vzhůru troubeno. Za chvíli bylo všecko mužstvo ve zbrani, a vozníci zapřaženi. Když žoldnéřové už v šiku stáli, objevil se před ním kněz kališnický, a všickni na rozkaz hejtmanův padli na kolena. Kněz se modlil, pak zanotoval pobožnou píseň a v tom už zpěv všeho vojska vznášel se ranním vzduchem mocně a jímavě. Pak požehnal bradatý kněz všemu vojsku; na rozkaz hejtmanův zahlaholily trouby a zarachotily bubny.

Napřed houfec jízdný dal se v pochod, pak kynul pan Zdeslav z

¹⁶ Ranhojiči.

Mečkova, jenž vozy spravoval, a na prvním jeho voze zamíhala se ve výši korouhev jako bělostná perut', znamená to dlouhé řadě válečných vozů; za ní hned vztyčena korouhev na voze prostředním a již vozatajové i za tou na konci řadu pobídli koně.

Vozová hradba začala se hýbati a mužstvo vedle ní vykročilo. Část pěchoty brala se také na konci, za vozy, a všecko tažení uzavíral houfec obrněných jezdců.

Slunce vycházelo a zlatorůžová zář jeho rozlévala se po širých a hustých hvozdech vznešené Šumavy. Osamělé končiny její ve průsmyku Všerubském zvučely lomozem válečným. Rachot kol, dusot koní a hlahol hlasů nesly se ranním větrem do posvátného klidu lesnaté krajiny.

Filip Roměnc stál na nejpřednějším „jejich“ voze, u „jejich“ korouhve, aby jí mohl tlumočiti a sdělovati rozkazy svého vladyky, v čem měl starý sluha nemalou zkušenost z let minulých.

Rozhlížel se spokojeně s výšin vozových před se na svého pána i na houfec jezdců, kteří značný kus před nimi jeli, i zpět řadem vozovým, na pavézníky a střelce na nich stojící, na korouhve tu tam vlající, na pěchotu statečně si vykračující, na ten ruch a všecko hemžení. Až dosud byl pochod jejich zemí českou jako procházkou, a to velmi volnou. Dnes však už bylo znáti, že je tužší pořádek, že nastává vojna. A tak se to teprve Roměncovi jak náleží líbilo. Těšil se. Však věru dobře pořídí, oni a falckrabě též. Takový lid a tací hejtmané! Vladyka Zdeslav tak zkušený v kladení vozů, dobrý syn pana Jeníka, a pan Ostromířský Kdulinec se také potatil.

Všaktě jablko daleko od stromu nepadne. Roměnc znal také jeho nebožtíka otce, dobré paměti, jenž s Jiříkem králem Uhry št'astně potíral. Mužstvo svěřili Libákovi. Toho Roměnc dobře neznal, ale z toho, co poslední dny přehlédl, nic nemohl proti němu namítat, ano musil sobě v duchu doznati, že nelhali, kteří pana Matěje tak chválili, jak je znamenitý a se vším sobě rady ví. Ukázal to, jak dnes hbitě houfy sešikoval a jak je vede. Je věru viděti, že chodil ke starému Vlčkovi¹⁷ do školy.

¹⁷ Václav Vlček z Čenova, slavný válečník český 15. stol.

Od vozův a vojska pak obrátiv zrak, rozhlížel se lesnatou, horskou krajinou, které dosud neznal. Za nimi jako strážce průsmyku na straně české strměl na vysoké, lesnaté hoře Risenberský hrad. Víc a více se ho vzdalovali; cesta pomalu stoupala uprostřed návrší a vrchů v pravo v levo se vypínajících, většinou lesem porostlých, až když se pak vozy ocitly nejvýše na cestě, nový kraj spatřili před sebou: bránu zemskou, údolí táhlé, mělké a značně široké, ale jen z části zdělané. Vrchy a chlomy z obou stran se vypínaly, a od úpatí jejich až na vrcholy táhlo se všude temné roucho hustého, šumného hvozdů. Sjížděli na dol.

V tom přiharcoval Matěj Libák ke Kdulincovi a ukazoval rukou v pravo na výšinu nad cestou, kdež bělal se osamělý, nevelký kostelík. Pan Matěj připomínal, jaká ta památka na onen čas, kdy tu Čechové za knížete Břetislava poráželi německé vojsko císaře Jindřicha.

Kdulínec pohladil své kníry, hlavou zakýval a vzpomněl si na starou: „Svatý Václave!“ jak se před bojem zpívala. Matěj Libák ji hned zanotoval, Jeník neodolal, a, nežli se hejtmané nadáli, již zpívala s nimi jejich družina. Zpěv letem rostl, od vozu k vozu, od houfce k houfu, a lesnatým ouvalem nesla se mohutným proudem starodávná píseň.: „Svatý Václave, vojvodo české země!“

Všichni zpívali, táhnouce kolem prostého kostelíka, jenž hlásal rekovnost a slávu dávných předků, jenž pamatoval nejedno jejich vítězství, a jenž nyní viděl potomky jejich, ani jdou sloužit - -

Za chlomy a vrchy vynořili se velikáni: v levo v pozadí Prsa matky boží, v pravo lesnatý, zasmušilý Čerchov a jeho mohutní sousedé, v před již viděti Všeruby, před nimi lesknoucí se bleskovatou hladinu širého rybníka a tam v pozadí zrovna proti nim, jako mohutná závora k zemi bavorské, táhlá hora Osí. Nad jejím temenem choulí se šedočerná mračna, jakoby ten strážce své země mračil a chmuřil kamenné své čelo, že jdou cizinci hubit těch milých jeho krajů.

Vojsko zajíždí. Jezdci už zmizeli i přední vozy ve stínu, v lůně lesnatých návrší; chorál zaniká s vojskem a jen temný rachot a hluk zvučí zdaleka ztichlou branou zemskou.

XI. - Černý kancléř.

Vilém Rohrbek stál na nevysokém chlumu a zíral do kraje. Všude kolem hrůza zpustění. Táhlý svah samého chlumu, do nedávna chmelnice bujně zelená, byl jako poset tyčemi chmelovými, je nějaká zhoubná ruka vytrhala, zpřevracela tu tam i zpřelámala. Půda kolem nich zdupána, chmeloví do ní zašlapané sežloutlo, zbrunátnělo, a jen tu onde udržela se ještě haluzka zelená.

A dál! Co zdělaným polem bylo, to nyní pustým úhorem nebo zdupáno tak, že nelze poznati, jaké obilí do nedávna se tu zelenalo. Všecko pustá lada, barvy hnědé nebo špinavě zelené. Nikde ani člověka ani zvířete v polích a byl čas, kdy žeň nastala. Žeň! Smrt a zhouba ji měly. Tu pod chlumem dále ves. Ani košaté stromy neskrývají její bídu. Co jich bylo, většinou ohořely a smutně trčí nad smutnějšími ještě zbytky klidné někdy vesnice, nyní vypálené.

A nade vším sklenulo se zatažené nebe. Byl letní den, ale chladný, pochmurný a smutný. Vítr vál kolem chlumu a rozvíval lehký cestovní plášť Rohrbekův přes ramena volně přehozený. Černý kancléř upíral zraky své v před, kde za tmavým pruhem nějakého háje vystupovaly obrovské, bělavé sloupy dýmu, zlověstné znamení velikého požáru. Rohrbek s tváří zasmušilou pozoroval kraj i požár dobrou chvíli, až zrak jeho maní utkvěl na cestě pod chlumem, kdež na něj čekal průvod jeho, houfec jezdců. Jak byl prve chvatně na horu vystupoval, tak zvolna bral se nyní na dol. Přesvědčiv se, kde to zuří požár, jehož dým prve už ze silnice zahlédl, vsedl na koně. A již na pokraji pusté vesnice jej zarazil.

Z vypáleného statku vyběhla proti nim otrhaná, polonahá žena, vyhublého žlutého líce, nesouc ve špinavé, chudé peřince nemluvňátko. Několik dětí ježatých, otrhaných a hubených vyběhlo za ní; zastavily se, jak cizí jezdce zahlédly.

Žena, hladová matka dětí ještě hladovějších, byla živým obrazem neskonalé bídy. Plná zoufalé odhodlanosti padla do prachu před Rohrbekem a prosila chraptivým hlasem o kus chleba.

„Žoldnéři nám vzali poslední sousto! Žoldnéři, dejte nám je zpět, sice zajdeme - mé děti -“

Rohrbek sáhnuv do váčku, podával jí peníz.

„Ne, ne, ó pro Bůh, pane - toho se nenajíme. Jen kousek chleba, co bych dětem dala, za peníze nic nikde nekoupím! Smiluj se!“

Na rozkaz Rohrbekův vyňal jeden z jezdců z vaku bochník chleba a podal jej ženě. Ta s radostným výkřikem chvatně po něm sáhla a jako vlčice s kořistí uloupenou utíkala s ním do spáleniště, jakoby se bála, aby titíž žoldnéři, kteří jí chléb dali, zase ho nevzali; za ní její ječící a piščíci drobotina.

„Hahoj, starý!“ zvolal Rohrbek v tu stranu, kde v sousedství hladové ženy objevil se před domkem polozbořeným starý sedlák, jenž patrně do té chvíle před jezdcí uschován, teprve nyní nabyl smělosti a ven vyšel.

„To vám Češi vypálili, není-li pravda?“ ptal se Rohrbek starocha blíže přistoupivšího.

„Byli tu Češi, ale nevypálili. Vzali dobytek. Pak přitrhli po nich naši, Bavoři, a ti se vztekali, když už nic nenašli. Zapálili.“

„Bavoři?! Falčtí nebo vévodovi?“

„Ach, urozený pane, my nevíme, jen to, že nás týrali a zničili.“

„Přece! Tedy koho pánem uznáváte? Falckraběte či vévodu?“

„Oh, urozený pane, je to jedno -“

„Jak že, jedno?“

„Drancuje ten i ten. () bychom už měli jistého, jediného pána! Aby byl už svatý pokoj. Ale tak dva kohouti na jednom smetišti. Dříve nebude pokoje, až jeden vykrvácí, a my zatím zhyneme. Mám hlad, urozený pane, viděl jsem, jak jste -“

Rohrbek poděliv jej také bochníkem a penízem, nedbaje mrzutých tváří svých žoldnéřů, bodl koně a jel zamyšlen dále.

Jeli pustou vsí. Všude mrtvé ticho, jen tu tam zaštěkal nebo zavyl chraptivým hlasem hladový, mdlý pes. Tu onde zahlédli příkrčeného člověka, který však ihned zmizel, jakmile ozbrojené jezdce spatřil. Myslíť ubožáci, že to noví mučitelé.

Již prve drobounce mžilo, teď hustějším proudem řinul se déšť se zataženého nebe, Rohrbek dojev návsí, zastavil a slezl, míře k nevelkému kostelu, jehož dvěře byly do kořán otevřeny. Jezdci zatím hledali přístřeší také pro koně.

Chrám byl vybit. Dlážky jeho plny uhlí, ohořelého dříví, zaschlého bláta, otlučené omítky; zdi učazený od požáru, jenž tu vnitř zuřil a všecko zničil, co hořlavého: lavice i oltáře dva vedlejší i hlavní, z něhož nic nezbylo, nežli kámen obětní a kamenné stupně k němu vedoucí. Nitro Rohrbekovo se pobouřilo, když spatřil svatyni tak znesvěcenou. Chvíli stál nehnutě a ztrnulým zrakem přehlížel křičící stopy surového násilí a barbarské sveřeposti. Pak jakoby zemdlen, usedl na stupních hlavního oltáře a čelo opřel do dlaně.

Venku rachotil déšť, a jednotlivé proudy jeho, jak vítr zaléhal, kropily vnitř stěny chrámové. Bylať gotická okna rozbita, a jen jednotlivé tabulky živých barev upomínaly na jejich prvotní ladný sklad. V kostele panovalo přítmí, jímž chvilku zachvělo se pronikavé světlo měňavého blesku, a také temně z hluš boka zahřímalo.

Co všecko dnes Rohrbek uviděl a co tou nevelikou cestou, kterouž podnikl, jsa vyslán falckraběnkou do kláštera Hohenauského, aby tam donesl list mladé abatyši, sestře její, také své bývalé vychovance! Srdce se mu svíralo, když patřil na ty hrůzy války bratrovražedné. Již od jara po všem Bavorsku zuří a všude již, jakoby soudný den nastával. Kdy bude konec tomu zuření? „Dva kohouti na jednom smetišti,“ pravil ten starý sedlák. „Dříve nebude pokoje, až jeden vykrvácí, a my zatím zhyneme.“ To míní selský rozum a pravdu má. „Či bychom už měli jistého jediného pána!“ zvolal také ten zoufalý staroch, a tak volá, křičí všechna země. Jediného, jistého pána, aby byl už svatý pokoj! Ten falckrabě,¹⁴³

ten překáží. Alžběto nebohá! Tot' zoufalý, šílený boj proti vévodovi a císaři. Práva nemá a přece nepoleví, byt sebe, ženu, děti zhubil i všechnu zemi. Kdyby jeho nebylo. Kdyby jeho nebylo -

Mysl Rohrbekova dál se zapřádala v pásma divných, hrozných myšlenek, jež nejednou ho již napadly, jež čím dále tím častěji se vracely a

spáti mu nedaly.

Ted' tu, v tom místě spousty, znova se mocně hlásily, znova na mysl jeho dorážely, a tak, až pozbývala rozvahy. Oko do země upřené divně mu plálo, a tělem probíhalo zimničné chvění. Že venku déšť haraší, nedbal a hřímání neslyšel. Duší jeho zmítala jiná bouře.

Pojednou pozvedl hlavu a vyjeven naslouchal. Ano - věru - nemýlil se. Venku bylo slyšet cvakot přechetných kopyt koňských, jak znívá v rozmoklé cestě. Jedou kolem - již také lidské hlasy je slyšeti. Kdo? Rohrbek vstal, aby se podíval. U samého kostela ozvaly se hlasy. Někdo seskočil s. koně.

„Sedlo se zcela uvolnilo. Přitáhni je a levý střemen pooprav,“ poroučel známý hlas, a v tom zarazil se Rohrbek u samých dveří zrovna proti tomu, který byl tak volal a na kterého právě myslel.

Mladý falckrabě Ruprecht vstoupil v řasnatém mokrém plášti, ve vysokých jízdeckých botách postříkaných od bláta.

Byl překvapen, když spatřil bývalého vychovatele své paní, kterého hned nepoznal.

„Aj, Rohrbeku, kdes se tu vzal?“ Na hlase mladého knížete nebylo znáti žádného potěšení. „Vracím se z kláštera, V. Milosti -“

„Falckraběnka mi o tom psala,“ děl pán chmuře čelo, „Jak je s abatyší?“

„Přišel jsem pozdě. Všechn klášter byl už opuštěn. Jeptišky prchly s velebnou abatyší, jak jsem zaslechl, jinou cestou na Landshut.“

„Což měly tak na spěch?“

„Prchaly před nepřitelem. A měly čas, jen odešly a již klášter vydrancován a vypálen -“

„Matko boží!“ prudce zvolal kníže. „Až sem se odvážili! A vypálili, pravíš, a snad také kostel, jako tu? Tak vede vévoda válku. Ničeho nešetří, ničeho! Ó při sám Bůh, splatím vše, splatím!“

„Milostivý pane! Neračiž V. M. tak mluvit. Dost už zle. Co jsem jen cestou přehléd! Jako v této vsi je všude; daleko široko vesnice vypáleny, úroda tatam, a co vojsko nezkazilo, zničily deště. Lid bloudí pustinou a

lesem jako lítá zvěř, a má hlad, hrozný hlad. Již nemoc, již mor počíná zuřiti. Viděl jsem mnoho mrtvých při cestách i na návsích -“

„Dost! Vím to. Ale kdo tím vinen? Kdo mne vehnal do války?“

„Nejhůře, že cizozemci -“

„Mlčiž, Rohrbeku! Myslíš Čechy. Ano, živí se žoldnéřsky, ale při sám Bůh, mně jsou milejší nežli našinci. Kostelů aspoň nedrancují a nezapalují jako naši milí Bavoři. Tot' jisto. Rozumíš?“

Rohrbek schmuřiv čelo, odvětil: „Cestou jsem slyšel, že Norimberští do pole vytrhli proti V. M.“

„Haha - a já ti ještě povím, že císař už táhne k Marchsheimu.“

„Markrabě braniborský, slyšel jsem, také se již vypravil na pomoc vévodovi -“

„Aj, a kníže brunšvický, ten už přitřhl do Bavor, rozumí se, proti nám. I vévoda virtemberský. Pravdu ti děli, všichni se proti nám spojili.“

„A V. M. se neleká tolika mocných nepřátel?“

Válka bude dlouhá, strašlivá. Ó by bylo možné narovnání?“

„Šílíš? Ted' narovnání? Ted' mířiti se, když vítězím? Do smrti ne!“ A mladý falckrabě potřásl bujnou hlavou. „Ted', kdy vítězství mi přeje! Chtěli, ať meč rozhodne; budiž! Ať se spolčují! Jména knížat mne neporazí. Já mám vojska; zase nové z Čech přišlo a ještě přijde. Práva ženy své a dětí svých budu, hájiti, bych i zahynul, já i všecko!“

Oči falckraběte Ruprechta se jiskřily. V zanícení svém, jemuž tak snadno podléhal, nepozoroval, jak slova jeho na Rohrbeka účinkují, jak mu to tváří trhlo. Sinavý blesk mihl se pustým kostelem a temné hřímání rachotíc, neslo se jim nad hlavou.

„Ty jedeš zpět na Landshut. Kněžny tam už není. Psala mi, že se vypravila do Amberka, kam přibude nové vojsko z Čech. Také tam chvátám -“

„Ráčí-li se V. M. do Landshuta vrátiti?“

„Ne. Sulcbach mně vzdoruje. Tam se podívám s tvými miláčky, s pány Čechy. Nuže s Bohem a šťastnou cestu!“

Falckrabě se měl k odchodu. V tom Rohrbek vztyčiv prudce hlavu,

rychle za ním pokročil.

„V. M. račte mne vzíti s sebou -“ prosil.

Rohrbeku, knihomole, války nepříteli! Jen teď jsi její hrůzy líčil a již po ní toužíš?“

„O netoužím. Právě, že se jí lekám, a pak - pak bych rád byl na blízku Její Milosti, a cesta je teď tak nejista, kdož ví, jak bych s tou hrstkou - na Landshut dojel -“

„Aj, hrdina se leká! Nuže budiž! Budu jako Alexander míti učence u sebe. Aspoň napíšeš pak historii té války, nebo kroniku rýmovanou.“

Falckraběte to vesele mluvil, vycházeje ven a na koně vsedaje.

„Pospěš, dnes ještě musíme míti lepší nocleh nežli je tato vypálená ves!“

Vilém Rohrbek jel v družině mladého falckraběte, pokrajem silnice vedle silného oddělení vojska, jezdců i pěších, kteří brali se rozmoklou, blátivou cestou, všichni pláště zahalení, s halapartnami a šaršouny skloněnými. Hovoru bylo málo, zpěv žádný, za to klení dost. Pištcí a bubeníci se zamkli. Déšť trochu polevil, ale mračna honila se vlhkým vzduchem a nad černými lesy vystupovaly husté, bílé páry. Hrom chvílemi zahřímal do kroku lancknechtů, kteří promoklí, unavení hleděli dychtivě před se silnicí, kalužemi se svítící, nevynikne-li už věž blízkého městečka. Rohrbek pláštěm zahalený jel vedle jejich řad ničeho si nevšímaje. Hlavu svěsil na prsa. Na ubledlé tváři jeho jevil se chmurný klid pevného rozhodnutí.

On, mladý kníže, on sám jej utvrdil v jeho hrozném zámyslu. -

XII. - V táboře.

Panic z Uherska, ježž doprovázeli nastávající sval, mladý Boršický a Peřina z Miličina, i několik jiných vladyků mladých a synů zemanských, pospíchal velmi se svým houfcem na Landshut.

Nežli tam dojel, potkal cestou značnější oddělení vojska falckrabova, provázající hrubou střelbu, značný počet tarasnic: a houfnic těžkých, a vrchního správce jejich, rozmilého Mikáta Bradu Odraného. Ten měl srdečné potěšení, že se s krajany shledal a zvláště s mladým z Mečkova, kterého si byl oblíbil.

„A což moje nejmilejší paní manželka? Slyšel-lis o mé Katruši?“ Zažertoval, když se vyptával, co doma, v Čechách, nového.¹⁴⁷

Však panicovi nebylo do žertování. „Falckraběnka odjela, pravils, Mikáte -“ „Zajela do Amberka. Pojedeš tam s námi.“ „Co je v Amberku?“

„Falckrabě tam také přijede. Došly noviny, že se mu zase podařilo. Dobyl Teisbachu. Všecko znamenitě. Teď sjedeme se všichni u toho Amberka. Však vám kněžna také poslala posla naproti, abyste zrovna tam zamířili. Vás tedy minul. No, a pak to teprve začne. Teď ta vojna je všude a nikde. Všude trochu, všude houfek - vypalují vesnice a města a nikde celkem nic. Ale až se všichni u Amberka slezeme, páni bratři! Nejprve odtud na Sulcbach. Tu ty bouchačky vezeme na něj. Znam to hnízdo, je hezky na vrchu, na skále. Ale zatím přijdou ostatní. Věřte mi, hned se jinak bije, jsou-li samí krajané. Člověk může spolehnout, ale tu každý Bavor, a byt byl s falckrabětem, přece by každého Čecha utopil nebo spolkl.“

Mikát Brada obklopen novými známými, mladými vladyky, vykládal svá mínění o vojně a Bavořích, o pivu a víně, pak o tarasnicích a střelbě, a to vděčnějším a veselejším posluchačům, nežli jaký byl mladý z Mečkova. Toho patrně to netěšilo, pořád jen před se hleděl, zamyšloval se a zase byl netrpěliv, přeje koni svému perutí. Jel sám nevšímaje si hlasitého hovoru a chechtotu svých druhů. Jím odměňovali žerty Mikáta Brady, zardělého, je-muž modré oči, jako lehounkým opojením pořád zamžené, nyní slzami se zalévaly od hlasitého, mocného smíchu.

Ale jak jen trochu se kolem něho uvolnilo, přibočil se k němu panic a vyptával se na falckraběnku. Než nepodařilo se mu. Mikát Brada sice odpověděl, ale již opět se ke všem obrátil:

„Páni milí, to vám není kněžna, to je vám vojačka, vždycky říkám. Ale ne snad - všechna čest -dobrá, spravedlivá, a děti své má ráda, ale

račeť rozuměti, srdce mužského. Tu pan Mikuláš ví, jak sama opanovala Landshut. A měli byste ji viděti, jak řady přejíždí, v pancíři pěkně a v přilbici, radost se podívat! Člověk by pak duši za ni dal. Není-li pravda, pane Mikuláši?“

Ale Mikuláš místo odpovědi vytasil se s oznámením, že on s jezdci svými napřed do Amberka pojede, poněvadž s těžkými kusy Mikátovými cesty jen po málu ubývá.

Tak se Mikát Brada s ním a s novými druhy rozloučil, ovšem srdečně se těše na brzkou shledanou a společný život v táboře i v poli.

„To bude jako doma,“ lítostně si pomyslí. „Mezi samými krajany, toť jináč život!“

Panic z Uherska uviděl zase spanilou ženu, pro niž všecko konal, pro niž nebylo mu nic obtížného, a k níž všecko jeho myšlení se neslo. Jemu, nebázlivému, kolena se až zachvěla, když ji po prvé zase spatřil, svěží, spanilou, sličnější, nežli jak ji ve své mysli choval.

Falckraběnka přijala jej velmi laskavě a srdečně mu děkovala, když jí oznámil, jak doma pořídil, že krajané jeho jsou již na pochodu a jiní z Moravy, vedením pána z Boskovic, že zajisté co nevidět přitrhnou. I na jeho rodinu si vzpomenu, na matku i sestru jeho se vyptávajíc, když se byl o nich zmínil.

„Ale vám,“ pravila pojednou, zrak na jeho tvář upřevši, „cesta nějak nesloužila. Je vám to na líci viděti.“

Ubledlé líce jeho se na ta slova zardělo. „Namáhal jste se příliš, Či je vám u nás teskno?“

„Ó nikoliv, Vaše milosti -“

„Či snad touha jakási jiná“ - dodala usmívajíc se.

„O ne, milostivá kněžno!“ odvětil živě. „Netoužím ani po domově, aniž po kom jiném. Mám jen jednu myšlenku a jedno přání: abych vám věrně, oddaně a všecek sloužil -“

Na zaníceném zraku, na tváři i vroucím hlase bylo znáti, že mluví z té duše.

Její zrak utkvěl na ta slova ne bez překvapení na jeho tváři, a teprve

za okamžik odvětila laskavě se usmívajíc: „Děkuji vám -“ a podala mu ruku, již políbil.

Odcházeje cítil, že jinak, srdečněji, důvěrněji s ním jedná, nežli v první čas, a bylo mu to štěstím, blažeností. Dříve toužil, aby ji mohl jenom vídati, jí na blízku být, pak žádal si, aby pohled její také na něm utkvěl, aby jej oslovila. I stávalo se tak. Byl spokojen a chvílemi i blažen, a přece zas ozval se v jeho nitru cit nespokojenosti, cit podivné touhy, sám sebou trapný, mučivý. Jindy byl toužil, aby zvěděla, jak jí je z toho srdce oddán, dnes už to označil, jí samé.

Druhého dne, co Mikuláš v družině mladé falckraběnky meškal, přibyl její manžel se svým vojskem, jež utábořilo se před městem. Sotva že se s falckraběnkou shledal a s ní promluvil, už dal si panice zavolat, aby jeho zprávu vyslechl.

Co mladý z Mečkova meškal u falckraběte, přemýšlela falckraběnka o novině, kterou jí manžel byl zvěstoval. Rohrbek tu! Jak se s falckrabětem shledal a ho požádal, aby směl s ním, bylo přirozeno, a přece se tomu divila. Kdyby tak falckrabě o něm věděl, co ona od mladého z Mečkova slyšela, sotva by ho teď vzal s sebou. -

Nemohla se nikdy odhodlat, aby mu to svěřila, aby jeho prudkému hněvu vydala starého vychovatele, jež měla ráda, a jenž, o tom byla přesvědčena, jí z té duše je oddán a miluje ji jako dceru. Noční, tajnou návštěvu svou u císařova vyslance, když soukromě s ním o ní promluvila, zapřel.

A přece zase. svědectví mladého z Mečkova, jemuž pro upřímnou obětivou službu důvěřovala, mluvila proti Rohrbekovi i vlastní jeho některá proslovení. Ve zločinný úmysl jeho uvěřiti, proti tomu vzpouzelo se její nitro. Omlouvala jej v duchu, nicméně stala se opatrnou, nesvěřujíc se mu se vším jako jindy. Teď je tu! On, jenž je nepřítelem války a této zvláště. Ze ze strachu se nechtěl navrátiti do Landshuta, to znělo tak divně o něm, jenž ochotně a bez bázně na cestu do kláštera Hohenauského se vydal.

Falckrabě má jej za bláznivého knihomola, ona Však Rohrbeka lépe zná. Proč tedy přijel do válečného tábora? Má snad nějaký zámysl? A jaký

by mohl míti? Teď už! Však poví sám. Dala si jej zavolati. Když přišel, zarazila se. Byl přepadlý, oči jeho, jindy jasné a upřímné, plaše na ní utkvěly.

Vyptávala se na jeho cestu, na klášter, na sestru. Upokojil ji, že abatyše v pravý čas uprchla a že teď je jistě už v Landshutě.

„U mých dětí!“ dodala živě a vroucně. „U mých rozmilých broučkův! Ó jak na ně vzpomínám a po nich toužím! A jaké starosti mne často napadají o ně! Mne však je tu třeba. Co činím, pro ně činím, abych pomohla uhájiti jejich dědictví. Ten život v poli mne tak netrudí, jako touha po nich. Ale pak, až bude vybojováno! A dnes věřím pevně ve vítězství. Houfy naše všude vítězí, co měst a hradů se již poddalo! A nové vojsko přichází. Tu všechnu sílu spojíme, odtud poslední ranou udeříme a boj rozhodneme. Bohdá, že nás už nevyženou z panství mého otce!“

Oči její zářily, a líce se jí rdělo radostí a nadšením.

„Aj, co věšíš hlavu, Rohrbeku? Ty ještě nevěříš? Ó já doufám, důvěřuji pevně! Ať je nepřítel mocný, ve vojsku svém však nemá žádného falckraběte Ruprechta!“

Rohrbekovi oči utkvěly na zanícené, sličné kněžně. Cítil, že se mu srdce svírá. Miloval ji, svou vychovanku, je tak krásné naděje, tak pevné důvěry! Miluje tak děti i muže svého, jemuž se obdivuje, a on přišel, aby jí, nevinné, muže vzal, její děti sirotky a ji vdovou učinil! Ihned zase sklopil zrak a nevěděl ani, že na její slova odpovídá mlčením. Prudce však vztyčil hlavu a trhl sebou, když se ho pojednou klidným hlasem zeptala, proč on sem přijel. Odpověděl jí jako manželovi jejímu ...

Vyšel ven na ulici cítil, že mu v hlavě víří a hučí. Sel a šel nevěda kam. V městě panoval všude živý ruch. Přes tu chvíli přešlo nějaké oddělení lancknechtů ve strakatém oděvu provlačovaném, ozbrojených ohromnými halapartnami a obrovskými šaršouny, přes tu chvíli ozval se rachot žoldnéřského bubnu nebo ječivé zvuky píšťal. Tu jezdec jednotlivý kvapil k domu, v němž falckrabě přebýval, tam několik obrněných hnalo se ku bráně. A lidu všude, ve dveřích, v arkyřích, v oknech komor podstřešních i na ulici. Rohrbek procházel vírem tím a hlukem ničeho si

nevšímaje, až pak na jeden hlas probral se ze svých myšlenek.

„Češi jdou! České vojsko už táhne!“

Tak rozlétlo se bleskem po všech ulicích, a ještě větší hluk se strhl. Lidé houfně chvátali ku bráně; a v tom, od falckrabova bytu vyrazilo několik jezdců, kteří cvalem hnali se z města ven. V čele jejich panic z Uherska. Péro na biretu i široké pentle barvy falcké na levém jeho rameni vlály za prudké jízdy, a meč zvonil mu o střemen.

Rohrbek zamířil také k bráně.

V polích před samým Amberkem byl hlučný tábor vojenský. Stany své rozbily tu houfy, jež sám falckrabě přivedl a v nichž bylo několik českých, a to jízdných pod správou bratří z Gutštejna. Počet vojska toho rozmnožen mužstvem, jež přibýlo s houfnicemi a tarasnicemi, vedeným od Mikáta Brady. Živo všude po polích jindy klidných, ruch od rána do večera i do noci. Ale pak teprve bylo všude jako na mraveništi, když přirachotily válečné vozy české, když na nich a vedle nich přibýly houfy statečných žoldnéřů, z nichž valná většina nekráčela po prvé pod prapory válečnými. Na rozkaz Zdeslava Mečkovského vozy zaraženy, vyklidil krajních řadů v předu i v zadu spojena. Závěrku tu vedl pan Kdulinec. Koně hbitě vypřažení, voj každého vozu strčen do fasuňku vozu přednějšího, prkna spodem spuštěna, silné, rachotící řetězy od jednoho vozu ke druhému připjaty a vozy tak v hromadu stržené změnily se ve hradbu obdélníkovou, jež objímajíc veliký plac, kryla špižné vozy i mužstvo na něm tábořící. Jen několik branek ve hradbě vozové ponecháno tarasy ještě nechráněných, aby lze bylo volně procházeti. A valně se procházelo: z tábora do města i z města do tábora. Nejprvnější do tábora přicválal panic z Uherska, aby otce uvítal a jej a všechny starší k falckraběti pozval. Druhého dne vzavše na se nejlepší odění vypravili se k němu do města: Zdeslav z Mečkova, Kdulinec z Ostromíře a Matěj Libák z Radovesic. Když se navrátili, nic nevěděli nežli samou chválu o mladém knížeti; vypravovali vladykům kolem nich se skupivším, jak je vlídně přijal, jak líbezně jednal, česky hovořil jako každý Čech, a to rozumně o válce, kteráž na jisto skončí porážkou jeho nepřatel. Takové přesvědčení starší sobě z Amberka odnesli, když tam vyslechli, jak

dosud je v poli. Oznamovali také, že falckrabě přijede i s manželkou svou vozy a vojsko přehlédnout.

„Také jsme se tam shledali s panem Jetřichem z Gutštejna,“ vypravoval pan vladyka z Uherska Hrochovi z Mezilesic, když s ním a s Libákem brali se táborem. „Ale věř mi, kníže nás laskavěji, nás cizince, přijal, nežli on nás, své krajany.“

„Však tě to Gutštejn, pyšná, panská, pánovitá krev, a pak rač povážiti, tys podobojí, husita, a on tuhý Říman. Za křesťany žádné nás nemá.“

„Nechme toho, přátelé,“ Libák konejšil. „Teď jsme na vojně a v cizině. Snad ještě tu bychom se štípali a kousali. Dost toho doma máme. Teď pojďte raději přehlédnout kusy a houfnice, jež nám vydají.“

„Ale tohos sobě, pane Matěji, všiml, jak jsem pana z Gutštejna slušně pozval, aby se k nám přišel také podívat, a jak ušklíbnuv se krátce mne odbyl, že sotva bude času,“ pravil vladyka z Uherska čelo chmuře.

„Aj, ovšem všiml -“ Libák s úsměvem odvětil; „ale nech ho - on pán - tys u něho jen zeman.“

„Ale šlechtic!“ vpadl mu prudce do řeči starý vladyka a hladil kníry. „Můj rod je jistě tak dobrý jako jeho, ne-li lepší - aspoň není Bůh ví odkud přistěhovalý.“

„Štěstí, žes u vozův,“ odvětil Libák a zasmál se, „prve jsem zaslechl, že falckrabě ustanovil pána z Gutštejna nejvyšším nad jízdnými. To bys dlouho u jeho praporu se neomeškal.“

Zatím brankou vyšli ven ze svého tábora a blížili se druhému, kdež bylo falckrabovo dělostřelectvo a kdež Mikát Brada, jeho správce, častoval nové své známé, mladé zemany, s nimiž se byl minule cestou setkal.

* * *

Vilém Rohrbek jen na chvíli váhal a se kolísal, a to, když byl u své rozmilé vychovanky. Ale jak vyšel ven a ocítil se ve hluku válečném, jak za město se vydav, uviděl celé vojsko těch nenáviděných Čechů, minula síla onoho dojmu a jeho otřesené předsevzetí se zas utvrdilo.

Když se vracel do města zabrán jsa ve chmurné myšlení, dojel ho u brány mladý z Mečkova. Rohrbek se po něm ohlédl. Zraky jejich se setkaly

hrozivě, zlobivě. Černý kancléř dobře si všímal přítele Mikáta Brady, jenž tomu mladému rytíři jistě všechno pověděl. Však od onoho večera Rohrbek, kdy tajně do města se bera toho puškaře potkal, cítil, že je pozorován, ne od Mikáta, ale od jeho přítele, a ten jistě také vyslídil a kněžně oznámil noční návštěvu u císařského posla. Od oné doby falckraběnka jemu, Rohrbekovi, již se s ničím nesvěřovala, již mu vše nedala psáti. Za to ten český panáček nabyl její důvěry. Teď mu zase v cestě. Ó však nejdéle jemu i všem jeho krajanům trvalo!

Ale třeba spěchat. Rohrbek dověděl se, že falckraběnka se zase vrátí na Landshut a zajisté jej také vezme s sebou. Falckrabě odtáhne s vojskem dále hubit končiny své rodné země. Kde by se s ním opět setkal, kde by se opět naskytla taková příležitost?

Jak na tu svou zhoubnou cestu kníže kvapí!

V táboře na jeho rozkaz konány horlivě všechny přípravy k rozhodné, polní výpravě. české vozy opatřeny nutnými kusy, a čeho na zbrani a zbroji se nedostávalo, doplněno ze zásob falckrabových. Druhého dne přijel sám do českého tábora se svou manželkou, provázen četnými bavorskými šlechtici. Rohrbek byl také v družině. Musil tam, sama falckraběnka toho žádala.

Viděl hrozné ty české vozy, s prapory vesele vlajícími, viděl bradaté pavézníky a střelce na vozích, a u nich pěchotu sešikovanou. K ní na rozkaz falckrabův připojil se také valný houf pěších Čechů již delší dobu v jeho službách, kteří všichni byli stejného oděvu barvy české: v kabátcích červených, bíle provlačovaných.

Slunce jasně svítilo a v paprscích jeho blýštěla se zbraň sešikovaných houfův i zlacený pancíř a stříbrná helmice sličné falckraběnky, jedoucí na vyšperkovaném bělouši vedle svého spanilého muže. Byla radost na knížecí manželky se podívati, jak sprovázeni skvělou družinou jedouce šik přehlíželi.

A když falckrabě koně zaraziv s něho hlasem jadrným, daleko zvučným po česku k vojsku promluvil a všechny vyzval, aby byli srdce dobrého a bojovali mužsky, že on jim toho nezapomene, strhl se nadšený

křik, jenž zněl od houfce k houfu, celým šikem a zvučel jako bouře jasným vzduchem letního dne.

Korouhve na vozích vysoko vztyčeny, praporečníci jednotlivých houfů zamávali svými prapory, a v tom také jako na pozdrav zahřímalý Mikátovy houfnice. V tu chvíli byla všude radost, nadšení a důvěra ve vítězství. Jen Rohrbek, žlutavý ve tváři, maje rty těsně stisknuty, upíral palčivý zrak na mladého knížete, jenž by, jak černý kancléř v duchu si doznával, snad i peklo samo za sebou strhl.

Ten celý den po mustruňku bylo ve vojsku falckrabově, zvláště mezi vozovými hradbami českými, velice hlučno a veselo. Mladý kníže dal všem zástupům hojnost pití, aby se poslední den odpočinku jak náleží povyrazili.

Zítra vytrhnou, se dnem zítřejším nastane pravá lopota a svízel válečná. Dudy a píšťaly ječely, žoldnéři s vojačkami, co jich tu bylo, i vespolek tančili, nebo pili, hráli, zpívali. Dnes byla ve všem volnost, dnes rychtář vojanský leccos neviděl, co by jindy káral a trestal. Veselí trvalo po celé odpůldne a neumlklo, i když večer sklonil se na krajinu.

Minula noc. Posádka, jež byla v samém Amberku, vytrhla záhy z rána za rachotu bubnů a zvuků píšťal tmavou branou ven, aby se spojila s vojskem táborovým. Houf obrněných jezdců, stráž mladého knížete, čekal sešikován nedaleko domu jeho. Tam pod schody u vrat stáli také zbrojnoši, držíce za uzdy osedlané koně, falckrabova i jeho šlechtické družiny. Také Mikulášův vraník tu čekal netrpělivě, hrabaje nohou a bujnou hlavou pohazuje.

Bylo krásné, letní jitro. Slunce již vyšlo. Také si to povídali páni bavorští, čekající v předsíni na svého knížete. Řekl, že o slunce východu vyjedou. Býval vždy první na místě v čas, jež ustanovil. A slunce již hezky vystoupilo. Šlechtici, sedíce a přecházejíce, již se dívali jeden na druhého, a zrakem i slovem tázali se: „Co je, proč nejde?“

„Kněžna odjíždí, loučí se s ní,“ řekl kdosi. Mnozí pokývli hlavou, ten onen se usmál. Pak za chvíli zase pohlédli ven na nebe, a zase ku dveřím, vedoucím do komnat knížecích. Páni vyzbrojení, dosud sedící, vstali a přecházeli síní, kterou zvučel crnkot ostruh a směs hlasů.

„Pane z Gutštejna,“ pravil starý Jiří z Visbeka bělovlasý, „ten mladý váš krajan, ten z Mečkova vešel ráno k falckraběti a dosud se nevrátil. Či bych byl přehlédl?“

Pan Jetřich z Gutštejna a na Chýších, muž vysoký a vychrtlý, hrdého vzezření, chtěl odpovědět, v tom strhl se kolem hluk a šum. Všichni hleděli ku dveřím vedlejším, jimiž vstoupil muž v černém oděvu, žluté, přepadlé tváře, zraku plachého. „Totě ten kněžnin sekretář!“

„Pánové,“ oznamoval temným hlasem, „stalo se veliké neštěstí. Morová rána v domě - kníže v tu chvíli - zemřel ...“

Bouře hlasův a výkřiků byla odpovědi. Všichni hrnuli se k muži zlověstnému, ale na jejich otázky zmatené, smíšené a jako blesk se stíhající odpověděl několika slovy, jimž pro vřavu nebylo rozuměti; nežli se nadáli, otevřel dveře vedoucí na chodbu a byl ten tam.

Slova jeho byla pravdě podobna a zjev jeho, vážný způsob, jakým pronesl novinu tak osudnou, vzbudila ohromné hnutí a rozčilení. Starý Visbek a jiní dva šlechtici věrně oddaní chtěli vraziti do dveří vedoucích do komnat knížecích, v tom samy se otevřely a jimi vešel Mikuláš z Mečkova bled a vyděšen. Ihned ho všichni obklopili, ihned všichni otázkami na něj doráželi; když uslyšel, co jim bylo zvěstováno a kdo jim to pověděl, lekl se velmi, ale hned zvolal hlasem povýšeným:

„Pánové, není to pravda - kníže jen onemocněl. Pane z Visbeka, jdu pro vás, kníže vás volá -“

Slova ta ukonejšila veliké všech rozčilení. Starý pán z Visbeka vstoupil a za ním hned panic z Uherska, nevšímaje si, že ho páni volali, zastavovali, že na něj pán z Gutštejna po česku přese všechny křičel, aby přece zevrubněji pověděl. A zase byli tu sami, nevědouce dobře, co se vlastně stalo, jak jest knížeti, jaká jeho nemoc, a jeli nebezpečností.

Starý pán z Visbeka hned, jak panic dvěře za ním zavřel, otázal se ho, co se přihodilo.

„Ach, pane, kníže jest na smrt, jest otráven -“ Bělovlasý šlechtic na ráz se zastavil, jakoby hrom před ním udeřil.

„Pro Bůh, pospěšte - kněžna vás volá - zoufá si,“ panic pobízel.

Ta slova vzkřísila věrného šlechtice. Skokem proběhl třemi komnatami a již stanul v té, kde na loži ležel mladý falckrabě a svíjel se v bolestech. Lékař stál u něho; nad knížetem skláněla se zoufalá falckraběnka. V tom jak panic s panem z Visbeka přistoupili, ozval se strašlivý její výkřik: „Umírá!“

Sklesla na lože -

A zase dlouhá chvíle minula, co páni v předsíni již netrpělivě čekali. Toť jistě něco hrozného, co knížete stihlo. Ten muž mluvil o moru, jaký div, že by ten hrozný host, jenž nyní všude obchází, i sem zabloudil? Ale že by zrovna knížete, v tu chvíli - ó ne! - Že také Visbek nejde!

Starý pán skláněl se v tu chvíli ke zničené, mladé paní. Bolestná rána i jeho stihla, ale rozvahy zcela nezbavila.

„Milostivá kněžno, páni čekají - a vojsko jest sešikováno. Co činiti? Dovědí-li se, že kníže mrtev - ó bože, bože, cos to dopustil!“ zahořekoval starec. Najednou se vztyčil a naslouchal.

„Klepají, páni jsou netrpělivi - ha, slyším kroky a zbraň! Už jdou sami!“

Skutečně několik nejvážnějších pánů bavorských, k nimž připojil se také pan Jetřich z Gutštejna, otevřelo dvěře a vešli již do první komnaty. Tu však se zarazili. Proti nim vykročila sama kněžna, provázená panem z Visbeka. Byla na smrt bleďa a na očích bylo znáti, že plakala.

„Pánové,“ promluvila a hlas její se třásl. „Mám starost. Falckrabě náhle ochuravěl, mdloba ho pojala. Teď už je lépe - jen že nesmí dosud s lože - Ale, nechce také, aby se pro něj výprava zdržovala. Poroučí, abyste táhli hned, bez prodlení na Sulcbach. Přijede brzy za vámi.“

Všichni si vydechli, všem se ulevilo.

„Nuže, pánové, na Sulcbach!“

Stála pevně, hlas nabyl jistoty, ale pak vracejíc se, klesala, a když vstoupila mdlá a zdrcená do komnaty, kde leželo na loži falckrabovo mrtvé tělo, sklesla na zem jako podřátá, a mrákoty obestřely její smysly.

V tu chvíli vyrazil Mikuláš na svém vranci z městské brány a bodal bujně zvíře bez milosrdenství do slabin, až krvácely. Vraník v divokém

cvalu, s nozdrami zardělými, rozšířenými, supaje hnál se k českému táboru. Bylo viděti hradbu vozovou k odjezdu připravenou a vlající korouhve nad vozy i praporce, nad sešikovanými houfy, a ranní vítr zanesl k panicovi zpěv, zvuky známé písňě pobožné.

„čekají na knížete,“ pomyslí mladý rytíř všecek rozechvěný. „Chtějí pro něj bojovati. O, kdyby věděli!“

XIII. - Tajená smrt.

„Hle, hle náš panic!“ zvolal Roměnc, stojí na předním vozu pod vlajícím praporem. „Podívejme se, s jakou to jede! Vraník všecek uhnán, udidla pěnou bílá, jen se z něho kouří. Co se stalo? Ah, již zahlédl pana Kdulince; jede k němu, a ten už posílá rejtara někam. Po kom?“

Za chvíli měl odpověď. Zhlédlť, jak Matěj Libák a starý vladyka na Uhersku přihracoval k panici a ke Kdulincovi.

„Pojedeme bez knížete!“ oznamoval Kdulinec svým přátelům, a chmuřil čelo. „To je divný začátek. Zrovna v tu chvíli!“

Panic jal se vypravovati starším vojska českého, že falckrabě Ruprecht dnes záhy z rána pojednou onemocněl, ale že poroučí, aby vojsko přece na Sulcbach táhlo. Tvář panicova od prudké jízdy zardělá počala blednouti. Mluvil rychle, chvatně, jako ve prudkém myslí pohnutí

„Snad abychom přece počkali,“ míní Kdulinec hledě s Jeníka na Libáka.

„Je-li nemoc zlá?“ ptal se rozvážlivý Libák. „Mdloba a hned vznikla řeč, že falckrabě zemřel.“

„To bude dlouho živ,“ usmál se Libák. „Ostatně -“

„A co říkal lékař? Mluv, Mikuláši!“ vpadl vážně pan Zdeslav.

„Že se kníže brzy pozdraví -“

„Aj, synku, jak to vypadáš! Barvu měníš, či snad také stůněš?“ zvolal starý vladyka.

„Nic mně není - ta prudká jízda - Ale teď už musím zpět.“

„Jak že! Ty s námi nepojedeš?“

„Kněžna žádala, abych se vrátil, však beztoho za vámi přijede k Sulcbachu.“

Podal otci, podal hejtmanům ruku a obrátiv koně ujížděl. Pospíchal odtud, jakoby se zločinu dopustil. Všecka mysl jeho - byla rozechvěna. Stíhaloť dnes jedno druhé.

Ó toho jitra! Těch událostí! Jak se vzpamatovati, jak uvážiti?

To jediné bylo panici jasno, že falckraběnku stihlo veliké neštěstí a že jí nastává ještě větší. A to bylo vlastní pohnutkou všeho toho, co ve městě, co nyní vykonal. Co v rozechvění svém a v úzkosti o kněžnu učinil právě před tváří svého otce a svých krajanů, to lehlo mu teď velikou tíhou na mysl. Cítil, že nejednal právě. Ale kdož by rozvažoval, když ona, ona - Jenom ji měl na mysli.

Kníže býval na něj vždycky laskav a přál mu, zvláště poslední dobou, než smrt jeho byla panicovi proto žalostnou, že způsobila falckraběnce takové hoře a neštěstí. Viděl ji bolem zničenou, a zase hrdinsky silnou, jak v největší sklíčenosti se vzmohla a pevně pánům vstříc pokročila oznámit, že falckrabě nezemřel, aby jen táhli na Sulcbach.

Ó byl by před ní klekl, byl by lem jejího roucha zulíbal a pro její útěchu všecko, všecko nabídl a učinil, s radostí pro ni zemřel! A ještě není všecko neštěstí odvráceno.

Jestliže tu v německém táboře se rozneslo, co již v městě si po ulicích povídali, povstal by hrozný zmatek, a veta po všem.

Smrt falckrabovu třeba utajiti, aspoň na tu chvíli

Co dále, panic neuvažoval.

Zimničně rozechvěn a napjat vjel do druhého tábora falckrabova vojska, kde byly většinou houfy německé jízdy a dělostřelectvo. Panic se lekal, najde všecken tábor vzhůru, plný zmatku a zděšení. Z hluboka si však vydechl, když viděl houfy většinou již sešikované, nebo se šikující a pány, kteří právě přibyvše z města, z předsíně falckrabovy, chystající se, aby vytrhli do pole. Uvěřili, uposlechli, a zlověstná novina až do vojska

nepronikla.

Panic se tu dlouho neomeškal. Chvátala do města, aby kněžně podal zprávu. Když k bráně dojížděl, zaslechl za sebou pronikavé hlasy polních trub i temné bubnů rachocení. Vojsko se dalo na pochod. Bylo rozhodnuto.

Zatím ve městě nastal klid. Ulice již nezvučely řinčením zbraně, dusotem koňským a rachotem bubnů. Vojsko, co ho tam bylo, až na stráž knížecí, vytáhlo s ostatním do pole.

Jinak však vypadalo v měšťanských jizbách. Všude živé hovory, všude veliké hnutí. Rozneslať se hned z rána městem divná novina, že mladý falckrabě náhle zemřel. Mnozí tomu neuvěřili, většina se však zalekla, a velmi. Jedni vzpomněli hned na mor a na všecky jeho hrůzy, druhé především dojala smrt mladého knížete, ježž milovali hro jeho vlídnost, štědrotu a statečnost.

„Čtyři a dvacet let!“ splynulo v tu chvíli se rtů mnohých. „Tak mladý a krásný! A zrovna teď, když se mu dařilo, když zvítězil!“

Než pojednou, jako když vítr zalehne, nebo z nenadání nový proud se přivalí, opět zavznělo:

„Není to pravda! Falckrabě je živ. Onemocněl jen, ale neumřel!“

Zpráva o jeho smrti zrodila se Bůh ví kde. Tato však veselejší novina měla jistý pramen; přicházelať z domu knížecího. Jmenování svědkové, kteří odtud přicházeli a vypravovali, jak kněžna sama před malou chvílí pánům oznámila, že kníže onemocněl. A pak, když lomoz válečný před branami až do města zaléhal, když se ozval pokřik: „Vojsko vytrhlo -kníže tak poručil a sám pojede za ním!“ Uvěřili i ti, kteří pochybovali do poslední chvíle.

V domě, v němž falckrabě Ruprecht se svou manželkou se byl ubytoval, panovalo hluboké, smutné ticho.

Přede vraty stáli dva lancknechti v širokých birýtech, zahánějíce každého, kdož se tu u schodů pozastavil. V prvním patře na chodbě, kde byly knížecí pokoje, stáli také dva, a to byli čeští žoldnéři v červených kabátcích s bílým provlačováním.

V předsíni rozmlouval stlumeným hlasem starý pan Jiří Visbek,

všecek ustaraný a zarmoucený s dvěma lékaři. Jakmile se pak dvěře pojednou otevřely a pan Mikuláš vstoupil, pokynul starý pán oběma doktorům, kteří zašli do vedlejší komnaty. Ležela tam mrtvola falckraběte Ruprechta.

„Jak je?“ ptal se dychtivě starý šlechtic.

Hlasitěji nežli tato otázka ozvala se pak jeho „Chvála Bohu!“ když mu paníc vypověděl, jak je ve vojsku, a že již vytrhli.

„A jak je falckraběnce? Co dělá?“ tázal se mladý rytíř.

„Pořád stejně. Sedí v komnatě své zdrcená -Nepláče. Už nemůže, ubohá. Prve se ptala po Rohrbekovi. Když jsme jí řekli, že ho tu nikde není, zasténala hlasitě -“

„O, že se teprve teď přesvědčila!“

„Vy víte!“ zvolal Visbek.

„Že ten Rohrbek je zrádce a vrah. Již jste ráčil vyšetřiti?“

„Pachole neslo ráno snídání knížeti, tak samo povědělo. Na chodbě potkalo Rohrbeka. Ten je zastavil a pravil: ‚Kníže bude s kněžnou snídati. Běž to oznámit. Já ti zatím snídání podržím.‘ Než se pachole vrátilo -

„Nasypal ten zlosyn jedu. Proto také záhy smrt ohlašoval, když kníže s ní ještě zápasil. On jistě také novinu tu městem rozšířil.“

„A šíří ji nepochybně dále. Ó že ho nemůžeme zjevně jako traviče stíhati! Za toho zmatku snadno unikl a je Bůh ví kde -“

„Že jsem jen o chvílku dříve nepřišel! Kníže mně poručil, abych o slunce východu k němu přišel. Když jsem tou dobou k němu vkročil, svíjel se již bolestí. Ó byste jej viděl a kněžnu, když knížete spatřila! Jen několik okamžiků dříve, a snad by toho ničemy učeného!“

„Nechme nářku, statečný panici. Díky vám, mnoho jste dnes kněžně prokázal. Pomozte, prosím, vás i dál. Učiníme, seč jsme. Knížete tu nelze nechat. Tu bychom smrt ještě dlouho netajili. Musíme na Landshut. Lékaři teď připravují mrtvolu.“

„A jsme s to my, sami dva a lékaři? -“

„Pan Jiřík Rosenberský již také ví, řekl jsem mu, a purkrabí Landshutský je také spolehliv. Jen věrného, dobrého průvodu ještě třeba.“

„Ten opatřím. Vezmu krajany z tělesné stráže, co jich tu ještě je. Málo kdo z nich umí německy, a pak ručím za ně.“

„Nuže, starejte se, a já teď jdu ku kněžně. Ó jsou to hořké návštěvy!“ Starý pan Visbek zakýval smutně bílou hlavou.

Falckraběnka meškajíc odpoledne neblahého toho dne sama ve své tiché komnatě, seděla ve křesle s hlavou pochýlenou a hleděla před se zrakem kalným a jako ztrnulým. Byla v nádherném šatě, do jakého se ráno, nic netušíc, oblékla. Však bledá, zkormoucená tvář její více svědčila o žalu jejím nežli by vdovské, černé roucho zjevilo.

Rána, která ji tak z nenadání stihla, všecku ji s počátku ohromila. Nebýti Visbeka a panice, byla by žalostí v první chvíli křičela a smrti drahého muže neutajila. Pak zmohla ji taková malátnost a tupost, že neplakala, nesténala.

V tu chvíli nedbala ničeho na světě: co jí do knížectví, o něž bojuje, co jí válka, vítězství nebo porážka? Muž jí zemřel, co jí nejmilejšího, zhy-nulo. Ale když starý pan Visbek třesoucím se hlasem ji těšil a jí opět srdečně domlouval a děti připomínal, připadlo jí, co by řekl zesnulý manžel, jenž ji rád bohatýrkou nazýval: „Vždyť to je pro naše děti!“ Ó ubohé děti! Ubozí sirotkové! On pro vás zemřel, neboť pro vás všecko učinil! Tu zase oživil mladé kněžně pramen slzí.

Chtěla zase k mrtvému muži. Nepustili ji. Seděla pak sama, a zase přicházely okamžiky zoufalého hoře; rukama zalomila a hlasitě zasténala, když jí připadlo, že drahý muž skončil, a tak bídne a žalostně! A Rohrbek! Ó proč ho šetřila, proč manželovi všecko - neřekla! Rohrbek by sem jistě byl nesměl, kníže by ho sem byl nenechal. Ó je-li možná, že on - on, její učitel! A jestli tomu tak, pak o n a je také vinna - ó

Zahlédla starého Visbeka, jenž po několikráte sem přišel. Ptal se jí, nějak odpověděla, odešel a přišel zase, pak s lékařem a s panicem - Něco připravovali v nejbližších komnatách; po té zjevil se opět Visbek, žádaje kněžnu, aby se jídlem posilnila, že se vydají na cestu. Jídlo zamítla, a jen se otázala, jaký je čas.

„Jest odpoledne. Horko, nemocnému obtížné, minulo," — a ptal se jí,

není-li slabá, dokládaje šetrně, že bude třeba, aby jela na koni. „K vůli lidu, aby neměli podezření," vysvětloval.

„Jsem silná dost. Vrátil-li se Rohrbek?" Zachvěla se, když Visbek odvětil: „Vrah se nevrací." —

Za chvíli ubíral se z domu knížecího četný, ale tichý průvod. Napřed jel houf jezdců, za nimi něco pěších a za těmi nesli čtyři knížecí lancknechti ramenatí a bradatí nosítka, vedle nichž jela kněžna na koni, provázená starým pánem z Visbeka, panicem z Uherska a lékařem. Za nimi krácel opět houfec pěších a za těmi jely tři vozy. Na jednom z nich seděly dvě komorné kněžniny a druhý lékař, na ostatních byla druhá nosítka a potřebná zavazadla. Za vozy jelo nečetné oddělení jezdecké.

Lidé Amberští se zastavovali, tu jednotlivě, tam v houfcích. Žádný si dnes ani jezdcův, ani pěších nevšímal, zraky všech hledaly nosítka, jež byla dobře zastřena, a mladou kněžnu. Byla bledá, starost zračila se jí na tváři. Všichni jí litovali, všichni jí přáli, aby kníže se brzy pozdravil.

Všude smekali tiše pozdravující. Nikde výkřiku, nikde hluku. Uctivým tichem dávali všude na jevo své účastenství. Kněžna tu tam hlavou pokynula jako na pozdrav a poděkování.

Srdce se jí svíralo a div se nedala do pláče již prve, když z domu vycházela. Kmitloť se jí živě na mysli, jak tam radostně s arkýře do této ulice hleděla, kterou kníže před několika dny s vojskem přicházel. Viděla ho krásného na koni, viděla ho, jak

seskočiv k ní chvátal, jak radostně se s ní vítal po delším rozloučení. A takto nyní odchází, takto se loučí s Amberkem, který na jaře sám opanoval.

Tichý průvod bral se tichými ulicemi a mlčícími houfci, až prošel tmavou branou. Když se v širém poli octli, slunce zapadalo. Tu také zastavil pan Visbek průvod a požádal kněžnu, aby sesedla a dala se nésti. Mikuláš pomáhaje jí, cítil, jak se kněžna chvěje po celém těle. Posadila se všecka zemdlená do nosítek. Zastřeli záclony. Tu se již nepřemohla. Zase ji napadl křečovitý pláč. Ubohé děti! Veze jim mrtvolu otcovu! Ó že není na místě manželově!

Nastal večer a po večeru tichá hvězdnatá noc. Průvodu však odpočinku nepřinesla. Bral se dále a dosti rychle. Lékař všem poručil, aby byli tiši kvůli nemocnému.

Tak kráčeli a jeli mlčky, leda že tu tam druh s druhem slovo promluvil hlasem tlumeným. Jen chvílemi meč jezdců zazvonil, nebo podkova cvakla o kámen, z něhož prchavou jiskru vykřísla. Pochodní jen málo rozzehnuto. Starý pan Visbek tak poručil. Dvě nesený před nosítky, aby žoldnéři je nesoucí dobře na cestu viděli.

Kdykoliv se však zastavili a lékař odhrnuv záclony do nosítek k „nemocnému“ knížeti se nachýlil, bylo světlo nošů stranou se postavit, ano pronikavé světlo pochodní, jak doktor pravil, je obtížno mdlým očím chorobného. Panic z Uherska jel vedle nosítek kněžniných.

Rozechvěním a námahou dnešního dne již umdlával; tichá noc svým svěžím vánkem a klidem poskytla mu osvěžení. Oka však nezamhouřil. Myšlenky mu nedaly. Přes tu chvíli ohlédl se po nosítkách, v nichž seděla falckraběnka. Spí-li? Či dále se truí? Ó by mohla sdírnout a na chvíli zapomenout !

Pojednou si vzpomněl na své krajany, na otce. Teď snad leží už před Sulcbachem. Svědomí panicovo znovu se ozvalo.

On, jen on je tam zavedl - svou lží. Byli by se tam vydali, vědouce, že falckrabě skoná? Však mu věrnost přísahali. Ale jen jemu! Smrt přísahu zrušila. Ah, jim jedno, živ-li či mrtev kníže. Přišli jen bojovat, a kněžna boje nenechá. Tak se panic konejší - nepocítil však pravého upokojení. V duchu kmitla se mu Věruščina rozhorlená tvář, znovu zaslechl její hořká, vyčítavá slova: „Ty budeš všech nás neštěstí!“ A vedle ní ta bledé, ustarané líce staré matky!

Mikuláš vztyčil prudce pochýlenou hlavu a díval se po hvězdách, chtěje uniknouti těm tížným myšlenkám. Než hvězdy vyvolaly mu na paměť onu tichou noc, kdy seděl na rodné tvrzi sám u okna, touže po těchto cizích končinách, kdy matka k němu přišla, kdy tak hluboko byl dojat nejoddanější láskou. Teď asi na něj i na starého otce vzpomíná a za ně se modlí. Otce i Boršického jim odvedl a on sám

V tom pan Visbek pokynul k oddechu, a nosítka k zemi spuštěna. Nejbližší kolem se všichni zastavili.

Bylo na kraji hustého háje. Jezdci i pěší byli již pod jeho šumnou klenbou, k níž stoupal kouř několika pochodní. Rudé světlo jejich chvělo se mihotavě na kmenech stromův i v hustých korunách.

Panic rázem zapomněl na krajanské vojsko, domov i svou vinu, kterou si dával, a hned pokynul jednomu z nosičů, kterého se tiše, po česku zeptal, spí-li kněžna.

„Nespí,“ odpovídal bradatý žoldněř. „Ba zdálo se mi prve, že pláče. Slyšel jsem štkání -“

V tom sebou panic trhl. Nosítka se otevřela a z nich vystoupila falckraběnka. Stanula, bledá, vážná, rozhlédla se a spatřivši nosítka manželova opodál pod starým dubem, u nichž na vysedlém kořenu podřimuje seděl lékař zahalený ve tmavý plášť, přímo k nim kráčela. Lékař probrav se s úžasem hleděl na paní bledé tváře, ona volným jako chabým krokem se přiblíživši, k nosítkám se chýlila. Třesoucí se rukou odhrnovala záslonu. Doktor chtěl jí zabrániti, ale vzpamatovav se, nechal jí a jen blíže přistoupil - a již tu byl také Visbek, jenž kněžně něco potichu domlouval.

Panic viděl, jak se mladé kněžně ramena prudce zatřásla buď od pláče nebo křečovitého, bolestného zalomcování. Ale vstala, již zase odchází. Nepláče!

„Nesmíme se již zastavovati,“ řekl Visbek panicovi. „Kněžna je silná, přemohla se, ale po druhé -nevím. Bychom už byli v Landshutu! Je to pro ni cesta křížová. Ale zpět už není možná -“

XIV. - Před Sulcbachem.

Mikát Brada Odraný měl teď před Sulcbachem hlavní slovo, t. j. jeho „švitorky“. Sotva že od Amberka sem beze vší překážky přitrhli, již se dali do díla. Tuf musily všechny motyky, rýče a krátce z přítruhlíků vozových

ven, a část vojska, od každého vozu válečného dva jali se jimi pracovati.

Nebylo snad třeba, aby cesty spravovali nebo dělali, nýbrž aby vozy krajní, tábor jako hradba chránící, na některých místech méně zjištěných zakopali, ta děla, jež proti městu vně vozové hradby vhodně položena, náspem okopali a vysoké koše na něm hlínou a pískem naplnili. K dělům nejbližší přitaženy ty vozy, na nichž byly naloženy koule, prach, šípy ohnivé, žebříky a háky. Tu také stálo něco koní neustále ustrojených, aby se lehčími děly, když by potřeba kázala, mohlo ihned s místa na místo „potrhovati“.

U kusů bylo živo, v táboře pak mezi hradbami vozovými bylo jako na mraveništi. Stavělit' žoldnéři sobě stany z tyček, slámy a chrástí, starším a rotmistrům zřizovali jejich stany plátěné a uprostřed tábora na straně severní, kdež většinu sami Němci leželi, sbíjeli vysokou šibenici pro hrubé výtržníky všeho vojska, na něž chodění v řetěze před vojskem nebo „pračata“¹⁸ bylo již málo.

Dle ustanovení bavorského pana Rachenburka, jež falckrabě nejvyšším nad veškerým vojskem zřídil, položili se Čechové na stranu jižní. Před nimi za říčkou Vislou vypínala se táhlá výšina, z níž vyrážela zelenavě šedá skála, a na ní rozkládal se Sulcbach dobře opevněný hradbami i baštami. Dále k východu a k severu kolem všeho města utábořilo se ostatní vojsko na rovině i výšinách, Bavoři a jízda, v níž bylo mnoho české, vedené panem z Gutštejna. Ještě si obléhací vojsko dobře své hnízdečko neupravilo, a již jaly se tarasnice a jiné „švitorky“ houkati a ke zdem bítí a tepati, až se z nich prášilo. Z toho měl Mikát Brada srdečné veselí.

„Pane Matěji!“ oslovil vesele Libáka z Radovesic, jenž kusy objížděl a účinek jejich pozoroval, „s takovouhle naučíme tam ty prosu -“ a ukázal k městu. „Sic odpovídají, ale ještě mi ani pacholka nezabili, Házejí koule před koše do země -“

„Ale tarasují v noci, co jim za dne zboříte -“

„Necht', jak dlouho nám stačí? Oboříme jim zdi“ tak, že za nějaký

¹⁸ Pozdější- chodění ulicí.

den přistoupíte s Pánem Bohem k šturmu -“

„Dej to Pán Bůh! Čím dřív, tím líp. Jen aby nám falckrabě zatím brzy přijel -“

„Nelíbí se vám ti páni bavorští, není-liž pravda?“ rychle se Mikát otázel. Libák pokrčil rameny.

„Ó já je znám, pane Matěji. Nemají člověka za pomocníka a sobě rovného; však až falckrabě přijede. bude jinak. Ten na nás nedopustí -“

„A my na sebe také ne,“ dodal Libák s úsměvem a pokynuv krajanovi pohodl koně a jel dále přehlížet.

V českém táboře bylo první čas dosti veselo, ač služba a živobytí nebyly snadny. Část vojska musila býti neustále ve zbrani a pohotově i v noci, poněvadž obležení několikrát již z nenadání z města vypadli a takové vycházky, zvláště noční, patrně i na dále zamýšleli. Nad to služba stráží a pomůcek nočních byla hojna. Okolo vozův a ve hranách táborvých přecházely četné hlídky, a pan Matěj Libák vysílal ještě jednotlivé menší houfy do okolí, aby snad nebyli překvapeni nepřítelem. Když před Sulcbach přitrhli, byla již všecka krajina kolem od nepřítele naschvál vydrancována a osady vypáleny. Tím obléhání trpělo. Byloť nutno silnější oddíly vysílati na špižování. Přes to vše mínili starší vojska českého, že proto stačí, aby podnikli útok na město. Ale nejvyšší všeho vojska pán z Rachenburka a bavorští páni a s nimi pan z Gutštejna mínili, že by se útok jistě nevydařil, že třeba ještě posečkati, až přijdou Moravané, kteří jsou již ohlášení.

Mrzutě se starší čeští vraceli po té poradě do svého ležení.

Pan Kdulínek hlasitě zaklel.

„Měli jsme žádati, aby se na šurm vůbec nepomýšlelo, a přikázali by ho hned na den zítřejší -“ A Kdulínek máchl rukou.

„Že nás kníže s nimi spřáhl!“ ozval se vladyka na Uhersku. „Věru, že bychom sami také tak daleko byli. A viděli jste pana z Gutštejna, jak si vedl? Jak ve všem všude byl proti nám s Němci a jak se jen usmíval, když naše rady odbyli?“ dodal starý vladyka živěji.

Ač bylo na hlase znáti, že slova nejsou pronesena bez vášně a záští,

pokýval přece rozvážlivý Libák hlavou, ale mlčel. Za to pan Kdulinec živě doložil:

„Když všemu ti Bavoři lépe rozumějí! Abychom se od nich učili, haha - Všecko naschvál, však uvidíme, páni. A ten Gutštejn! Pravdu máš, pane Zdeslave. Tof teprve slavný hejtman, jako nebožtík jeho otec Burian, na slovo braný více pro své porážky nežli vítězství. Oněch bylo více, však víme. A pan Jetřich, kde se nedostává vtipu a zkušenosti vojenské, nastavuje pýchou a pánovitostí. Ze námi vladyky nemůže otáčeti okolo malička, Němcům nadřzuje.“

Roměncem už také v ten čas počal kaboniti čelo. Až dosud byl pořád čiperné mysli a veselých řečí. Nic mu s počátku nevadilo, že, když z Čech vyjeli, časté deště je stíhaly, že jeli krajinou rovinatou, namnoze pustou a písčitou, jen borovými lesy a lesíky bohatou. Těšili se, že dál bude lépe. U Amberka počal tomu věřiti. Teď zase nebe často se zatahovalo a hojně pršelo. Nad to neměl Plamenáče, na kterého byl valně zvykl a který zůstal u panice. Zbrojná chasa z Uherska při vozích Mečkovských, již Roměncem spravoval, když pána tu nebylo, nejednou teď přeslechla broukání a časté hromování starého bojovníka. Proklínal deště, zpustlou krajinu, líný život, bavorské pány, jak kdy. Poprvé se zas jak náleží obveselil, když pan Peřina si ho s lidem Mečkovským a jiným vzal na picování, a navrátili se pak se znamenitými vzatky, drůbeží a dobyt看, jež jim bavorští sedláci musili přihnati.

Toho večera planuly u vozů Mečkovských, Hrocha z Mezilesic, Bošinského, Chrudimského Rosy a Myťského Laštovice (ti všichni vozy sousedili) veseleji ohně nežli jindy a kolem nich veselili se žoldnéři. Roměncem neklna již rozhovořil se a vypravoval jim ledacos, jak bývalo v poli za jeho mladých let, za krále Jiříka, když za něho s panem Jeníkem bojoval proti Uhrům.

V noci se krásně vybralo, a po jasné noci vzešel jasný den. Slunce jen vystoupilo, a do tábora přiharcoval posel, že jdou Moravané a že budou na poledne před Sulcbachem. Byla to v českém táboře novina, jako když na sprahlou půdu padne vlažička. Všickni se zaradovali, nejvíce však starší

českého vojska.

„Konečně!“ zvolal na tu novinu pan Libák s tváří rozjasněnou a hned jal se všechno pořádati na krajanův uvítání.

„Teď začneme!“ vesele vzkřikl pan Kdulínek a pohlédl na město.

„Nač teď se budou Němci a ten poloviční Němec z Gutštejna vymlouvat?“ zahučel vladyka z Uherska. Záhy po poledni přitrhla žádaná pomoc: patnácte set pěších pod vlajícími praporci a čtyři sta jezdců, samý to vybraný lid a dobře vyzbrojený. Za hlaholu polnic vjížděli na místa jim vykázaná, zrovna vedle Čechů. V čele jel pan Jan z Boskovic a na Svojanově, s nímž byl paník z Uherska tu pomoc umluvil a ujednal; vedle pana Svojanovského jeli Jan mladší Meziříčský z Lomnice, pan Václav ze Zerotína a dva bratři mladší a Jan a Jiří bratři z Tetova a z Malenovic. Starší českého vojska a vladykové vítali je radostně a se vší poctivostí; a mužstvo pozdravovalo žoldnéře moravské bratrsky a upřímně.

„Teď jest nás notná hrstka,“ počítal Raměnek, „dobré tři tisíce. Teď to začne! -“

Toho dne na večer vrátil se vladyka z Uherska do svého stanu veselejší. Roměnek to hned zpozoroval. a také se domýšlel, že starého tak Moravané potěšili.

„Ještě aby tu byl falckrabě -“ začal sám vladyka.

„A pan Mikuláš -“

„Také na chlapce pořád vzpomínám, proč nejede.“

„Kníže ho má v lásce. To bude jeho štěstí -“

„Zdá se -“ spokojeně starý vladyka přisvědčoval, sedě na houni, svém to prostém lůžku. „Ah,“ povzdychl si libostně, natáhnuv se a klada hlavu na .otepi sena, svou podhlavničku. „Pozejtří už začneme ty tam ve městě potiskati. Bude to dosti perná práce. Rád bych, kdyby tu Mikuláš byl. Bude z něho spíše dvořák nežli voják. A což, starý, stýská-li se ti? Teď se to spraví. Ráno mne časně zbud’ -“

Nežli se Roměnek nadál, spal už unavený vladyka. Usnul spokojeně s dobrou nadějí, probudil se však pro veliký hněv. S veselou vstal a vyjel, a v poledne se vrátil všecek zachmuřen a hněviv. Ani nepromluvil. Roměnek se

příčiny toho záhy dověděl. Vladyka byl s Kdulincem i Libákem a pánem z Boskovic v německém táboře, kamž si je nejvyšší zavolal, a tam jim oznámil u přítomnosti pána z Gutštejna a několika pánů bavorských, že právě přijel z Landshutu rychlý posel. Tu jim ukázal falckrabův list pod pečeti, jímž kníže oznamoval, že pro ne moc bylo mu z Amberka na Landshut se odebrati a že, poněvadž sám nyní hned nemůže do pole, ponechává vrchní správu jako dosud pánu z Rachenburku a nad Čechy, aby krajana měli svým vůdcem, že ustanovuje pana Jetřicha z Gutštejna a na Chýších, toho aby ve všem byli poslušni, dokavad on, kníže, jinak nerozhodne a nerozkáže.

Nikoho to v českém táboře nepotěšilo. Nemoc mladého falckraběte byla nemilým znamením a pána z Gutštejna neměl rád ani chudý pacholek zbrojný ani měšťané, kteří tu byli se zbrojnými vozy, ani vladykové. Neradi vídali, že nejvyšší vojska neb některý z bavorských pánů, jím vyslaný, přes tu chvíli přijížděl do českého tábora přehlížet a poroučet a většinou jen zbytečně, a že vždycky s nimi byl Gutštejnský, jakoby jeden z Bavorů.

„Všaktě je polovičkou, po matce, Němec, a druhou k nim přirostl,“ říkali. A ten pyšný, pánovitý

pán teď naším správcem. Máme své starší a hejtmany!“

„To se s vladyky záhy popere,“ mínil.

„A s mým nejdříve,“ dokládal Roměnec. „Kdo to v Landshutě knížeti napískal!“

K večeru toho dne, kdy přibyl z Landshuta posel, přijelo do tábora před Sulcbach několik jezdců, provázených krajními strážemi bavorskými. Zastavili před největším stanem, před nímž vlál do země zaražený veliký prapor falckrabův, střežený dvěma lancknechty. Když pán z Rachenburka ze stanu ven vystoupil, nemálo byl překvapen nenadálými hostmi, z nichž dva znal: hraběte Hohenembsa, jenž v zimě byl na Landshutě jako posel císařský u mladého falckraběte, a průvodce jeho Rohrbeka, někdy vychovatele kněžnina.

Příštího dne čekali všichni v českém táboru, že bude na jisto rozkázáno, aby se hotovili k šturmu. Čekali však nadarmo toho dne, i

druhého. Dle všeho nepomýšlel nejvyšší vojska tak hned na rozhodný útok. V bavorském táboře nic se nehýbalo.

„Ha, již se ani nevymlouvají, ani nechlácholí -“ pravil pan Kdulinec Libákovi, a doložil: „To není samo sebou. V tom něco je. A vidíš-li, pane Matěji, jak naši drábové jsou nespokojeni, jak by už rádi, aby tomu povalování byl konec. Hůře ještě, že nemají dosti co kousati. Už je ve všem nouze, už reptají. Je čas, abychom se hnuli, sice se nám hlady rozutekou.“

Libák z Radovesic přisvědčil zamyšlen, ale nic neříkal.

Nastala noc. Bylo v srpnu. Vzduch vlažný se ani nehnul. Na tmavomodrém nebi tu tam chmurami zastřeném mihotalo se několik hvězd. Ohně v táboře zanícené většinou už pohasly. Jen tu a tam na okraji nějaký hořel. Mezi stany a vozy bylo ticho. Chvílemi ozývalo se frkání koňů nebo volání ponůcek u vozů a děl. Praporec jednotlivých houfců před stany praporečnicků zaražené ani se nehnuły, a nejeden žoldněř na stráži sobě podřimoval, neboť nebezpečnoství netušil a přehlídky nečekal.

V tu pozdní chvíli plížil se Mikát Brada zdupanou lučinou k obleženému městu. Bylo dobře, že nebesa nezářila nočním světlem. Patrně měl pan Mikát namířeno k vysokému stromu, jenž o samotě rozkládal mohutnou svou korunu.

Chvílemi se zastavil a povztyčiv ,se něco málo, po táboru se ohlédl. Tam černaly se vozové hradby a jen tu onde probleskovala mezi nimi zardělá zář strážného ohně. Volání ponůcek bylo až sem slyšeti, ale dále pak mísil se temný jejich ohlas s hlasy s hradeb městských zvučícími a zanikal v nich. Přesvědčiv se, že na prostore mezi táborem a městem jest on sám, plížil se dále. S hradeb městských ho patrně neviděli, ani nemohli. Pojednou se Mikát Brada zastavil, a to již nedaleko starého, košatého stromu, z jehož stínu hlas nějaký stlumeně zvolal:

„Stůj! Heslo!“

„Zrada!“ rovněž tak a hbitě Mikát odpověděl a již stanul ve stínu, kdež mu podal Libák z Radovesic ruku na uvítanou.

„Ve stanech svých nejsou, ani v táboře - všecken jsem opatrně prošel -“ oznamoval Mikát Brada stlumeným hlasem. „Také se nedovědí,

že jsem po nich pátral.“

„Tedy jsou nahoře. Počkáme na ně,“ pravil Libák. Chvíli oba mlčeli. Tichem nočním zazníval až k nim z temna šumot říčky opodál pod městem tekoucí. Pak ozval se kdesi psí štěkot a táhlé volání stráží. Pojednou zatáhl Libák Mikáta za sukni a pravil: „Slyšíš-li?“

Větrík noční přinášel s sebou ohlas hlučného zpěvu a veselých pokřiků. Ozývaly se z města. „Těm je tam veselo, zpívají -“

„A my se hryžeme a máme nouzi -“

„A naši jim pomáhají a s nimi kvasí!“

„Ó ničemové, horší nežli kramáři a perníkáři!“

A zase mlčeli, zase čekali. Chvilími prohodili zticha nějaké slovíčko, nebo popošli kus sem tam, pak zase pod strom. Minula jistě hodina, když oba čeští hejtmané ze svého příkrčení povstali, napjatě k městu vyhlízejíce. Odtud spouštělo se stezičkou od branky na dol vedoucí několik mužů, kteří pak opatrně dále se brali, směrem ke starému stromu.

Mikát Brada i Libák padli rychle na zemi a natáhli se do stínu. Mužové, které pozorovali, bylo jich pět, za chvíli přišli až sem a brali se kolem nich, nikoho nezpozorovavše. Mluvili vesele i smáli se. Minuli, berouce se opatrně k táboru, k oddělení německému.

Když zašli, vyskočil Mikát Brada Odraný a pravil hněvivě:

„Viděl-lis, pane Matěji? Napřed pan nejvyšší se svými Bavory a ten_rádce Gutštejnský s nimi. Slyšel-lis, jak se zasmál, když jeden z těch Bavorů prohodil, aby poslechl, jak jeho krajané na strážích volají a jak hlídají. Ej, do města chodit kvasit a nás prodávat! Což jiného! Proto jsme dnes nesměli ani vypáliti, proto se brání šturmu!“

„Vrána vráně oči nevykline Libák klidněji odušil. „To jen my se koušeme a rdousíme. Pojdme!“

Opatrně, jak přišli, brali se odtud. Před táborem se rozešli, každý jinou stranou.

Příčinou této noční procházky byl sám Matěj Libák. Když Kdulinec počínaje nedůvěřovati, zvolal: „To není samo sebou! V tom něco je!“ Libák už na to dávno myslel a věci pozoroval. Neušloť mu, že je město na straně,

kde Němci stáli, jen volně sevřeno, že strážé jsou tam liknavy. Tak vzniklo v něm podezření, že tu nějaké dorozumění mezi obleženými a vůdci táborovými. Sám jsa na jiné straně a máje tu své povinnosti, nemohl všecko přehlédnouti. Proto požádal Mikáta, jenž v oněch stranách bytoval a řídil střelbu falckrabovu. A Mikát Brada dobře si věcí všiml; přineslť pak divné noviny. Libák nechtěl ani uvěřiti; dnešní noci se však přesvědčil.

Hned jak do tábora se teď navrátil, rovnou cestou zastavil se u vladyky z Uherska a zbudiv ho šel s ním do stanu Kdulince z Ostromíře. Tam hejtmané zasedali a rokovali tiše a tajně.

Den se již probouzel a studený vítr ranní vál táborem, když Libák a Zdeslav vycházeli ze stanu Kdulincova.

Před polednem přijel do českého tábora z nenadání pán z Gutštejna, tenkrát sám, bez německých hejtmanův, a slezl před stanem Libákovým, kam pak také přišli Kdulinec i z Mečkova, byvše sem povoláni. Již chvíli tam rokovali, když od německé strany přiharcoval také Mikát Brada, všecek zardělý, jenž hlasitě zaklel, zaslechnuv od strážé u stanu Libákova, že tam pán z Gutštejna a že do stanu teď nikdo nesmí. Odevzdav koně nejbližšímu žoldnéři, přecházel opodál, netrpělivě často zraky své na stan hejtmanův upíraje. -

Konečně! Hle, již se záslony u vchodu pohnuly, a někdo vykročil kvapně - totě pán z Gutštejna, všecek nějak vzrušený, zsinalý; již se na koně vyhoupl. Jakým to zuřivým pohledem se obrátil naposled po stanu hejtmanském! „Jed' si, jed', čistý pane, k Němcům, kteří ti jsou milejší!“ pomysll Mikát a vstoupil do stanu. Hned poznal, že stalo se tu něco zvláštního. Z Uherska vladyka přecházel, hrozno se mrače, a pan Kdulinec sedě hladil prudce rukojeť svého meče. Jen Libák stál tu na pohled klidně, s hlavou pochýlenou, jakoby přemýšlel. Ten také Mikatovi pověděl, co se událo.

„Byl tu nám oznámit, že k šturmu nepřistoupíme, ač prý dobře ví, že by město teď neobstálo. Ale není prý pro koho bojovati, když falckrabě zemřel, že přišel posel -“

„Aj! Aha!“ ozval se Mikát a odplivl si.

„A dále abychom pamatovali na svůj zisk a zabezpečili si žold, peníze a všecken náklad na vozy, zbroj a lid -“

„A nechali všeho a šli k císaři, není-li pravda?“

„Zrovna, přímo to neřekl, ale bylo rozuměti, zkoumal -“

„A kdy že ten posel přišel?“ tázal se Mikát. „Dnes přibyl, přímo z Landshuta -“

„Lež! A nezeptal-lis se ho, pane Matěji, jak že tak před tím chodili v noci do města, kdy ještě nic nevěděli, kdy přísaha ještě je vázala -“

„Neřekl jsem nic, co víme; na to času dost. A co ty žes děl -“

„Ze lže! Ano, lže! Ten posel nepřijel dnes, ale „je tu od předvčerejšího dne, a ne z Landshutu, ale z císařova tábora. Proto jsem chvátal k vám. Gutštejn mne předešel; teď alespoň víte.“

„Slyšíte-li!“ zvolal pojednou starý vladyka, náhle se zastaviv, a oči mu jen jiskřily. „Slyš, milý Mikáte, on, Gutštejn, tu pravil, že jsme všichni klamáni, že falckrabě zemřel hned v Amberku, a když jsem řekl, to že nemožná, že můj syn Mikuláš nás ujistil onoho jitra, tu on, ha, řekne si, že to přece pravda, a pomáhal-li můj syn v tom klamu, že on, Gutštejn, proto není lhářem. Ha, ty panská pýcho lhavá!“

Libák chláchole rozhněvaného druha, vyptával se Mikáta, jenž vypravoval, že Rohrbeka a císařského posla, které znal z Landshuta, dnes teprve uviděl, ač tu, jak vypátral, ode dne předvčerejšího meškají. A pověděl, co všecko o Rohrbekovi věděl a od panice z Uherska o něm slyšel.

“Ó jak ničemně toho užívají, že falckrabě nemocen, že sem nemůže! Má to pěknou čeládku!“ zvolal Kdulinec.

„Sumou, zradu strojí!“ Brada s ním zároveň se rozkřikl.

Libák mlčel a hladil si jenom temeno pochýlené hlavy vlasů zkrátka přistřižených.

Z večera toho dne vyjel z českého tábora tajně mladý Boršický, provázen dvěma jezdci. S ním až za tábor kus jeli Matěj Libák a otec nevěsty Boršického, Zdeslav z Mečkova.

Když se s ním loučili, podal mu starý vladyka ruku a pravil: „Pán Bůh s tebou, abys šťastně dojel. List opatruj a knížeti všechno pověz. Mikuláš ti

v tom poradí a domluv mu, ať s tebou přijede.“

Pak se hejtmané vrátili do tábora a mladý zeman ujížděl k Landshutu, nesa tam falckraběti zvláštní zprávy a žádosti českých hejtmanů.

XV. - Tajná vdova.

Za pozdního večera navrátil se falckrabě Ruprecht na hrad Landshutský. Ve městě sotva o tom zvěděli. Tu tam zahlédli průvod temnem tiše ke bráně stoupající, zahlédli žoldnéře, nosítka, jezdce. Kdož by však tušil, že se to vrací mladý falckrabě, mrtev, jenž nedávno vyjel ze bran hradních pln důvěry a jistoty v konečné své vítězství?

Toho večera odnesli ho jako nemocného do odlehlé, tiché komnaty, jak to lékař nahlas poroučel, dotvrzuje, že nemocnému je třeba klidu nejstálějšího a největšího. Byli při tom panic z Uherska a dva staří, věrní služebníci s hradským purkrabím. Starý pan Visbek provázel falckraběnku do jejích komnat. Zamířila zrovna k dětem. Za chvíli vyšel ven, aby dohlédl k mrtvole. V tom potkal Mikuláše, jenž oznamoval, že kníže uložen a že lékař v sousední komnatě se ubytoval se starým komorníkem.

Starý hrabě mlčel. Nemohl promluvití pohnutím. Panic překvapen pohlédl mu do očí. Byly zality slzami. Starý šlechtic chopil se rukama mladíkovy pravice a ohlédnuv se komnatou, promluvil tlumeným, třesoucím se hlasem:

„Pláču - kdo by se ubránil - Ó byste kněžnu byl viděl, když se k dětem blížila, když je zahlédla! Ta tam byla její síla. Tu byla matkou dětí osiřelých. Ó toho shledání Jak se ti rozmilí chlapečkové k ní vinuli, jak se po otci ptali, kde je, kdy přijede, a proč tu s ní není. Než doufám, že jí tu u těch broučků bude přece lépe -“

Druhého dne z večera byla falckraběnka naposled u mrtvoly svého manžela. Sama meškala v komnatě, kde odpočíval, a dlouho. Vyšla pak ven s hlavou hluboko sklopenou, tvář si kryjíc svým závojem. Starý pan Visbek

ji provázel a podporoval. Když pak noc nastala, titíž věrní, kteří šem mrtvolu knížecí byli přinesli, odnesli ji tiše do hradní kaple, kdež při skrovném světle několika voskovic ji uložili na kraj hrobky nedaleko velkého oltáře.

Hradský farář, jemuž bylo lze důvěřovati, vykropil rakev a tiše se nad ní pomodlil. Pak uložili mladého falckraběte, jenž se odvážil smělého boje proti císaři a veškeré říši, a zdárně započav, tak bídne zahynul. -

Malý, tajný původ jeho mrtvoly, tiše se domodliv, povstal. Když kámen zavalovali, starý pan Visbek svíral prudce rty a purkrabí a farář, ti zjevně plakali. Pak ubírali se tiše a tajně chodbami, kterými prve šli a které střehlo několik spolehlivých žoldnéřů. Než den se rozbřeskl, zavládlo v těch stranách hluboké ticho. Ale z průvodu pohřebního málo kdo usnul.

Tou dobou klečela ještě mladá falckraběnka na krckálku před obrazem Ukřižovaného. Vedle na loži klidně spali její dva spanilí, kadeřaví chlapečkové, nic netušící, že v tu chvíli jim pochovali tatíčka.

V rozlehlých prostorách starého hradu Landshutského zavládlo ustavičné ticho. Nejtíšeji však bylo v těch stranách, kde přebývala falckraběnka a kde ležel „nemocný“ její manžel. Málo kdo tam přišel, a kdo tam vystoupil, ten tlumil krok a pospíchal odtud. Strážé stály na temných chodbách mlčky, jako zkamenělé.

Někdy se tu mihnul starý komorník falckrabův, někdy tu přecházel lékař žluté, zamyšlené tváře, černým rouchem oděný. Jinde ho nespatri. Tak bedlivě hlídal a opatroval nemocného. Časem zastavil se tu s ním bělovlasý Visbek a denně se tu také ukázal panic z Uherska, zamyšlený a vážný, jenž přicházel strážé přehlédnout.

Na hradě i dole ve městě si vypravovali, jak falckraběnka sama pilně muže svého ošetřuje, jak i za noci u jeho lože bdí. S počátku jí nebylo ani viděti, nepřišlat' ani přes práh. Pak se synáčky někdy zasedla chvíli na výstupek, nebo zašla s nimi do zahrady. Kdo ji spatřil, až se zalekl, jak se změnila a přepadla. Nikdo se tomu však nedivil. Nevydánat' z kanceláře knížecí listina jediná, aby falckraběnka jí neviděla, aby o ní nevěděla.

Denně kolik hodin pracovala s hrabětem Visbekem. Co poslu' jelo z

Landshuta do všech věrných měst a hradů i do takových, které poslední dobou falckrabě byl opanoval! Všem a všady rozesílala rozkazy ve jménu knížete, a v jeho jménu též přijímala zprávy poslů přijíždějících ze všech stran na hrad Landshut.

Mladá kněžna jakoby byla sil neúmorných. Jen Visbek a Mikuláš ji rozuměli, jakého tu přemáhání.

Tajíc hluboký žal nad smrtí manželovou, líčila pevnou naději v jeho uzdravení a konala při tom povinnosti vladařské. Byla vážná, zdánlivě však klidná a pevná. Ale ten klid na bledé, sličné tváři, v níž nikdy teď nezjevil se ani zákmit veselejší myšlenky, ty oči buď kalné a smutné, nebo zimničně planoucí, žalostně jich dojímalý.

„Milostivá paní má!“ prosil bělovlasý Visbek. „Račtež se šetřiti. Takhle se zahubíte. Račte na synáčky pamatovati!“

„Ano, pamatuji na ně. Když jsem se s Ruprechtem loučila, přísahala jsem u jeho rakve, že dokonám to, proč zemřel, nebo - On pro nás zemřel! Ó nechte mne, můj drahý příteli, nemohu jinak. Ještě není nic ztraceno. Či myslíte?“

„Ó ne, nikoliv!“ horlivě odpovídal, ač přicházely jemu, muži, časem okamžiky, kdy lekal se, jak možná toho dědictví uhájiti proti nepřátelům tak mocným. Tak působila rozhodnost. mladé paní.

Kdo ji tak pevnou vídal, nebyl by uvěřil a tušil, jak někdy uzavřela se ochablá, jako uštvaná do své komnaty, jak někdy zármutku a starostem podléhající sklesla do křesla, jak často pro manžela plakala a ve snu a ze spaní se vytrhovala, jak k ňadrům bolestí křečovitou sevřeným dítky své tiskla a je líbala, prosíc Boha, aby jí dal sílu pro ně, pro ty nevinné děti! -

Panic z Uherska teď ani valně nepozoroval, že ze starého hradu Landshutského prchl bývalý ruch. Kdyby i teď byl onen hlučný život jako za falckraběte, mladý rytíř by se ho nyní stranil zajisté. Den po dni ubíhal zvolna a trudně. Nic nebylo, co by mysl panicovu potěšilo; ni jediný paprsek nezašlehl, jenž by prorazil chmurami tížícími stále jeho mysl. A nad to cítil se vinným.

Kdykoliv vzpomněl na otce a na krajany, kdykoliv zaslechl slovo o

Sulcbachu, bylo mu vždy nevolno. Zavedlť své příbuzné a krajany. Dychtivě pozoroval, kdy který posel přijel na Landshut, a byl-li od Sulcbachu, nemohl se ani dočkat zprávy, jež odtamtud přinesl.

První zprávy zněly příznivě. Poslední ohlašovala, že Moravané již přitrhnu a že lze pak s jistotou očekávat brzký pád Sulcbachu. Tak oznamoval nejvyšší vojska Rachenburk. Od té doby nepřišla žádná zpráva. Nastával už třetí týden, co před Sulcbach vytrhli.

„Ten Sulcbach! Ten Sulcbach!“ často před Mikulášem pán z Visbeka opakoval, nemoha se dočkat, až to hrazené město se vzdá. „Na tom mnoho záleží,“ dokládal. „Bude-li Sulcbach náš, pak možná třeba smrt falckrabovu ohlásiti. Důvěra ve vítězství se nezviklá. Protáhne-li se však obléhání, nebo snad, kdyby - Bože nedej, musili naši odtáhnouti s nepořízenou, ó pak by bylo zle! Než doufejme, že Sulcbach padne. Kněžna na vaše krajany mnoho spoléhá, jako nebožtík.“

A zase: „Byl by čas; smrt falckrabovu nemožná již dlouho tajiti. Sama čeládka hradní nějak divně se ohlíží, a ve městě, jak slyším, počínají nevěřiti.“

Panic se těch slov ujal.

„Ten zrádce Rohrbek má tam přátele, a jistě se postaral, aby zvěděli o tom, co spáchal. O toť mu běží -“

„Ano strana Scharsachrova, vévodská, to jest jeho strana, a ta se počíná hýbati. Ale toho zlosyna tam není. Pátráme pilně po něm. Jakoby se země po něm slehla.“

„Vím, kde byste ho našli. V císařově nebo vévodově táboře. Těm posloužil, k těm jistě nejprve běžel s tou novinou.“

Mikuláš lekal se zpráv od Sulcbachu, než měl zase chvíle, kdy by raději tam, před obleženým městem meškal, kdy pomýšlel, aby se tam odebral a bojoval. Jaké tu žití? A čím už teď tu falckraběnce poslouží? Cítil s ní, litoval ji z té duše, a přece zas veliké hoře její trpko se dotýkalo jeho srdce.

Tak zamyšlen stál jednou pozdě odpoledne v předpokoji komnat kněžniných a hleděl oknem ven na osamělé nádvoří, obklopené

zasmušilými budovami hradními. Zrovna vzpomínal, jak zajisté falckraběnka manžela svého milovala, jak pro něj na všecken svět úplně zapomíná. Cítil to sám nejlépe. Zdátat' se mu až nespravedlivou ve svém neštěstí. Ted' na něj sotva se ohlédla, přijímajíc všechny služby jeho chladně, netečně. Bude lépe, odejde-li. Ale již se zarazil, již ji omlouval. Opustit ji ted', když nejisto, co ji čeká a jak vše se sběhne!

V tom sebou trhl a se obrátil.

Před ním stála vznešená postava mladé falckraběnky ve tmavých šatech, ač nikoli vdovských. Pohlédl do její tváře nyní pohublé a bledé, něžné však a libé jako list bílé růže. Stín zármutku na ní spočíval i ve vlídném pohledu jejím, jenž utkvěl na panicovi. Rty její zlehýnka laskavě se na něj usmály. Úsměv ten, dávno již nespátřený, zvláště ho dojal.

„Tak zamyšlen, pane z Mečkova? Hleděla jsem na vás, aniž jste pozoroval. Jste smuten. Ach, u nás je ted' smutno. Nedivím se, jestliže se vám zastesklo -“

„Ó nikoliv, milostivá kněžno, myslil jsem zrovna na Sulcbach. Uvažoval jsem, že mne již tu na Landshutě není tak třeba, tam že bych Vaší Milosti mohl spíše posloužiti.“

Nelíčená ta slova, plná upřímné oddanosti, kněžnu mile dojala.

„Jste tak šlechetný! A já - já tak nevděčná. Co jste již všechno pro mne učinil! A já ještě ani slovem vám nepoděkovala.“

Panic chtěl poprositi, aby o tom nemluvila; kněžna však děla dále:

„Ach, zkusila jsem mnoho; těchto dnů pro mne světa nebylo. Proto mně promiňte. Ó nezapomenu nikdy, že kdyby vás a věrného hraběte Visbeka nebylo -“

„Ó milostivá paní má, jak rád jsem to všechno učinil. Již tam v Amberku jsem řekl, že sloužiti Vaší Milosti je mým jediným myšlením. Vám všechno jsem obětoval, meč, mysl, srdce. Hned od té chvíle, jak jsem vás po prvé spatřil. Ó neračte se horšiti, že to povídám. Nikdy bych to byl nevyjevil, nikdy, ale ted', -“ A bezděky v zanícení svém skloniv koleno, poklekl před ní.

„Neračte mi zazlívati. Budiž mou jedinou odměnou, abych směl to

vysloviti. Nic nežádám, nic jen vám sloužiti. Poručte, ať život za vás dám, vše učiním -“

Řeč jeho byla prudká, vášnivá, oči i tváře mu hořely.

První jeho slova falckraběnku zarazila. Stín přletěl přes její bledou tvář. Pak stála bezděky naslouchajíc, mladému muži nebráníc. Tak dávno ji miluje, tak se přemáhal a šlechetně jednal! Cítila to, nemohla ho odbýti.

„Vstaňte, pane z Mečkova, vstaňte!“ Z hlasu jejího mluvilo pohnutí. „Jsme oba nešťastní -“ dodala tišeji a vroucněji.

„Milostivá paní má, vy se nehněváte?“

poutáte pro své neštěstí osud svůj k osudu mému! Jinde byste byl šťastnější -“

„Jenom tu, paní má! Či poroučíte, abych šel! -“ dodal ulekán, jakoby teď teprve význam posledních slov pochopil.

Zakroutila hlavou.

„Nikoliv, ale tu je samé neštěstí, tu žádné štěstí nekvete, a vy můžete býti ještě šťasten. Přemozte se.“

Na chodbě ozvaly se kroky a řinčení ostruh; vešel starý pán z Visbeka. Spatřiv kněžnu v předpokoji, kdež se jí nenadál, zarazil se nemálo.

„Co chcete, milý Visbeku?“

Hrabě upřel zraky na mladou kněžnu. Bylo zřejmo, že nese něco nemilého.

„Dva poslové právě přijeli,“ oznamoval vážně. „Jeden od Sulcbachu. Přinášejí zprávy -“ A tu se zamlčel.

„Jaké? Mluvte, prosím. Ach, vidím, že zlé. Čekám, jsem připravena, jen neotálejte,“ mluvila kvapně kněžna.

Hrabě povzdechl.

„Jisto již, milostivá kněžno, že se císař spojil s vévodou; také k nim už přiřazil markrabě braniborský, oba synové jeho jsou prý s ním, také kníže brunšvický a Normberští. A kníže virtemberský je nedaleko. Všichni táhnou na Řezno -“

„Ach, já myslila, že sem na Landshut! Milý Visbeku, toť jsme mohli očekávat.“

„Ano, milosti, toho bych se také nelekal, ale žalostnější je, že Sulcbach není posud náš, a že asi ani nebude.“

„Jak že? To vzkazuje Rachenburk? Tolik ujišťoval - Či by se viklal sám? Není možná, aby tam bylo tak zle!“

Postava kněžnina byla vzpřímena, z očí jí zářila odhodlanost.

„Stalo se něco neočekávaného, milosti,“ a starý hrabě pohlédl na Mikuláše. „Pane z Mečkova, vaši krajané se bouří a nechtějí poslouchati, tak oznamuje nejvyšší velitel. Nemůže jimi svládnouti, jsou nespokojeni a žádají, aby sám falckrabě přijel -“

Mikuláš sebou trhl.

Kněžna zalekla se na první okamžik.

„Proč si toho žádají?“ zvolala pak a zraky její utkvěly bezděčně na panicovi.

„A proč jsou nespokojeni, v té zprávě není?“ odvětil Mikuláš.

Kněžna přelétla zrakem podaný jí list.

„Nic, jen co řečeno. Snad by -“ a zamlčela se.

„Milosti, znám své krajany, najímali jsem je většinou sám. Jsou-li nespokojeni, jistě ne bez příčiny. Varoval jsem před pánem z Gutštejna, když jste jej učinili správcem. Víím, nemají ho v lásce, a on -“

„Snad, snad,“ odvětil netrpělivě Visbek. „Měli jsme tak mocného pána s takou pomocí odstrčiti? Teď běží o Sulcbach, o všecko tu neběží -“

„Hlavy, hlavy není!“ povzdechla kněžna. „Co činiti? Pojedu tam sama, srovnám vše -“

„Milosti!“ zvolali oba šlechtici.

„Není možná!“ doložil hrabě. „Císař s vévodou táhnou na Řezno. Všecky cesty budou zaplaveny nepřitelem a nejisty. Vy byste se s průvodem tam nedostala. A pak, nebude-li Vaše Milost tu na hradě, neručím, že naše tajemství se déle ukryje. Vás je tu více třeba.“

Falckraběnka přitiskla sepjaté ruce z prudka ke rtům a hleděla před se do země.

„Milostivá kněžno, ještě není nic rozhodnuto. Kdož ví, jak všechno je. Ráčíte-li dovolit a mně důvěřovati, pojedu já, co nejrychleji, za čtyři dni

nejdéle přinesu Vaší Milosti bezpečné zprávy od Sulcbachu, a račte mně některého z pánů bavorských přidati. Doufám, že všechno spravíme.“

Kněžna pozvedla hlavu a zraky její utkvěly na panici.

„Nuže, jed'te a dej Bůh, abyste se brzy navrátil. Jisté a rychlé zprávy je především třeba. Dle toho budeme jednati -“

Když panic odešel se připravit, pohlédl hrabě starostně na kněžnu.

„Vy tedy všemu věříte?“ tázala se.

„Obávám se, že je to pravda.“

„Falckrabě vždy Čechům důvěřoval a chválil jejich spolehlivost.“

„Ano, Jeho Milosti, udělali vše. Teď jsou však sami.“

„Snad už je ve vojsku pochybnost, snad i zpráva, že kníže -“

„Posel se nezmiňoval -“

„Ať vejde.“

Soumrak nastával, když panic z Uherska, opatřen nutnými listy, vyjížděl kvapně s Plamenáčem ze hradu Landshutského. Mladá falckraběnka stojíc u okna hleděla za odjíždějícím.

„Věrná duše!“ v duchu povzdechla. „Ubohý! A přece je šťastnější nežli já.“

XVI. - Zrazení.

Před Sulcbachem bylo ticho. Tarasnice a hmoždíře přestaly hřímati a zmizely i s veškerým vojskem, s Čechy i Němci, kteří město věrné vévodovi obléhali. Vojsko falckrabovo nic nepořídívši táhlo zpět k Amberku, odkud bylo přitrhlo, a mimo Amberk dále na poledne směrem k Řeznu. V čele klusala skoro všecka jízda, Češi i Němci, vedená pánem z Gutštejna. Za jízdou rachotily válečné vozy české pěchoty, z Čech i z Moravy; hejtmany těch houfů byli Matěj Libák z Radovesic, Zdeslav z Mečkova, Kdulinec z Ostromíře a pan Jan z Boskovic. Za Čechy valily se řady ostatních falckrabových žoldnéřů, a tu také vezeny kusy, hrubá střelba,

prachy, sumou všecken náboj a potřeby dělostřelecké. Tam také jel pán z Rachenburka, nejvyšší všeho vojska, dobrých deset tisíc čítajícího.

V řadách českých a na vozích nebylo veselo; žoldnéři i ti, kteří je na svůj vrub a účet najali a voze vypravili, nespokojení a rozmrzelí počali reptati. Ti, kteří vydali se na vojnu pro zisk, ohlíželi se po vozích, na nich dosud uložili jen málo kořisti, aspoň ne tolik, jak se byli nadáli. A ti, kteří vyjeli na dobrodružství, aby bojů unavili se dlouhým, nečinným obléháním. Všichni pak broukali, když pojednou, kdy město by zajisté dlouho již neodolalo, vydán rozkaz, aby stany strhli a na pochod se připravili.

Bylo to druhého dne potom, co hejtmané českého vojska jednali s pánem z Gutštejna a jemu na jevo dali, že valně mu nedůvěřují, kdy na večer pak odjel tajně mladý Boršický do Landshuta, aby falckraběte varoval před zradou a potřebné rozkazy přijal.

Rozkaz na stržení stanů čeští hejtmanové očekávali. Dohodli se, že poslechnou. Jisto bylo, že nejvyšší se svými hejtmany něco nepravého proti falckrabovi kuje, ale poslušenství odepříti Čechové mu nemohli. Na Sulcbach byli sami slábi, zvláště když všecka střelba byla v rukou bavorských. A vzepříti se? Jak by mohli začít, aby neuvalili sami na sebe všecku vinu?

Tak to Libák V poradě vyložil a všichni s ním souhlasili, jako vůbec teď jeho slovo především platilo a rozhodovalo. Ostatní se zkušenému hejtmanu rádi poddali. Spravovalť dosud houfy české tak, že lépe nemohlo býti, všude jevil opatrnost, ve všem si věděl rady. Nejvíce však mu prospělo, že obezřelostí svou a prohlédavostí vystopoval noční návštěvy hejtmanů německých i samého velitele a pána z Gutštejna v obleženém městě.

Libák také, prve než z tábora vytrhli, žádal nejvyššího z Rachenburka, aby pověděl, co hodlá a kam míní a nepovede-li je k něčemu, co by bylo proti falckrabovi. Velitel až pro to domnění se rozhněval (Libák tomu hněvu však rozuměl), ať na konec pak ujistil, že nepodnikne nic, dokud nedostane rozhodných zpráv z Landshuta, a že míní na jih, aby byl blíže tomu městu. S tím se český hejtman spokojil. Když již odcházel, zastavil jej

nejvyšší, oznamuje, že pán z Gutštejna nechce žádné správy nad českým oddělením, poněvadž krajané s ním nejsou spokojeni.

„Ano, nejsme -“ vyznal Libák nepokrytě.

„Nuže, dám vám tedy vrchním hejtmanem Němce, Bavora. Bych vám dal někoho z vás, řeknou páni, že rytíře nebudou poslušni, a vy zase pána nechcete. A kdybyste i pána vzali, první vaše bude, jakého je vyznání? Vy utrakvisté nechcete katolíka, a co jsou římští, neradi by viděli utrakvistu nebo jiné víry, ani nevím, co jich u nás. Tedy mějte Němce,

jenž bude práv všem,“ dodal nejvyšší a usmál se. „A ten svládne pak námi všemi!“ v duchu si

Libák pověděl odcházeje, a chmuřil čelo. „Žel, je nás tu hrst, v cizině - a ještě se sápeme jako doma, ač každý tu číhá, jak by nás zahubil.“

Bylo počátkem září. Čas byl jako toho léta vůbec nejistý. Dni byly pochmurné, často sprchlo nebo dalo se do stálého deště. Zřídka kdy slunce proskočilo ze mrakův. A jako nebesa, byla i země smutná. Kraj kolem Sulcbachu pahorkovitý a lesnatý • stával se dál a dále rovnějším. Pusto bylo kolem; vesnice, kterými táhli, nebo které stranou zahlédli, byly zpustošeny, vypáleny. V pravo v levo rozkládala se nasáklá od dešťů lada nebo černá, rozoraná, neosetá pole a mokré louky. Nikde člověka pracujícího, nikde stáda se pasoucího. Jen tu tam zvedaly se houfy vran a havranův a nesly se těžkým letem nad lukami pod mraky nízko se ženoucími k hájům a lesům, jež sem tam se černaly.

V řadách českých neozval se teď veselý zpěv, ale otázky se tam stíhaly, proč odtrhli pojednou od Sulcbachu a kam je ti Bavoři vedou. Nejvyšší správě nežehnáno. Roměnec ležel na obrovské pavéze, dole hrotem okované a nyní ve voze o postranici opřené, a hleděl před sebe. Nad ním visel Mečkovský proporec zmoklý a schlíplý. Pavézníci a střelci kolem na voze také mlčeli. Starý bojovník uvažovala vzpomínal, jak někdy bývalo za krále Jiříka slavné paměti.

„Tu jsme byli m y páni ve vojsku, všude samí našinci, od nevyššího do nejnižšího, a teď! Kdyby tak pan Jeník vstal a viděl, jak každý ten Bavor přijde a jen se rozkřikne - tam a tam - to a to -a už to musí býti.“

A pak zase utkvěly zraky jeho na starém vladykovi, jenž v plášti jsa zahalen jel vedle vozů na koni. Již se tak vesele nerozhlíží a chutě kníry nekrouť, jako když vyjeli a začínali. Hlavu klopí a mračí se jako někdy, když bývalo zle. Všecko na tu jízdu dal, doufal v zisk a slávu, tuší snad divné konce. Kdyby tak stará vladyka na Uhersku ho viděla; a ten Mikuláš, čertův panic, kde se toulá s Plamenáčem?

Když vojsko zastavilo, aby si odpočinulo nebo přenocovalo, vedli čeští hejtmané z opatrnosti všecko tak, jakoby stáli před nepřítelem. V noci se střídali, pilně všecko pozorující a četné hlídky a ponůcky přehlízejíce. Však nikde nic se nehnulo. Jízda byla vždy o několik honů napřed a tábořila sama, zadní pak voj bavorský se svou střelbou hojněji pokračoval, opozďuje se. Na druhém noclehu Matěj Libák, jenž měl té noci správu nad vojskem, velmi se rozhněval a div že se opanoval. Pohadaliť se pozdě na večer u svých stanů prudký Ořek z Holohlav s holohlavým Hrochem z Mezilesic a s jeho přáteli Bošinským z Božejova a Něnkovským z Medonos. Spor začal sám Hroch, jenž mluvě o Gutštejnovi nepěkně se o něj otřel pro jeho divné chování ke krajanům, a při tom hlavně na to ukázal, že Gutštejn je římské víry, z čehož pak vysvitlo, že katolíci pro víru drží třeba i s nepřáteli českými. A na to Ořek Holohlavský nemlčel. Ještě že v čas přikvapil sám Libák a zemanům ostře připomenul, vědí-li, že dle řádu všecky kyselosti, zášti a nelibosti vzniklé před tímto polem (vědělť o jejich sporu, jak se chytili ještě na českých hranicích) nebo nyní na poli aby přestaly.

„Ted' není čas, aby spory byly zdvíhány, ale je potřebí, abychom si všichni vespolek pomáhali, takových záští zlým nikterak nevzpomínajíce. Kdo však by tak nemínil a nehodlal, takový bude kázán právem vojanským Zemané ustali, rozešli se pak, ale nesmíření.

„Nešťastné spory a záští!“ pravil Libák k vladykovi Mečkovskému, jenž se sem hodil. „Kdyby těch nebylo, dnes bychom takhle nebyli. My a Gutštejn se svým a panským lidem jízdným, to by tolik vydalo, že by ti Němci námi tak nevláčili.“

„A Gutštejn, a páni, byli by z jiných?“ odvětil Jeník, tuhý odpůrce

pánův.

Tak táhli třetí den. Přitrhli k městu Kalminci, před nímž v polích nocovali. Ráno pak později se dali na pochod, a když vytrhli, nebylo ani památky po jízdě Gutštejnově, která neustále před nimi jela a s kterou ve spojení zůstávali. Myslili, že za řekou se s ní setkají. Přešli přes Naabu, před sebou však nespatriili nikoho. Libák, jenž jel v předu, pojednou obrátiv koně, cválem hnal jej k bavorskému hejtmanovi, jenž byl jejich správcem, a ptal se ho po jízdě.

„Nestarám se o ni, není to mou povinností. Snad je tak daleko napřed -“

„Nebo zmizela v noci tudy!“ zvolal Libák a ukázal na silnici, jež od té, kterou jeli, odbočovala k východu. Bavor jen ramenoma pokrčil. Libák chtěl, aby vojsko zarazil, Němec však jako udiven naň pohlédl.

„Proč? Není možná. Mám ustanovený čas, kdy nutno do Wiirthu doraziti. Nesmíme meškati. Vyjednejte si to s nejvyšším. Já sám nemohu nic -“

Na to již Libák také pomyslel, a proto jel proti řadám zpět, hledaje své spoluhejtmany. Proti němu hnal se vladyka z Uherska, jenž spravoval vozy, a oznamoval, že po německé pěchotě v zadu není ani památky, že snad ani nevytrhla.

„Prosím tebe, pane Zdeslave, zaraž ihned vozy, a na Němce se neohlíže!“ zvolal na tu zprávu Libák, a již jeho rozkaz nesl se od houfce k houfci, řady zastavily krok a nad nimi zavlály na vozích korouhve znamením, aby zarazili, Rázem umlklo rachocení vozů, řinčení řetězův a dusot koňský. Zraky všeho mužstva obracely se k hejtmanům, kteří krátko se poradivše již od sebe odrazili a rozjížděli se různými stranami. Vladyka z Uherska sebral několik jezdců zemanských, kolik jich bylo při zadních vozích, a pustil se s nimi cválem zpět silnicí. Kdulinec hnal se protivnou stranou, ku předu, Libák s pánem z Boskovic zůstali u vojska. Tak stály řady ve zbroji za dlouhou dobu, a nikdo nesměl zbraně odložit. Německý hejtman klel a dorážel na Libáka, co to je, proč vojsko zastavil.

„Hned vám povím.“

Tak nastalo poledne a brzy po něm vrátil se Kdulinec se zprávou, že po jízdě Gutštejnově není ani památky.

„Již tomu tak. Ujeli nám.“

V tom vladyka z Uherska přiharcoval, všecek uzardělý od prudké jízdy.

„Zrada!“ zvolal. „Tou silnicí k východu, co jsme ji minuli, dala se střelba, všechny kusy, s vozy, prachy, kulemi, se vším -“

„S vojskem?“

„S vojskem. Proto tak zvolna táhli. Jsme zrazeni! Ó těch -“

„Jsme sami!“ pravil zvolna Libák. „Přelstili nás, toho jsem se nenadál. Ze jsme s nimi nechtěli -“ Hejtmané byli všichni rozjitřeni. Kleli, nejvíce však Gutštejnovi, jenž Němcům krajany zradil. Vzpomněli také na bavorského hejtmana a chtěli v hněvu svém, aby byl pověšen.

Libák je sotva udržel.

V tom hejtman bavorský sám k nim přijel.

„Chtěl jste prve vědět, co se stalo. Nuže dejte mi svůj meč. Jste naším vězněm a ne již správcem. Ssedněte s koně; tam na voze bude vaše místo -“ poroučel Libák.

Bavor se chtěl bránit, ale za chvíli již seděl se svým sluhou na válečném voze jako vězeň uprostřed českých, pavézníkův a střelců.

„Jízdy nemáme,“ ozval se Kdulinec. „Kdo bude v honcích a ztracencích?“

„Seběřeme, co máme. Všichni jízdní zemané necht' jedou v před a v zad, přidáme k nim koně podhejtmanův a zbytečné od vozů. Bude jich ovšem málo, ale nebudeme aspoň bez hlídek.“

Nejsmutněji však bylo hejtmanům, když pohlédli na řady vozové. Mezi nimi, ani napřed, ani vzadu ani jediného kusu polní střelby, a co platná tu tam na voze houfnice, když Němci prachy odvezli?

„Těch Bavorů! Porážku nám učinili bez potýkání!“ zvolal Kdulinec rozhořčen a hladil rukojeť svého meče.

„Tomu se právě chtěli vyhnouti. My jim překáželi, a tak se nás bez boje zbavili. Padouši!“ mínil Boskovský. Vladyka z Uherska chmurně

mlčel.

„Je zle,“ promluvil Libák, „než bud’me dobrého srdce. Máme vozy, máme meče. Přejde-li kdo na nás, potkáme se s ním mužsky. Doufám však, že ani nikoho nepotkáme. Císař s vévodou jsou ještě daleko, a tak s pomocí boží bez úrazu dorazíme k Landshutu.“

Toho dne již netáhli dále k vůli opatřením a přípravám na další pochod. Ale utábořili se tak, aby připraveni byli, kdyby odněkud nepřítel z nenadání na ně přitrhl.

Druhého dne dali se na další pochod. Před pěšími a vozy jel malý houfec jezdců. Toho dne přešli řeku Řebnici. Den se vyjasnil. Slunce mile svítilo, a jasně třpytila se zbraň i zbroj a vesele zase vlály u větru praporce pěších i korouhve na vozích. Táhlí krajem ne již tak pustým a rovinatým. Před sebou viděli v dáli pásma pahorků namnoze lesnatých. Veselí se do řad žoldnéřských nevrátilo. Každému namanula se otázka: „Jak bude?“ Mnohý ovšem si také vydychl a řekl:

„Lépe tak. Jsme aspoň sami, mezi sebou.“

Všichni se těšili, že bez velikých překážek dostanou se k Landshutu nebo jemu na blízko, na půdu jistější, kdež, až bude počet jejich doplněn a střelba opatřena, nastane bohdá šťastnější práce. Po nepříteli nebylo nikde ani stopy. Také se ho nikdo, ani vůdcové nenadáli.

Když od Sulcbachu odcházeli, došly zprávy, že císař s vévodou Mnichovským se sice spojili u Donauwörtha a že míří k Řeznu, ale prve nežli sem přitáhnou, minou hejtmané, tak doufali, s lidem svým Řezno a přejdou přes Dunaj, a pak bude již vyhráno.

K večeru se však znepokojili. Spatřiliť před sebou, ovšem že v dáli, krvavou velikou záplavu, jež nad černými chlupy po nočním nebi se hrozivě rozlila. Hlásala požár. Kdo zapálil?

Snad nějaký potulný houf falckrabův nebo nepřítel? Nebylo možná! A přece hejtmané hleděli starostně na toho zlověstného posla. A ještě s jednou starostí se Libák ukládal. Kde je Mikát Brada? Co se s ním stalo? Musil-li překvapen jsa, se střelbou, nebo šel dobrovolně? Ó nikoliv, to ne. Hejtman věřil jeho poctivosti.

V tu chvíli překládal vladyka z Uherska hlavu ze strany na stranu, nemoha nijak usnouti. Starost mu nedala. Dnes obzvláště často vzpomněl na svou tvrz, ženu a dceru, i na syna i na Boršického mladého. „By Pán Bůh dal a mladíci tam zůstali, aby aspoň oni - Bez toho - -“ A hluboký povzdech dral se z prsou starého muže Příštího dne záhy po poledni vrátil se mladý Peřina z Miličina se čtyřmi jezdci na uhnaných a zpocených koních, veda dva jezdce zajaté.

Když byli přivedeni hejtmanům, málo se z nich potěšili, a zvláště Libák tentokráte nad obyčej zachmuřil čelo. Rytíř Peřina chytil je ve vsi, kdež s druhy svými drancovali. Ostatní druhové jejich však ujeli.

„Jsou to Češi, rajtaři, z houfu mladého Trnky. Starý je tu také se svým, u Normberských,“ ohlašoval Peřina.

Rajtaři se krajanům vyzpovídali bez mučení. Vypověděli, že jsou v honcích, že je vyslali napřed, hlavní vojsko císařovo, vévodovo a jiných několika knížat z říše, všech dobrých dvacet tisíc, že je nedaleko u Řezna.

„Zaskočili nás. Už neujdeme!“ zvolal Libák, když zajatci odvedeni. „Bud' již o nás vědí, nebo jistě dnes zvědí. Páni bratři, ten Rachenburk i Gutštejn o nich věděli. I v tom jsme zrazeni. Pěkně to s tím císařským poslem ujednali a nás prodali. Zavedli nás sem schválně!“

„Na porážku,“ dodal Kdulinec.

„Dvacet tisíc - a my! Nezbývá nežli se vzdáti nebo -“

„Ho, vzdáti,“ zkřikl pojednou starý vladyka z Uherska. „Já se nedám zajmout, aby mne žena vyplácti musila. S takovou hanbou se domů nevrátím!“

Oči mu zimničně zahořely.

„Ej, však nás ještě nevedou!“ zvolal pán z Boskovic. „Pane Matěji, budeme se bít. Paží bude mnoho třeba, hlavy však jen jedné. Vůz musí za vojí a za vůdcem vojsko stojí. Ved' ty lidi do bitvy, řid' nás a učin, co příleží učiniti.“

Podal mu ruku, a Kdulinec i Zdeslav Jeník učinili ochotně tolikéž, srdečně pravicí Libákovou potřásajíce.

„Bud' pochválen Pán Bůh, že jest jedna vůle mezi vámi. Mnoho mi

ukládáte, ale s boží pomocí, bude-li zle, se probijeme.“

Toho dne táhli ještě dále.

Libák sám jel v honcích a obzíral pilně a horlivě krajinu, hledaje zjištěné místo nějaké. Pozdě odpoledne dorazili na rozlehlou. výšinu. Tu Libák poručil, aby vozy zarazili a na rychto tábor zřídili.

V tu chvíli objevil se také v předu valný houf jezdců, kteří zdaleka objížděli, až pak shluknuvše se rázem koně obrátili a záhy zmizeli.

XVII. - Bitva u Schönberka.

Libák, odevzdav kladení vozův a jich sešikování v tábor vladykovi z Uherska a poručiv ostatní vojsko Kdulincovi, sám vyjel do pole, krajinu obhlédnout. Pan Svojanovský z Boskovic, máje několik jezdců s sebou, jej vyprovázel.

Rovná výšina, kterou zvolna jeli, očividně se před nimi směrem jihozápadním zužovala. Většinou byla zdělána. Teď, počátkem září, spatřili všude skoro samá strniska, pluhem ani netknutá. Všude pusto, nikde ani člověka, jenž by je zdělával. Stranou tábora spatřili nevelikou ves, vypálenou, opuštěnou. To byl Bernhardswald.

Však hle, tam před nimi vyběhl zpod houštiny na mezi člověk jakýsi jako vyplašený zajíc. Pan z Boskovic jen kynul a již dva jezdci dali se za prchajícím. Vida, že by neunikl, zastavil se, a když ho jezdci dojeli, padl na kolena. Páni také viděli, jak prosebně ruce zvedá.

Byl to sedlák, jenž se chtěl vrátiti do vypálené vesnice. Libák jal se ho přísně vyptávaní. Kde jeho němčina nestačila na sedlákův dialekt, tam pan Boskovský snažil se, aby pomohl. Ptali se nejprve, jak jsou daleko od Řezna.

„Tři hodiny.“

Hejtmané se na sebe podívati a jistě si stejně oba pomyslili:

„Tak blízko! Ten Němec nás čistě zavedl!“

Dále se vyptávali na císařské vojsko. Sedlák jen tolik věděl, že je v Řezně a okolo Řezna, že ho je tuze mnoho, že jednotlivé houfy až sem zajíždějí, jako dnes i včera, kdy jim ves vypálili.

Pak se Libák ptal na cestu z Řezna sem vedoucí i na vesnice a stezníky. Sedlák, krajiny dobře znalý, zevrubně vypovídal a ze strachu i ochotně. Po té mu poručili, aby šel s nimi.

Chvěl se a znova prosil, aby ho ušetřili a pustili, že má ženu a děti. Než neslevili jemu, Jen tím ho potěšili, že se mu nic nestane.

Daleko nejeli. Rovná výšina se tu tak z obou stran zužovala, že byla jako mohutný jazyk, vybíhající ostrožnou dosti strmou.

Pod ní ves Wencenbach. V pravo měli hejtmané, hledíce před se směrem k Řeznu, srázný svah porostlý lesem; pod ním v úzké a hluboké prorvě tekla potok, za nímž opět vypínala se výšina. Na té stál nějaký hrad. Byloť cimbuří jeho viděti nad les trčící. „To je zámek Schünberk,“ vykládal sedlák. „Pod ním je malá vesnička a mlýn.“

Po levé straně svah té mohutné ostrožny, na níž stáli, nebyl tak příkrý. Bez lesa, porostlý jen travou, vřesem i mechem, z něhož tu a tam skála na světlo denní prorážela, svažoval se v údolí značně široké a mělké, na mnoze lučinaté, jež z druhé strany bylo lemováno řadou chlumů souvislých, většinou lesem porostlých.

Mezi nimi jen tu tam travnatý, táhlý důl nebo úval do údolí se svažoval. Tímto volným údolím po levé ruce vinul se také potok, jenž s tím, jenž z pravé strany, z úžlabiny přitékal, se spojoval pod dotčenou ostrožnou; odtud pak spojený a mohutnější tekla krajinou už volnou, rozšířenou, ač nikoliv rozlehlou. V pozadí jejím vypínaly se nevalné chlupy, jež pásmem svých modravých lesů lemovaly obzor. Pro ně také nebylo k Řeznu viděti.

Osamělá krajina v ten čas podzimní zvláště zamlklá a tichá vesele nedojímala. Oba hejtmané koně zarazivše hleděli mlčky před se v rozšířenou krajinu směrem k Řeznu. Přes lada kolem vanul studený vítr, v němž prochvívaly se vřes, metlice i chudá, vybledlá tráva.

„Tady přitáhnou,“ promluvil pán z Boskovic a ukázal před se. „Mají

pohodlnou cestu.“

„Mají. A odtud budou nás potiskati,“ odvětil Libák a pohlédl na údolí, jež měli po levé ruce. „Necht’; a byť jich tolik bylo, nic bych se nebál, ale tak, bez koní, bez střelby!“ Jen se zamlčel a již pokračoval: „Bíti se budeme, musíme. Ne-li tu, tedy jinde. Pustí-li nás dnes, dohoní nás zítra. Již o nás vědí. Já bych nejraději tu. Mámeť zjištěné místo.“

„Ale, pane Matěji - hle!“ zvolal pojednou pán z Boskovic, a ukázal rychle před se do krajiny tam, kde na úpatí posledního, lesnatého chlumu rozkládala se malá víska a vypínala se věž čtyř stupňových lomenic, mezi nimiž teprve čněla vysoká, strmá střecha.²⁰³

Vyvstal tam bílý mrak, ne vysoko, ale při zemi a hnál se v před; vedle něho druhý, třetí a spojivše se v jeden veliký a světlý v před se valil směrem k nim, k ostrožně. Hejtmané uviděli ve mraku tom temné skvrny, jež rostly pak v stíny, ve mraku se zablýsklo, blýskalo se a třpytilo mlhavě od zbraně. „Nepřítel,“ pravil Libák, zraku od prachového mraku neodvraceje.

Již zřetelně bylo rozeznati jízdu, třemi početnými houfci se blížící, již také bylo viděti praporce nad ní vlající. Když se značně přiblížily, houfy zarazily. Několik menších tlup se od nich odloučilo a rozjelo se porůznu v před, v pravo i v levo směrem k údolím.

„Přijeli nás hlídat. Nechtějí nás pustiti! Ó, by bylo honcův a koněberek!“

„Mohli bychom na ně zavolati a zeptati se jich,“ s úsměvem Boskovský odvětil.

„Ba že by nám rozuměli. Jistě tam mezi nimi mnoho Čechů -“

Hejtmané ještě chvíli nepřítel i kraj pozorovali, pak obrátivše koně vraceli se do tábora.

Tichá noc sklonila se na všecken kraj i tábor český. Poklid zavládl všude. Četné stráže rozestaveny při vozích i ve brankách táborových. Libák také ven vyslal několik tlup pěších pozorovat nepřítel. Každé tlupě přidání z nouze dva jezdci. Ostatní vojsko po namáhavém pochodu a táboru opevňování odpočívalo. V ležení nebylo, jako jindy, hlučno a veselo.

Píšťala se ani neozvala, po zpěvu, po smíchu sotva kde slechu. Ani tolik ohňů dnes nevzplanulo jako jindy. Přemnozí ulehli hned na svém stanovišti u vozů nebo v nich nebo na place táborovém, aby si odpočinuli. Ale sotva kdo hned oka zamhouřil. Vtíraloť se každému divné myšlení. Všichni věděli, jak je Bavoři i někteří Čechové zrádně opustili, na čem nyní jsou, a nikoho také tajno nebylo, že nepřítel, a to četný, je na blízku.

Bázlivců v českém táboře nebylo; nicméně ne jeden se trudně zamyslel, uvažuje, že jsou sami, opuštěni, daleko v cizí zemi bez nutné jízdy a střelby. Mnohý také vzpomínal zejtřejšího dne a dalekého domova. Rozšiřilať se táborem pověst, ač od hejtmanů to neohlášeno, že zítra strhne se bitva. Proto bylo tu tam u ohňů zamlklo, zvláště pak u těch, kde od obav žen vojaček zvažněli vousatí jejich, jinak nestrašliví mužové.

Kdož ví, budou-li zítra tak pospolu, a co z nich bude! Veliká však většina byla v mysli rozjitřena věrolomností Němcův a Gutštejnovou. Hněv ten vzbuzoval ve všech vzdor a pomsty žádostivost.

Všude, kde žoldnéřové pospolu seděli, bylo ve prudkém hovoru, hojných kletbách a sebevědomém troštování se slyšeti ohlas těchto prudkých citů. Nejprudčeji se ozýval u těch ohňů, kde sešli se nejotrlejší, nejtroufalejší drábové ve vojnách sestárlí. Všem také ducha a důvěry dodávalo rozvážné a obezřelé vedení hejtmanů, zvláště Libákovo, a také všechny naděje sílila, že s nimi šťastně se probijou, i důvěra ve svou sílu a udatnost.

Tři přátelé, Hroch z Mezilesic, Bošínský z Božejova a Něnkovský z Medonos seděli dlouho pospolu při ohni. Rozmlouvali o nastávající bitvě a vážně jeden druhému ukládal, co by v domově rodině přítelově vyřídit, když by sám šťastně z boje vyvázl a přítel v něm zůstal. Pak se zamlčeli. Lysohlavý Hroch pokyvoval v myšlenkách hlavou, až pak pojednou se ozval:

„Vida, že starý pán z Pernštejna mluvil pravdu. Němci se perou, Čechové půjčtež vlasův! Ano, ano.“

„Však si jich jenom tak vyškubati nedáme,“ odušil Bošínský.

V tu chvíli seděli hejtmané ve stanu, pilně se radíce. Nebylo žádných

růzností mezi nimi. Všichni se v tom snášeli, jak pan Matěj byl pověděl, že nutno, aby bitvu přijali, třeba nepřítel byl silnější. Vzdáti se, na to nikdo ani nepomyslíl.

Pak rokovali o šikování a pořádku, jak jej Libák navrhl, přijali také heslo na den zítřejší; v tom venku přede stanem strhl se hluk. Někdo chtěl k hejtmanům, a stráže jej zdržovala. Kdulinec vyšel ven, a když se brzy pak navrátil, vstoupil s ním do stanu Mikát Brada Odraný.

Hejtmané byli tím velmi mile překvapeni, zvláště Libák.

„Již jsem se s tebou rozžehnal,“ pravil s úsměvem, potřásaje přibylému ruku.

„Věru, málem bychom se byli nespatriili. Já prchám, nechal jsem pušek, střelby, všeho. Ti nás dostali! I tebe, pane Matěji, přelstili. Fi, ale jak hanebně!“

„Kam odtáhli Bavoři a Gutštejn?“

„Myslím, že ke Koubě. Já pozdě teprve poznal jsem, že jsme se od vás odloučili. ihned jsem věděl. A také to: hned jak jsme vás nechali, opustil nás císařův posel a ten černý kancléř, ten Rohrbek. Já řku, jdou s novinou k císaři a vévodovi, aby pospíšili. Zrádcové! Já byl mezi vlky. Ještě abych zlost tajil nad takovým jednáním! To by snad ani ti Norimberští perníkáři neudělali!“

„Jakže jsi k nám přijel?“

„A jak bych tam mohl zůstat? Hryzlo mne to tuze. Mikáte, povídám si, tvůj děd byl Žižkovým hejtmanem, otec sloužil poctivě králi Jiříkovi, o tobě pak řeknou: Zachoval se neupřímně ke svým krajanům, nechal jich, když je zradili, a držel s cizinci. Co řekne pan Matěj a všichni dobří lidé? Pálilo mne to jako smrtelný hřích, ač jsem byl nevinný a sám zaveden. Tu zůstaneš, povídám, a tak jsem ujel, jak se jen událo. Sám druhý, více jsem nikoho nemohl vzít. Ach, těch kusů a pušek, jak mně jich bylo líto, a teď ještě více! Vy tu nemáte nic, ani kousku -“

„To abys meči zcela neodvykl,“ pravil s úsměvem Kdulinec.

„Však já si to vynahradím, ale jednu celý den, teď, prosím vás, aspoň kapku vína snad máte.“

Ohně většinou pohasly, tábor se utišil. Noc mījela klidně. Hlídky se střídaly. Vzduch byl na tu dobu nad obyčej vlažný. Filip Roměnc maje sedlo pod hlavou ležel před stanem vladykovým a spal. Nějaký zlý sen ho soužil. Starý bojovník těžko oddychoval, převracel se ze strany na stranu, pak chraptivě zasténal, až prudko se vzpřímil a jako vyjeven kolem sebe hleděl.

Tmavá postava jakási stála před ním. Byl to vladyka vracející se ze stanu Libákova.

„Což blázníš, člověče?“

„Ah, milý pane! Takový sen škaredý! To že mne ryzka přehnala -“

„Ryzka? Co se stalo?“

„Než jsem usnul, jdu se k ní podívat a tu zpozoruji, že se třese. A nic jí nebylo. Lehnu, chci spáti, ale nedalo mně. Jdu se zase podívat. Kůň se ještě trásl a jak mne spatřil, zařehtal, ale nějak divně, jako smutně. Lekl jsem se, věru, a pomyslím si: zlé znamení. A po té usnu, Bůh milý ví. Byl jsem opět na Uhersku, jako teď často ve snách. I zdálo se mi, že jsme byli všichni na tvrzi, paní vladyka i panna Věruška, všichni až na pana Mikuláše. Stáli jsme na valu nad rybníkem. Bylo pěkně, jako na jaře. Pojednou se nebe zatáhlo, ale nedalo se do deště. Mračna se jen honila i vál takový vichr, div že nás s valu nesmetl. My chtěli do vnitř, ale nemohli jsme, byli jsme jako přimrazení, a v tom se vichr rozehnal tak, že voda z rybníka počala se na nás valiti. Vlna za vinou běžela a každá zpěněná i kalná; čím dále, tím více rostly a prudčeji se na nás hnaly. Voda okamžikem stoupala, už šplíchala výše než do půl valu, pak už nohy máčela, v tom paní vladyka vykřikla a ukazovala na rybník, jenž všecko kolem zatopil a byl teď jako živé jezero. Člun se tam potácel na vinách, a v něm stál pan Mikuláš k nám vesluje. Počkejte, křičel, jedu pro vás! Ale v tom se loďka překotila a již také veliká vina přinesla nějaké tělo, zrovna k tvým nohám, milý pane, byl to pan Mikuláš mrtvý, utopený. V tom jsem se probudil -“

Roměnc, jak začal vypravovati, vstal. Teď si vydechl. Vladyka jindy, doma, by snad mu nedal dopovědět, ale teď naslouchal mlčky, bez pohnutí.

„Divný sen,“ pak zahučel a domyslí: „Záplava snad přijde, zítra, na nás. Chvála Bohu, že tu Mikuláš není.“

Do stanu přímo nezamířil, ale za něj, kde stála u kolu uvázaná jeho ryzka. Jak přistoupil, obrátila po něm hlavu a zařehkala.

„Na mou duchu, divně to zní, vladyko!“ zvolal Roměnc. „Slýchal jsem od starých, že kůň před bitvou znamení dává. Hle, již jsem ji prve přikryl a dosud se třese. A zima žádná. Pán Bůh uchovej!“

* * *

Vladyka na to nic neřekl, jen Roměncovi poručil, aby časně ráno vstal a zbroj uchystal. Pak odešel do stanu.

Sotva že bledý zákmit denní se na východě ukázal, v českém táboře již „vzhůru“ troubili. Za chvíli oživilo všecko prostranstvím mezi hradbami vozovými i vozy samy.

Tábor byl do čtverce rozložen, čelem k Řeznu. Tam také a na levém boku v tu stranu k volnému údolí stály nejlepší krajní vozy s fasuňky. Všecky byly v hromadu strženy, řetězy spojeny, prkna spodní spuštěna. Branky v řadech, k vypouštění vojska, byly mohutnými tarasy¹⁹ chráněny. Jen jednoho se nedostávalo: ani u branek ani před okřídílím ani na vozech samých nebylo hrubých kusů stříelných, jež by táboru hájiti nejlépe pomáhaly.

Za to plnili žoldnéři žlaby vozové kameny, aby jimi v čas nouze uvítali nepřitele.

Poněvadž dobrých, krajních vozů nebylo nazbyt, musili i pícní pomáhati. Vladyka z Uherska hned včera je postavil v pravý bok v tu stranu, kde zela hluboká úžlabina, a odkud útoku nebylo se nadíti. Co těch vozů vybývalo, ty postaveny se špiží a nákladem do prostřed valného prostranství táborového. Tam se také, když přípravy k boji žoldnéřům nastaly, uchýlily ženy vojačky, s muži krátce se rozloučivše. Tam dále rozestaveni vozníci od vozů vypřažení, ale tak, aby na každou chvíli, když by nutno bylo, u svých vozů mohli býti zapřaženi. Tam stál i doktor Tafinus

¹⁹ Válečná rohatina - spanischer Reiter

se svými barvíři pomocníky, jsa připraven, aby raněným první pomoc poskytl.

Mezi tímto oživeným středem placním a hradbami vozovými bylo na všech čtyřech stranách volného místa dost, ač u vozů roty žoldnéřů se už rovnaly a v houfy pod své praporce šikovaly, však ne plným počtem. Od každého houfu značná část vyvedena panem Libákem ven, před tábor. Tu pod krajními vozy něco níže na svahu poručil žoldnéřům příkop kopati, jich napomínaje, aby se pilně měli, že na té práci mnoho záleží. Několik set lopat a motyk počalo zvoniti, míhati se ranním vzduchem; vyhazovaná prst' jen svištěla.

Tou dobou již Roměnec ustrojil svého pána. Na lněnou prošívanici položil kolem hrdla lesklý nákolarek, na rámě podpažník, na prsa přední kus a k němu zadní, k pancíři připjal pevný šorc ocelivý, na nohy pláty, ruce chránil brněnými rukavicemi. Když mu na sivou hlavu vsadil peřestý helm, a těžkým mečem jej opásal, tu starý vladyka ještě jednou stanem se rozhlédl, pak upřel zrak na Roměnce.

„Brachu milý, budeš-li mne kdy více strojiti! Kdybych z dopuštění božího zahynul a ty domů přišel, vyřkl paní manželce mé i Věrušce a Mikulášovi mé požehnání, aby. se za mne modlili. Ať se také zachovají vedle mé poslední vůle, o níž paní má ví, zvláště děti ku své hodné mateři. A ty, brachu milý, Pán Bůh tě pozdrav -“ I podal ruku starému, věrnému sluhovi.

„Nerač tak, pane, mluvit. Co tobě i mně Nerad bych se vracel sám.“

V tom zařehkala venku ryzka, bujně však a vesele.

„Hle,“ pravil Roměnec, pánu přidržuje střemen. „Jak je čiperná, jak očima svítí! To snad večer byly jen tak přístrachy.“

Vladyka jel od stanu táborem, aby přehlédl vozy znova. Tu setkal se s Kdulincem z Ostromíře, jenž také v plné zbroji proti němu jel. Pozdravil vesele starého druha.

„Jedu od doktora Tafína. Dnes máme čtvrtek, zítra je povýšení sv. kříže. Četl doktor, že dnes bude šťastný den!“ volal Kdulinec.

„Vítr aspoň pěkně věje. Jen aby se pak neobrátil proti nám. Stráže

přiharcovala, že se na dole počínají hýbati, ale pro mlhu není daleko viděti. Jedu do příkopu. Škoda, že na něj tak málo času.”

Rozjeli se. V tu chvíli také tři přátelé vladykovi, Hroch z Mezilesic, Bošinský z Božejova a Něnkovský z Medonos, rozcházejíce se k svým rotám podávali sobě ruce a tiskli si je déle nežli jindy. Mlčeli, však rozuměli si. V tom se ohlédli po Ořkovi, jenž -div divoucí - zrovna přímo proti ním kráčet a u nich se zastavil.

„Páni bratří, ať neodejdeme s kyselostí do boje a s ní třeba nezemřeme. Co jsme si, odpusťme si -“

Hroch z Mezilesic mu nejprve ruku podal, pak ostatní, všichni ochotně a radostně.

„Jsme krajané, jedna krev, Ořku -“

Veseleji se rozcházel.

Bylo chladné ranní jitro dvanáctého září roku 1504. před samým slunce východem. Svěží vítr vál, rozháněje mlhovou clonu. Všecken tábor český tou dobou zvučel řinčením zbraně, směsicí hlasů, nad niž chvílemi jasněji vyráželo břeskne troubení a tu tam řehtot koní. Prostřed placu táborového stály již sešikované houfy zbytné,²⁰ aby se jimi bojující na kterékoliv straně táborové v čas mohli posilovati. Blíže vozů stály již také spořádané houfy: pavézníci, sudličníci, střelci.

V každém houfu trčelo vedle dlouhých sudlic také několik háků na strhování jezdců a několik kovaných cepů, jimiž otcové divy konávali. Mužstvo na vozích v plné zbroji stálo již připraveno. Nad ním vlály vesele prapory, na vozích sem tam pro znamení zaražené.

Žoldnéři na vozích byli pavézníci, hlavně však střelci, ozbrojení většinou kušemi. Palné zbraně ruční bylo jen málo, a ještě méně k ní prachu a koulí. Vladyka z Mečkova vozy přejížděl a je prohlížel.

V čele, hledě k Řeznu, stály vozy moravské, na boku, proti údolí, odkud očekáván hlavní útok, postaveny vozy české. Na konci, kde stýkali se s moravskými, trčela hradba z Hradecka.

²⁰ Zálohy.

Tu byly vozy několika měšťanů Hradeckých, tu stál Čeněk Vyšehněvský, Mikuláš Sendražský, Ořek z Holohlav, Hašek Střežek, Jaroměřští měšťané dva, Petr Popel a Jíra mečíř, dále Petr Třevačský, Straka z Nedabylic a s ním Kokumen z Hronova, Jan Ratiborský a jiných vladyk a zemanů dobrých, a vedle Hradecka vždy věrné s ním Chrudimsko: pan Bohuše Kostka z Postupic a na Litomyšli, Čeněk Dašický, Matěj Rosa z Chrudimě, vedle něho Laštovice z Mýta, zarostlý Anděl z Ronovce, starý vladyka, Mikuláš Buchovec a za ním hned tři věrní přátelé Hroch z Mezilesic, Bošinský z Božejova, Něnkovský z Medonos a dále mnoho jiných lidí dobrých ze všech končin české koruny.

Tu měšťané Pařízek z Loun, Šimek Pavel Bohuslav Loský z Rabštejna, Jiřík Slovák z Jílavý a Mikuláš Valchář z Jindřichova Hradce a tu pan Jan z Vaitmíle a na Chomútově, všechno lidé dobří a stateční i s lidem dobře vyzbrojeným a nestrašlivým. Jak vladyka z Uherska přejížděl řadem, pozdravoval se se známými, pokyvoval na ně hlavou.

Chmura zmizela mu z mysli; zapomněl na Roměncův sen a jakési divné tušení, které i zrána ještě mysl mu skličovalo. Uprostřed těch mužů bojovných, plných chuti a odvahy, ničeho se nelekajících, vrátila se mu stará důvěra. Zajíždí šikem dál a dále, již mizí v mužstvu, jen chochol jeho přílby v ranním větru ještě plápolá.

Vzduchem se jasnícím zavzněl pronikající hlas válečné trouby. Na vozích i v houfech zavládlo pojednou ticho; od čela dále kolem veškerým šikem, od vozu k vozu, od houfu k houfu zvučel temný hlas a letěl jako bzukot.

Heslo se roznášelo; znělo: „Pán Bůh s námi a svatý Václav!“

Slunce vzešlo, nastal krásný, podzimní den. Mlha zmizela. Jasným vzduchem zvučel nejen ohlas válečný z českého tábora, ale ještě jiný hluk počal jej naplňovati. Zněl temně, neurčitě, pak mohutněl a blížil se s nepřítelem.

Již na dole harcovaly oddíly nepřátelské jízdy tváří v tvář českému táboru, a nové a nové přibývaly, jako když velká voda se žene. Nejlépe to přehlédli Kdulinec z Ostromíře, jenž zajel s Peřinou z Miličina a s Mikátem

Bradou co nejdále před tábor k ostrožně, kam je byl sám Libák odeslal, aby obdržel jistých a spolehlivých zpráv.

Všecka krajina, kam jen mohli dohlédnouti, byla nepřítelem zaplavena a změnila se od pestrých jeho barev i bleskotu zbraně. Krásná byla podívaná na veliké vojsko císaře Maxmiliána, vévody Mnichovského a jeho spojenců.

Napřed harcovala lehká jízda v odděleních vedle sebe pod vlajícími praporci, za ní četní koně táhli početné kusy hrubé střelby, mužstvem provázené; za děly blížili se landsknechtí ve svých strakatých, divně střižených šatech, ozbrojeni hákovnicemi, ohromnými šaršouny na obě ruce, většinou však ohromnými kopími, osmnáct stop dlouhými. Jako les trčela do výše, přes ramena opřená, mezi nimi pak třepetaly se vztyčené praporce živých, nejvíce červených barev.

Za pěchotou landsknechtskou bylo jízdu viděti, rytířstvo, jehož brnění se leskla a míhala na jasném slunci.

Konce nedohlédli: houf vedle houfu, šik za šikem, hlava na hlavě, tu v lesklých helmicích, tam v opeřených biretech, a nad pestrou živou hladinou jejich tu tam praporce a štandardy, označující roty a houfy.

Dunivý ohlas tisíc tisíců kroků, rachocení bubnů, ječivé zvuky píšťal, občasné trub hlaholení zvučely čím dále tím jasněji.

„Jako mlhy jich, bude kus práce!“ zvolal mladý Peřina.

„Dvacet tisíc jich není. Mnoho však do nich neschází,“ odhadoval Kdulinec.

„Nic bych nepočítal,“ doložil Mikát, „jen kdybych tu měl své švitorky.“

Déle tu prodlévati nebylo radno. Jezdci se obrátili k nedalekému táboru, jenž tu nad dolinou, nepřítelem se plnící, vypínal se na výšině jako rozlehlý mohutný hrad.

Příkop a násep, které dal Libák na úsvitě níže pod hradbou vozovou na svahu k údolí kopati, nebyly dodělaný. Když se nepřítel blížil, musili vojáci rýče a motyky odložit, a zavedeni za hradbu vozovou. Sešikované tam houfy je vystřídaly. Vyvedl je Libák brankami ven níže na svah ku

příkopu, ne aby jej dodělali, ale aby sami byli první živou hradbou tvrze vozové.

Byla radost se podívat na vrchního hejtmána neveliké postavy, jak v plném brnění, v helmici opeřený, sedě na koni houfy šikoval a rozkazy uděloval. Na levém rameni povíval mu u větru široký favor barvy červené, a bílé; v pravici držel neveliký, za to pádný palcát.

Všecka tvář Libákova, brady krátce přistřižené, byla klidná, bystré, šedivé oči viděly všechno. Rozvážně hleděl na nepřítele, jak se na dole hotovil a zase, jak rotmistři ustavují na jeho rozkaz roty. Hned za příkopem v prvních řadách byli pavézníci, kteří veliké, dřevěné pavězy své vezpod okované a železnou špicí opatřené do země zaráželi. Tu také za pavézníky stáli krytí střelci, jimž rotmistři nanovo připomínali, aby, pojedou-li jezdcí šturmem, především jim koně stříleli před potkáním, že koně tak nepříteli zruší šik. Ve střelcích stáli také za pavézníky sudličníci pavézami krytí, majíce dlouhé dřevce svých sudlic přes pavézníky pochýlené na uvítanou jízdnic nepřátel.

Valným tím houfem, jenž vzadu byl opřen hradbou vozovou a podporován střelci na vozích, obsadil Libák horní části svahu na dol se sklánějícího. Na dole již navezli děla a hmoždíře.

Přijel Kdulinec se svými druhy a podal zprávu, co viděl.

„To jsou Norimberští. A my musíme se na ně mlčky dívat, jak se šikují, jak na nás nabíjejí!“ zvolal Mikát hledě na dol a rudna ve tváři. „Dnes jsem jako bezruký! I aby vám všecky bouchačky popraskaly, vy perníkáři!“

„Páni bratři, na místa!“ zvolal Libák a bodnův koně jel podél šiku. Asi uprostřed se zastavil. Obrátiv se k vojsku přehlížel je za okamžik a pak jal se mluvit hlasem mohutným, daleko zvučným:

„Milí páni, rytíři, měšťané a všecka obci bratrská! Nepřítel stojí před námi a již začne bitva. Víte, jakou zradou jsme před něj zavedeni. Tak se k nám Němci zachovali i nehodní krajané, že jsme zůstali věrni panu falckraběti, kterého oni také zradili. Proto by se nás rádi zbyli. Chtějí nás zahubiti, protože se nás bojí, rádi by, abychom tu byli potřeni do jednoho.

Dnes té zrady pomstěme! Bijte se mužsky! Poddáme-li se, nikdo z nás do vlasti, se nevrátí.

Ukažme jim, že jsme pravé české bratrstvo, že se umíme bít jako všichni naši krajané i naši předkové slavné paměti. Nic nepočítejte, že nepřítel je více. Počtem jsme slabší, ale ne srdcem. Víte, jak za Žižky hrstky Čechův porážely celá vojska německá. Bud'me srdcí mužských a bijme se, jak na dobré lidi sluší. A teď poklekněte a prosme milého Pána Boha, ať nám ráčí pomoci zvítěziti. A tak se bohdá stane!“

Válečný, bouřlivý pokřik, jenž každému se chvěl na rtech, změnil se v nadšený zpěv. Na tři tisíce žoldnéřů pokleknuvších jalo se zpívati starobyrou píseň. „Hospodine, pomiluj ny!“ znělo širým šikem na svahu, na vozích i za nimi v táboře, a velebný zpěv ten zvučel mocně, mohutně jasným vzduchem v šíř i v dál.

V tu chvíli zjevil se vysoko na válečném vozu vedle vlající bílé korouhve kněz v černém taláru s kalichem v ruce. Pozdvihnuv před se lesklou nádobu posvátnou, žehnal jí všemu vojsku před vozy, na nich i za hradbami vozovými. Vanoucí vítr rozvíval knězi volný talár, dlouhou bradu na prsa mu splývající i vlasy obnažené hlavy.

Zpěv dozněl. Žoldnéři rozjařeni a nadšeni povstali, a ohromný jejich pokřik válečný zatřásl vzduchem.

Vtom Mikát, jenž s Peřinou byl po boku panu Matěji, a zrak svůj upřel na dol na Norimberské pušky, bezděky švihl mečem, jakoby svým znamením dával, a zvolal: „Už!“

Na dole se zablesklo, hromná rána zahoukala, po ní druhá, třetí, a osm hákovnic začalo pracovati.

V tu chvíli asi udála se v českém táboře na placu opodál houfu zbytného, jemuž velel vladyka z Uherska, také srážka.

Právě když hejtman po zpěvu potrl uzdou a koně obrátil, zahlédl, že od zadní branky přijíždějí dva jezdcí, patrně cizí; přední na vraném koni. Jak že je tam bez ohlášení pustili?! Vladyka jim jel vstříc a když jich dojel, lekl se. Na zpoceném, uhnaném vraníku seděl jeho syn zaprášen, unaven, bledý. Za ním zastavil se Plamenáč. Otec se syna lekl. První, co se mu

hlavou kmitlo, bylo, že vzpomněl na včerejší večer. Který osud zlý mu sem syna zavádí? Jak mu ruku podával, hned se ptal, odkud přijíždí.

„Z Landshuta. Jel jsem za vámi k Sulcbachu, ale cestou jsem zaslechl -“

„Mluvil-lis s Boršickým?“

Mikuláš nic o něm nevěděl. Starý mu stručně o něm pověděl, proč jej na Landshut poslali.

„O jak je to!“ zvolal panic. „Já tušil. O že nepřišel dříve! Minuli jsme se, ale už je -“

„A co falckrabě? Proč nejede? Stůně-li tuze?“

Mikuláš hned neodpověděl. Měl po druhé lháti starému otci? A teď, tady?“

„Nemůže - zle je - umřel.“

Vladyka sebou trhl.

„Umřel?! A kdy?“

„Nehněvej se, pro Bůh, už dlouho -“ „Snad ne tam v Amberce -“

„Ano -“

Vladyka zbledl.

„Lháři!“ zkřikl a bezděky se rozehnav uhodil pravicí po svém synu. Ale ten se uhnul, tak že brněná rukavice otcova ho nezasáhla.

„Pamatuj se, otče!“ zvolal. „Tu přede všemi!“

„A čeho zasluhuješ, dvořáku lstivý? Vlastnímu, starému otci lže do očí před hejtmany! A ten Gutštejn pravdu mluvil -“

„Nechtěl jsem jízdu zmařiti. A falckraběnka vede vojnu jako kníže -

„Co chceš tady?“

„Přišly na Landshut noviny, že jste se zbouřili. Rachenburk žaloval -“

„Té psiny zrádné! Všecko tu prolháno. Ó by falckraběnka Viděla, kam nás věrnost zavedla. Haha, slyšíš?“

Rány z houfnic počaly houkati.

Starý hleděl zachmuřen před se, jakoby naslouchal. I Mikuláš mlčel, nedbaje rovněž jak otec hřímání dělového. Panic byl všecken vzrušen uvítáním otcovým, zprávami, jaké již cestou zaslechl, a tím, co nyní viděl.

Ubohá falckraběnka! Vlastní lidé ji zradili a cizinci, tu ta hrstka Čechů za ni svou krev prolévá! Ted' snad už ví od Boršického, co se před Sulcbachem dělo. Ubohá, co nyní?

Starý vladyka vyrušil syna z myšlenek. Otázali se ho drsně: „Jak se ted' omluvíš před hejtmany?“

Otázka ta svědčila, jak velice lež synova vladyku tíží.

„Omluvím!“ zvolal Mikuláš a vytasil ze sametové, višňové pochvy proslulý po předcích meč, na němž stálo: „Pán Bůh pro všechny a meč můj pro mne!“

Vladyka jakoby mu porozuměl. Tvrdý výraz mizel s tváře.

„Jdi!“ pravil mírněji. „Víš, kde je tvé místo. Tam naši stojí!“ a ukázal v tu stranu vozové hradby, kde vlála Mečkovská korouhev. Hleděl za synem tam odjíždějícím, jsa tváře zachmuřené starostí. Doteklaf se nyní jeho mysli vidina, která zrodívši se ze snu Roměncova, dnes ve snách ho poděsila. Viděť u nohou svých mrtvolu jediného syna svého, posledního z Mečkova, nahou, ubodanou, krví zalitou.

Střelba nepřátelská zatím stávala se prudší a silnější. Dol zahaloval se bělavým dýmem a když vítr mraky jeho rozehnal, bylo viděti sešikovaný valný houf jízdných. Trouby ječivě zahlaholily, jezdci plným šikem vyrazili k útoku.

„Nemohou se dočekať!“ pravil Libák k Mikátovi stranou blíže vozů, odkud byl valný přehled.

Jezdci nepřátelští hnali se svahelem nahoru proti české pěchotě. Bylo jich dobrých pět set, samých vybraných, těžce oděných. V čele jejich jel mladý markrabě Kazimír Braniborský s mečem vysoko vztyčeným. Hnali se pod vlající standardou jako bouřlivé mračno. Blesky zbraně z něho jen sršely, a již se také ozvalo.

Ve předních řadách českých slyšeli, jak země duní pod kopyty těžkých koní rozšířenými nozdrami prudce supajících, a v tom spustili jezdci válečný divoký pokřik. Již dojížděli, již bylo je dobře rozeznati v těsném šiku, kuň vedle koně, meč na meči. -Mlčící Čechové odpověděli.

Zahoukaly rány z několika ručnic a s kulemi fičel do jezdců mrak

ostrých šípů ze řad i z vozů. Několik koní padlo rázem, mnoho se jich divoce vzepjalo, jezdci padali s koní a pod ně. Ale dále hnalo se mračno přes raněné a mrtvé. Polnice ječela, rotmistři zuřivě jezdce dále pobízeli, koně řehtali, lidé křičeli, kleli.

Prořidlí jezdcové daleko se nedostali. Jak sudličníci v ráz dlouhá svá kopí napřáhli, zlomena síla útočníků před jezatým šikem. Několik koňů se obrátilo, nastala divá tlačence, zmatek. Sudličníci čeští bodali, cepníci ubíjeli jezdce, jež jim druhové s koní trhali hákem. Boj dlouho netrval. Zbytek nepřátelské jízdy dal se na útěk.

Hnali se zpět na dol tu v tlupách, tam jednotlivě. Divoká, překotná to jízda svahem dolů. Tu jezdec sletěl koni přes hlavu, tu klopýtl kůň, padl a s ním jezdec, tam zdivený kůň bez bojovníka žene se dolů přes raněné, mrtvé i mrchy.

Na hoře v šiku i na vozích slyšeti jásavý, vítězný křik a chutě hnali by se rozohnění sudličníci za poraženým nepřítelem, ale rotmistři na rozkaz Libákův nedovolují, brání. Za chvíli byl svah prázdný a jen ranění jezdci, koně a mrtví a mrchy tu leželi.

Z Čechů nezabit žádný. Ani střelba prve, jsouc nedobře postavena, neudělala škod žádných. Teprve nyní, když jezdci poražení divě a zmateně utíkali, počala lépe, a koule již nebezpečně svištěly.

V tu chvíli, když první útok odražen, odváděl Plamenáč svého a pánova vraníka na plac k vozníkům a vracel se pak k vozům pěšky bez ostruh, které byl sobě i pánovi pro pěší boj odepjal.

Starý Roměnec div že nezavýskl, když znamenáný přítel jeho s paníkem tak z nenadání se zjevili

houkal tím radostněji, když strhl se pokřik, že Němci běží. Pokřik ten nesl se všemi vozy i vnitř tábořem, až ku špižným vozům, kde leželo něco nemocných a kde meškaly ženy vojačky. Mnohé z nich modlíce se za vítězství zavýskly také, jiné tím horlivější prosby k nebesům vysílaly. Jen starý vladyka z Uherska mlčel.

Sen jeho a Roměncův jakoby se plniti počínaly. Zapomněl už na něj ráno při přehlídce, ale když teď Mikuláš kromě nadání přijel, vladyka

dobrych konců netušil. Myslil na to, proč se na tu jízdu dal, proč tolik, všechno, na ni obětoval. Moc, slávu svého rodu chtěl - a dnes! On ze všech hejtmanů nejčerněji viděl ...

Zatím, co první útok jezdecký byl podniknut, a odražen, valné vojsko císařovo téměř všechno přitáhlo na dol a tu se zformovalo. Obrovský šik stál nyní proti českým hradbám. Na křídlech byla jízda, uprostřed houfy landsknechtů. Na pravém křídle vedl jízdné sám císař Maximilian v plné zbroji rytířské se zlaceným drakem na opeřené helmici, na levém Albrecht, vévoda Mnichovský.

Libák pozoroval s výšiny každé hnutí nepřátelského vojska. Na chvíli zavládl všude křik - okamžik největšího napjetí. Srdce prudce bilo, oči zimničně hořely, nejedno líce ubledlo ani ne tak strachem jako rozechvěním.

„Klekají, modlí se,“ zvolal Mikát, „a budou házeti hlínu.“

Houfy landsknechtské padly na kolena a věru každý žoldněř sbírá po starém zvyku hrst země a hází ji za sebe, aby se požehnal rodnou mateřskou prstí. Teď pružně vstali; říšská korouhev uprostřed vojska vztyčena, praporce zavlály, polnice ječí, bubny rachotí, vzduch se zachvěl a všechno údolí, výšiny a lesy hlaholí; přes patnácte tisíc hrdel křičí válečný, divoký pokřik. Vojsko vykročilo, šik se hnul, nastal obecný útok. Bylo okolo jedenácté hodiny dopoledne.

Kusy Norimberské na výšinách zle houkaly a koule jejich již zhoubně dopadaly do českých řad. Mikát Brada skřípal až zuby a svíraje pádný meč přes tu chvíli zamumlal: „A my musíme mlčet. Ani houfničky, ani hákovnice! A dívati se, jak se na nás bez překážky hnou! Ničemný Gutštejn! Míti jeho jízdu!“

Libák projížděl řady, domlouval, povzbuzoval.

Opět se země chvěla a duněla, opět se přihnala jízda, ne jedním mračnem, ale několika a velikými, v pravo, v levo. Čechové jízdné vítali šípy, sudlicemi a tepy. Rady nepřátelské řidnou, nemohou prolomiti české houfy, nemohou k vozům přilnouti. Ale ze zadu přichází jim neustále nová posila. Přibývá jich jako komárů. Sám císař s mečem vysoko taseným ku

předu mává, volá, vybízí. V tom také ve středu landsknechti dorazili.

Strašlivá srážka. Dlouhá jejich kopí jako živý ježek vrazila do českých houfů za příkopem, plným už raněných a mrtvých. Landsknechti přes něj dál v ohromné přesile jako divoký příval. Oštěpy z obou stran proti sobě. Dřevce praskají, lámají se, ve třísky třepí, jakoby nejzuřivější vichr hvozdem pustošil; a v tom lese ratišť míhá se obrovský šaršoun oběma rukama šviháný, i český cep. Helmice cvakají, pestrá roucha landsknechtská zalévají se teplou krví. Veliké, těžké pavézy české v zemi zaražené kácejí se a padají na raněné a mrtvé žoldnéře české. První šik jejich prolomen.

Libák posílá Mikáta o posilu, a již tarasy zdviženy, a brankami hnou se z tábora posilné houfce vedené Kdulincem. Nepřítel na chvíli zaražen, ano již počíná ustupovati, ale čerstvé houfy jdou mu na pomoc, a Čechů nikdo nevystřídá.

„Kdulince, stůj tady, na levo je zle!“ zvolal Libák a již obrací se k levému křídlu, kde německá jízda prudce doráží. Čechové tu již kolísají, jest nebezpečnoství, že Němci k vozům přilnou. Ve středu teď Kdulinec velel, zatím co, Libák na levé křídlo chvátal spořádat houfy. Mikát Brada bojoval ve středu. Za chvíli padl pod ním kůň. Mikát se pěšky mečem tak znamenitě rozháněl jako koňmo a měl kolem sebe pořád malou mýtinu. Landsknechti před ním ustupovali. V té děsné krvavé chumelenici zahlédl opodál landsknechta veliké postavy, jenž všecko kolem sebe porážel. Mikát bez rozmýšlení klestil si k němu cestu. Ale než došel, obrátil se Němec proti němu, tváří v tvář.

„Ho, Jiříku Frundsberku, uхни se! To není při korbeli!“ zkřikl Mikát, poznáv někdejšího hosta svého na Landshutě, s nímž, když tam s císařským poselstvím meškal, statečně byl popíjel, a jehož teď mínil ušetřiti.

„Hoho, pane Mikáte, umím se bít jako pít. Sem pojď!“

Němec rozehnal se po Mikátovi všecek zuřivý. Mikát zachytil ránu jeho šaršounu a hnál se po něm svým mečem; tu vrazil mu nějaký landsknecht kopí do boku, a statečný Mikát krví zalit svalil se na zemi. Jakoby do vody zapadl. Mužstvo se nad ním opět zavřelo, střetlo se v nové,

divoké klubko a dále zuřil boj.

U vozů proti pravému křídlu německému bylo v tu chvíli opravdu zle. Poněvadž nebylo hrubé střelby, mohla německá jízda dosti blízko přiharcovati. Jsouc v přesile, počala za nedlouho potiskati česko houfy vozův hájící, ač bojovali jak lvi. Nejdále z německé jízdy pronikl jezdec, na koni v ocelivém brnění a v nádherném kropíři s několika rytíři. V tom žoldněř český bodl jeho koně tak šťastně, že kůň vzepjav se padl a s ním jeho jezdec, na jehož pancíř dopadl pádně český palcát.

„Císař! císař!“ strhl se křik tu i tam, český i německý. Češi hrnuli se na padlého jako vosy, ale také Němci chvátili na pomoc. Rytíři, kteří s ním byli, padali jeden po druhém chráníce svého pána. Již klesl Jindřich z Dawenecka, vedle něho Hans Veiling, cep český udeřil Lochingera, že na ránu sklesl, Mrk Schenck z Neidecka a Hans z Hetzendorfa s koní háky strženi, v tom přiharcoval brunšvický kníže Erich sám raněný s četným houfem, a ten zatlačuje Čechy císaře uvolnil.

Na české straně hlaholí trouby znamení k ústupu. Zpět, zpět za vozy! zní všude po všem šiku. Libák tak nařídil. Viděl, že na pravém křídle Němci jižjiž k samým vozům dorážejí, a že nelze se tu v širém poli proti přesile udržeti. Ustup se děl za zuřivého bojování. Němci tím prudčeji dorážejí. Prořídle houfy české, uvolněné dostaly se až k samým brankám a měly se co brániti, aby nepřítel zároveň s nimi tam nevníkl. Německá střelba již chvíli byla umlkla. Již byla jen krvavá seč, muž proti muži; nikoliv, Čech proti pěti, šesti. Vozy vzaly své v ochranu. Mraky šípů vysílali střelci s nich do řad německých a tam, kde jezdcí na blízko pronikli, tam je vítali kamením. Čechové brali své „střely“ ze žlabů; kamení lítalo a padalo na Němce, až helmice a brnění jim drnčely a cvakaly. Ale na jak dlouho stačila zásoba?

Před hradbou vozovou kupí se nový val; val mrtvých a raněných. Z těch, kteří stáli před vozovou hradbou, mnoho se jich za ní nevrátilo. Již nastal boj o ni. V tu chvíli se vítr obrátil a počal prudce váti Čechům do tváře nesa sloupy a mraky prachu.

„Už jich nezčesáme ani neporazíme. Ale také se nedáme!“ křičel

Plamenáč všecek ubledlý. Jen znamení na čele a na tváři mu ještě více zbrunátnělo. Oči mu vyvstávaly, jak zuřivě kolem sebe bil. Roměnc neodpověděl. Prve si vzpomněl na svůj sen a dobře si jej vyložil: ta velká voda to jsou tu ti Němci nepočtení. Ohlédl se po panici.

„Pane Mikuláši, rač se uchrániti - je zle -“ Panic ani neodpověděl, ale sekal do nepřítele u vozů.

Již také landsknechtí k vozům Sekerami svých halaparten přetínali tu řetězy a bili do tarasů; hradba pevná počíná se již kolísati, již padá několik vozů, nepřítelem převrácených. Ohlušující pokřik strhl se v těch místech, a landsknechtí jako velká voda průlomem se hrnou do vnitř. Tu padli také tři přátelé Hroch z Mezilesic, Bošinský z Božejova, Něnkovský z Medonos, tu vzdorující silou hrdinskou záplavě nepřátelské vykrváceli Kokumen z Hronova, Čeněk Vyšehněvský, Straka z Nedabylic a mnoho jiných z Hradecka, a přes Ořka z Holohlav těžce raněného valily se zástupy německé dovnitř do tábora.

„S vozů, s vozů ke zbytnému houfu!“ ozval se rozkaz.

Ale všude ho nemohli ani vyplniti, někde ani neslyšeli, ani nechtěli, jak zuřivě vozů hájili. U protržené hradby vozové pořád ještě bojováno. Na vozích nepřevržených i převržených bránily se hrstky českých a moravských bojovníků proti návalu ze všech stran proti nim se deroucím. Jednotlivé vozy trčely nad záplavou nepřátelskou jako bašty, ale s jedné po druhé zmizela u rekovném boji česká posádka, a kde ještě třepal se prapor, klesal i ten jeden po druhém.

Pan Matěj Libák z Radovesic, dostav se s Kdulincem, s Peřinou a zbytkem houfů za hradby, pokoušel se znova je v pořádek uvést a se zbytným houfem Jeníkovým se spojit. Ale nebylo možná. Nepřítel vnikl za nimi tak rychle a prudko, že je odtrhl a nezbývalo nežli bojovati a život svůj draze prodati. Uprostřed placu táborového narazili landsknechtí na poslední překážku. Zbytný houf sešikovaný s pavézníky v čele stál tu ještě, vedený starým vladykou z Uherska. Tu se také strhl poslední boj. V čele landsknechtí udeřili, a v tom také pronikla moravskou hradbou německá jízda, jež se na zbytek českého vojska v bok obořila. Poslední šik český byl

zaplaven, rozražen Císař s vévodou zvítězili. Bitva byla jejich, ale nebylo ještě po boji. Na širém prostranství táborovém bojováno dále v houfích, jednotlivě. Tu tam hrstka žoldnéřů i rytířů, obklopená přesilou, skládala zbraň a dávala se v zajetí. Nebylo jich však mnoho. Ostatní zápasili dále, do smrti. Po čtyrech, zády k sobě, vespolek se kryjíce, bojovali proti přesile. Byly to ostrůvky ve zbouřeném, zuřícím Moři, jež pohlcovalo jeden po druhém.

Tam, kde bojoval zbytný houf, vyrazil zástupem nepřátelským starý vladyka z Uherska, bez koně, krví postříkaný, obklopen několika bojovníky. Klestí sobě cestu v před, ztrácí žoldnéře po žoldnéři, až tu sám druhý dostav se na volnější místo spatřil českého rytíře, an sám jediný brání se třem landsknechtům.

„Mikuláši, již jdu!“ zkřikl na něj vladyka, ale v tom také zahlédl, že syn padl na zemi jako mrtvý, kdež u nohou mu leželi Roměnc s ranou v prsou a Plamenáč s hlavou rozřátnou.

„Pojďte, poďte!“ křičel starý otec, zuřivě do Němců sekaje. Ale za chvíli bylo zase o bojující ostrůvek český méně.

Syn pana Jeníka ležel mrtev vedle svého krvácejícího syna ...

Polední, jasné slunce zářilo na krvavé bojiště plné raněných a mrtvých, i padlých koní. Vítězové prohlédávali převržené i stojící dosud vozy krajní i špižné, obírali raněné i mrtvé, jiní pak ještě, lehká jízda, pojížděli sem tam širou výšinou stíhající Čechy, kteří z boje unikli. Mnoho jich nebylo. Tisíc šest set Čechů a Moravanů leželo mrtvých na bojišti. Vykrváceli v cizích službách, v rekovském boji, nejsouce rovni nepříteli svému ani počtem ani zbraní, avšak udatností svou hodni husitských předků.

XVIII. - U falckraběnky.

V předsíni mladé falckraběnky na Landshutě stál starý pan Visbek. Hleděl oknem ven na nádvoří, často se však ohlédl po dveřích vedoucích do pokojů mladé kněžny. Byl pochmurný den podzimní a smutné jeho šero uhostilo se také v tiché komnatě. Starý hrabě se rychle obrátil, až mu meč o tabuloví zdi narazil. Kynul vcházejícímu purkrabí hradskému rukou, aby hlas mírnil, sám pak se k němu přiblíživ tiše promluvil:

„Co nesete?“

„Ten český rytíř žádá, abychom ho již propustili, že by se rád k svým krajanům navrátil.“

„Vždyť sám řekl, že počká, až mladý z Mečkova přijede.“

„Ano, ale pravil mi, že by tu již měl býti, že se mu snad něco stalo -“

„Věru, obávám se, že má pravdu. Ale ať ještě den počká. Nepřijede-li dnes, pak - A jaké noviny z města nesete?“

„Ne veselé. Něco tam vře a bublá. Viděl jsem, že všude na mne jinak hleděli, než jindy. Všude se mne ptali, jak je falckraběti, ale tak, že jsem viděl jejich nedůvěru. A to byli naši, kněžně oddaní. Jinde se veřejně mluví, že falckrabě zemřel. To jsou buřiči, a je pravda, že Rohrbek se u Scharsachra zdržuje -“

„Rohrbek?!“

„Ano. Zahlédl jsem ho u okna, a slyšel jsem také z úst spolehlivých -“

„Ó bídáku! Nemá dosti na tom, že knížete zabil, ještě štve a bouří. Jen proč, proč? Co mu ubohá kněžna učinila?“

„Jak je jí?“

„Čekám právě na lékaře. Je tam - již brzy přijde. Nezapomeňte strážce rozhojnit.“

„Již jsem tak učinil.“

Hrabě i purkrabí se zamlčeli a čekali na lékaře.

Falckraběnka onemocněla. Rozčilení posledních týdnů, neobyčejné napjetí sil, tolik žalu, přemáhání se a při tom starostí a práce usilovné,

nezvyklé, to vše přemohlo hrdinskou, mladou paní. Když pak přichvátal mladý šlechtic český, Boršický, a přinesl zprávu, co se před Sulcbachem děje, jaké nebezpečnosti hrozí jejímu všemu podniknutí, jak je od svých vlastních klamána a zrazována, tu té kruté ráně již neodolala. Chvějíc se na všem těle, se zrakem horečkou zaníceným ulehla na lože.

Starý pan Visbek těšil ji, že snad není pravda, co ten český rytíř přinesl, anebo aspoň ne do té míry - ale kněžna hledíc před se jak pro sebe odpovídala:

„Ó vím, že je všecko pravda. Cítím to - Tedy všecko nadarmo! Ó Ruprechte!“

Zasténala, až starý pán se zachvěl.

Dveře se otevřely a z komnaty kněžniny vstoupil do předsíně ve tmavém rouše lékař, onen, jenž byl také při umírajícím falckraběti. Oba šlechtici se ho ihned ptali, jak je kněžně.

„Stejně, nelepší se. Nemoc vězí však spíše v duši nežli v těle. Ale následky toho mohly by býti nebezpečny. Prozatím jen pokoj, klid největší. Nic jí neračte sdělovati, co by jí mysl jitřilo.“

„Klid, ach, když se bouře stahuje!“ pravil starý pán z Visbeka a tiše lékaři oznámil, co byl purkrabě přinesl.

„Pro živý Bůh, o tom mlčte, pánové, ani slova! To byste jí dodali. Ona pořád, zdá se mi, zabývá se jen Sulcbacheni. Už toho na ni dost. Dnes dvakráte se mne ptala, přijel-li mladý z Mečkova. Po druhé pak sama tiše dodala: Je zle, když on se nevrací -“

„Také mne se na něj ptala,“ dodal Visbek. „Bůh milý ví, co se tam děje. A vrátí-li se ten Čech, sotva s dobrou.“

„Připravme se na všechno,“ pravil purkrabě, „ale nejraději bych měl ve své hrsti toho Rohrbeka a Scharsachra!“

Sotva že purkrabě odešel a s ním lékař, aby odebral se k „nemocnému“ falckraběti, stonajícímu v pokoji na druhém konci tmavé chodby, hlásilo se poselství z města, žádajíc, aby mu bylo dovoleno promluvit s falckraběnkou. Starý pan Visbek, jemuž sluha měšťany

ohlašoval, překvapen až sebou trhl. „Kdo je v poselství?“ ptal se služebníka.

„Bývalý purkmistr Scharsacher a několik jiných, kterých neznám.“

Starý Visbek šel jich sám uvítat. Když se pak navrátil z komnaty, ze které propuštění měšťané zase dolů do města odešli, dal sobě ihned purkrabí hradního zavolat.

„Pravdu jste děl! Ó těch nadutých, smělých měšťáků! Byste je byl slyšel! Jindy bych je dal do věže vsaditi, ale dnes - všechno město by se na nás vyrojilo. Jistě tam je Rohrbek. Všecko věděli. Že prý z dobrého a jistého pramene slyšeli, že falckrabě již v Amberku na mor zemřel.“

„Ovšem, jak by Rohrbek mluvil o jedu!“ zvolal purkrabě.

„Že tu mrtev leží a nikoliv nemocen, že tomu nevěří sice, lišáci, ale, poněvadž všechno město je tím znepokojeno, že by prosili, aby směli falckraběte navštívit a pak ve městě svědectví vydati.“

„Té smělosti! Vítr se obrací, když Scharsachra poslali.“

„Já jsem je ovšem odbyl. Zavolal jsem lékaře, a ten rozumí se také nedovolil.“

„Spokojili se tím?“

„Nenaléhali dál, však vyrozuměl jsem z jejich řečí, že nevěří. Majít zprávu příliš spolehlivou. Teď však pojd'te, podíváme se na bašty a na střelbu, je-li připravena.“

Sotva že vešli na nádvoří, již chvátal proti nim rotmistr stráží hradských.

„V městě se něco děje. Je pozorovati veliký sběh a shon.“

„Jak že! Vždyť poselstvo sotva dolů došlo. Ha!“ Všichni umlkli a naslouchali plni úžasu. Dole ve městě zvonili.

„To je na radní zvon!“ zvolal purkrabě. „Pojd'me na cimbuří černé bašty, tam nejlépe to přehlédneme.“

Vystoupili tam, i rotmistr. Pod zataženým nebem hnaly se tmavé mraky v divém chvatu. Studený vítr hučel kolem cimbuří i dále nad podzimní, zasmušilou krajinou, jež byla všechna navlhlá a dále k obzoru bílými parami zatažená. Všude pusto, jen dole ve městě neobyčejný ruch, v

ulicích, v uličkách. Všude kupili se lidé a zase dále chvátali, a všichni jedním směrem, k radnici. Tam kolem bylo prostranství vše plničko. Zvon radní zněl dosud, a teď, slyš, přidal se k němu druhý, třetí a hlahol jejich zaléhá mocně až do hradu.

Tam v nádherné, tiché komnatě na loži pod nebesy odpočívala mladá falckraběnka. Všecka místnost byla v hlubokém stínu, jen od okna rozhrnutou záslonou proudilo světlo dne, sama sebou pochmurného. Opodál lože seděla ve vysokém, vyřezávaném křesle mladá abatyše, sestra kněžnina, u stolku, na němž stálo několik nádobek a sklenic s léky. U lože samého seděl rozmilý rusovlasý chlapeček, asi dvouletý, na huňaté, lesklé medvědici a hrál si; starší jeho bratřík opíral se o lůžko, hledě na matku, jejíž hubená, bělostná ruka tvaru ušlechtilého zabořila se do jeho hustých světlých kadeří. Zapadlé, vnitřním žářem rozšířené oči mladé matky hleděly upřeně na libou, drahou hlavičku kvetoucího chlapce. Ten však nerozuměl ani tomu láskyplnému pohledu, ani nebezpečnému stavu své nešťastné roditelky. Do nedávna ještě v pancíři a v helmici na koni sedíc přejížděla řady bradatých bojovníkův. Teď leží slabá, chorá. Nad bělostným, čistým čelem i kolem bledého líce splývají její krásné plavé vlasy. Tenkrát, kdy buď sama nebo po boku manželově vojska přehlížela, tisícové jí nadšeně vstříc jásali - teď v srdci, již tak hluboko zraněném, trne a strachy schne, že černá zrada těchže bojovníků záhubu jí a jejímu rodu strojí. Komnatou ozval se slabý, tichý hlas, jako jen zvuku zavanutí. To kněžna žádala sestru, aby jí podala Otu, mladšího synáčka. Abatyše, modlíc se potichu, vstala ihned. V tom jak falckraběnka se na loži vztyčovala, zalehl do komnaty dunivý zvuk, a zněl, zvučel dál, z temna, vážně, velebně.

„Slyšíš, sestro, to zvony hlaholí! Jako tenkrát, když jsem vjížděla do města. Co je to? Snad přišly noviny, snad vítězství! Ó prosím tebe, zavolej hraběte!“

Abatyše domlouvala srdečně, úzkostně, aby sestra jen pokojně ležela, že všechno vyzví. Pokynuvši komorné ve vedlejší komnatce meškající, šla sama, z opatrnosti, promluvit s panem z Visbeka. Chvilé zvolna mýjela, zvonů temný hlahol zněl dále. Falckraběnka čekala s horečnou

netrpělivostí. Zdálo se jí, že sestra příliš dlouho mešká. Venku, blíže, ozval se hluk, ale hned mizel. Komorná na rozkaz své velitelky vstoupila k oknu, pak oznámila:

„Houf ozbrojených drábů rychlým krokem míří z nádvoří. Pan purkrabě sám je vede. Chvátají k hlavní bráně -“

Falckraběnka, všecka rozechvěna, usedla na loži a poroučela služebnící, aby šla pro abatyši.

„Milosti, ráčíte býti samotna -“ namítala starostně komorná.

„Jdi!“ poroučela kněžna přísně a ukázala velitelsky ke dveřím.

Oči jí hořely. Komorná ve strachu poslechla. Kněžna osaměvši chvíli napjatě naslouchala, pak sklonila se pojednou k chlapcům a tulila je k sobě vášnivě, jakoby jich chrániti chtěla nebo jakoby se měla s nimi rozloučiti. -

V tu chvíli starý pán z Visbeka všecek ve tváři zachmuřený zaváděl několik měšťanů Landshutských právě přibylých do nejbližší světnice, aby vyslechl jejich noviny. Znal je, byli kněžně věrně oddáni. Zatrnul, když vše vypověděli, proč se zvoní, proč se všecken lid sbíhá. Do města přibyl rychlý posel s jistotnou prý zprávou, že císař a vévoda Mnichovský porazili vojsko falckrabovo u Řezna na hlavu a je úplně potřeli. Novina ta straně Scharsachrově, vévodovi oddané, jen ducha dodala. Již vzpouru chystala, hlásajíc, že falckrabě dávno umřel. Teď ve chvíli obecného zaražení a zmatku zmocnili se radnice a veškeré vlády. Jen to zděšení měšťané vypověděli, a již tu stanula před nimi sama sestra kněžnina, abatyše, hledajíc Visbeka. Byla ohromena jako on zprávou, již před ní tajiti nebylo možná.

„A kněžna na vás čeká, ó Bože, Bože! Jak jí to říci!“ zvolala.

„Nemožno jí to říci!“ pravil hrabě. „To by ji na smrt ublížilo. Kdož ví, je-li pravdivá ta novina?“

„Kněžna se nedá uchlácholiti. Slyšelať zvony.“

„Ó neštěstí! Ne, toho se nesmí dověděti! Povíme jen, že město se bouří, Scharsacher a jeho strana -“

„Pospěšte, pane z Visbeka - kněžna je zimničně netrpěliva - jen pro Bůh jí šetřete!“

Starý šlechtic krácel vedle mladé abatyše rychle ke komnatám kněžniným. Purkrabě v tu chvíli přecházel hradbami hradu Landshutského, přehlížeje rozestavené hlídky i kusy u střelen připravené. Svoditý most k městu byl vytažen, brány tuho zavřeny, jakoby na každou chvíli čekali nepřítele. Purkrabě byl by nejraději dal střílet do vzbouřeného města, ale hrabě mu to zakázal. V tom pojednou strhl se hluk u brány, a za chvíli oznamoval žoldněř jeden purkrabímu, že přijel k bráně samotný jezdec, Čech, mladý z Mečkova. Purkrabě ani neodpověděl chváta k bráně a poručil, aby rytíře na rychlo vpustili. Sestoupiv rychle s hradby čekal netrpělivě dole, až vjede ten, jenž zajisté nese zprávy nejspolehlivější.

Jak po prvé na vjíždějícího pohlédl, purkhrabě pomyslíl: „Pro Bůh, to není ten český rytíř!“

Již kůň ho mýlil. Panic nejel na krásném vraníku svém, ale na tmavé brůně. A on sám! Od rychlé jízdy cestami rozmoklými byl jeho plášť všecek zablácen, šat v nepořádku. Tvář panicova bledá, jako chorá, výraz zasmušilý. Ten jistě nejede s veselou. Purkrabě chtěl mu pomoci, když viděl, že panic namáhavě slézá; ale jak se dotekl jeho levice, škubl s sebou rytíř a zasípěl bolestí.

„Jsem raněn,“ pravil.

Nohy se mu třásly, tak že bezděky opřel se o purkrabího. Ten vedl jej dovnitř. Teprve na chodbě se mladý z Mečkova ozval:

„Je tu dosud můj krajan?“

Purkrabě přisvědčiv, otázal se, co nese.

„Že váš Rachenburk v hrdlo lhal, že je zrádce i všechno jeho vojsko, že jedině moji krajané věrnost zachovali a pro ni zahynuli. Skoro do jednoho. Kde je kněžna?“

„Stůně - Tedy přece pravda -“

„A pan Visbek? Musím s ním mluvit -“

„Je u kněžny právě. Posečkejte a odpočiňte si -“

„Zaveďte mne, prosím vás, k mému krajanovi.“ Purkrabě chtěje tak učiniti zahýbal do chodby, kde mladý Boršický měl svou komnatu.

„Tam v těch dveřích. Ale jak, prosím vás, ta bitva -“

Nežli otázku dořekl, přikvapil žoldněř oznamuje, že od města jede ke hradu houfec jízdných, snad nějaké poselstvo.

„Postříleti je!“ zahromoval purkrabě a na hradby chvátal.

Mdlým krokem přiblížil se panic z Uherska ku komnatce, v níž meškal nastávající manžel jeho sestry. Ó, pravdu měla! Teď bude Boršickému vypravovati, co se událo! Cítil už tíhu té chvíle. A jak potom, až domů se navrátí, až stane proti sestře a staré matce své?! Ó že tam také nezůstal na tom osudném, nešťastném poli, jak chtěl a si žádal! Ó že se raději nesplnil onen sen, o němž mu starý Roměnc na voze, prve než bitva se počala, vypravoval, prose ho, aby se jen šetřil! Nešetřil se a přece tu zůstal - jistě jen pro svůj trest, aby všecku tu hrůzu viděl, aby neumlklo jeho svědomí

Nevelikým oknem, jehož četné tabulky byly lemovány olovem, padalo odpolední světlo do jizbice na dva mladé zemany. Na židli u okna seděl Boršický, proti němu panic z Uherska s levicí obvázanou, visící v širokém, bílém pasu. Do bledého čela padaly mu zcuchané vlasy. Vypravoval zlomkovitě o bitvě u Schenberka, vysvětloval mu otázky krajana svého, jak on sám vyvázl. Pověděl, jak Roměnc se od něho ani nehnul, ani Plamenáč, jak tento, když už sami tři kus od vozů zápasili, zachytil smrtelnou ránu na něj, panice, zamířenou a jak na ni zahynul, zalkl. poté věrný Roměnc mu k nohám klesl, jak ještě otce zahlédl, an k němu se probíjel, ale tu že on sám bez sebe na zem padl. Když se probral z mrákoty, zrovna ho obírali a svlékali. Byli to Češi, rajtari z houfu starého Trnky. Jeden z rajtarů poznav panice, zavolal hejtmana, a ten se raněného ujal velmi pečlivě. Dal mu vymýti ránu a chtěl jej dopravit do Řezna, ale Mikuláš prosil, aby jej na slovo pustil, že se mu na požádání do zajetí dostaví. Starý hejtman se jen zachechtal.

„Tvůj děd mně zachránil po dvakráte život,“ pravil.

„Proto mne Trnka pustil a ještě mi dal koně na cestu, Chvátal jsem, abych kněžnu zpravil a varoval. Nežli jsem odjel, pochovali jsme otce a vedlo něho Roměnce s Plamenáčem. Rajtaři jim vykopali hroby. Trnka

nedovolil na mou prosbu, aby jej svlékli; poctivě ve zbroji byli pochováni. Ó, milý příteli!“

Panic se zamlčel. Dále vypravoval i odpovídal na otázky, jež mu kladl mladý přítel, novinami těmi zarmoucený. Skoro všechny zněly stejně. Na ně také byly stejné odpovědi.

„A Hroch z Mezilesic?“

„Padl.“

„A. Bošínský?“ „Také.“

Tak šli pořadem známí vladykové a krajané, nyní už mrtví, a o každém zněla odpověď: „padl“ nebo „jistě že také padl“.

„A Mikát Brada?“

„Stál, jak jsem zaslechl, v prvním šiku. Mezi zajatými není. To najisto padl, nebo se probil s Libákem a Kdulincem. Ale stěží. Mnoho jich nevyvedli, sotva nějaké sto.“

„A co Trnka starý?“

„Liboval sí, že tu v Bavořích mají mnoho vzatků, dodal však: Bili jste se znamenitě, sami Němci vás chválili a vám se divili, ale čert mne vezmi, těší-li mne to jejich vítězství.“

Na chvíli zavládlo ticho, až pojednou mladý Boršický pozvednuv hlavu, upřel zraky na Mikuláše a pravil: „Co teď?“

Na tu otázku panic sebou trhl.

„Vrátíš se domů -“ odtušil.

„A ty?“

Panic neodpověděl. -

* * *

Starý pan Visbek se u falckraběnky dlouho neomeškal. Lecal se její rozechvřenosti a proto jí jenom a to co nejšetněji vysvětlil, proč se dole ve městě zvony rozlaholily. O vlastní příčině toho zvonění a též o Rohrbekovi se nezmínil. Jakoby se vzpoury nelekal, s jistotou tvrdil, že s hradní pomocí dne příštího povládne zase v Landshutě strana falckraběnky oddaná. Na to že se však třeba připravit a proto, prose starostně kněžnu,

aby se ušetřila, měl se k odchodu. Falckraběnka, sedíc na loži, upřela své oči pevně a pronikavě na poctivou tvář starcovu a pravila:

„Jen ta vzpoura je, nic jiného, milý pane Visbeku? Jste tak ustarán, ustrašen -“

Starý pán se zarazil. Však hned se vzpamatoval, odvětil:

„Je toho dost, milosti - nám před očima se odvážili! A jsem ustarán, ano, ale o vás, paní má, vždyť sama o sebe, o své zdraví se nestaráte, a na tom záleží všechno. Račte pamatovati -“

Pohled jeho utkvěl na chlapcích. Kněžna podala mu ruku, děkujíc mu jí i pohledem.

„Již poslechnu,“ pravila tišeji.

Toho se chopila sestra abatyše.

„Snad by bylo lépe, kdyby chlapci na chvíli ven odešli, třeba do zahrady.“

Kněžna neodporovala již, ačkoliv by je nejraději měla tu na očích. Za chvíli po té bylo v komnatě zase ticho. Kněžna jako vysílená položila bledou hlavu do podušek, a sestra abatyše, věrná ošetřovatelka, jala se opět tiše se modlit. Spaní ji za chvíli přemohlo, dvě noci již nespala. Temný hlahol zvonů sem zaléhal, chvílemi byl přehlušen bližším hlukem z nádvoří hradského nebo od brány. Komorná vstoupivši po špičkách do komnaty, tiše nazírala, a když se přesvědčila, že knížecí sestry usnuly, vykradla se ven, aby se přesvědčila, co se tam děje.

Pojednou se falckraběnka, bdíc s očima přivřenýma, po celém těle zachvěla. Otevřevši oči, - naslouchá - a slyší! po druhé! Temná rána jako z děla zahučela. A teď po třetí. Kněžna se na loži vztyčila, usedla. To není jen vzpoura, jak Visbek povídal, toť ještě něco jiného. Lhou jí, zamlčují. Nohy její sklouzly s lože. Sedíc tak, hleděla na sestru tvrdě spící. Ubohá, tak je zmořena kolikanočným bděním! Kněžna tiše vstala a přistoupila k oknu. Viděla, jak nádvořím drábové táhnou tarasnici k bráně. Nač to? To pro tu vzpouru? Není možná. Jak by se mohli měšťané na hrad odvážiti? Tuť něco jiného. Oblékla se. Na křesle ležel přehozený tmavý klok. Zahalivši se jím, kráčela ke dveřím. Cítila, že se jí nohy slabostí chvějí, že všeho těla slabost

se zmocnila. Ale duch byl silnější. Otevřela dvěře a tiše stanula v předsíni. Na stoličce u zdi proti oknu seděl nějaký muž s hlavou pochýlenou. Tmavé vlasy padaly mu do čela, tvář byla bledá a levá, ruka raněná visela mu v obvazku. Hleděl do země, a byl tak zamyšlen, že ani vstoupivší paní nezpozoroval. Kněžna se lekla. Pro Bůh, toť, mladý z Mečkova!

Ten byl před chvilkou opustil svého krajana a šel sem čekat na pana Visbeka, o němž byl od purkrabího slyšel, že mešká u kněžny. Čekal na něj, aby mu oznámil, co se děje, aby starý, věrný ten šlechtic pomýšlel dle toho na další věci, především, jak „by kněžnu zachránil. Jen proto si panic vyprosil u starého Trnky svobodu, jen proto zraněn a sláb chvátal sem tak, že ke konci již sotva v sedle vydržel; věděli, že císař s vévodou co nejdříve sami sem přibudou nebo vojsko vyšlou, aby se zmocnili Landshuta, kde kněžnina poslední opora. Jiného nemá.. Posádky v jednotlivých hradech což vydají, a lze-li po takovém neštěstí na ně spoléhati? Hlavní vojsko ji zradilo, věrní krajane v jejích službách zahynuli, jest tu jen posádka na hradě. A proti té se město bouří, jak právě se dověděl. Ö, boj kněžnin už dobojován! A ona chorá! Jak prahl po jejím pohledu, a teď ji neuvidí! Hluboký povzdech zachvěl se z jeho prsou. Nemocná, opuštěná - tam leží ubohá v mučivé. nejistotě

Ohlédl se po dveřích a jakoby blesk mu zrak oslnil. Vstal prudce, bezděky, upíraje své oči na paní u dveří stanuvší, prostovlasou, ve tmavém, volném plášti, zpod něhož proběhlávaly se šaty. Falckraběnka! Srdce se mu sevřelo. To ona, ó Bože! Tak bledá a přec tak krásná.

Jen okamžik stál, pak sklonil koleno. V tu chvíli zapomněl, s jakou novinou se navrátit.

„Ó nermuťte se, milostivá paní má!“ zvolal citem přemožen.

„Vy jste již přijel!“ zvolala kněžna, vzpamatovavši se ze svého překvapení. „Kdy?“

„Před chvílí -“

Panic se velice zalekl. Kněžna se bude vyptávat - o hrozné bitvě jistě dosud neslyšela. Na přemýšlení však mu času nezbylo, neboť se již falckraběnka všecká vzrušená tázala.

„Nuže, jak jest? Je-li pravda, co ten váš krajan sem přinesl, když jste odejel -“

„Žel, milostivá kněžno - Rachenburk lhal. Sebe měl obviniti -“

„Jste raněn!“ zvolala pojednou, jak zrak její utkvěl na jeho obvazku.
„Snad cestou, či -“

„V boji, milostivá kněžno --“ váhavě odvětil panic.

„V boji! Před Sulcbachem? Mluvte, pro Bůh -“

„K Sulcbachu jsem ani nedojel. Rachenburk, jsa dorozuměn, odtrhl odtud s větší částí vojska ke K oubě. Ó, milostivá paní má - rače poshověti -Dojímá vás to, škodí -“

„Ne, ne, jen mluvte, prosím, poroučím!“ vášnivě odvětila mladá kněžna. „Byl poražen, či -“

„Rachenburk nikoliv. Jenom moji krajané, kteří věrnost vaší milosti zachovali, Rachenburk se od nich zrádně odtrhl. Dohonil jsem jich nedaleko Řezna -“

Mikuláš se zamlčel. Viděl, jak kněžna se zarděla na okamžik, jak po té smrtelná bledost jí líce polila. Vidouc, že panic mlčí, temným hlasem poroučela:

„Dále - -dále - jsem silna dost -“

„Bylo jich tři tisíce. Jízdu a všechny kusy odvedl Rachenkurk. Krajané zavedeni stáli proti přesila, proti císaři a proti vévodovi -“

Kdy byla bitva -“

„Předevčírem, začala před polednem. Milostivá kněžno, rače si odpočinouti l' prosil polekaný panic.

„Domluvte! Poraženi, pravil jste - -potřeni, - ano-li? Vy mlčíte - ó Bože, Bože! Ubozí nadarmo krváceli!“

Chopila se v zoufalé bolesti za hlavu. Mikuláš viděl, jak se chvěje, jak bezděky se opřela o dvěře. Přistoupiv rychle k ní, vzal ji jemně a dovedl ke stolici.

„A vy jste raněn - Ó, můj Bože! Již je konec se mnou. - Mě děti - mé děti!“ vykřikla silněji a zalomila rukama.

V tom zahoukalo venku zase několik dělových ran. Kněžna prudce vstala.

„Slyšíte - Už vím! Již jdou - již jdou - pro mne, pro děti, chtějí nás odvléci!“

Vykřikla a rázem klesla jako podřatá. Mikuláš ji zachytil svou pravicí a podpíraje ji, přitiskl spanilé její tělo k sobě. Klonil se k ní, polekán hleděl jí do krásné tváře, smrtelně bledé. Byla ve mdlobách. V tom otevřely se dvěře komnaty, a mladá abatyše s komornou vyběhly, obě vyděšeny. Křik jejich naplňoval nyní předsíň, jak z náručí mladého rytíře braly omdlelou kněžnu a nesly ji na lože. Venku v městě hřímaly rány dále na oslavu vítězství.

Mikuláš, když kněžnu do komnaty odnesli, chvátal jako šílený ven pro lékaře a starého pana Visbeka. Ten prve, odešed od kněžny, uvítán byl novou zprávou, že z města přijel houfec před hradní bránu. Jezdci oznamovali, proč v městě se zvoní, že císař zvítězil, a přinesli vyzvání v jeho jméně od města, aby se falckraběnka vzdala, anož je jisto, že manžel její dávno již zemřel. Visbek je odbyl a pak ubíral se zpět do hradu, aby vyhledal mladého z Mečkova, o němž, že přijel, od purkrabího se dověděl. Ten přišel, právě když falckraběnku odnesli.

Na chodbě potkal Mikuláše.

„Je konec!“ zahořekoval starý pán a kvapil do komnaty kněžniny.

Mladý Boršický zasmušen složil, jak Mikuláš z jizby odešel, všechny své věci, aby mohl ihned druhého dne vydati se na cestu do vlasti. Tu, kde jen samé neštěstí, pálila ho půda pod nohama. Krajané, kteří s takovou nadějí pro zisk a slávu vyjeli, zahynuli, a on sám jako divem unikl záhubě. Co tu déle? Boj falckrabův beztoho skončen, a všecko tu jako kletbou stíženo. Pak touha, touha po domově i nevěstě pryč odtud jej pudila.

Znova se divil mladý zeman, když nastávající sval jeho vrátiv se všecek bez sebe, oznamoval, že falckraběnka se roznemohla na smrt. Jakoby jeho vlastní sestra byla nebo, nejmilejší! Sám sotva na nohou stojí a zimnice jíme třese! Stěží přiměl Boršický Mikuláše aby si lehl. To bylo z večera. Ale jen chvíli panic ležel a již zase vstal a přes všechno domlouvání

krajanovo bral se nejistým krokem do předsíně kněžniny. Tam usednuv, čekal zimničně rozechvěn, v úzkostech; až po dlouhé chvíli teprve lékař vyšel a oznámil mu, že je zle, že nemoc kněžnina se náhle a prudce zhoršila, že vstoupila do hlavy.

„Mluvila děsné věci,“ dodal lékař. „Nikoho neznala. Ted' zase leží bez vědomí, jako mrtvá -“

„Je-li naděje?“ ptal se mladý rytíř, taje dech a upíraje úzkostný zrak na žluté, chladné líce lékařovo.

Doktor pohnul rukama a pohlédl mlčky k nebi. Odešel. Panic sklesl zase na stoličku a seděl tu s hlavou na prsa nachýlenou.

„Tys jí dodal. Ta porážka ji zničí!“ znělo mu duši a zoufalý žal srdce mu pronikl.

Tak tu seděl, až přišel pro něj mladý Boršický, který jej do své jizby odvedl a tam opět na lože donutil.

Zatím už nastala noc.

Poprchávalo, vítr žalostně vál nad starým hradem Landshutským. Dnes poprvé nehořelo světlo v komnatě, kde ležel „nemocný“ falckrabě. Zapomněli je rozžehnouti. Za to po celou noc rděla se zář v oknech komnaty jeho nešťastné manželky, u níž bděli lékař a mladá abatyše.

* * *

Mladý Boršický se záhy z rána probudil. Ohlédnuv se jizbou, zpozoroval, že lože Mikulášovo je prázdné. Ó, že i v noci vstal a odešel! Boršický čekal, ale když krajan nešel, rychle se oděl a vyšel ven, a jakoby najisto věděl, kde najde svého přítele, zamířil ku předsíni kněžnině.

Bylo na úsvitě. V pološeru, schoulen ve svůj plášť, seděl Mikuláš na témže místě jako z večera. Jistě tu již meškal několik hodin, snad celou noc od té chvíle, co Boršický usnul. Promluvil na něj. Panic po něm mdlou hlavu otočiv, pohleděl na krajana; zajisté nevěděl, nač se ho ptá. Ale když se Boršický otázel, jak je kněžně, škublo to Mikulášem a přes jeho palčivé suché rty splynulo jen: „Zle..“ A zase ticho, trapné ticho. -

Šero mizelo, studené světlo denní vkrádalo se do komnaty. Svíce, jež na stolku v rohu stála, dohořívala. V tu chvíli otevřely se dveře, a starý

doktor v černém šatě vyšel ven. Mikuláš rychle proti němu vstal. Nežli se otázel, jak je, oznamoval doktor temným hlasem:

„Kněžna před chvilkou skonala ...“

Mikuláš stál okamžik jako zkamenělý, pak prudce skloniv hlavu a zakryv zdravou svou pravicí tvář, dal se do pláče - -

* * *

Všecken starý hrad Landshutský byl v hoři a pláči, všichni z té duše truchlili i naříkali pro nešťastnou mladou kněžnu, kterou milovali. Větším dílem byla jim to rána dvojnásobná: dovědělť se nyní teprve, že falckrabě už dávno mrtev, že pravda je, co poslední dobou o něm z města na hrad proniklo. Novina o smrti mladé falckraběnky záhy ráno dolů do města zaletěla, a bylo po skrovnu těch, kteří jí nepolitovali.

Nejprudší protivníci si oddechli a řekli:

„Chvála Bohu. Je po vojně. Hrad bude náš i bez boje. Marně se nešťastná kněžna namáhala, marně všecko obětovala!“ -

Na hradě uhostily se žal, zmatek i bázeň. Starý pan Visbek, maje od pláče oči zardělé, nedbaje ani věku svého ani unavení, byl všude, nařizuje a dohlížeje. První starostí jeho bylo, aby vypravil abatyši na cestu. Bránila se, nechtěla od mrtvé sestry, ale když jí starý pán pověděl, že to nutno k vůli dětem, chlapcům, kteří tu zůstatí nemohou, aby neupadli v moc nepřátelskou, poslechla, a ještě téhož dopoledne s mladými princí vydala se na cestu k jejich dědovi, starému falckraběti při Rejně. Značná část posádky provázela nešťastné děti. Všichni plakali nad nimi, když od matky odcházeli, když z brány hradu Landshutského vyjížděli. Slzy ronily se přes líce panu Visbekovi a leskly se mu na bílých knírech.

„Ubožátka! Tu jste měli vládnouti, proto vaši rodiče zahynuli, a vy teď odtud prcháte a vícekrát se nevrátíte do svého dědictví!“ pomyslil věrný stařec, hledě za smutným průvodem.

Vrátiv se do hradu, zastal na chodbě panice z Uherska, vycházejícího z bytu Boršického. Oba věrní pohlédli na sebe a mlčky podali si ruce. Byli oba dojatai. Nejprve starý šlechtic se ujal slova.

„Marné bylo všechno namáhání. Co jsme mohli, učinili jsme. Bůh vám to oplatí, co jste pro kněžnu podniknul. Ale teď pamatujte na sebe. Víte, že vévoda nebo císař nejprve sem přitáhnou. Je po všem. Nezbývá, než abyste se zachránil. Jedte raději dříve!“

„Pojedu ještě dnes k vůli svému krajanovi. Jinak bych tu zůstal.“

„Jedle, milý příteli. Čeho vám bude třeba na cestu, to vám dám. Ještě teď mohu. Zítra tu bude jiný pánem.“

Tou dobou rozezvučely se opět zvony dole ve městě. Vítalit' tam silné oddělení vojska vévodova, jež rychlým pochodem od Řezna sem přitáhlo. Než zvony dozněly, značný houf jezdců bral se z města nahoru do hradu. Visbekovi ohlásil purkrabě, že přijel hrabě Hohenems vyjednávat ve jménu císařově. Starý pán bez rozmýšlení pustil jej do hradu. Posel s velitelem hradu brzy se dohodli. Císař sliboval všem Milost a odpuštění, za to žádal, aby hrad a všechno panství bylo vydáno vévodovi Mnichovskému. Starý pán už neodporoval, nemohl.

Ze zástupu posla císařského oddělil se muž v tmavém rouše a bral se dovnitř hradu, nikde se nezastavuje, nikde se neohlížeje. Vyznal se tu výborně. Byl to Rohrbek. Tvář jeho chmuřila se a zrak zamračen hleděl do země. Šel s nahrbenou šíjí, krokem volným, jako váhavým, až zastavil se přede dveřmi, jež vedly do komnat kněžniných. Stráž tam stojící chtěla jej zastavili; Rohrbek, upřev na ni přísný, zachmuřený zrak, řekl: „Jsem z poselství císařova.“ Vstoupil do předsíně.

Tu nebylo nikoho, jakož i v následující komnatě. Ale tam, na loži pod nebesy! Rohrbek se zachvěl a zbledl. Stanul jako ohromen; pak postoupil něco blíže a stanul opět. Cítil, že se mu nohy chvějí. Sepjal bezděky ruce a hleděl k loži, na němž odpočíval mrtvá falckraběnka. Zažloutlá jeho tvář byla němým bolem zkřivena.

Pro pokoj země, aby vlast ušetřil války bratrovražedné, všeho se odvážil - i vraždy. Zničil muže a blaho té, kterou vychoval, kterou jako dítě své miloval. A teď také zničil ji! Teď teprve, když ji tak viděl bez pohnutí ležící, když viděl sličnou její tvář zsinanou, oči zapadlé, zatlačené a kolem nich hluboký smrti stín - zločin jeho vši hrůzou dolehl mu na duši. Pohnul

sebou, chtěl se dotknouti čela zesnulé, se přesvědčil, je-li pravda, co dnes ráno se městem rozneslo; pohnul sebou, ale ruku vložit na čisté čelo její, toho se neodvážil. Sklesl na kolena a zastřel si rukama líce. Mrtva! Mrtva! Ó, to je nejdražší obět, kterou on přinesl. Ta šlechetná, drahá paní mladá

Klečel v mukách i nevěděl ani, že se pak dveře otevřely, že jimi vstoupil mladý rytíř z Mečkova, jenž připraven jsa na odjezd, přišel se rozloučit s mrtvou svou sveticí. Zarazil se, když spatřil cizího muže klečeti opodál lože. Nepoznal ho hned. Přistoupil blíže, a jak ostruha zařinčela, Rohrbek se prudce obrátil. Zrak jeho se vytřeštil a upřel na mladého rytíře, kterého hned poznal. Oba mužové hleděli na okamžik mlčky na sebe. Panic pravicí maně sáhl po dýce. Tváře obou byly bledé bouřlivým myslí pohnutím. Zrak panicův divě zahořel. Rohrbek jakoby zkameněl. Zvedl koleno, jakoby chtěl vstáti, ale nemohl. Cítil, že údy jeho zdřevněly, a zmatek opanoval jeho duši.

„Zrádce! Vrahu!“ zasípěl panic, a v tom zableskla se dýka v jeho pravici. „Ty ještě sem, padouchu!“

Rohrbek chtěl promluvit, hrdlo jeho však bylo jako staženo. Rozpřáhl chvějící se ruce, jakoby chtěl zadržeti panicovu ránu, nebo vstříc jí otevřít náruč svou. Krev mu z prsou vysoko vystříkla. Bez hlasu sklesl černý kancléř k zemi. Podlaha temně zaduněla, jak na ni hlavou prudce dopadl.

Chvilé za chvílí mýjela.

Na hradě panoval hluk a zmatek. Mysli všech byly zaujaty císařovým poselstvím a tím, co se bude dále dít. Hrabě Hohenems, když byl s Visbekem vše nejnutnější o odevzdání hradu vyjednal, požádal ho, by směl se zastavit u mrtvé kněžny a za duši její se tam pomodlit. Ohromeni stanuli všichni v komnatě, kde nedaleko lože, na němž mrtvá falckraběnka odpočívala, našli Rohrbeka mrtvého v tratolišti jeho vlastní krve. Kdo vrahem, brzo se domyslili dle toho, co strážce pověděla, kdo tu naposled byl v komnatě.

„Bůh tomu českému rytíři požehnej!“ pomyslil v duchu Visbek. „Pomstil ubohou kněžnu.“

Hrabě Hohenems však žádal, aby vrah byl stíhán. Visbek nemohl odepřít; i lidi své nabídl. Oddechl si, když to císařský vyslanec přijal a také svolil, aby purkrabě, když se sám nabídl, vedl stíhací ten houf.

Zatím byl už panic z Uherska s mladým Boršickým přes hodinu z Landshuta. Na to, že snad je budou stíhat, ani nepomyslel. Duše jeho byla zaujata poslední chvílí, kterou na hradě meškal. Na mysli mu tanula mrtvá kněžna. Viděl pořád tu tvář i ve smrti spanilou a bělostné, studené čelo, jež odcházející políbil poprvé a naposled na věčnou rozloučenou.

XIX. - Na ústupu.

Vítězný jásot německého vojska i obyvatelstva Řezenského dozněl, zvony hlaholící za slavného vjezdu císařova, i při „Tedeum“ umlkly.

Po radostném opojení vzpomenuto pak i těch, kteří vítězství to draze životem svým zaplatili, kteří zůstali u Schönberka na polích, jak se jim po dnešní den říká: das Haferreuter Feld. A nebylo jich málo. Mnoho přes tisíc ubila jich zoufalá ta hrstka Čechův. Dostí bude zármutku v širých končinách německých, nejen ve vsích a městech, ale i na hradech a zámcích panských. Padloť v té bitvě přemnoho lidí dobrých, šlechticů, z nichžto několik přeneseno do Řezna, aby je tu pochovali a památku jejich kamenem zachovali. Byli to: Jörg „Schenck z Neidecka, pání z Weilinka a Hetzendorfa, Zikmund z Dowenecka a jiní. kteří padli po boku svého císaře a smrtí svou jej zachránili od záhuby.

Uložili je ve starobylém kostele gotickém u dominikánův. Za ně a za všechny padlé jich krajany slouženy tu i po všech četných kostelích starého Řezna smuteční mše a zpívány žalozpěvy. Padlých protivníků, Čechů, nikdo nevzpomněl. Byl už čtvrtý den, co vydechli život svůj v hrdinské smrti, a dosud ležela většina jich nepohřbena na bojišti. Samo nebe se nad ním chmuřilo a nízká mračna kvapně a plaše ubíhala nad krvavým polem v dál. Tam, kde nedávno zmítaly se a vysoko se dmuly viny zuřivé bitvy, tam

ted' klid. Z hradeb vozových nezbylo skoro nic. Tu tam stál ještě o samotě válečný český vůz krví potřísněný a zalitý, máje kola zarovnána mrtvolami padlých bojovníků; většina vozů však ležela pokácena, s voji polámanými, a vedle nich i na nich ve směsi mrtvých hajitelův i útočníků čouhal tu tam praporec potrhaný a zašpiněný.

Padlých všude jako naseto. Tu v řadách, jak bojující klesli, tu ve skupinách, jak po čtyřech naposled do smrti se hájili, tam jednotlivě, v různých polohách: ten tváří do země, ten do nebes ztrnulým, sklenným zrakem hledící, onen se zbraní ve ztuhlé pěsti a ten z bolesti zaryl do země prsty. Mnoho jich tu, kteří na ráz padli, ale mnoho též, kteří tu po bitvě noc i den bez pomoci, v mukách sténali, až sama smrt se smilovala. Mezi mrtvými bojovníky leží po různu naběhlé mrchy koňské s nohama ztuhlými, do vzduchu trčícími, s řemením popraskaným, se sedly i bez nich.

Hrozným tím polem, kde tentokráte smrt kosila, přecházejí sem tam otrhaní sedláci i ženy jejich. Jsou z okolí: válka byt jim a úrodu zničila. Aby si škodu nahradili, svlékají a obírají mrtvé, plaše však a kradí, neboť se chtějí vyhnouti landsknechtům, kteří bojiště obcházejí, dohlízejíce na schytané již sedláky a je nutí, aby kopali jámy a pohřbívali mrtvé.

Studený vítr vane bojištěm: Vřes, tráva i vlasy a vousy mrtvých v něm se zachvívají. Ticho kol. Jen tu tam dravec zaskřehoce, jenž vyplašen z hrozné pastvy, do výše se vznesl, aby se přidal k hejnu opodál kroužícímu. Na poli tu tam lopata se vzduchem blýskne, pak o kámen zazvoní a s ní ozve se kletba landsknechtova, jenž na vrubu zářezy dělá, počítaje mrtvoly těch kletých Čechů k jámě snesených. Svých nepočítal.

Tam několik jeho druhů sekerami rozbíjí překocení krajní vůz a dříví uštípané přikládají na oheň, jenž je za toho sychravého dne příjemný. Plameny jeho, živené dřívím nasáklým lidskou krví, jasně vyšlehují a dým jejich táhne se nízkým, plouživým sloupem přes pusté bojiště jako vlající truchlorouška.

Ale nikde ani znamení zármutku.

Tam doma, za Šumavskými lesy, nejedno věrné srdce bolestí se sevře, nejedna milá, žena a matka rukam zalomí, až dojde ta strašlivá zvěst. V tu

chvíli ještě všechny tam, ač teskně vzpomínajíce, těší se naději, že se jim milí, mužové a synové vrátí ve zdraví k rodnému krbu, od něhož svévolně odešli; a oni tu leží bez ducha, obraní polonazí, nebo již na ně cizí ruka bezcitně nahazuje hlínu krví navlhlou.

Takový osud a konec žoldnéřův.

Ani druhové ani přátelé nemohli jim poslední čest prokázati. Sami životem sotva vyváznuvše, hledají spásu v kvapném útěku. Tam, hle, houfec jich, zbytek valného bratrstva si odpočívá. Jsouť všichni zemdleni slabi a mnozí z nich nad to ranění. Kol kolem širá krajina; tam luka v ten čas trávy vybledle, tu písčítá lada, porostlá metlicí a vřesem. Řídký borový lesík prostřed nich je přístřeším a stanem bludných bojovníkův. Utábořili se u malého rybníka či jezírka, od jehož tmavé, skoro černé hladiny odráží se tím určitěji žlutavý, jasný písek nevysokého břehu. Sem pod červenokmenné staré borovice zajeli s několika vozy, jež z bitvy Schönberské uchránili. Hladoví vozníci popásají se na chudé trávě, metlici i vřesu. Kolem vozů pode stromy uložili se bojovníci k planoucím ohníkům; mnozí z nich jen země se doteknuvše, upadli na smrt unaveni ve hluboký spánek. Několik jich koně napájí, mnozí pak usednuvše k samé vodě, vymývají sobě rány a obvazují.

Sychravý vítr vál krajinou, huče v klikatých haluzích starých borovic. Podzimní den chýlil se k západu; žluté světlo jeho do lesíka prošlehávalo, chvějíc se na, rudých kmenech. Křivolaké stíny jejich padaly na chudý, ozářený podrost a přes bílý, písčitý břeh, tratíce se tam na černé hladině tichého jezírka.

Dnes si tu v tom pustém, osamělém místě snad bezpečněji odpočinou, dnes snad celou noc pokojně tu stráví. Co již zkusili ,nežli až sem, těch několik mil se dostali! Jak bylo, než se nepřítelem ven z bitvy probili! U valném houfu, v těsném šiku sobě průchod klestili hustými řadami přčetných nepřátel. Nežli skrze ně této hrstce zde se cesta uvolnila, co zahynulo dobrých druhů statečných!

Hořko vzpomínati toho nadlidského zápasu! Když se pak ven z boje probili, řidli na novo. Bylo jich na sedm set z plných tří tisíc a ještě ani těch

sedm set nezůstalo. Mnozí se rozprchli před nepřítelem v různé strany, mnozí zůstali u houfu, ale nevydrželi. Ten krvácející svalil se cestou, nemoha pro ránu dále, ten dlouhým bojem a hladem zmořen sklesl slabotou, pro Bůh křiče za svými druhy, aby se nad ním smílovali a jeho tu nenechávali.

Hrozných těch proseb a výkřiků žalostných čím dále tím více přibývalo. Než každý nejprve na sebe pamatoval, nedbaje pravidla žoldnéřského Retuj druh druhu. Jak by zachytili klesajícího bratra, když mnozí sami zahazovali těžké pavézy a dlouhé sudlice, aby jen snáze a hbitěji mohli vykračovati! Šťasten byl ještě ten, který klesl u vozův. Toho naložili; za nedlouho však byly vozy pln slabých a raněných. Na ston jejich, zkoušet prudkým vozův otřásáním hrozných bolestí, nedbal nikdo. Nikdo nemohl pomoci.

Tak prchali celé odpůldne i dlouho do noci. Pojednou strhl se prudký víchř a z mračen, jež z večera oblohu zatáhla, spustil se lijavec. Tu jich nejvíce ztratili. Jednotlivě i v hloučkách zůstávali za valným houfem. Déšť a víchř přehlušil jejich výkřiky i volání. Černá noc je pohltila, a zanikli v ní, jakoby se viny nad nimi zavřely.

Té noci také pan Kdulinec seděl na koni naposledy. Dlouho se přemáhal; až pak bolestem podléhaje - bylť raněn - zvolal na druha vedle jedoucího:

„Pane Matěji, už nemohu. Naložte mne, můžete-li, nebo tu padnu a zůstanu.“

Libák se o statečného hejtmána postaral. Dal jej naložili na vůz, ale více učiniti mu nemohl.

Ta noční bouře prchajícím prospěla, zdrževši nepřítele od dalšího stíhání. Když se o tom hejtmán Libák přesvědčil, poručil zastaviti. Byl to odpočinek po noční bouři za citelného chladu ranního v širé, namoklé krajině. A přece žoldnéři, jak byli ukládali se pod vozy, na sedla, na pavézy, do bláta a spali jako zabití. Smutné pak bylo procitnutí a smutné počítání! Asi čtyři sta jich všech zůstalo, a nebýti hejtmána Libáka, ani tolik bylo by se jich pohromadě neudrželo! A jaký jejich stav! Hladoví všichni, v

oděvu namoklém, zabláceném a namnoze potrhaném, bez zásob, beze všeho. Neměli nic, jen několik těch záchráněných vozův, a ty byly plny ,raněných.

Tak táhli dále, až zapadli na chudou vesničku jako hejno kobylek. Kde co ve stavení bylo k jídlu, všecko pobrali, nedbajíce nářku a křiku nebohých obyvatelův. A ještě jim to všecko nestačilo, sotva že hlad zahnali. Pak dali se na další pochod, k východu, jak hejtman je vedl. Myslila, že dále v bezpečnějším místě na jih se obrátí a Dunaj překročí, aby se dostali do Landsbuta nebo do jeho končin aspoň. Naděje, že se tam již dostanou, těšila a sílila všechny. Velikých sice ztrát utrpěli, ale v Landshutě bude za všechno náhrada; tam si odpočinou, tam se zotaví. Když třetí den těžkého jejich pochodu se nachyloval, zahlédli jezdce opodál kvapně polem na půlnoc uhánějícího.

„Pane Peřino,“ zvolal hejtman Libák, „toť jistě nějaký přísežný posel²¹ - neškodilo by snad, rozumíš - jen vydrží-li tvůj hnědák. Jiří Slovák jel by s tebou.“

Jen to řekl a statečný jezdec mladý Peřina vydal se na hon. Za nedlouho se vrátil s tím cizím jezdce. Věru, že se v něm hejtman nemýlil. Vezl noviny a jaké! Jedny byly Čechům dobře známy: že císař u Schönberka nad nimi zvítězil. Druhé však jako blesk účinkovaly: město Landshut se vzdalo a přidalo se k císaři.

„A což falckrabě Ruprecht!“ vzkřikl Libák, zapomínaje tentokráte na svou rozvahu.

„Je mrtev - už dávno.“

Lhářů poslovi za to dali. Ale když chtěl odpřisáhnouti i hostii na to vzítí, když všecko vylíčil, jak se mělo, tu pak uvěřili. Pan Matěj tím spíše, poněvadž porozuměl teď zradě Rachenburkově i jednání páně Gutštejnovu. Ta liška měla vítr a hned plášť obrátila! Ale pak Jeníkův syn o všem věděl a krajany své klamal!

²¹ Kurýr.

U vozu raněného Kdulince odbyla se po té krátká porada. Starý hejtman sáhal po meči, jenž vedle něho ležel, nemoha rukojeť jeho hladiti, jak by byl zajisté bolestí a teď rozčilením činil, a snesl se hned s panem Matějem. Řekl ne bez přestávek:

„Dobře tak, k Landshutu nemůžeme, když jest v rukou císařových. Nezbyvá, než domů - a chvátejte, nebo Němci budou vyklízeti. Chvátejte - promne již ne - mne tu beztoho necháte -“

Všichni přednější šlechtici i měšťané, jimž to Libák oznámil, také souhlasili.

„Přijdeme o všechno, aspoň života hajme!“ dodal Matěj Rosa Chrudimský, upíraje zraky k severovýchodu ke vzdáleným končinám rodné země.

Bylo to pro všechny trapné poznání a jako druhou porážkou. Všichni z Čech vytáhli pro zisk a pro něj mnozí vladykové a bohatší měšťané obětovali mnoho a mnoho kop na vozy válečné, na dráby, koně a všecku výpravu. Bitva Schnberská jim všecko zničila. Než co císař zhubil, to falckrabě nahradí, tak se těšili - a teď! Ještě ani všecken žold za poslední dobu nedostali. Již také nedostanou a sotva jaké náhrady. Jak mužové urození, tak sprostí drábové chtěli si napěchovati měšce bavorským stříbrem, a chudší ještě, nežli vytáhli, vrátí se do vlasti. Vráti-li se!

Teď v borovém lesíku u černého jezírka odpočívají po celodenním, namáhavém pochodu. Ti spí, ti k ohni se krčí a komu co zbylo z toho, co za dne ulovil, ten pojídá. Tam raněný žoldněř o druha se opíraje, belhá se k vodě, onen na zádech jiného od vozů na břeh nese, kde nejeden už sedí maje hlavu, ruku nebo nohu obvázanu. Mnohý se tu krčí bled a vysílen a kalným okem hledí tupě před sebe - tím zimnice lomcuje a onoho zrak sálá žárem horečným.

A nikde pravé pomoci, nikde léku a ošetření. Doktor Tafinus zůstal i s vozem apatekářským Bůh ví kde, a s ním i kněz. Jen jeden barvíř vyvázl a ten tu nestačí.

Za to pomáhá jeden druhému jak může. Duch družnosti se tu v nouzi v pustém místě uhostil, a bratrská, krajanská láska divy koná. Ta mírní

hrubý jindy hlas drsných žoldnéřův, aby potěšil, tam lehkou činí ruku, jež do nedávna těžkou zbraní smrt rozdávala, aby se teď jemně dotýkala bolavých ran. se i zachvěla, zatlačujíc vyhaslý zrak nešťastného druha, jenž na rány své právě zemřel. Uložili ho stranou do vřesu a pokryli tvář jeho pláštěm.

Anděl smrti však pryč neodchází. Stanul tam tam pod starou, nahnutou borovicí, kdež v mechu a ve vřesu ustlali z pláště chudé lože a na ně s tvrdého vozu snesli pana Kdulince z Ostromíře. Hejtmán Libák se od něho ani nehnul a opodál také sedí mladý pan Peřina, větrný jezdec, zarostlý Anděl z Ronovce s hlavou obvázanou, Chrudimský Matěj Rosa a několik jiných vladykův. Ten hledí do země, onen vryl prsty do husté brady, většina pak upírá zasmušilý zrak na pana Kdulince, na ránu svou umírajícího. Již nesáhá po svém meči, bez vlády a vědomí tu leží, a chrapot ohlašuje poslední hodinku. Pan Matěj čelo chmuře hledí na věrného druha. Pán z Boskovic někde v zajetí nebo mrtev, starý vladyka z Uherska, ten jistě již na pravdě boží, a ten tu půjde za ním. Škoda statného hejtmána a věrného druha!

Den už pohasl a za soumraku ohňová zář chvěla se po kmenech, míhavě zapadajíc až na smutné skupení u smrtelného lože, kdež právě na věky utichlo srdce v pravdě mužské. Pan Matěj poklekl, za ním všichni, kde kdo mohl, a nahlas jali se modliti se za zesnulého. Borovým lesem hlaholila žoldnéřská modlitba, nejedna slza také skanula do knírův. Pak při svitu hořících ohňů vykopali hrob a ještě té noci uložili do něho pana Kdulince z Ostromíře i s pádným jeho mečem a vedle něho žoldnéře před ním zemřelého. - -

Z rána pak, když zlaté paprsky sluneční zašlehly přes černou hladinu jezírka, uhostilo se zase hluboké ticho v borovém lesíku. Po žoldnéřském táboře zbyl tu jen popel vyhaslých ohňů, jež spražily kolem hustý les, a tam pod starou, nahnutou borovicí viděti hrob čerstvě nasypaný. Ranní vítr šoumal nad ním tmavou korunou starého stromu a když paprslek sluneční na jeho kmenu zahořel, vysvitly jasně z rudé kory tři bílé kříže nedávno vřezané, a v nich zaleskly se krupěje vonné pryskyřice jako zlaté slzy.

Takový byl hrob a pomník páně Kdulincův.

Za lesíkem ladami dále, hrazeným místům se vyhýbajíce, táhly zbytkové českého bratrstva válečného. Zpěvu neslyšeti jako někdy; mlčky jdou, zasmušilí, zamračení, tu tam klnouce v nevalném pořádku kolem vozů se smutným nákladem. Hejtman jejich dnes častěji nežli kdy jindy ohlíží se s koně na zad a pokaždé utkví jeho zrak na lesíku v ladách se černajícím, na šumné hrobce pana Kdulince z Ostromíře.

* * *

Panic z Uherska, Mikuáš, meškal v nízké, chudé světnici osamělé lesní chalupy. Seděl u okna na nebarvené stoličce hrubě přitesané, v soukenném, tmavém kabátci, bez pasu, v soukenných, těsných nohavicích.

Ve světnici nebylo téměř žádného nábytku. Jediné lože, se kterého byl před chvílí vstal a na němž dobrých čtrnácte dní vyležel, stálo v koutě u velikého špalku a zároveň stolu. Na stole tom stál hliněný džbán, vedle na černé, hliněné zemi leželo rytířské sedlo a řemení, a nad ním na dřevěné stěně visely plášť. Jeníkův meč rodinný ve višňové pochvě, helmice a drahocenný pancíř rudým sametem potažený a zlatými hřeby ozdobený.

To bylo vše, co panic odnášel výsluhou z Bavor za věrné, oddané služby; to a zkormoucenou mysl nešťastné srdce.

Ve světnici tiché, jako vymřelé, rozkládalo se přitnutí. Pojednou panic zdravou pravicí - levou ruku měl dosud obvázanou - strčil do nízkého okénka měchýřem zalepeného. Rozlétlo se a proud zlatého světla vnikl do světnice. Panic viděl přímo do lesa. Byl jasný, podzimní den počátkem měsíce října. Javory, jasany a břízy již změnily barvu, a zlaté i zardělé listy jejich padalo lehounko kroužíc ve slunečné záři k zemi, do mechu, do hustého podrostu, na jehož houštinách živě se tu tam rděly hojné bobule ptačího bezu. Tu stranou bylo všecko stromové, jehličnaté i listnaté, ve hlubokém stínu, ale napřed, jak panic hleděl, proudila mezi kmeny záplava zlatého světla, oživujíc jejich zeleň i jejich zlato a purpur. Šum, podzimního větru zněl ze hlubin lesních.

Slunce svít i větru hlas budily v mysli panicově obraz širé krajiny za slunečného, větrného dne v jeseni - a jako listí venku zavířilo mu v mysli divných vzpomínek; tu zlatá, tu tmavá nebo zardělá jako krví. -

Plaše se mu mihl na mysli rodný kraj. Viděl hvozd u rodné tvrze, jak býval také v tento podzimní čas, a jak se jím proháněl se starým Roměncem stříleje z kuše nebo pouštěje venku v širém sokola táhnoucí ptactvo. A již viděl starého Roměnce jinde na Schönberské pláni. Bylo také tak slunečno, viděl ho, an klesá vedle Plamenáče. A mrtví vstávali z hrobu a kmitali se před panicovým zrakem jako ty plaché stíny tu před ním v lese, světlé i tmavé. Tu věrní sluhové, tam otec krví zbrocený, až zjevil se mu obraz nejbolestnější: mladá falckraběnka. Viděl ji zářící a krásnou, krácející ve světle pod starými stromy zahrady Landshutské, a pak ve stmělé komnatě na loži pod nebesy opuštěnou, mrtvou ...

Prsty panicovy zabořily se do tmavých, hustých vlasův. Zadumaná hlava jeho živě se pohnula, víčka očí, pojednou se zkalivších, prudce zamrkala, a jasné slzy řinuly se přes ubledlé panicovo líce.

Venku na síni ozval se po chvilce klepot hřmotných dřevěnek, ale panic si ho nevšiml, ani toho, že pak vešla do světnice bába chudě oděná, v loktuši, a že shodila k ohništi v rohu stojícímu dvě otepi suchého roští. Byla to stařena hospodyně, u níž oba čeští panicové druhý den své kvapné cesty z Landshuta, v lese zabloudivše, našli útulek samý již večer, kdy zima i nemoc roztráslly tělo pana Mikuláše. Přenocovali tu. Ráno pak, když dále chtěli jeti, nemohl Mikuláš s lože. Rána, přílišné namáhání i rozechvění posledních dnů jej seslabily.

Bezděčný ten odpočinek a pobyt v odlehlé chalupě lesní byl štěstím obou mladých rytířův. Ti, kteří je, vlastně pana Mikuláše, stíhali pro smrt Rohrbekovu. ztratili veškeru stopu a vrátili se s nepořízenou, na velkou radost purkrabího i starého pana Visbeka. Stará chalupnice, vdova po uhlíři, kořenářka a ve vsích pod lesem mocná čarodějnice, chovala nenadále své hosty dost ochotně, ze strachu, trochu také z milosrdenství a nejvíce zajisté pro stříbrňáky, kterých jí několik mladý Boršický udělil a jiných několik nad to slíbil.

Za ten všecken čas sotva opustil lože svého nastávajícího svata, jak věrně jej opatroval a ošetřoval. Dost s ním zkusil. Bujný kdys a veselý Mikuláš vše-oken se změnil. Málo mluvil, byl pořád zamyšlen, smuten i mrzut. Několikrát Boršického prosil, aby jej opustil, aby ho tu nechal, však že on za nimi přijde. A když se druh často ptal, proč jej tak pryč posílá a jako odhání, mlčel, až jednou pověděl:

„K vůli sestře a matce. Vzal jsem jim všecko, rád bych aspoň tebe vrátil.“

Pak poznal Boršický, co ještě souží jeho přítele. Jednou podvečer, kdy temnem utichlého lesa pronikalo k nim do světnice bledé světlo měsíční, otevřel Mikuláš své nitro a dotekl se nejpalcivější tam rány. Pověděli; o své vroucí, vášnivé náklonnosti, o krásné falckraběnce. Bylo mu to úlevou. -

Pozvednuv zamyšlenou hlavu, ohlédl se. Na druhé straně u chalupy ozval se koňský dusot. Mladý Boršický se vrátil, jenž včera byl z lesní samoty ven do kraje viděl, aby vyzvěděl, jak jest, a aby, což druhu svému neoznámil, něco lepšího k jídlu a pití jemu přivezl. Zavedl koně pod kolnu, kde také stál Mikulášův, a pak vešel do světnice. Tvář jeho nebyla vesela. Usednuv proti Mikuláši, vypravoval, jak pronikl až do nejbližšího městečka, jak tu i cestou vyzvídal.

„Jak je na Landshutě?“ ptal se Mikuláš.

„Jest v moci vévodské. Kněžna již pochována. Uložili ji vedle falckraběte. Všude ji litují i jeho, všude, co jsem slyšel -“

„A děti její?“

„Jsou někde u děda, nebo u strýce.“

Mikuláš tajil hluboký povzdech.

„A co dále? Jak starý Visbek a krajané?“

„O Visbekovi jsem nic neslyšel. Zajisté ho vévoda přijal na milost. Již se s císařem dohodl a vládne všude. Asi dva hrady prý mu ještě vzdorovaly nechtělit' tam uvěřiti, že by falckrabě i jeho mladá paní byli skonali. Ted' už je po všem -“

„A což Rachenburk a pán z Gutštejna?“

„Ještě se ptáš! Když prve odtáhli, aby nepřekáželi - jak pak nyní. A naši -“

„Nuže -“

„Hrozná věc vypravují. Většina jistě padla. Ptal jsem se, jak je mnoho zajatých. Jen nějaké sto, a to jistě nadsazovali. Několik set se jich probilo, Libák s nimi - kde jsou, nevím - ale mnoho se jich rozprchlo a teď se sbírají a jdou holdem. Všude na ně naříkají, že hrozně drancují, a rajtaři ještě hůře. Vévoda i Normberští je pustili, ale jdou zvolna do Čech. V každé vsi se zastaví a hospodaří. Již prý vévoda pustil na ně několik houfův, a sami sedláci se chápají zbraně na Čechy a jiné propuštěné dráby. Viděl jsem, jak jsou všude rozlíceni, a tu dál kdesi už prý tekla krev. Nikde není bezpečno. Čím dále bude hůře. Můžeš-li, Mikuláši, vydržíš-li?“

Panic, pozvednuv zamyšlenou hlavu, vstal a zamířil ke zdi, kde měl meč i pancíř. Sotva že však dva, tři kroky učinil, zachvěly se mu nohy, a byl by snad klesl, kdyby byl nedopadl na tvrdé lože.

„Jed, bratře, pro Bůh, jed, dokud ještě čas. Jed sám -“

„Zase již?“

„Co na mně záleží. Jen jed k vůli Věruši -“ „Bez tebe nepojedu. Jen lež - tu nás nikdo nenajde. Jen oba dva odtud vyjedeme!“

Slunečné paprsky pak už zřídka kdy úplně a jasně rozproudily se pustým teď hvozdem, jímž sychravé vichry se honily, rvouce poslední listí se stromův. Lesem i o chalupu v něm osamělou harašily časté deště, nebo zase mlha je zatopovala. V ten nehostný čas vydali se oba panicové ze svého úkrytu na cestu. Mikuláš jak tak ozdravěl, ale více se ještě před svým přítelem přemáhal.

Bába, jejich hostitelka, stála, majíc loktuši kol rozcuchané hlavy a dřeváky na nohou, před svou chatrčí a hleděla za odjíždějícími.

„Budou míti zlou cestu, a zvláště ten raněný. M si říká, že je mu dobře -“ myslila: „Vždyť vím, a všude mou chalupu nenajdou! -“

XX. - Návrat.

Hluboký stín zamračených nebes uložil se na osamělých, lesnatých končinách průsmyku Všerubského. Temena hory Osí, Čerchova a všech vyšších vrchů zahalila se tmavošedými mračny. Vzduch byl vlhký a sychravý vítr vál. Cesta vedoucí tichým průsmykem byla opuštěna. Kol kolem hluboké ticho. Až pojednou, tam výše v lese na chlumu nad cestou ozval se štěkot, pak vyběhl odtud veliký, chundelatý pes na způsob ovčáckého. Za ním vystoupil na pokraj lesa strážný zemský, Chod, vysoký, ramenatý, v beranici a v plášti z bělavého, domácího sukna. Pod ním po boku měl statný ten hraničář tesák ve tvrdé, kořené pochvě, v pravici držel mocný čakan.²² Vítr povíval Chodovi dlouhými hnědými vlasy, zpod beranice až ku plášti splývajícími. Bystrým zrakem hleděl v před ku hranicím bavorským. Pes, postaviv se vedle něho jako na stráž, už se ani hlasem neozval.

Za chvílku pak rozdělily se opět haluze houštiny na pokraji lesa a na stezník vystoupil druhý Chod, prvnímu v kroji, ve všem podobný. Jen starší byl. Husté obočí i vlasy mu prokvétaly. Vida, že druh něco pozoruje, postavil se mlčky vedle něho a upřel také zrak v bavorskou stranu. Tak tu stáli za chvíli na chlumu nad průsmykem v bělaných pláštích, pádné čakany v pěstích, strážcové brány zemské.

„Je jich mnoho, nejsou to kupci,“ pravil mladší, ohlížeje se po starším.

Ten zraku neodvrátiv, odvětil: „Branný lid a vozy mají.“

„Ale jízdných málo.“

A zase mlčky pozorovali branný houf, smutný ten zbytek velkého, českého bratrstva, vedený Lihákem z Radovesic. Táhl zvolna a jako smutně. Nebezpečnoství mu minulo, krácejít' už rodnou půdou, ale čím se pochlubiti, nad čím se radovati?

„Ej, zastavili, a ti tam jedou ke kostelíčku!“

²² Hůl s kladivem a sekerkou, jaké Chodové nosívali.

„Pojďme!“ řekl, starý, a Chodové jistě a hbitě sestupovali navlhkým stezníkem dolů, až pak za chvíli kráčeli již tvrdší silnicí a brzo se zastavili u předních z branného houfu.

„Pozdrav vás Bůh!“ zvolal starší Chod. „Jste-li krajané?“

Radostný hlahol mnoha hlasů byl mu odpovědí. „Krajané! Krajané! Bud' pán Bůh pochválen!“

„Konečně český hlas!“

„Teď jsme teprve v Čechách, teď jsme doma!“ volali drábové, a v osmahlých tvářích drsných těch mužů zračila se radost opravdivá. Chodové šli jimi a žasli. Oba viděli je před několika měsíci v plném počtu, vypravené, veselé, plné naděje ve vítězství. A teď! Přepadli, namnoze otrhaní, bez pavez, zamračení, ti s rukou, ti s hlavou obvázanou, a ty vozy!

Koně vychrtlí, hubení a toho nákladu! To jsou pěkné vzatky, na které se tolik tenkrát všichni těšili! Chodové až trnuli nad tou bídou raněných i nemocných, kteří ve vozích leželi. Hle, tu na ně někdo mdlým hlasem volá á vody prosí - Ah to jsou slova v jejich nářečí: toť tam leží chodský „chlapec“, jemuž doma nedalo, a jenž se teď na voze s ranou domů vrací. Zatím pan Matěj s mladým Meřinou a starým Andělem z Ronovee zajel stezníkem na nedaleké návrší, kdež se bělal kostelíček sv. Václava. Tam pokleknuvše na cihlovou půdu před oltářem, děkovali pánu Bohu za všecku ochranu, že je až sem na rodnou, půdu zavedl. V ten okamžik vzpomněli onoho jitra, když kolem táhli, zpívajíce Svatováclavskou píseň, až se v lesích rozléhalo, vzpomněli i všech těch, kteří s nimi byli a kteří teď odpočívají v cizí půdě tam u Schönberka i jinde v neblahé té zemi bavorské: Jeník z Uherska, Kdulinec, Ořek z Holohlav, Hroch z Mezilesic, Něnkovský z Medonos, Bošinský z Božejova a jiní lidé dobří, stateční bojovníci.

Pak sjeli na dal a všecken houf provázen jsa Chody, bral se dále. Každý, jakkoliv unaven a sláb, do kroku přidával, i několik těch vojaček, jež z bitvy na vozích se uchránily a nyní za nimi se vlekly; těšila se každý, že dojde už českých dědin, kde si poprvé za dlouhý čas bezpečně, jak náleží odpočine.

Pak rozejdou se, každý do své otčiny, a zjevem svým i slovem dotvrdí to, co již před nimi rozneslo se veškerou korunou o nešťastné jízdě české a neblahém, osudném dni u Schönberka.

Houf zachází. Praporce nad ním nevlají, beze zpěvu, mlčky, tiše zaniká mezi porostlými chlupy. Hluboký stín zamračených nebes leží na osamělých, lesnatých končinách průsmyku Všerubského. Temena hory Osí, Čerchova a všech vyšších vrchů zahalena jsou tmavošedými mračky. Vzduch je vlhký a vane sychravý vítr. Cesta vedoucí tichým průsmykem opuštěna.

Nad ní na chlumu bělá se osamělý kostelík svatého Václava, maje v pozadí tmavý les a spoustu šedých mraků divě se přehánějících. Po věky tu stojí a mnoho, mnoho pamatuje. Mnohou také jízdu českou, spanilou a slavnou, `ale žádné tak tiché a smutné, z jaké se právě vracejí. Všakť byla jen pro cizí, v cizích službách, a ne na obranu svědomí a jazyka mateřského.

* * *

Oba panicové, Mikuláš i mladý Boršický, mířili ze svého lesního úkrytu na sever, k domovu. Cesta jejich s počátku nebyla tak nebezpečna, ačkoliv bylo třeba všeliké opatrnosti. Teprve když se dostali šťastně přes Dunaj, cíhalo skoro všude na ně nebezpečství. Tam v těch krajinách teprve jak náleží viděli stopy strašlivé války, nedávno ukončené. Jeli krajinami zpustlými, vesnicemi vypálenými, vydrancovanými. A přece ani tu ještě pokoj nezavládl. Houfy propuštěných žoldnéřů, Čechův i Němců, potloukaly se krajinami, drancující, kde se co ještě dalo vzít. Sedláci i lid městský rozzuření také se shlukovali a potírali záškodníky.

Proto také oba panicové byli v ustavičném nebezpečství, a čím více se blížili českým hranicím, tím ve větším. Často musili daleko zajeti, aby se vyhnuli nějakému houfu mstitelů, kteří hlavně na české žoldnéře pásli - a tím také mladí zemané zkoušeli často valného nedostatku, oni i jejich koně.

Deště a plískanice pak ustaly a mráz uhodil.

Tak jezdili polními stezkami, lesy nebo umrzlou silnicí, nocující na samotách nebo ve vypálených vesnicích, často o hladu. Často také

zbloudili, nejednou musili do lesa ujet, aby se ukryli před houfem ozbrojených sedláků, kteří za divého řevu opodál táhli. Několikrát vrazili na žoldnéře pěší, krajany, kteří v malých tlupách táhli krajinou za kořistí. Marně panice s sebou zvali a jim nabízeli, že je rádi za rotmistry své přijmou. Nejednou jeli také k vůli bezpečnosti pustou krajinou po celou noc. Hvězdy v ten pozdní podzimní čas v nesčíslném počtu a přejasně jim svítily, a rudé záplavy zažehnutých požárů, tu v pravo, tu v levo, tu blíž, tam dál označovaly jim cestu, které se bylo vyhnouti.

Mladí vladykové pomáhali si ve všem bratrsky. Jinak, když jeli klidně vedle sebe a nebylo žádného nebezpečství, zřídka si hovorem cestu krátili. Mikuláš málo kdy sám promluvil, oddávaje se svým trudným myšlenkám. Hleděl chladně, jako lhostejně před se, a jistě by byl ani nebezpečné cesty nedbal, kdyby nebylo mladého Boršického. O toho měl patrně velikou starost. Ten pak už počítal dny, kdy tak asi k českým hranicím dojedou, a toužebně vyhlížel temena hraničných hor.

Jednoho odpoledne zarazili své zemdlené koně na malém návrší, pod nímž rozkládala se malá vesnička. vypálená. Nic se tam nehýbalo ; byla úplně pustá. Proto sjeli do ní, aby si tu někde za zdí odpočinuli. Dole teprve přehlédli všecku spoustu. Vesnice byla nedávno vydrancována, a za jedním stavením shledali několik lidí - na stromě. Byli to žoldnéřové. Panicové porozuměli všemu. Ti tu a snad s jinými zle hospodaříce, byli od mstitelů překvapeni a takto potrestáni.

„Zůstaneme-li tu, či -“ mínil Mikuláš.

„Počkej, tam to stavení, zdá se, je zachovalé -“ odvětil mladý Boršický a již za řeči obrátiv koně, mířil ke statku, chtěje ho obhlédnouti. Stavení stálo

u samé cesty proti jinému, za nimi se cesta zahýbala. Mikuláš čekal, až se druh vrátí. Ten však, sotva že za stavení zajel, hledaje jeho vrata, již vykřikl. Po té ozval se tam divoký křik několika hlasův. Mikuláš prudce pohodl koně a bleskem obnažil meč. Jen dojel. a již byl v boji. Čtyři otrhaní chlapi, dva v helmicích, dva v čapkách, obuškem, tepy a kosou

ozbrojeni hnali se po Boršickém, a hned jeden z nich vrazil kosu jeho koni do prsou.

Zvíře se vzepjalo a rázem pak skleslo na zem. Zákeřníci řvouce vrhli se na Boršického, jenž ležel pod koněm. V tom Mikuláš dojev vrazil mezi ně, tak že uskočili. Tím zachránil život Boršickému, sám však o svůj zápasil. Zákeřníci všichni na něj se obořili jako vosy. Ale již jednoho zasáhl tak, že padl jeho koni pod nohy, druhý pustiv cep, za hlavu se chytil. V tom ozval se opodál na cestě křik mnohých hlasův. Před zrakem panicovým mihlo se několik nových bojovníků, pak se mu pojednou zatmělo v očích, a krvácející bez sebe spadl s koně.

Prohlédl pak, ale nemohl se vzpamatovati, co se s ním děje. Neležel na zemi pod širým nebem, ale v jakési jizbě, na loži, a ženskou spatřil u sebe. Nezná ji - a tu Boršický! Sklání se k němu a děkuje Pánu Bohu, že přítel prohlédl. Ta ženská přináší vodu, rouchu namáčí a na hlavu mu ji přikládá. Oh ano, tam to pálí -

V selské světnici na krbu hořel oheň a kolem něho leželo asi deset žoldnéřův. Všichni tvrdě spali. Nic je nerušil víchř, jenž venku hučel a jim zrovna nad hlavami strženou střechou a provaleným stropem skučel, sfukuje chvílemi dovnitř sypký sníh, jenž venku počal padati. Žoldnéři byli poslední z houfu mladšího Trnky, jenž nedávno v jakémsi městečku holduje, od silného houfu selského, spojeného s oddílem drábů vévodských, napaden, tu zahynul s většinou svého sboru v udatném boji. Ostatní stěží se probivše, na ústupném, rychlém pochodu přikvačili v pravou chvíli, kdy panic z Uherska raněn spadl s koně.

Jedni osvobodili Boršického, jenž leže pod koněm, nemohl se hnouti, druzí přistoupili hned k jeho raněnému druhu. Za žoldnéři přihrčel těžký vůz, tažený dvěma koni, a s vozu seskočila žena jakási, která, když Mikuláše spatřila, vykřikla. A již se od něho nahnula. Boršický, jenž byl jen trochu pohmožděn, ale nijak raněn, nebyl by se mohl lépe o raněného přítele starati; až se té milosrdné Samaritánce divil. Vojačka to byla, ano, obratná, ví si rady, a jak šetrně se rány dotýká, jak je ve všem úzkostlivá, s jakým účastenstvím pozoruje raněného!

Večer nastal, pak noc sklonila se nad pustou vsí. Vojáci usnuli, jen Boršický s tou mladou vojačkou bděl u lože. Pak se jí konečně zeptal. Pověděla, že byla u mladého Trnky, že se Aléna jmenuje, že panice z Uherska zná od loňska, kdy upadl mezi raitary a trávil noc na zpustlé tvrzi Jarošovské starého Eliáše Trnky.

„Což ti, pane, o tom nepověděl?“

„Pověděl.“

„O mně také?“

„Ne, nepamatuji se.“

I mladý Boršický, podlehnuv unavení, usnul. Jen Aléna, bdíc, vydržela po celou noc u raněného. Usedla u nohou a majíc ruce na klíně sepjaty, upřeně hleděla, na panicovu sličnou tvář, na smrt bledou, již ondy svěží p, zardělou, v milostném vzplanutí vášnivě líbala.

Na úsvitě se Boršický probudil. Zahlédl Alénu, ona přikrývá pečlivě rouchou, kde jaká byla, raněného, jímž zimnice třásla. Boršický obdivu svého a vděčnosti před Alénou neutajil. Usmála se smutně.

„Ještě mne nepoznal,“ pravila, ale hned dodala: „Když se prve vzpamatoval, ptal se nejprve po tobě. Zde nemůže zůstat. Rána není zlá, ale Němci tu snad budou každou chvíli. Naložím ho a dovezu ho domů.“

„Bůh tě pozdrav!“ a bez ostychu podal Boršický vojačce ruku.

Ráno pak zapřáhli do vozu, vzatého na bojišti u Schönberka, dva hubené koně. Aléna vyložila fasunek slamou i rouchy, a na lože tak upravené donesli Mikuláše. Pak spustili šperloch, tak že sníh nemohl dovnitř padati.

„Bude mu tam lépe, nežli tu v jizbě. Ve sněhu se vůz nebude otřásati,“ pravila Aléna, když vyjížděli.

Usedla na samý kraj vozu; dále nechtěla k vůli raněnému. Žoldnéři šli kolem vozu. Mladý Boršický jel napřed, na Mikulášově koni, často zpět k vozu zajížděje, aby se zeptal, jak je přítelovi. Sníh, jenž

v noci začal padati, nyní se jen sypal. Ne bez starosti hleděl mladý zeman před se do lesnaté krajiny. Hory, hraničné hory se nad nimi vypínaly jako obrovské stíny. Jak prve po nich toužil, tak počal se jich nyní lekati.

Žoldněři kolem vozu počítali, kolik dní ještě do Čech za takové nepohody a na kolik dní potravy pro ně i pro koně. Počet ten se jim dobře neshodoval. Zbývala jenom naděje na ves nějakou a vzatek. -

* * *

Horské kraje na úpatí Šumavském na straně bavorské zapadly do sněhu; a pořád ho ještě přibývalo. Haluze stromův ohýbaly se pod tíží jeho. Cesty zaváty, všecken kraj jako vymřelý. Bylo bezvětrí, ale v hustém hvozdě počínaly se svislé sněti hýbati. Sypký „sníh bělostným, jako moučným mrakem se z nich sypal, a z toho mračna vynořila se černá koňská hlava; kůň frkaje vyjel s jezdce z houštiny na volnější místo, za ním druhý, třetí, a dále již jeden za druhým. Hlasité klení ozývalo se pustým tichem mrtvého lesa; jezdcové setřásali sníh s ramen, s obličeje. Byli v pláštích, v šubách, v helmicích, dobře ozbrojení. Většina jich měla Díky, jež od střemenu do zadu volně se kloní. Kupili se kolem jezdce, jenž ohýbaje srstnatý límec lehké své šuby jízdecké, klel nejvíce. Jak sníh setřásal, poodhrnula re šuba a pod ní zableskla se drátěná košile ocelivá a rukojeť šavle.

Ten jezdec bělavých knírů byl starý Eliáš Trnka, někdy rotmistr černé vojsky, posledně ve službách pánů Norinberských, nyní na zpáteční cestě do Čech, všecek rozmrzelý a rozhněvaný. Žold byl slušný, ale všecky vzatky, jež zpáteční cestou učinili, musil nechat i pro houfy zbouřených sedlákův i pro špatné nicotné cesty za té sloty zimní. Chtěl v Bavořích pohodlně přezimovati, a ti chlapi s kosami nutí ho, aby kvapně se bral k českým hranicím. Nikde jisto, všude všecko vzhůru, všude štvou a honí člověka jako zajíce. A se synem se také neshledal. Čertův hoch pořád ho zdržoval, aby se tak daleko nepouštěl, že ho zaskočí. sel, a dosud se nevrátil. Ať teď hledí, jak by se z pasti a domů dostal! A kdyby ještě starý věděl, kde jest! Jak mu pomoci?

Vydechnuvše sobě na okamžik a sníh setřásše, dali se dále na pochod. Bylo jich asi třicet. Více jich nezůstalo z valného Trnkova houfu. Také Závorníka, někdy nevěrného sluhy panice z Uherska, mezi nimi nebylo. Na zpáteční cestě zahynul. Sedláci ho v šarvátce utloukli. Rajtaři jeli řidším

lesem. Také sníh přestal padati. Jeli mlčky, stahující pláště přes obličej: bylť krutý mráz. Pojednou vyjeli na pokraj lesa, a starý Trnka zase zahromoval.

„Co jsme se naplahočili těmi houštinami! A jedeme pořád podél cesty!“

Všichni se obrátili v pravo, kam ukázal. Tam, bylo patrné i ve sněhu; vycházela z lesa silnice a vedla přes volnou mýtinu jakousi, nyní všecku zasněženou, zase do temného hvozdů, jenž se před nimi rozkládal.

„Tam se něco černá!“ zvolal pojednou jeden z rajtarův, ukazuje rukou v před. Ano, černalo se tam. V zasněžené mýtině u cesty stál opuštěný, krajní vůz, jehož šperloch byl spuštěn. Dva koně zamotáni ve svém řemení leželi u voje mrtví ve sněhu, do něhož padli hladem a vysílením. Ze sněhu trčely ztuhlé jejich nohy, zkrvácené nad kopyty od namáhavé chůze přímrazky a ostrým umrzlým sněhem. Po jedné straně, od jihu, odkud před tím vichr vál, byl vůz všecek zasněžen. Sypká závěje uložila se, stoupajíc jako násep, až nad kola. I na šperlochu udržela se vrstva sněhu, jenž se odtud prášil, jak jen vítr zavanul. Několik stébel slámy čouhajících spodem skulinou a kus jakési rouchy za zadními koly chvěly se jakoby mrazem. Jinak se nic nehnulo, ani na voze ani kolem něho. Les, jenž opodál v pozadí se černal, z hluboka šuměl, a hlasy ty se nesly až sem jako temné, žalobné vzdechy.

Byl to velice smutný obraz opodál černého hvozdů: za hvozdem temné obrysy Šumavských velikánův a nade vším nebe zatažené, olověné.

Pusté místo pojednou oživilo. Rajtaři sem přijeli a hned jali se vůz prohlížeti. Jeden z nich oddělal šperloch a vykřikl a starý Trnka s ním, jenž byl do vozu nahlédl. Na konci jeho skrčená ležela, opírajíc se o bok fasuňku z tvrdých prken, nějaká ženština, zahalená v roucho tak, že jí ani do tváře nebylo viděti. Dále ve voze podobně schoulen seděl žoldněř jakýsi v plášti zahrabaný vedle muže jiného, jenž natažen, ležel tiše a nehnutě. Poprašek sypkého sněhu, jak se skulinami do vozu prodral, bělal se v záhybech šatů ženy i mužův.

Jakmile jí rouchu s tváře odhalili, úžasem starý Trnka temně zahromoval. „Zlatá moucha!“ zvolal šedivý rajtar vedle něho, obraceje se ke druhům netrpělivě čekajícím

„Dále, dále!“ poroučel starý hejtman nedočkavě. „Kdo jsou ti druzí?“

Mladý rajtar, jenž byl do vozu vstoupil, hlásil žasnoucím: „Komářík!“ Sehnuv se, odhaloval dále zmrzlý šátek, který měl druhý muž, ležící, ovinutý kolem hlavy.

„U všech - ten jest raněn!“

„Kdo jest to?“

„Neznám - žádný rajtar - a tu krásný pancíř vedle a meč ve višňové pochvě. Pán nějaký a mladý -“

Zatím už Trnka, postaviv se do třmenu, nahlédl dovnitř. Spatřil bledou, zsinanou tvář mladého rytíře, jenž klidně ležel s obvázanou hlavou, jakoby spal.

Starty Trnka prudce zamrkal. To není jeho syn, jak myslel. Poznal mladého Jeníka z Uherska.

„Dýchá-li?“ vzkřikl.

Rajtar se znova sehnul k Mikulášovi a pak k ostatním. „Ten rytíř jest mrtev, ale Komářík dýchá - a panna Aléna, myslím, také -“

Za chvíli po té hnul se těžký vůz, vrzaje a skřípaje ve sněhu. Dva rajtarští koně, na rozkaz Trnkův zapřažení, táhli ho k lesu. Dva staří, zkušené bradáči klečeli pak ve voze u Alény a žoldnéře, dále se snažíce, jak už prve začali, aby je vzkřísili. Zvolna a namáhavě bral se vůz vpřed. Trnka zůstával u něho. Několik jezdců pospíchalo napřed, aby vypátrali nějaké stavení. Sotva že kousek do lesa zajeli, již koně zastavili. Stranou u cesty mezi kmeny tří ohromných buků trčelo něco ze sněhu. Byly to dvě veliké dřevěné pavezky k sobě tak nakloněné, že tvořily stříšku. Jezdci tam přistoupili. Mezi kmeny, pod tou malovanou, lehkou stříškou, jež měla vítr i šlehající sníh zachycovati, našli tři skrčené, zmrzlé žoldnéře. Dva z nich dobře znali, byliť z roty mladého Trnky. Ten třetí byl jistě nový jejich druh. Rajtaři tomu porozuměli. Ti tu šli s vozem a když koně padli, brali se sami dál, ale vysílení a zmoření v bouři a metelici hledali tu útulek a našli - hrob.

V tom ozvalo se dále v lese několik hlasů. Rajtaři vsedali na koně, a když kousek pojeli, zahlédli několik sedláků proti sobě kráčejících. -

* * *

Bylo po nešporách. Lid se dávno již rozešel ze dřevěného kostelíka na Uhersku. Jen tam ve vladycké stolici u oltáře klečí dvě zbožné paní: vladyka stará ze tvrze a její dcera Věruše. Černá šuba kožešinou lemovaná halí je od hrdla až po stěvíce. Jen bílé ruce v modlení sepjaté je viděti. S Věruščina líce nach zmizel, a stín zármutku se tu uhostil. Stará paní, jsouc hluboko pohřížena u vroucí modlitbu, hlavu sklání pozastřenou černým závojem, splývajícím od černé kukly kožešinou lemované. Od léta je stará paní ještě drobnější, hubenější, než bývala. Tvář ubledlá má více vrásek; oči, teď sklopené, od častého pláče zkalené, hloub zapadly. Plakala o samotě, v ústraní, když muž i syn na vojnu odjeli, kdy pořád se ještě těšila nadějí, že se s nimi shledá. Ale pak, když se roznesly zprávy, jak veškeré jízdy, všemu bratrstvu válečnému zle se daří, v jaké vražedné bitvě byli potřeni, tu již nikdo staré paní neutěšil, ač nebyla ještě všecka naděje pochována.

Za pozdního podzimu, kdy již v Hradecku, Chrudimsku i jinde po Čechách i na Moravě bylo mnoho nářku a zármutku, zastavili se jednou pozdě odpoledne starý Matěj z Ronovce a pan Matěj Libák z Radovesic na Uhersku, a co věděli, pověděli, těšíce starou paní, jak mohli.

„A kde je můj syn?“ zvolala, když o smrti svého muže zajisté nepochybně se dověděla.

O Mikulášovi nevěděli. Tu ještě mohli spíše těšiti paprskem naděje, jaký tedy bezděky poskytli Věruši, vypravujíce, jak mladý. Boršický ještě před bitvou byl na Landshut poslán.

Jeseň minula, sníh napadal. Na tvrz na Uhersko nikdo, nikdo se nevrátil. Jen noviny chodily, jak je v Bavořích zle, jak Němci teď, sami se srovnávše, na Čechy se zapřísáhli, jak je tam stíhají a hubí. Na mnohém místě teď vzpomněli na nejvyššího hofmistra, starého pána z Pernštejna, jenž na Vysokém Mýtě pány i vladyky před jízdou varoval a z ní zrazoval; i opakovali jeho slova: „Němci se perou, Čechové, půjčte vlasův!“

Stará paní na Uhersku pohřbila veškeru naději. Jen v modlení hledala útěchu. Modlila se za vladyku, za syna i za Ruměnce a všechny jejich přátele. Ale často, jako nyní v kostele, se zamyslí a pojednou hlavu na ruce sklonivši, dala se do hořkého pláče. Starý plebán již chvíli stojí ve dveřích sakristie, pozoroval modlící se, čekaje, až vstanou, pak přímo šel ke stolici a přispěl panně Věruši, jež plačící matku chlácholila, šetrně a jemně ji vyzývajíc, aby již šla, že sáně dávno již čekají. Zavedli ji ven z kostela a do saní usadili. Byly to ty na sloupcích čistě vyřezávaných, pěkně malované, jejichž nos nahoře v obloučku ozdoben byl tureckou hlavou v turbanu se strakatým vlajícím peřím. Vždycky se malému Mikulášovi tolik líbily, a když pak v panice vyspěl, vozíval na nich matku i sestru za nedělního jitra do kostela.

Starý plebán, hledě za odjíždějícím, soucitně povzdechl, a jak na všecko měl nějakou průpovídku, zamumlal: „Malé děti matce po sukni šlapou a velké po srdci.“

Brána na tvrzi se otevřela, sáně vjely do nádvoří. Matka s dcerou mlčky sestoupily, mlčky braly se po vyšlapaných schodech kolem kamenné lavičky do paláce. Kolem ticho a smutno. Oh, už tu není, jak bývalo. Jindy starý Roměnc otevíral a z jízdy vesele vítal, teď tu tak pusto. Matka s dcerou kráčely úzkou, tmavou chodbou; pojednou se v ní vyjasnilo. Dveře na jejím konci jakoby samy se otevřely, světlo z jizby sem zasvitlo. A ve dveřích stín jakéhosi muže. Kdo to, vždyť dole čeled' hosta neohlásila! Ale Věruše, jak cizinec slovo promluvil, vykřikla hlasitě, a již spočívala v náručí Boršického, svého ženicha. - -

Tichý večer snesl se na zasněženou krajinu. -

V útulné jizbě na tvrzi Uhersku seděl mladý Boršický se starou paní a s Věruší. Odpovídal jim na jejich otázky, vypravoval o tom, co již samy z části slyšely, jak byl poslán na Landshut, co se tam dalo, jak setkal se po bitvě s Mikulášem, co ten vypravoval, jak opatroval jej onemocněvšího v lesní chalupě, jak na cestu se vydali a jak Mikuláš, za něj se v pusté vesnici obětovav, byl poraněn, a jak po té jej vezli na voze k českým hranicím, jsouce neustále v nebezpečení, že je nějaký houf německý přepadne.

Vypravoval, co věděl o Aléně, jak šetrně, nad míru obětivě k Mikulášovi se zachovala, opatrujíc ho jako vlastního bratra. Ač se nyní mladý Boršický vypravuje dosti mírně, srdce ženská vycítila hrůzu oněch dnů, kdy mladý vladyka a jeho společníci, nemajíce, co by jedli, bloudili pustým, lesnatým krajem v metelích a v mrazu, až koně vysílení jim padli. Již před tím několik žoldnéřův od vozu odešlo hledat cestu nějakou a obydlí lidské. Leč žádný se z nich nevrátil. Na té hrozné cestě Mikuláš skončil. Poslední den svého života byl bez vědomí. Ale před tím ještě, tak Boršický, pohnutím se zamlčuje, vypravoval za pláče staré paní a Věrušcina - jak Aléně i jemu Mikuláš děkoval, jej opět pryč posílal, aby se jen zachránil, aby matku i sestru za něj odprosila

Toho večera již paní dále nevypravovala.

Až druhého dne dopověděl, jak konečně sám na svém koni klesajícím opustil mrtvého přítele, když už cestu našli a koně padli, aby vyhledal obydlí lidské a pomoc, jak se dostal konečně k několika chalupám, kdež koně musil nechat, a jak s několika sedláky vracel se k vozu, potkal na pokraji lesa několik rajtarů starého Trnky a pak jej samého. S pomocí jeho dostali se do nedaleké vesnice, kdež Mikuláše pohřbili, a dále do Čech.

„A ta dívka?“ ptala se Věruše.

„Zachovali ji na živu. Odešla zase s rajtary. Divil jsem se, jak se tak obětovala a jak ta vojačka otužilá pro Mikuláše plakala. Starý Trnka půjčil mi koně na cestu a nezadržel si ani meč ani pancíř, který byl nebožtíkovi tak milý. Vrátil mi všecko pro paní vladyku, aby měla památku po synovi, jak povídal.“

Boršický mladý ještě téhož dne odjel; dojížděl pak na tvrz často, častěji nežli jindy, až pak v létě, když starý plebán jemu a Věruši v kostele požehnal, trvale se usadil na Uhersku.

Statečný rod Jeníkův z Mečkova vyhynul na nešťastné jízdě bavorské. Věruše, poslední ratolístka jeho, se utěšila ale stará. paní vladyka, ta nepřestala pro něj truchliti.

Ještě po letech, když Boršický zavedl synka svého Mikuláše, přední útěchu staré vladyky, do černé, kulaté věže a v hořejším sklepení jemu

ukázal rodinný Jeníkův meč a drahocenný pancíř, který nebožtík strýc od krásné, bavorské kněžny obdržel, a synek pak dole před babičkou pln nadšené radosti o tom vypravoval, zaslzela stará, bělovlasá paní -

* * *

A pan Matěj Libák, Peřina, Jan z Boskovic a na Svojanově: a všichni ostatní z válečného bratrstva, kteří se přece vrátili z falcké vojny i ze zajetí? Jak s těmi?

Již nevystrojili žádné veliké jízdy za hranice. Ta nešťastná do Bavor byla poslední. Než čtete kroniku oněch smutných, rozervaných dob kralování Vladislavova a dočtete se jejich jmen i osudů v nejedné bouři náboženské, .v nejednom boji odpovědném domácím, v jakých a v cizích službách tenkrát i později u nás plýtvalo se statečnou, mužnou krví, v jakých opotřebovaly se a mařily nejlepší síly naše na slabost a konečnou zkázu veškeré české koruny.

ALOISE JIRÁSKA SEBRANÉ SPISY.

DÍL XVI.

V CIZÍCH SLUŽBÁCH.

PÁTÉ VYDÁNÍ.

(POCTĚNO PRVNÍ ČERMÁKOVOU CENOU Z ROKU 1884.)

VYDAL J. OTTO V PRAZE 1916